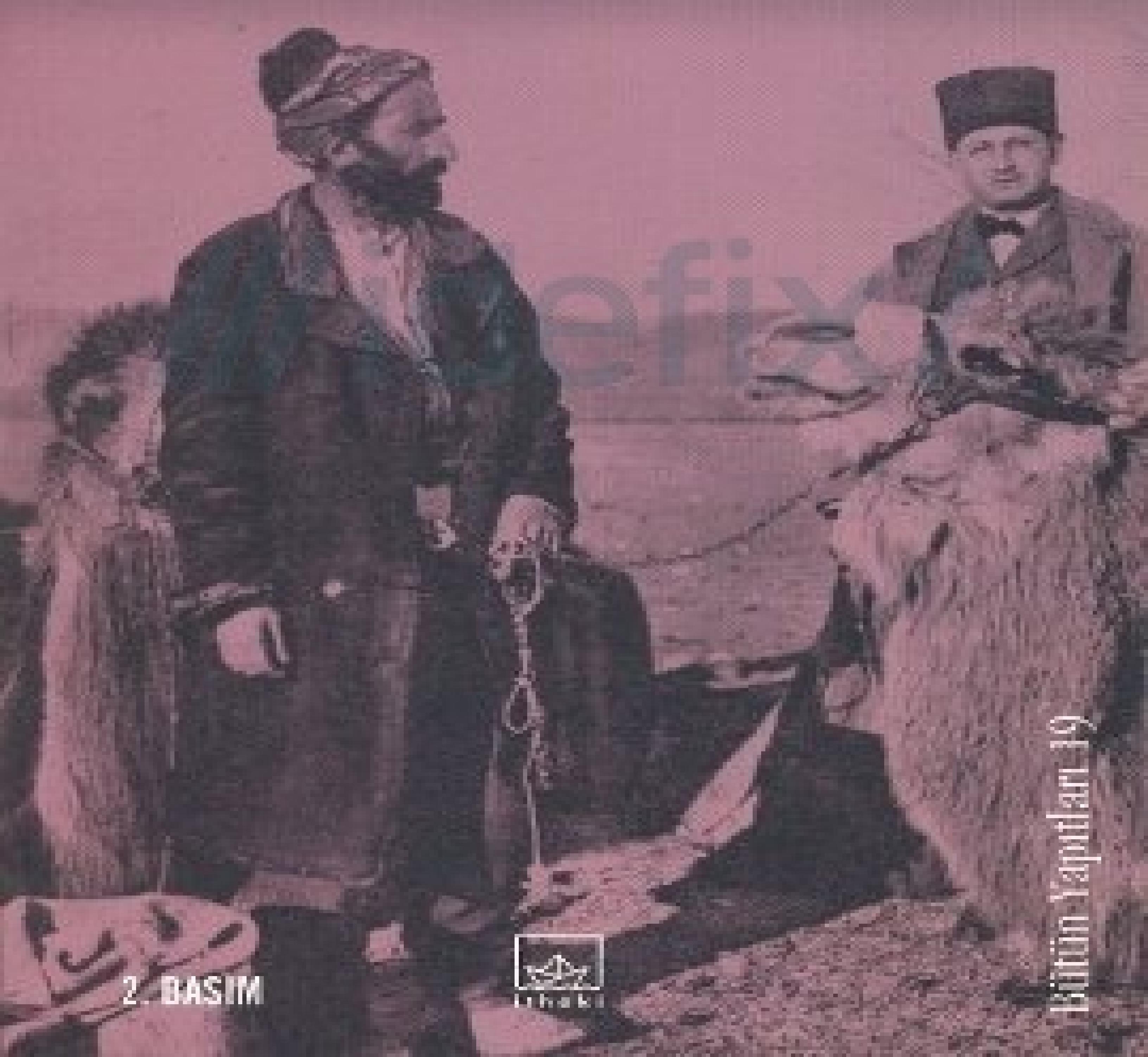
KEMAL TAHİR

Yediçınar Yaylası

2. BASIM

Bütün Yapıtları 19

Kemal Tahir Yediçınar Yaylası ADAM YAYINLARI

Daha önce çeşitli yayınevlerinde yayımlanan Yediçınar Yaylasının ilk basımı 1958 yılında yapılmıştır.

Adam Yayınları'nda Birinci Basım: Kasım 1987

Adam Yayınları'nda İkinci Basım: Mart 1992 Adam Yayınlarında Üçüncü Basım: Mayıs 1996

Kapak Düzeni: Sait Maden

96.34.Y.0016.315

ISBN 975-418-138-1

Kemal Tahir Yediçınar Yaylası

Roman

YAZİŞMA ADRESİ: ADAM YAYINLARI, BÜYÜKDERE CADDESİ ÜÇYOL MEVKİİ, NO: 57 MASLAK-İSTANBUL TEL: 285 21 52 (12 Hat) TELG: ADAMYAY TELEKS: 26534 rada İr FAX: 276 27 67

Evet, vaktin birinde, Çakır Kâhyalardan Halil efendinin Ömer oğlan, Başıbozuk paşası Dilâver ağayı, katiyen adam hesabına almayıp herifin kahpesini güpegündüz atına hoplatarak Yediçmar yaylasına çıkarmıştı da, dünyanın yüzüne «Yiğit -Erkek» diye nam salmıştı.

Ömer oğlanın gösterdiği by hüner karşısında, Çorumlular çok laf ettiler ama, o kadar şaşmadılar:

— Kan meselesidir, böyle olur. Delikanlı kısmı on dokuzunda azıp kudurmayacak da hangi çağda coşacak?

— Bence, babası Halil efendiye ayıp... Gidişatına bakarak küçükten sıpasını baskıya alacaktı.

— Böyle bir variyetle, biricik oğlunu, haydi sen ol da baskıya alabil bakalım! Çakır Kâhyalar, altınları nereye dolduracaklarını çoktan şaşırdılar. Oğlan şımarık!..

Milletin çoğunluğu böyle söyleyip alaya vurdu. İşin içyüzünü bilenlerse:

— Oğlanda şımarıklık yok! — diye başlarını salladılar — Namussuzluğun yatağı belli ama, neme lâzım!

— «Neme lâzım!» derken... Gizlisi mi kalmış bre efendi? Namussuzluk Kambur Kadı rezilinin başı altından çıkmakta değil mi?

— Evet, bütün muzurluklar, bu çekmecesi bokludan dağılmakta... Buraya ilk geldiği gün, Allanın hikmeti canım, tam üstüne varmaz mıyım? Baktım, katırcılar

katırın üstünden alela-cayip bir şey indirmekteler. Sokuldum. Hey yarabbi! Adam

desem değil, şebek maymunu desem, değil... Meğer bu mülevves-miş... Görmemle: «Tamam!» dedim, «uğursuzluk, Çorum topra-9

gına ayak bastı ki, çok kötü bastı!»

— Doğru demişsin: Osmanlı mülkünü bu kambur, az kalmış ki batıra... Her gittiği yerin Müslümanı, «Ölürse biz bunu toprağımıza gömdürmeyiz. Gömdürsek de boş... Toprak kabullenmez!» diyerek kâğıt mühürlemiş. Geberecek yer bulamadığından yollara düşmüş... Dünyadan bizim haberimiz mi var? Buraya şeytanın kendisi gelse de, «Beni İstanbul şeyhislâmı size kadı yolladı» dese, biz, «Hoş geldin, safa geldin, buyur!» diyerek önüne vezir sofrası dökeriz.

— Hem de döktük... Kambur herif bizim çok ekmeğimizi yedi, daha da yiyeceği geride... «Şeytan» dedin! Şeytana kurban jjlayım. Bunun yanında

şeytan, cennet yerinin meleği, melâike-sı... Bu kambur, fukara şeytanın boynuzuna salıncak

kurup kırk yıl sallanmış bir kambur... Benim aklımın ermediği... Avanaklık bizim alnımızda yazılı mı ki, bu herif dünyanın hiçbir yerinde taban tutturamamış da burada barınabilmiş?

— Yazılı olmaz mı? Ne güzel yazılı... Ayanımız Dilâver ağayı görmesiyle...

— Eee?... A

— E'si... «Ayanı böyle avanak olursa, gerisi kimbilir nasıl bir adamlar!»

demesiyle göçünü yıktırdı. İşte o yıkış... Sen benden iyisini bilirsin, kadıdan, molladan yana, bizim evvel-eski bahtımız karadır.

— Karadır ama, böyle bir belâya, şimdiyecek hiç uğradık mıydı? Kitapların yazmadığı böyle sırtı çekmeceli bir belâya? İşte sonunda, kasabanın ayanını, eşrafını birbirine düşürdü ki ayırabi-lirsen haydi ayır bakalım!

— Peki, şimdi n'olacak?

— Ben bundan gerisini gayet kötü görmekteyim ağa... Bize uğursuzluk bulaştı. Biz bunun derdini bir zaman çekeriz.

— Yahu, bu nâmert Kamburun garazı nedir? «Ulan» desem, «sen bizim bunca yıllık kasaba düzenimizi neden bozarsın?»

— Evet, bu herif gelene kadar, buraların düzeni, kağnı gibi gıcırdayarak giderdi. Say ki bir tekeri Çakır Kâhyaların Halil efendi, bir tekeri ayanımız Dilâver ağa... Şimdi elin yedi kat yabancı kamburu birkaç para vuracağım diyerek, bu gidişi berbat eder de arabayı gündüz gözüne yardan uçurursa, iki taraf da zarar eder. İyisi, bunlar akıllarını başlarına toplasınlar da, bir kahpe uğruna it gibi dalaşmasınlar. Hadlerini bilsinler de, oturduklan

yerde otursunlar. Bir padişahlık yeri güzelce zaptetmişler, beşaltı yüz köyün rüsumunu, iltizamını bölüşmüşler. Dilâver ağanın Merzifon toprağındaki çiftliği nasıl bir çiftlik?... Geçenlerde başkaldıran Karadağ kralı gibi iki zibidiye vatan olur bir çiftlik... Kasaba çarşısı da Çakır Kâhyaların faizli borcuna çalışmakta... Kudurdular mı bu namussuzlar?

— Dilâver ağa belki oğlanın kusuruna bakmaz ama, işin arkasında Halil efendinin olduğundan şüphelenmemen...

— Şüphelenmeye şüphelenir. Bunca zamandır, «Paşa emmi» diye önünde el kavuşturan Ömer oğlanın, babası haylamayınca bu edepsizliği yapmayacağını, domuz gibi bilir. Kendi bilmese, Kambur herif kulağına fısıldar. Ama şu Çakır Kâhyaların Halil efendideki imansızlığa ne dersin? Fukara Dilâver ağamızın, Başıbozuk paşası olmasını yüreği hiç götürmemişti. Kambur kadı alçağının bulduğu fermanla soy-sop peydahlayıp fazladan hacılığa ayak basmasıyle hasedinden kudurdu. Herifi kahpe kan yoluyla rezil etmeye kalktı. Niyeti, Dilâver'de adam içine çıkacak surat bırakmamak...

— Kendisi de zarar eder. Az kaldı ki bir tek oğlunu kurban vere... Bunlar birbirlerine düştüler mi perişan olurlar. Variyetlerini kaybetsinler, iki kazı güdebilirlerse nah, şu bıyıklar...

Essahtan iki kazı güdemez bir derbeder olan Dilâver ağa, Çorum'un ayan minderine, bu kahpe Cemile işinden tam otuz beş yıl önce, yirmi dört yaşındayken oturmuştu. Babası Mahmut pehlivanın hastalığı epey uzun sürüp, kurtulamayacağı anlaşılınca, Yozgat ayanı Çapanoğlu Süleyman Bey, «Yerine oğlu geçecek» diye ferman göndermeseydi, Dilâver'in âyanlığı Çorumluların aklına bile gelmeyecekti. Çapanoğlu korkusundan hiç kimse sesini çıkarmadı ama. Allanın bildiğini kuldan niçin saklamalı, millet hiç istemediğinden, Dilâver oğlanın âyanlığı Müslümana pek de uğur getirmedi.

Buyrultusunun mahkeme defterine geçirildiği gün, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa, zehirli yılan gibi başkaldırdı. Az kaldı ki Osmanlı padişahının tahtını devirip tacını kapa da, kendi kopasıca kafasına geçire... Oğlu İbrahim paşa, derya gibi askerle yürüdü, önüne çıkan Osmanlı

ordularını bozdu. Koca sadrazamı, dumanlı bir gün, şaşkınlığa getirip esir etmesi nasıl bir uğursuz-II

hık!.. Herif türkü çağırarak geldi de, nah şuracıktaki Kütahya'yı aldı. Padişaha bir mektup yazıp Bursa'yı kışlak istedi. Aklı erenler:

— Tamam! — dediler —, işte kitabın yazdığı kıyamet işaretinin birincisi budur. Dünya kuruldu kurulalı, gâvur içine velvele salıp bunca memleket alan nice Osmanlı padişahlannı sucu beygirlerine başı açık bindirip, Yedi Zindan kalesinde hayalarını bura bura geberten yeniçeri askerini kırmış bir Sultan Mahmut, kendi öz mah Mısır ülkesinin valisiyle, neden başa çıkamamakta bakalım?

— Haklısın arkadaş, tam kıyamet belirtisi...

— Hele dur bakalım, daha neler olur?

Durmaya kalmadı, koca Sultan Mahmut bu işleri kibrine yediremedi de dertlenip öldü. Yerine büyük oğlu, Sultan Mecit geçip oturdu.

Aklı erenler:

— Eh, belki bunda bir uğur vardır, — dediler.

Millet soluğunu kesip beklerken, yeni padişahın, gündüz gözüne ortaya çıkıp bir ferman okuduğu duyuldu. Bu fermana göre, bildiğimiz gâvur tayfası hâşa sümme hâşa Müslümanla bir oluyor. Sanki âhir zaman peygamberi hiç gelmemiş de Müslümanlık bunca zamandır dünyayı tutmamış gibisine...

— Hey oğul! «Gayrı, gâvura 'domuz gâvur', Yahudiye, 'rez*l çıfıt' Ermeniye 'din düşmanı', diye bağırmak yok!» diyeyim de sen anla!

— Olmuş bile... Çoktaaan olmuş...

— Şu halde bu yeni çıkan oğlan, bildiğimiz deli...

— Deli meli değil... Fermam gönlüyle mi okumuş, hayır, zor altında okumuş.

— Zorlatan kim? Pantolonlu asker mi?

— Yedi kral başına çökmüş fukaranın... «Ya ferman.. Ya savaş» demişler. Aslında bunlar vezirlerden el peydahladılar. Gâvurla sözü bir edenlerin başında, Koca Reşit Paşa denilen bir herif varmış...

— İşte gördün mü? Hep Yeniçeri ocağına edilen hakaretin boku... O mübarek ocak, o biçim söndürûlmeyecekti. Yeniçeri arslanlanm gâvur niyetine kırmasaydılar, şimdi her biri, Osmanlı'nın ardında bir karlı dağdı.

— Artık o taraflarını ben bilmem. Yeni padişahı tıfıl görüp 12

fena sıkıştırmışlar. Bir hırka odası varmış, her neredeyse, oraya apansız sokmuşlar da, nâmertler bir güzel yemin ettirmişler.

— Ne üzerine?

— Kur'ana el bastırmacasına...

— Onu demedim. Neyi yapacak da, neyi yapmayacak?

— Haa... Bundan böyle vezir vüzera kafasını, keyfi keseme-yecek...

— İşte şimdi bitti. Evet, aklım yattı kardaş, bu kez Osmanlıya kurtuluş yoktur. Yahu, koca bir padişah, keyfe gelip kafa kesmeyince fermanını nasıl yürütebilirmiş? Tamaaam... Bitti. Başka kıyamet işareti istemez.

— Dirile ki hey akılsız, dahası var: Mültezimler tekmil kalkası. Ayan mayan da beraber... Yallah...

—Aman...

— Amam zamanı yok, bu böyle... İltizam yasak... —• Mültezim olmayınca rüsumu, âşân kim toplayacak?

— Orasını bilmem.

— Nasıl bilmezmişsin? Köylü, adama, gönlüyle iki buğday danesi verir mi? Peki, bu kârhane neyle dönecek? Devlet işini sordum?

— Vallaha benim de aklım ermedi. Bundan böyle memur takımına da haraç, bahşiş, rüşvet yokmuş... Bunlar aylığa bağlanası...

—• Çok şükür, yalan olduğu işte meydana çıktı. Bu kadar adama her ay başı aylığı nerden bulacaklar? Yeniçeri yiğitlerinin kırdırılması bu maaş yüzünden değil miydi? Hazmede para kalmayıp o ayın maaşı çıkamayınca, Sultan Mahmut «Kırılsın» dedi, kırdırdı. Eyy, şimdi n'olacak?

— Vallaha, orası bana karardık...

Bu haberin aslı çıkınca, Çorum'un birinciye gelen mültezimi Çaktr Kâhyaların Osman efendinin, hırkadak soluğu düğümlendi. Durduğu yerde, yüreği çatladı da herif «Allah!» diyemeden öte dünyaya mundar gitti.

Osman efendinin ölümüyle söz yeniden ayağa düştü.

— Kardaşlar, Osman efendi ağamdan iyisini mi bileceğiz? Herife bu gün Kuyruklu* Sarrafından kâğıt gelmiş. «Ben çekme* İltizam işlerine, «kuyruklu» denilen ferman sahibi sarrafların kefilliğiyle girilebilirdi.

13 ceyi kırdım. Sarraflıktan vazgeçtim. Sen de, acele başının çaresine bak! Bu ferman başka ferman... » diyesi... Fukara Osman efendi ağam, bir kere «Vay yandım!» diyebilmiş, o kadar...

— Neden? Koca İstanbul Galata'sında kendine bir başka Kuyruklu sarraf bulsa?

— Kuyruklu sarraf bulmaya bulamaz. Çünkü bütün kuyruklular çekmecelerini kırıp savuşmuş. Osman efendi ağamı bitiren belâ şu: beş yıllığını peşin ödeyip, iltizamı yeni aidiydi. Daha ilk yılın ağnam resmini, harman öşrünü toplamaya fırsat bulamadan iltizam kalkınca...

— Peki geride kalanlar ne halt edecek?

— Kim? Oğlu Halil efendi mi? Halil efendi, bildiğimiz inatçı herif... Fazladan

öfkeli... Rahmetli babasına «Yüreğini çatlatacak sıra mı kodoş!» diye söverken, ayan Dilâver ağa yetişmiş. Bunlar biribirlerinin arkasından evvel-

eski laf atarlar ama, beraber büyüdüler, hocaya beraber gittiler..

— Uzatma... Dilâver ağanın gelmesi neye?

— Hamiyyetinden... Bilmez değilsiniz ya, saftır. Osman efendinin ölmesine çok yanmış... Halil efendiye: «Hiç meraklanma, kardaş, ferah ol!» demiş, «Ben ayan kaldıkça sana ölüm yok... Osman emmim boşuna korktu da yüreğini çatlattı. Biraz sabretseydi iyiydi. İstanbul'da okunan ferman buraya yetişemez. Aralıkta bir yerde kaybolur. Biz hiç mi ferman görmedik? Keyfine bak, mültezimliğin mültezimlik... Köylüden, kentliden bir edepsizlik eden olursa derisini yüzer, içine saman deper, İstanbul padişahına gönderirim. Sen öyle mi belledin?» diye kükremiş.

— Hamiyyetinden mi hey oğlum? Kendisinin de iltizamı var. «Anca beraber kanca beraber... » hesabı... Bu ona arka çıkıyor ki, yar başında beriki de onu tutacak... Benim duyduğuma göre okunan ferman, ayan defterini de, bir vakit olduğu gibi, yakmakta...

— «Bir vakit olduğu gibi...» dedin, eğer o vakitki gibiyse Dilâver ağam haklı... O vaktin padişahı da ayanı kaldırmış, yerine gelen yeniden koymuş...

— Vallah, ben de çarşılının yalancısıyım. Bâzı besmelesizler, «Çakır Kâhyaların faiz hesaplarını su götürdü» diyerek bayram etmekteler. Eğer Dilâver ağanın âyanlığı da elden giderse Çakır Kâhyalar temelli batar.

—- Nedir yahu? Dünyanın bu hali neyin nesi? Ayanla mültezim olmayınca Osmanlı padişahı denilen derbeder, âşârı, tekâlifi kendi başına mı toplayacak? Askeri kendisi mi sürecek?

— Kulak asma efendi, Dilâver ağa haklı... Osmanlının yasağı üç gün...

Böyle düşünenler gene haklı çıktılar.

Osmanlıyı başka belâlar bunalttığından, yeni padişah şerrini Çorum'a sıvaştıramadı. Ferman unutuldu.

Dilâver ağa âyanlığında, Çakırların Halil efendi mültezimli-ğinde kaldı. Arada ne olmuşsa Halil efendinin babası, Çakırların Osman efendiye olmuştu. İstemezler bir zaman: «Herif eşşek cennetini boyladı ki teker meker...» diye gülüştüler o kadar...

Babasından boş kalan âyanlık sedirine, Çapanoğlu fermanıy-le oturduğu zaman Dilâver ağayı Çorumluların gözü, hiç kesmemişti ama, bunda biraz haksızlık ettiklerini giderek anladılar.

Dilâver ağa saf adamdı. Fazla para canlısı değildi. Bunca yıl babasının yanında memleketin girdisini çıktısını, ayısını kurdunu iyi öğrenmiş olmalı ki, az vakitte âyanlığı toparladı. Aklının ermediği yerde işi zora döküp, kötüsü gelince sızıltıya meydan vermemek için anlamazdan, bilmezden gelerek işi yürüttü.

Bir kusuru vardı. Karıya düşkün, uçkuruna gevşekti. Oğlandan, kızdan hiç çocuğu olmadığı için, bunu keyfinden değil, evlât uğruna yaptığını söylüyor, konakta birbirinden güzel dört karısı varken, üç vilâyet ötede bir namlı kahpenin adını duysa, ossaat ısmarlayıp getirtmeden gözüne uyku girmiyordu. Fazladan gör-geç değil, gönlü sulu herifti. Güzel karıya hemen tutuluyor, aylarca of çekiyor, dumanı tepesinden çıkıyordu. Bütün baskın hovardalar gibi kıskançtı. Kasabanın kopuklarına göz açtırmaması milletin ırzını, namusunu korumak gayretinden çok, bu aşın kıskançlıktan ileri geliyordu. Arkasına, yirmi beş, otuz silâhşor toplamış, bunların üstüne, Kara Cehennem adında birini Delibaşı koymuştu. Kara Cehennemin aslı, çingene milletindendi. Herif yıllarca Çapanoğullannın zındancıbaşılığını, cellâtlığını yapmış, kendi lafına göre, saçının kılı kadar adam asıp, adam kazıklamıştı. Bunun yalan olmadığı suratının nursuzluğundan da belliydi. Herifin işi yalnız Dilâver ağaya Delibaşlık yapmak değildi. Çorum ahvâlini Çapanoğlu'na gizlice yazdığı da biliniyordu.

Dilâver ağa, kasaba kopuklarının terbiyesini işte bu Kara Cehennem denilen besmelesize bırakmıştı. Kara Cehennem, gece

gündüz kol geziyor, ağasının çöplüğünde eşinmek isteyen körpe horozların haddini bildiriyordu. «Edebini takın!» zılgıtından sonra verdiği ilk ceza:

Oğlanın pantolon kıçım, kasabanın ortasında makasla kesip evine gerisi açık göndermekti. Kahpeliğin nizamım hak edemeyip delikanlıları birbirine düşüren acemi orospulara, «Zenaati iyi öğrensinler!» diye meydanlarda akıl dayağı attığı da görülmüştü.

Sözün kısası: «Gâvura, gâvur denilmeyecek» fermanının duyulup unutulmasından bu yana, on beş yıl geçti. Bu on beş yıl içinde Osmanlı padişahı, Mısır'ı elden çıkardı, memleketin iki yerinde patlayan iki büyük ayaklanmayı bastırdı, tam on üç defo sadrazam değiştirdi, ama Çorum'un düzeninde göze görünür hiç bir değişiklik yapamadı.

Eğer Kambur Kadı çıkagelmeseydi, belki 1955'e kadar da hiç bir şeyi değiştiremeyecekti.

Kambur Kadı'mn Çorum toprağına ayak basması Kırım Savaşı'mn başlangıcına rastlamıştır. Herifin kılığı kıyafeti, yapısı, kalıbı pek göstermiyordu ama, yerin altından üstünden haberi vardı. Sanki, olup bitenleri gözleri ile görmüş, nice devletlerin sır kâtipliğini yapmış gibi, birçok meselelerin içyüzünü Çorumlular bu Kambur Kadı'dan öğrendiler.

Kambur Kadı, en başta III. Selim'in tahtından alaşağı edilmesini gözleriyle görmüştü. RahmetU Kabakçı Mustafa hazretleri, bakıyor ki, din min elden gidecek, bir sabah, Allahın izniyle, başkaldınyor. O sıralar Kambur oğlan, on yaşında var yok... On yaşında ama, yüreği aslan yüreği, aklı, bildiğimiz İbni Sina aklı... «ibni Sina... Yâni akıl kaybolsa yenisini yapat{» Kambur oğlan rahmetli Kabakçı hazretlerinin askerine karışıyor. Beraberce yürüyorlar, III. Selim'in dört yanını sarmış gâvur bozmalarını çil yavrusu gibi dağıtıyorlar. Sultan Mustafa'yı tahta oturtuyorlar. Buna, o sıra Kabakçı hazretleri yekten beşik ulemalığı veriyor. Derken Rumeli'nden Alemdar Mustafa Paşa imansızı, bir oyunla İstanbul'a gelmez mi? İstanbul'a yıldırım gibi geliyor. Fukara Kabakçı Mustafa hazretleri duaya, oruca dalmış... Alemdar basınca Selim'in işim bitiriyorlar ama, Mahmut'u ellerinden kaçırıyorlar. Sonra Alemdar'ın ölümünü seyrediyor. Herifi kara akrep gibi ateşle kuşatıp kendi kendini gebertmeye zorluyorlar. İmansız gidiyor. Cehenneme direk...

Kambur Kadı'mn dünyadan el-etek çekmesi, asıl, Yeniçeri

kırımı sebebiyle... Kafasını yumruklayarak anlatıyor:

— Ocağa kıymadılar, dine, imana kıydılar, Gâvur ne demiş bakalım? «Hey Osmanlı, hey Osmanlı! Ettin mi kendine edeceğini... » demiş... Bir vakit gülmüş... —

Kambur Kadı, lafın burasında cübbesinin yeniyle gözlerini kuruluyordu—: Evet biz bize ettik... O kurdoğlu kurtlara kıydık. Ama sonu ne oldu, ey efendimiz, işte böyle oldu. Hani Osmanlıya sınır boylannda etten kale kesilen yiğitler?

Kambur Kadı, bir yandan gözlerini kurularken, bir yandan burada nasıl bir dolap döndüreceğini, kime kapılanacağını tasarlıyordu.

Sonunda, Çakır Kâhyaların Halil efendinin parasından Dilâ-ver ağanın saflığını daha kârlı buldu. Postu ağanın konağına serdi. İlk domuzluğu da mahkeme işlerini fukara Dilâver ağanın başına sarmak oldu.

— Biz okumuşluğumuzla biliriz efendim, seninkisi düpedüz keramet... — diyordu—. Neden mi? Çünkü burada padişah vekilisin, aynen halife postunda oturmaktasın. Haklıyı haksızdan ancak yüreğinin sezgisi ayırt edebilir. O gâvurluk fermanının sökmeyeceğini sen okumakla mı bildin? Hayır, iman gücüyle bildin!..

Önceleri biraz şaşıran, biraz pirelenen Dilâver ağa, «Yahu şu çarpuk çurpuk softadan adama ne fenalık gelir ki?.. Belli bir şey, Allahm bir aptalı... Bizi yüreği sevdi.» diyerek kendini herife kaptırdı. Önceleri gizliden kabanrken, giderek değişti, iyiden iyiye kasılır oldu. Halife vekilliğine, yüreğinin sezgi

kuvvetine inandı. Artık burnundan kıl aldırmıyor, aklına her geleni söyleyip «eyvallah» denilmesini istiyordu.

Çorumlu:

— Hele dur bakalım uşak? Bunun sonu nereye varır? — diye fikre dalmıştı ki, günlerden bir gün kasaba halkı davul gümbürtü-süyle zıpladı. Tellâllar

şöyle bağınyorlardı:

— Allahmı, peygamberini sevenler ağa konağına... Din iman sahipleri ağa konağmaaaa... Hak yolunda savaş günüdür haaa... Duyup gelmeyenin kansı boş düşer haa!

Kimi duymamış oldu ama, duyanlar:

— Nedir? — diye koştular.

Çorum ayam Dilâver ağa, düşünmüş taşınmış, Osmanlı Padişahının Silistre kalesine imdat gitmeye karar vermişti. Başına

asker topluyordu.

— Peki, bu herif Rumeli'ne yetişene kadar Silistire kalesi ya düşer, ya kurtulur. Sakın bizimki bir oyunla İstanbul padişahını alaşağı etmeye gitmesin?

— Töbe de... Padişahla arası iyi... Acımış da imdat koşturuyor.

— Kaleyi çeviren düşman çokluksa, Çorum uşağını tekmil kırar. Aman bu deliye uyup muyup...

— İyi ya... Bizimkinde eskiden böyle huylar yoktu. Padişah kardeşine imdat gitmek nerden çıktı?

— Kendisi mi çıkardı? Kambur Kadı denilen besmelesizin oyunlan...

— Bundan böyle bizim Dilâver ağamız her çevrilen kaleye imdat gidecekse işimiz var.

— Padişah kardeşiyle arasının nasıl olduğuna bakar.

— Demek iyiyse...

— İyiyse kendisi nasıl tutsun! İster istemez atlanıp yürüyecek... Duymadın mı en ufak lakırdısı: «Kanlar boş düşer, haaa!»

Aklı erenlerin bir takımı gülüp geçti, bir takımı bu başlangıcı hiç beğenmedi, suratını astı.

Çorum ayanı Dilâver ağanın arkasına düşüp, Silistire kalesini düşmandan kurtarmak için asker yazılanlar, birkaç kişiyi geçmeyince ağa pek şaştı. Biraz öfkelendi. Az kalsın Çorum'luyu zorla askere alacaktı. Bereket Kambur Kadı, belâyı önledi. Başka bir öğüt verdi:

— Böyle olur. Kul cahildir. Aklı ermez. En iyisi, biz zindandaki arslanları alıp gideceğiz.

«Gideceğiz» diyordu ama, kendisi gidicilerden değildi.

Dilâver ağa, «Denize düşen usturaya sarılır» hesabı, bu aklı beğenmiş oldu.

Hemen Kara Cehennemi'ne emredip zindanı boşalttı.

Silistire kalesine imdat giden askerin kasabadan çıkışı, tıpkı tıpkısına Sultan Süleyman'ın Viyana seferi için İstanbul'dan yola düzülmesi gibi olmuştu.

Kambur Kadı, Büyük caminin minberindeki yeşil sancağı alıp Kara Cehennem'in omuzuna verdi.

Hıdırlık şeyhi, baş imam, medresenin bütün mollaları ilâhiler okuyarak öne geçtiler. Arada davullar güm güm ötüyor, çingen zurnacılar kıyameti koparıyorlardı. Zindandan çıkanlar için şun-

dan bundan at, silâh uydurulmuştu. Bunlar kalenin kapkaranlık zindanından iple çekilip çıkarılmış bitik zavallılardı. Seyirciler, at üzerinde nasıl durduklarına, silâhları nasıl taşıyabildiklerine şaşıyorlardı.

Gürültüye koşan kocakarılar ağlaşmaya başlamışlardı.

Dilâver ağa, Silistire kalesinin kurtanlması seferine işte böyle uğurlandı. Çorumlu, birkaç ay sonra gelip geçen gariplerden, Dilâver ağasını sorar olmuştu:

— Bizim orduyu, yolda molda gördün mü kardaş, bizim orduyu...

— Ordu çoook... Nasıl ordu?

— Eh... Kendisine elverir bir ordu... Başında bizim ayanımız Dilâver ağa var. Töbe! Asıl bizim Kara Cehennem var. Kara Cehennem'i bir gören bir daha hiç unutmaz. Kara yağızın da katran karası...

— Evet, böyle birilerine bir yerde kavuştuk gibi gibime... Yanımızdan geçip baş yukan gittiler. Bilenler, «Bunlar Silistire'ye imdat gitse gerek» dedilerdi. Demek sizin adammızmış?

— Buranın ya! Bizim...

— Ben onları çok yiğit gördüm. Onlara düşman hiç dayanamaz. Onlar girdikleri yeri bozarlar.

— Bozacakları yüzde yüz...

— Allah gâvur kurşunundan esirgesin!

— Âmin!...

Dilâver ağa, mayıs sonlarına doğru yola düşmüştü. Fırsattan faydalanıp babasının ağası Çapanoğlu'nu da görmek için Yozgat'a uğrayacaktı.

İki damla yağmur düşse, biraz duman çökse, Kambur Kadı, dizlerini dövüp çırpınıyordu.:

— Aman hey Allah! Bizim yiğitler, bir afata yakalanmasalar da, er meydanına vaktiyle yetişseler... Düşmana güzelce koyulup bir yaman kılıç çalsalar!

Tam üç ay on gün sonra, Dilâver ağadan ilk haberci geldi. Geri dönüyormuş, askerin ucu Sungurlu yolundan ha görünmüş, ha

görünecekmiş...

Gene davullar vurulmaya, zurnalar inlemeye başladı. Gene büyük caminin yeşil sancağı çekildi.

19

Millet bu sefer, kendisinden hiçbir şey istenmediği için yediden yetmişe sokaklara dökülmüştü.

Çorum da, dış kalesiz bütün ortaçağ kasabaları gibi, kanşık, hantal, eski püsküydü. Uzaktan bakınca, yumruktan sakınmak için başını kısarak yere çökmüş bir dul kadma benziyordu. İçlerine dönük, kibirli eşraf konaklanyle kamburlarını çıkarmış birkaç caminin etrafında, biribirlerine iyice sokulmuş toprak damlı evleri harap, marifetsiz çarşısı aptal-kurnazdı. Bütün canlılar gibi, sırasında korkak, sırasında yiğit olan Çorumluların beraberce öfkeye binip direnmelerinden başka hiçbir güveni yoktu. Bundan ötürü kasaba, çoğuzaman, görmüş geçirmiş bir ihtiyarın sıkıntılı, bıkkın bakışlanyle havalan kuşkulu kuşkulu gözetler, bazı bazı da çocuklann başıboş, yorucu, biraz da hain sevincine kendisini kapıp koyuverirdi.

Dilâver ağayı karşılamak için ayaklanan kasaba, işte gene böyle bir sevince kapılmıştı. Kaç yiğidin şehitlik şerbeti içtiği, kaçının gözünü kulağını, kolunu bacağını er meydanında bıraktığı pek akla getirilmiyordu.

— Cenk hâlidir, öyle olur.

— Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir.

— Ölene Allah rahmet eyleye... Öyle bir mertebe ele mi geçer yahu!

— Doğru kardaş... Bu ölümlü dünyada... Yaşa yaşa, sonun toprak... Gittiler de cennetin baş sedirine yanladılar, ne mutlu...

Alaya kavuşunca Çorumlular çok şaştılar, biraz da bozuldular. Karşıdan gelenler savaş gazilerine değil, kalabalık çingen takımına, düzensiz bezirgan kervanına benziyordu. Öbek öbek, davar, inek, keçi, manda sürüleri... Deve, katır, at eşek katarları imanına yüklü... Yiğitleri biraz güneş

yakmış ama hepsi güzelce semirmiş... Her birinin giderken götürdüğü silâhlar, birken beş olmuş, her birinin eyer kaşında üçer, dörder savatlı kılıç asılı... Düşmandan algı aldılar denilse, heriflerin burunlan bile kananı amış...

Böyle kârlı bir cenge gitmeyenler, «Eyvah» diyerek donakaldılar. Ötekiler:

— Nedir hey Allah! «Bu ne biçim bir savaş dönüşü?» demeye fırsat bulamadan Kambur Kadı'nın gür sesi gökkubbeyi inim inim inletmeye başladı:

— Ömr-ü devletinle bin yaşaaa... Bin yaşaaa...

Medrese mollalan da, önceden belletilmiş olacak, hiç arasını sineden yırtınıyorlardı:

— Yaşm uzun olaaaa... Uzun olaaaa...

Dilâver ağa, mal bolluğundan alay düzememiş, araya kanş-Rllftı. Altındaki bin altınlık yağız atı tepikleyip sezdirmeden öne |Bçmeye çabalarken bir yandan da, karşı çıkanlara selâm sarkıtıyordu.

Gelenler yol yorgunu olduklanndan, o gün çarşıya pazara sıkamadılar. Yerliler yerlerine gitti, yeri yurdu olmayanları, I >ılâver' ağa konağına kondurdu.

Meraktan uyuyamayanlar, ertesi sabah askeri çevirdiler, skerler, sanki Allahtan emir almışlar gibi, nasıl gittiklerini, nasıl ldiklerini, anlatıyorlardı da lafı bir türlü Silistire kalesine ğlamıyorlardı.

— Kale nasıldı, kale? Adama benzer bir kale mi?

— Eh...

— Eh nasıl bir söz? İmdat gitmeye değer bir kale mi, yoksa am bannmaz bir palanga mı?

— Eh... Kale fena değil...

— Peki nasıl oldu? Boğuşmayı sordum. Siz vardığınızda, şman ne

domuzluklardaydı?

— Yollarda çok sıkıntı çektik ağa...

— Bırak herif... Düşman sizi görmesiyle... Çok dayandı mı, ksa hemen çözüldü mü?

— Eh... Düşman fena değildi... Kendine elverir.

— Eh ne demek arkadaş? Yani siz, şöyle doyasıya kılıç diniz mı, çalmadınız mı?

— Eh...

— Kumandan paşa ne dedi bakalım? Çorumlunun yiğitliğini asıl gördü?

— Eh...

— Yahu, ben bu «Eh!...» lafından usandım. Bunun gerisi yok müdür?

— Eh, varsa da bizim o kadanna aklımız ermez. Biz emir kuluyuz. Padişahım çok yaşaaa...

Herifler sonunda böyle bağınp Çorumlunun elinden sabun gibi kayıyorlardı.

Bir zaman sonra, Kambur Kadı'nın sayesinde millet, merakını az buz giderebildi. Kambur Kadı, sanki berabermiş gibi 21

anlatıyordu:

— Varıp yetiştik ki havın düşman, kala'ya fena sarılmış... Az kalmış ki aç kurdun davarı paraladığı gibi paralaya... Arkasından bir «Allah, Allah!» koyuverdik. Tedbiri şaştı. İçerde baş kumandan topçu feriği rahmetli Musa paşa efendimiz...

— Aman, rahmetli ne demek?

— Rahmetli yaaa, sen ne sandın? Silistire savaşı dedin mi, tam bir saat düşüneceksin. Çok Müslüman tatlı canından ayrıldı. Çok düşman da cehennemin dibini boyladı. Musa Paşayı düşman güllesi namaz kılarken şehit ediyor. Tam bizim aldığımız bayraklar önüne getirildiği zaman... Meğer, üç gün önce padişahtan müşürlük fermanı gelmiş... Mübarek ne dese iyi? «Bizim asıl beklediğimiz şehitlik rütbesi...» demiş de fermanı şuraya atı-vermiş...

— Yandım babayiğide.. Tuhh...

— Ama biz düşmanı nasıl yaktık! Bizim vardığımızda düşman fena zorlatıyordu. Çorum uşağı bir oyunla bunlardan iki top aldı. Çevirdik, ateşledik. İlk gülleyi bizim Kara Cehennem ağa, düşman kumandanının tam kıçına yapıştırmaz mı? Eli ayağı tutmaz bir ihtiyar kumandan... Eli ayağı tutmuyor, ama savaşın ilmini yutmuş... Bunun kıçından vurulduğunu duymasıyle gâvurun padişahı saçını sakalını top top yoluyor da «Artık bitti. Kale alınmaz» diye ağlıyor.

— Bak, nasıl bilmiş kefere...

— Bilir. Bilmez mi? Biz vardığımızda gâvur, Abdülmecit tabyasını zorlatmaktaydı. Söktüremeyince bu sefer Yanya tabyasına, Arapoğlu tabyasına bulaştı. Meğer alttan lağam sürmüş. Lağam patırdılarını duysanız aklınız oynar. Biz kavuştuk. Say ki herifin ensesine Hamza pehlivan sillesi indirdik. Kara Cehennem ağa, üç topun ağzına, kendi eliyle kayalar tıkadı da bunları battal etti. İki kere de düşmanın üstünden aşıp, çevrilmiş kaleye kâğıt götürdü.

— Ne kâğıdıymış savaş yerinde?

— Ne kâğıdı olur? «Dayan paşa, biz hurdayız» kâğıdı...

— İyiymiş... Peki bu kadar algı nerden ele geçti?

— Sorduğuna bak... Düşmandan... Esirler'bile aldık da, dönüşte padişaha hediye saldık. «Dilersen Kırım'a da imdat gidelim» dedik. İzin çıkmadı.

— Neden? Bikez sıvanınca sonuna kadar gidilseydi ve Kırım a alınsaydı ya gerisin geri!

— Her şey izinle... Meğer, Silistire kumandanı ölmeden önce ağıt yazmış....

«Ben bu Dilâver ağa takımını yiğit gördüm.

arcanmasın. Bir başka seferde bana lâzım....» diyesi...

— Vay vay... Dünyaya iyice nam saldık, desene bre Kadı,.. Çorumlu, Silistire'ye imdat gitme lafından usanmak üzereydi

i hiç beklenmedik bir haber kasabayı yeniden çalkaladı: Padişah, urduğu yerde, hiç üstüne vazife değilken, imdada koşmasını eğenmiş, Dilâver ağaya Başıbozuk paşalığı vermiş...

Millet buna çok şaştı. İmdat meselesinin içyüzü zamanla nlaşılmıştı. Meğer, bunlar hiçbir yere gitmemişler, Yozgat'a ğramışlar da, biraz aşağı inip, kervan yolunu tutmuşlar. «Silisti-e'ye imdat gidiyoruz» lafıyla en azdan iki vilayet toprağını talan dip dönmüşler.

— Peki, bu başıbozuk paşalığı fermanı neyin nesi öyleyse?..

— Hep Kambur domuzun oyunları... Yedi düvele harp açmış stanbul padişahı Silistire'ye kim gitti, Kırım'dan kim geldi, ne ilecek? Bu kambur pezevenk Çapanoğlu'ndan «Evet, gittiler, en selametledim» diye bir kâğıt uydurmuş...

— Dilâver ağayı bir görsen... Önceleri bir kasılırken, şimdi n kasılmakta... «Suratımı, elimi, ille konuşmamı, Başıbozuk aşalığına alıştıracağım» diyerek, adamlıktan temelli çıkmış...

«Çorumluyu edebe alsam gerektir. Benim hüküm sürdüğüm erde saray terbiyesi olmalı» demeye başlamış...

— Hele terbiyesiz... Peki, bizim yerli eşrafımız buna karşı ne emekte?

— Hepsini bilmem ama, Çakır Kâhyaların Halil efendi-ağam "fkeye binmekteymiş ki göklere çıkmacasına...

— Kızsa da haklı... Bu ne belâ hey Allah!... Çakırların Halil efendi essahtan çok kızıyor, yakın ahbaplarına yakınıyordu:

— Hele avanak! Başıbozuk paşasıymış... Bizim uşakları opladı gitti, bahşişi kesesine indirecek... Çapanoğlu'nun at sağından türeme Başıbozuk paşası mı olurmuş? Kime edep

öğretecek bu rezil? Önce kendine öğretsin! Kambur Kadı denilen kavatın eline düşmüş... Herif bunu, kahpe karı gibi oynatmakta... Ulan çekmeceli şeytan, Allah belânı versin!.. Ama suç kimsede değil, bizim toprağımızın «muhannetliği»nde... Buraya yabanın uyuz iti gelse, ya kadı olur, ya da Başıbozuk paşası... Benim 22 23

bildiğim Başıbozuk paşaları şimdiye kadar erkek milletinden seçilirdi. Peki, hani bizimkinin erkekliği? Rumeli'nin Silistire kalesine imdat gideceğine hey fukara, evdeki avratlara imdat yetiştirsene... «Er... » diyerek feryat eden avratlara... Erkekliği varsa hani, yerini tutacak oğlan nerde?

— Yakın ahbapları, Çakırların Halil efendinin bu laflarını yeni Başıbozuk paşasına hemen yetiştirdiler.

Dilâver ağa, hiç umursamamış göründü. Rütbelendi rütbele-neli Kambur Kadı'nın öğüdünü tutup istemezlerle açıktan açığa dalaşmaktan vazgeçmişti. Kaşlarını çatarak sırıttı:

— Yoksa, bu paşalık Halil efendi kardeşimize mi gelecekti? Gelseydi iyiydi ya, şimdiye kadar Leblebici esnafından paşa hiç görülmemiştir. Rahmetli sadrazam, Rusçuk ayam Alemdar Mustafa Paşa efendimiz ne buyurmuş bakalım? Yeniçeri serserileri için: «Onlar adamdan sayılmaz. Leblebici, helvacı takımıdır» buyurmuş... Yalan değil, koca bir ocağın söndürülmesinde, Müslümandan topu topu yirmi beş kişi yaralanıyor. Neden bakalım? Yeniçeriler leblebici olduklarından zoru görünce silâha davranamamışlar. Hepsi korkudan altlarını pislemiş. Leşlerim sürüyüp denize' atanlar, az kalmış ki pislik kokusundan kannlanm kusalar... Döl döş yetiştirmeye geldi mi, adamın, mezarı başında babası adını değil, anası adını çağınrlar. Bu sebepten biraz düşünmeli...

Bu laflar, Halil efendiye, kendi laflarının Dilâver ağaya dokunmasından çok fazla dokunmuş, ciğerini göz göz etmişti.

Aradan yıllar geçti.

Sultan Mecit öldü, Sultan Aziz tahta çıktı. Yeni Padişahın Mısır'a seyyah gitmeye kalktığı günlerdeydi.

Bir ikindi üstü, Çakır Kâhyaların Halil efendiye Başıbozuk paşası Dilâver ağadan bir okuntu geldi. Dilâver ağa, Halil efendi kardeşini diğer Çorum eşrafıyle beraber akşam çorbasına çağırıyordu.

Halil efendi, aklına hiçbir kötülük getirmeden kalkıp gitti.

Bu çorbaya, şarapla, rakıyla arası iyi olmayan sofu herifler de çağrılmışlardı. Başıbozuk Dilâver paşanın, Hazreti Ömer gibi adalet gösterdiği kocaman selâmlık sofası çepeçevre doluydu.

Halil efendi, namussuz Dilâver'in bugün bir başka çeşit kasılmasından biraz hiylelendi.

Dilâver ağayı, çoktandır görmemişti. Herif, neredense bir samur kürk peydahlayıp sırtına almış... Belindeki kuşağa da bir cevahirli hançer sokulu...

Çapanoğlu'nun at uşağından türeme herif, Osmanlının eski zaman sadrazamlarına özenmişe benziyor. «Hele şuna hele... Şunda hiç utanma var mı? Ya bu kambura n'olmuş bugün yahu!»

Kambur Kadı gayet telâşlı... Zıplaya zıplaya içeri girip zıplaya zıplaya dışarı çıkıyor, namussuz Çekmeceli, ortalıkta köçek gibi oyun göstermekte... «Nedir? Bunların niyeti ne, hey Allah.» Halil efendi, can sıkıntısıyle dört yanma baktı. Duvarda, bir san şey asılı... Medresenin kör müderrisi gözlüğünü takmış da bunu süzmeye başlamış... «Seccade desem değil, resim desem değil... »

Davetliler tamam olunca, Kambur Kadı, duvardaki belâyı besmeleyle aşağıya aldı, kuşağından bir kâğıt daha çıkarıp iki dizi üstüne geldi:

— Efendiler, ağalar... —diye bir şeyler söylüyor. Varsın söylesin. Yalandır. Millet susmuş, kulak kesilmişti.

Çakırların Halil ağa birden sallandı. «Bu alçak herif neler karıştırmakta yahu?» Herif derinlere dalmış anlatıyor ki akıl ermez bir işler...

— Bu dediğim mesele tam iki yüz yirmi altı yıl öncenin bir meselesi... Gürcü Nebi oğlu namında bir eşkıya, başına derya gibi asker biriktirip Osmanlının İstanbul şehrini talana gidiyor. Üsküdar denizinin kıyısına çadır kuruyor. Yiğit başlarının içinde Haydaroğlu, Katırcıoğlu gibi celâliler var. Lâkin hepsinden yüreklisi Çomar Bölükbaşı denilen besmelesiz... Bu herifi tarih kitaplan gayet yaman yazıyor ağalar, gayet yaman ki okuyanın dudağı yarılır. İşte bunlar İstanbul'un Üsküdar sahrasında Bulgurlu mevkiinde bir cenk açıyorlar ki eh, felek de beğeniyor. Tarihin kavlince Osmanlıyı bozmalarına, az bir şey kalmış... Sonunda o zamanın padişahı: «Aman bre kurtlarım... bre aman! Elden gittik yahu!» diye feryat ederek kılıca sarılıyor da bu belâyı, güç ile defediyor. Hasılı eşkıya bozuluyor. O zamanın kanununca bozulan eşkıya, bozulur bozulmaz fermanlı olurdu. Bunların hepsi fermanlı olup Anadolu'ya dağılıyorlar. Fermanlı, yani millet

yakaladığı yerde tepeleyecek... Malı senin, kellesi padişahın... İşte bu fermanlılar, her boğazda, her geçitte vuruşarak can kurtarmaya bakıyorlar. Namussuz Çomar Bölükbaşı, nasılsa kendini Kabe'ye atıyor, Peygamberin örtüsüne yapışıyor.

— Neden Kadı efendi?

— Yapışıyor ki fermanlıktan kurtula... O zamanın hükmünce Kabe örtüsüne yapışana bişey yok...

— Yapıştığı nerden belli?... Rum içine dönüp yalandan, «Ben yapıştım» dediyse...

— Diyebilemez. Çünkü Mekke Şerifinden hüküm getirecek... Bu herif hükmü alıp dönüyor. Dönüşte Şam valisi Murtaza paşanın askerine Bölükbaşı oluyor. Murtaza paşa Sivas valiliğini alınca bu nâmerdi de beraberinde buralara getiriyor.

— Peki, sen bu meseleyi neden açtın şimdicik?

— Dinle ki efendim, bak neler olmuş? Murtaza Paşa, bu Çomar'a Niksar Voyvodalığını bağışlamaz mı?

Sözün burasında, Halil efendinin yüreğine bir acı saplandı, başının içini bir duman bürüdü. Bu Kambur Şeytan, lafı böylece dolandırarak, sakın bu at uşağının üzerine mi getirecek Müslümanlar? Ölmeli daha iyi... O zaman ölmeli, hiç kurtuluş yok... »

Halil Efendinin kulakları uğuldamaya, boyun damarları davul gibi vurmaya başlamıştı. Bu gürültünün ötesinde Kambur Kadı, kitaptan okur gibi konuşuyordu.

— Niksar'ın bir eşkıya sergerdesine bağışlanması Niksarlımn namusuna dokunmaz mı? Dokunmuş... Peki ne halt etsinler?... İşte o zaman, oraların milleti, kâğıt imzalayıp Merzifon toprağının küçük padişahı rahmetli Tabamyassı Dilâver ağaya amancı gönderiyorlar.

«Dilâver» adiyle Çorumlu bir kere «Ihhh...» diye davrandı. Herkes, çekmecesi boklunun oyununu sezmişti. Biribirlerine baktılar, «Güler misin, ağlar mısın?» der gibi kafalarını salladılar. .

Rezil Dilâver ağa köşesine çöreklenmiş, sanki işitmiyor. Gözleri aralık ama kimseye baktığı yok... Yumruklarını bağdaştaki dizlerine kibirle dayamış... Kaşlar çatkın...

Kambur herif, sedasını bir parça daha yükseltti:

— Bu Dilâver ağa, sizin şimdiki ayanınız bu Dilâver paşamızın büvükdedesinin dedesidir. Fermanını kâğıt mahzeninde bul-26

dum. Çok göz nuru döktüm ama sonunda okumasını söktüm, ekmil arapça üstüne yazılmış bir ferman! O zamanın arapçasında

üstün, esre olmadığı gibi, nokta da aramayacaksın! Bu sebeple rbabı olmayınca okumak mümkün değildir. Biz önce Allah, onra bilim gücüyle hakkından geldik. Nah işte... Niksar milletlin yazdığı arapça feryatname... —Herif demin kuşağından ıkardığı kâğıdı, lâmba ışığında savurdu—: İşte kâğıt... Bunun zerine rahmetli Tabamyassı Dilâver ağamız, «Vay...» diyerek avranıyor, Müslümanı, Celâli eşkıyası elinden kurtarmak için, skerini çekiyor, bir gece ılgarla yetişip Niksar'ı basıyor. Çomar'la

bir cenk ediyor ki cenk adına yaraşır... Sonunda, Osmanlıyı titreten Çomar'ı tepeliyor da kaçırıyor...

— Voyvodasını kötületmesine Sivas valisi seslenmiyor mu, haa?

— Tabamyassı Dilâver ağaya Sivas valisinin gücü mü yeter bre efendi?... Niksar'ı, bayrağı altına almış da Murtaza paşaya «Aldım» diyerek haber vermiş o kadar...

— Fena değil.. O zamanlar voyvodalık pek ucuzmuş besbelli...

— Ucuz olur mu Halil efendi? Ya, namussuz Çomar ne halt etse iyi? Haddini bilmiyor da, başına topladığı eşkıya ile bir gece rahmetli Tabamyassı Dilâver ağamızın Merzifon toprağındaki çiftliğini basıyor. Kâhyayı asıp binaları yakıyor, hayvanları sürüp Dağbeyi oluyor.

— Tamam.. Tabanıyassı'ya iş çıktı desene...

— İş ki nasıl bir iş!... Rahmetli Tabamyassı ağamız, hemen Çomar'm üstüne varıyor. Her tuttuğu yerde bozarak Van denizine kadar kovalıyor. Tarihin yazdığına göre, bunlar Van denizinin kıyısında kapışmışlar. Çomar alçağının yanında hiç bir asker kalmayınca, herif kendini atıyla beraber, üç minare boyu yerden yallah, Van denizine atmaz mı? Dilâver ağamız, askerine bağırmış: «Kellesini getiren altınla tartılacak... Göreyim sizi sahanlarım...» Çomar, denizde atıyla yüzerken, berikiler taze hayvanlarla karadan kollayarak çıkacağı yere yetişmişler, hesabını görmüşler. O pislik işte orada, Allahın izniyle, temizleniyor. Rahmetli Tabamyassı Dilâver

ağamız: «Uşak, demiş, madem bu iti kovarak buralara kadar geldik. Şu halde Allah bize Mekke hacılığını yazmış... Gidip şunu da kurtaralım da yurda Hacı-gazi dönelim. Buyurun!» İşte efendiler, ağalar, bu gördüğünüz ferman

Dilâver paşa efendimizin soyağacı fermanıdır. Merzifon'daki çiftliği de büyükdedesinin, dedesinden kalma atalar çiftliği... Hacılık da soygun parası hacılığı değil, cenk sonu hacılığı ki canlıyken şehit mertebesi demektir. Bundan böyle Dilâver paşamızın adı sipsivri «Dilâver paşa» değil haaa... «Haa Dilâver paşa... »

Birtakımları:

— Hay çok yaşa! Hacı Dilâver paşa!... — diye alkışladılar. Birtakımları:

— Nur ol Kadı efendi, belli, çok uğraşmışsın ama, sonunda tarihlere şan verecek bir iş becermişsin, —dediler...

Halil efendi, öfkeden mosmor kesilmiş, bundan sonra orada ne konuştuğunu, ne yediğini bilemez olmuştu.

Gece, konağına dirisini değil, sanki ölüsünü getirdiler. Her hıçkırıkta sarsalanıyor ki nerdeyse kemikleri dağılacak... Karnı şişmiş de gelip gırtlağına dayanmış... Yakın ahbapları yatağım çevirip ağlaşmaya başlayınca Halil efendi, baktı ki, elden gidiyor, hemen Osep Çilingiryan keferesini istedi. Niyeti: Koca Hayriye tüccarı, manifaturacı gâvura dileklerini ısmarlamak... Çünkü, faiz, âşâr işlerini onunla döndürüyor...

Gavur:

— Hayrola... Gene öküz gibi, pilâv, helva mı yedin? Bu yaşta akşam ekmeğini az ziftlenmeli demedim mi? — diye çıkıştı.

— Dur hele Osep efendi, bilmeden esip gürleme... bana, bu dertten kurtuluş yoktur. Vasiyetimi iyi aklında tut... Bundan böyle senin işin bizim Ömer kopuğu ile dönecek...

— Höst... Vıcır vıcır bakmaktasın. Gözlerine biraz kan yürümüş o kadar... Sen daha gebermezsin hiç korkma, nedir, işi anlayalım?

Halil efendi olup bitenleri anlattı. Kambur Kadı alçağının, bu Çorum toprağını kaç zamandır nasıl fesata verdiğini nakletti. Akşamın rezilliğini hep söyledi. Namussuz gâvur, gözlüğünün üstünden arada acımış, arada ayıplamış gibi bakarak bir şaşıyor, bir gülüyordu, sonunda:

— Anladım - dedi -, Dilâver ağanın soy sop peydahlamasına kızdın. Bu yaşta öfke hiç iyi değildir. Hırkadak geberirsin. Baban rahmetliyi,padişah fermanı,para kaybetmek korkusuyle geberttiy-di, seni de Dilâver'in soy kâğıdı gebertecek... Aldırma!.. Aslını

nkâr edene resmen «çingene» derler. Sen leblebiciliğini neden üçümsemektesin avanak? Ya rahmetli Ebubekir deden düpedüz avat çıkaydı?

— Höst! Deli gâvur o ne biçim bir söz?

— Doğru bir söz... Minare gibi...

— Peki biz şimdi ne halt edelim? Bu at uşağı bozması Dilâver âmerdinin şimdiye

kadarki avurt, zavurduna dayanılmazdı. Yedi öbek ağa çıkınca, herife hiç güç yetmez. Ne fayda! Bu gece orda İmalıydın da kasılmayı görmeliydin... Yahu ben ne halt edeyim, erelere gideyim? Yabanın garip çingeni ha deyince dört beş öbek soy-sop sayarken... Silistire imdadı soygunundan aldığı iftliği herif bize «dede mirası» diye yutturuyor!

— Bırak... Yutturamaz!... Çünkü soy-sop saymayı fazla attın mı, kitabın kavlince, ucu gider Âdem babaya dayanır, ep kardaş çıkarız da biribirimizle miras dâvasına düşeriz. Senin

Ömer zibidisine iki mangır kalmaz. Karılardan yana kızılbaşlık da ir başka rezillik... Kurcalama...

— Sen işin alaymdasın ama, bak, dediydi dersin, bunun sonu ayır getirmeyecek... Ben işte gidiyorum..

Gâvurdan imdat çıkmayacağını anlayınca Halil efendi, bay-ınlığa vurup gözlerini yumdu. Osep efendiden sonra Ömer ğlunu huzuruna istedi. O sıralar Ömer oğlan beş yaşında topaç 'bi, tıknaz, inadına kuvvetli bir oğlandı. Babasının karşısında el bağladı.

Halil efendi:

— Beri bak ipsiz!., -dedi-, bundan böyle kopuklukta gezmek sana haram... Kabilemizin namını şu cenabet leblebicilikten söküp çıkarmaya bakacaksın. Ben dedemizin Voyvodalık fermanını bulmaya yemin etim, namussuz ecel aman vermedi. Can kandili, nah söndü, sönecek! Eğer bir asilzadelik fermam uyduramazsan babalık hakkımı helâl etmem. Öte dünyada gözüme hiç görünme! Kendine bir başka öte dünya bul! Bu işin ilmi çekmecesine tükürdüğüm Kambur Kadı'da.. Para dök, çiftlik bağışla... Şuraya asilzadelik fermanımızı asmaya bak... Ele geçirdiğin gün, Dilâver nâmerdi gibi bir vezir sofrası döküp...

Halil efendi, lafı çok uzattı, derdini yanıp ferahladığından olmalı, sonunda birkaç kere, derin derin geyirip açıldı. Kefeni yırttı ama, yüreğindekini de meydana vurmuş oldu.

Meseleyi hemen Dilâver paşaya yetiştirdiler. Paşa bu işe çok 29

güldü:

— Herif haklı - dedi -, bu dünyada leblebici ağası olmaktan daha zor belâ yoktur. Arasın bakalım, altından ne çıkar!

Halil efendi, kendini toparlar toparlamaz Kambur Kadı'yı çağırdı. Lafı uzatmadan:

— Hey Kadı efendi! Gözünü aç - dedi -, küpünü doldurup, dünyalığı tamamlayacak kertedesin. Benim variyetimin yanında, Dilâver paşanın âyanlığı iki para etmez. Öyle bir ferman da bana lâzım... Fermanı getir nah şu dolaptaki keselerden dilediğin kadarını eşeğine yükle götür.

Kambur Kadı, Çarık Kâhyaların Halil efendinin açtığı dolaptaki altın torbalarını görünce az kalsın geberiyordu.

— Aman Halil efendi... -diye inledi...

— Amanı zamanı bilmem... Bir iki güne kadar ferman gelmeli... Haydi şimdi doğru kâğıt mahzenine... Göreyim seni.. Çakır Kâhya adını kırmızı kalemle isterim haaa... Kara kalemle olursa hiç makbul değil...

Kambur Kadı, böyle işlere yatkındı. Şimdiye kadar, nicelerini yedi göbek soylu edip çıkmış, bahşişleri hak etmişti.

Bir vakit, seyrek sakalını sıvazladı. Altın hırsıyla dönen gözlerini yumup bir zaman soluklandı, ne domuzluk düşündüyse düşündü:

— Hele bir arayalım! - dedi -, zorlaması bizden, kolaylaması Allahtan...

— Artık, zorlaması, kolaylaması kimden, bilmem... İşte altınlar, işte sen... Ferman gelmeli...

Kambur Kadı, cübbeyi besmeleyle topladı, eşeğine binip yürüdü. Allah bilir ya, herife kalsa Voyvodalık fermanını bir haftaya bırakmadan getirecekti. Ne fayda ki işe Dilâver paşa kanştı. Kambur Kadı, elindeki adam boyu fermanın ortasına Çakır Kâhya kelimelerini yazmak için tam kalemini kırmızı mürekkebe batırıyordu ki, paşanın Delibaşısı, Kıpti tayfasından Kara Cehennem içeri girdi:

— Paşa efendimizin sana emri var - dedi -. Paşa efendimiz dedi ki: «Biz o biçim fermanların nerden çıkarıldığını öğrendik. Leblebici oğluna da bir ferman uydurduğunu duyarsam, Kambur Kadı'nın çekmecesine ateş doldururum. Bunu böylece bilsin...

Kambur Kadı, elindeki kamış kalemi geri çekiverdi. işte çekiş o çekiş!

İstediği fermana bu yoldan kavuşamayınca Halil efendi külahını önüne koyup bir zaman fikre daldı. Dünyaya nam salmış katır inadıyle, böyle bir iki takılmada tuttuğunu bırakıcılardan değildi. Ziyafet dönüşü çektiği

sıkıntı, atlattığı ölüm vartası yüreğine fena işlemişti. Bu gidiş ergeç Dilâver'le çatışma gidişiydi. Kendisi de günlerden bir gün rahmetli babası gibi apansız göçerse, körpe Ömer oğlan dağ gibi düşmanlar karşısında Çakır Kâhyaların dolabını döndüremeyecekti. İltizam düzenini Dilâver ağanın gölgesinden çıkarmanın yoluna bakmak gerekti. Bunları Osep Çilingiryan efendiyle uzun uzadıya görüştüler. Dağdaki kopuklardan işe yarar bir çete peylendi, köy yerlerinde sözü geçer ağalardan yardımcılar bulundu.

Halil efendi bir yandan bunları düzenlerken, bir yandan da Çakır Kâhyaların geçmişini leblebicilikten kurtarmak işine gayret vermişti. Önce Hacıköy taraflarında bir çiftlik satın alarak, Gümüş'teki maden ağalığına doğru gitmeyi tasarladı, bir zaman zorbalıktan vazgeçip ulemalığı denemeyi düşündü.

Bu uğurda önüne çıkan her kafası sarıklı yobaza eşek yükleriyle para kaptırdı. İstanbul'da el peydahlayarak keselerle altın saldı. Kara bahta bakmalı ki, bunca sahteciliğin döndürüldüğü Osmanlı ülkesinde, derdine derman bulunamıyor, Leblebici Ebubekir ustanın gerisi, Voyvodalığa olduğu gibi Beşik ulemalığına da bağlanamıyordu.

Tam umudunun kesileceği sırada, Narlıca'nın Uzun İmamı, Ankara'nın büyük medresesini yüzaklığıyle tamamlayıp Çorum'a uğramasın mı? Uzun herif daha o yaşta okumayı yutmuş, bilgiyi parçalayıp öteye geçmişti. Öyle kitaplardan öyle meseleler açıyor ki, Çorum'un sarığı büyüklerine korkudan dehşet elveriyor. Fazladan yüreği de bildiğimiz cellât yüreği... Nâmert Kambur gibi, Dilâver rezilinden korkacağı filân yok...

Halil efendi dakika geçirmeden Mısır'ın Ezher medresesine gitmeye hazırlanan genç hocayı çağırttı. Uzun herif işi anladıktan sonra:

— Ne demek olsun - dedi -, can baş üstüne... Yolu varsa, Halil efendi emmi, al

gözümden: Biz can korkusu ile hak yolundan dönmeyiz! O, fermanlı paşaysa biz de ilerinin, Allah sayesinde, fermanlı hocasıyız...

Uzun h e r i f , işini g ü c ü n ü boşlayıp ertesi sabah, k â ğ ı t m a h z e n

i -nin karanlığına daldı. İşe gayet hızlı sarılmış, beşyüz yıllık kâğıtlara

essahtan yumulmuştu. O zorlatmayla kazmaya yapışsay-dı, Ferhat gibi dağlan deleceği şüphesizdi. Çok aradı, çok didindi. Az kaldı ki mahzenin zindan rutubetinde bel kemiğini romatizma kitleye de genç yaşında erkekliği kesile...

Az kaldı ki mum feneri ışığında göz nuru dökmekten kör ola da taşlara değnek vurarak dolaşa...

Çünkü, okuyup dururken, kendisini eski işlere fena kaptırmıştı ki büsbütün kaptırmıştı. Her kâğıtta:

— Ne oyunlar yahu!... Bunlar nasıl bir düzenler!... Şeytana pabucu ters giydirecek bir dolaplar... -diye keyifleniyordu.

Hâsılı canla başla çalıştı ama sürdüğü izlerden hiçbirini Leblebici çarşısından başka yere saptıramadı. Osmanlı devletinin bütün kayıtlan karmakanşık olduğu halde, bu işin defteri şaşılacak kadar düzgündü. Herifler olup bitenleri günü gününe yazmışlar ki adamın neredeyse: «Çakır Kâhyalara düşmanlıktan varmış... » diyesi gelir.

Uzun İmam umudunu kesince, Halil efendinin karşısına dikildi. Adamlıktan çıkmış, suratı, eski zamanın ferman kâğıtları gibi sararmıştı. Halil efendinin:

— Hayrola Uzun oğlan! Müjden gelsin mi müjden?.. - diye sırıtmasına hiç aldırmadan, kendini Selâmlığın erkân minderine attı. Elindeki defteri yanma koyup:

— Beri bak Halil emmi - dedi -, biz azkalsm gebereyazdık!

— Gebermiye boş ver... Ferman hani?

— Bırak allasen bre emmi... Ben ölmüşüm.

— Yani ne demek? Dur hele... Seni gayet keyifli görmekte yim! Bu surat altınları hak etmiş,domuz hoca suratı... Haa,nasıl doğru bilmiş miyim namussuz?

— Nerenin keyfi?... Bulalım derken az kaldı ki biz bizi yitirek! Hele surdan bir şekerli kahve gelsin... Ben bittim.

— Bittin de bu defter ne?

— Dur yavaş yavaş... Biraz soluklanalım! Onun da sırası gelecek.. Beni iyi dinle, Halil emmi, biz bu yedi göbek soy-sop peydahlamak sevdasından, Allanın izniyle, vazgeçeceğiz. Hem de namusumuzla...

-Aman... Aman hiç olmaz... Bu nasıl söz, sakalına

— Olacak, ne güzel olacak... Bre emmi, sen beni kâğıt mahzeninde toza, gübüre

mi karıştıracaksın? İyi dinle! Çok zorladım, çok dolandım, karşıma hep

bildiğimiz Leblebiciler çarşısı çıktı.

— Oraya kadarını ben de bilmekteyim! Sen asıl gerisini bulacaksın. Bak oğlum Uzun İmam, biz Allanın izniyle biraz daha anyacağız.

— Aramak geçti. Ben dayandım.

— Hayır, ne demek! Katiyen dayanamazsın. Köroğlu ne demiş, «Mert dayanır, nâmert kaçar» demiş...

— Tamam. Bilmiş de söylemiş... Benden bu kadar...

— Hööööst... Dur ki bak... Bütün kâğıtları elden geçirdin mi?

— Bir bir... Şuncacık parça bırakmamacasına...

— İyi... Ya defterler?

— Defter mi kaldı Halil emmi?

— Kalmıştır. Bir kenarda biri kalmışsa? İkisini, bir devenin güç taşıyacağı defterler, hep mi bitti?.. Defterleri bir kez daha yoklayacağız tosun yavrum...

— Beni dinle ağa! Bu işin dibini fazla kurcaladık mı, altından çok bulaşık meseleler çıkacak... Gel beni işit, bu işi tadında keselim...

— Ne gibi, korkunç rezil?

— Rahmetli Ebubekir deden, herhal yakın köylerden bir öksüz-yetim... Buraya keloğlan gelmiş besbelli... Bir hayır sahibi, leblebici çarşısına çırak vermiş. Biz bu işi namusumuzla örteceğiz. Yedi göbek soyluluk ararken, fukara köylü çocuğu, fazladan kafası kel, bir oğlan çıktı mı, Dilâver paşanın dilinden kendini kurtaramazsın. Senin haberin yok bre Emmi. Osmanlının defterine göre: Sizin kabile az kalmış ki leblebici doğup leblebici öle...

— İşte şimdi halt ettin alçak!.. Biz de seni adam diyerek...

— Şimdi burda yabancımız yok!... Bereket, Osmanlıya şaşkınlık elvermiş de, bu

işler böyle olmuş. En iyisi, Halil Emmi, biz tıaddimizi bileceğiz, bileceğiz de Allaha şükredeceğiz.

— Ulan namussuz bunlar nasıl laflar!... Bir duyan olsa, elimizdeki kocaman kâhyalık fermanını da düzme belleyecek...

— Beni dinle Emmi... Bu işi burada, hayırlısıyle küllemek gerek... Bundan böyle sakın kimseye iki metelik kaptırma!...

Boşunadır. Bu benim sana ettiğim, bilirsen, büyük bir iyilik... Yüreğin kuruntudan kurtulmalı. Senin deden bir oyunla suyun başına gelmiş, küpünü iyice doldurduktan başka, size de para öğüten değirmeni miras bırakmış. Sen kudurdun mu ki, param tatlı tatlı yiyip zenginliğinin tadını çıkaracağına, soyluluk derdine düşmektesin. Geri dur. Kulağını iyi aç... Bu

diyeceğim işler, tam yüz yıl öncenin işleri... Bundan yüz yıl önce,* Birinci Sultan Hamit bir ferman donatıp, Osmanlı mülkünde ayan eşraf bırakmamış, hepsini defterinden silmiş...

— Dur hele, hangi ayan?..

— Bildiğimiz ayan takımını...

— Ne demek? Kendisi mi koymuş ki keyfince kaldırmış? Her memleketin ayanı, eşrafı, o memleketin yerlisi... Dünyanın kurulmasından bu yana...

— Ben de öyle bilirdim ağa, meğer işin içinde iş varmış... Osmanlı kabilesi bu mülkü bastığı zaman, ayan mayan yokmuş besbelli ki bu ayan işini ilk önce Sultan Süleyman çıkarmış...

— Kurda kuşa hükmeden bir kocaman Süleyman Peygamberin koyduğu zagonu, bu Sultan Hamid'in kaldırmak ne haddine!...

— Halil Emmi, sen herifleri hep birbirine karıştırdın. Bir kere, benim dediğim Sultan Süleyman, Peygamber Süleyman değil. Süleyman Padişah...

— Haydi öyle olsun! Vaktiyle Sultan Süleyman gibi bir padişahın koyduğunu, bu Sultan Hamit ne diye kaldırmakta? Hem yahu, ortada ayan, eşraf yokmuş da, o Sultan Süleyman bunca memlekete, bunca ayanı nerden bulup koymuş? İşte yalan olduğu belli...

— Değil... Sultan Süleyman mülkü genişletince işler doğru gitsin diye ayanını, kendi seçecek... Bunların vazifesi, valilerin, beylerbeyilerin, bir de kadıların hak yolundan ayrılmamasına bakmak... Alalım bizim Corumumuzu... Buraya padişah bir mutasarrıf mı yolladı? Mutasarrıf bizim gidişatımızı bilemez. Öğrenene kadar da epey zaman geçer. Ayan valiye, mutasarrıfa yol gösterecek, «Bu memleketten şu kadar ekin hâsıl olur, fazla istedin! Şu madenlerden şu kadar yük cevher çıkar. Madenkeşlik nizamı şöyledir. Filânca sipahinin dirliği şuna düşer!» diye akıl verecek. Milletin hükümet kapısındaki işlerini bedavadan kollayacak...

— Bak ne kadar iyiymiş...

— Lâkin giderek ayan takımı azmış... İşleri parayla görür olmuş, hele bitleri kanlanınca vali mali saymazlarmış... Eskiden, «Devlet şu kadar öşür toplayacak, fazlası Müslümana zulümdür» diyenler, bu sefer, hep mültezim kesilip vergiyi, öşürü kendileri topladıklarından onda biri, beşte bire kadar çıkarmışlar.

Padişah bakmış ki bunlara güç yeteceği kalmamış, dediğim gibi bir fermanla hepsini defterden silmiş...

— İşte o sebepten dünyanın çivisi çıktı ya... Ben de: «At izi, it izine, neden karıştı?.. » diyerek...

— Artık oralarını bilmem.. Herif bir fermanla kaldırmış ki temelli kaldırmış. Hiçbirinin göz yaşına bakmamak üzere... O zaman bizim Çorum'un mollasına da bu fermandan gelmiş.. Gayet zorlu bir ferman... Okusan hamiyyetinden gözlerin yaşanr.

— Hiç de yaşarmaz. Dünyanın düzenini bozduğu meydanda. ..

— Aklın ermediğinden hay emmi... Bu ferman gelmeseydi, sen şimdi leblebiciler çarşısında karanfilli leblebi kavurmadaydın. Bu ferman o zaman kimlerin ocağını söndürdü bilmem, ama sizin kabilenizle Dilâver paşaya gayet yarayışlı...

— Ayanlığı ortadan kaldırmış bir ferman, ayan Dilâver'in işine nasıl yararmış?

— Şu sebepten yarar ki, ayanı kaldırmak, fazla sürmemiş. Beş yıl sonra, yeni çıkan padişah, ayanlığı geri getirmiş, getirmesiyle de ortalık karışmış...

— Ne gibi? Dur, tamam!.. Biz işte bu kargaşalığı kollayacağız. ..

— Seninkisi «Kurt dumanlı havayı sever» hesabı, ama yolu yok! İşlerin karışması şundan: Önceki padişah, ayanı tekmil kaldırdıydı, defterinden tekmil şildiydi ya... Beriki koyarken eski ayandan bâzıları yerlerine oturamamışlar. Bizim Çorum'umuzun ayanı da bu oturamayanlardan. Çünkü Yozgat'ın Çapanoğlusu işe

karışmış da buraya at oğlanlarından birini ayan göndermiş Bu at oğlanı,

Dilâver paşamızın babası Kara Mahmut...

— Peki bu böyleyken... Kambur Kadı o fermanı nerden çıkardı? Herifin ceddini Niksar Voyvodası Kaltabana nasıl bağladı?

— Bırak emmi... Kambur'un düzeni... Bana sorarsan, bir eski fermanın ortasını oyup oraya Dilâver ismini yapıştırıver-35

mıştır.

Halil efendi bir zaman düşündü, bir zaman acı acı güldü, sonunda gene somurttu:

— Gördün mü? Kambur mambur ama, eli işe yatkın.. Bak, biz bir kolayını bulamadık..

— Bulamadık, çünkü ayanı kaldıran ferman bizim yolumuzu kesmekte emmi, hiç aralık komamakta...

— Yere batsın, bu nasıl bir belâ yahu?

— Dedim ya zorlu bir belâ... İnanmazsan işte... -Uzun İmam defteri açtı -: Bunu padişah Çorum mollasına yollamış... Tüm Osmanlıca olduğundan doğruca okusam anlamazsın... Dediği şu:

«Toprağımda ayan takımı söz dinlemekten çıktı. Milletime zulmetmeye başladı. Bu sefiller fukarayı soyuyorlar. Hele bâzı yerlerde bunlardan birkaç tanesinin birden âyanlık etmeye başladığım duydum. Valilerimi, Beylerbeylerimi it hesabına almadıktan başka, kadılarımı da dinlemez olmuşlar. Hepsi başlarına biriktirdikleri silâhlı serserilerle mala, cana, ırza saldırıyorlar. Bu fermanım eline geldikte eski ayanları defterden şilesin... Bundan böyle milletim, işlerini gördürmek için, Şehir kâhyaları seçecek... Bunlar kasabaların namuslu insanlarından, orta hallilerinden olsun. Katiyen eski ayandan, eski âyanlann adamlarından olmasın. Bu fermanımı mahkeme defterine yazasın, emirlerimden kıl kadar aykın bir iş tutmayasın. Eskisi gibi âyanlığı sürdürmek isteyen habislere asla aman ve zaman vermeyesin,

hepsinin haklarından gelesin.. » Nasıl bu ferman böylece? İşte bu ferman geldiği zaman, hey Halil efendi emmi, senin deden Ebubekir usta Leblebiciler loncasının yiğitbaşıydı. Leblebici çarşısının girdisi çıktısı ondan sorulmakta... Lonca yiğitbaşının, izni olmadı mı ustalığa çıkıp dükkân açamazsın. Peştamalı beline bağlayıp ensene şaman çekecek ki dükkân sahibi olabilesin... Bundan başka, çarşıya gelen öteberiyi de kendi paranla keyfi alabilmek yok... Leblebici esnafına neler gerek? Nohut, odun kömürü, kalbur... Şu bu... Bunlar hep Lonca Yiğitbaşısının toptan alacağı şeyler..

Toptan alıpesnafa dağıtacak... Her ayın birinci cumasıyla üçüncü cumasmdaTenca derneği var. Burada her lonca kendi esnafı arasındaki ufakrefek dalaşmaları kadıya, zaptiyeye düşürmeden söndürür. Haksız çıkanı falakaya yatırmak da yiğitbaşının işi... Padişahın ayanı kaldırma fermanı gelip yetiştiği sırada senin

dede Leblebicilerin üstüne başkumandanmış... Başkumandan olmasaydı, şehir kâhyası seçilir miydi?

— Demek Lonca Yiğitbaşısı olduğundan mı seçilmiş?

— Leblebici esnafı Osmanlı mülküne nam salmış olmalı ki burada ilk şehir kâhyalığına, onun yiğitbaşısını seçmişler. Esnafını iyi çekip çevirdiğinden, Çorum'lu ağız birliği edip «Bizim Şehir kâhyamız bu Ebubekir usta olsun» demiştir. İşte sizin Çakır kâhyalığınız bu fermanla başlamış... Ben bu meseleye iyice merak sardım emmi, çok kurcaladım. Padişahın fermanı, ayanı kaldırmış ama, ayanın elindeki kuvveti, geliratı çekip almamış...

— Vay, bir de çekip alacak mıydı?

— Almayınca da senin deden Ebubekir usta milletin hakkını ayana karşı, nasıl koruyacak? Çünkü o devirde kadılar, hükümet adamları hep ayanın hükmüne girmişler.

— Elinde koca padişah fermanı var ya?

— Olmakla... «Ferman padişahın, dağlar bizimdir» lafını sen hiç mi duymadın?

Bunu kim demiş? Soyguncu, eşkıya takımı demiş.. O zamanlar buraları halisinden dağbaşı sayılır... Şu halde padişah fermanı bizim Çorum kasabamızda sökmemiştir. Doğrusunu ararsan şimdi bile söker sayılmaz.

— Haklısın ulan Uzun İmam... Peki, sen bu lafı böylece nereye getireceksin?

— Senin dede bakmış ki ayanlar, eşraflar taş gibi... «Taşa zorlayan boşa

zorlar» diye düşünmüş herhal... «Adam sen de! Deh demiş dünyayı, çüş diye sen mi

durduracaksın» diyerek o da koşulmuş dolaba... Yavaş yavaş yolunu öğrenip oluğun altına küpünü tutuvermiş...

— Halt ettin... Bizim variyetimiz...

— Alın teriyle mi? Biz alın teriyle değil mi dedik? İşte bu da böyle bir alın teri. Uzatmayalım, bu şehir kâhyalığı ancak beş yıl sürmüş, yeni gelen padişah

bakmış ki eski hamam eski tas... Fazladan ayanlar arkada kaldıklarından bazılarının namussuzlukları büsbütün örtülmekte... Suçlar, birkaç orta halli avanağın üstüne yüklenmekte... Bir ferman da bu sallamış...

— Ne gibi?

— Âyanlığı yeniden koyası... Demiş ki: «Benden önceki padişah âyanlığı kaldırmıştı. Yerine şehir kâhyalığını buldu kodu.

Şehir kâhyaları savaş gereklerim yerine getiremediler. Milletin işlerini yürütemediler. Ayanlara perde olmaları da caba... Ben âyanlığı yeniden kurdum. Ama bundan böyle ayan seçimine valilerle öteki hükümet adamları hiç karışmayacak. Millet dediğini seçecek... İşte ikinci ferman bu:*

— Anlaşıldı. «Kahpe kısmının neden çocuğu olmaz? Biri yapar, biri bozar da ondan... » hesabı...

— Sen benden daha iyisini bilirsin emmi!. İşte böylece, bir ferman sizi adam etmiş, bir ferman Dilâver paşayı.'.. Fakir fukara hep o fakir fukara... Şimdiyse işin başına senin gibi mültezimler geçtiğinden ayanların yıldızı biraz sönük... Ama ortada ayanın zoru olmasa siz de bu öşür toplama işini pek başaramazsınız. İyisi mi, geçmişi bırakın da... Haa... Nasıl bu benim aklım?.

Halil efendi, Uzun İmamı birkaç altın verip savdıktan sonra, kendi eliyle başına sardığı bu püsküllü belâyı evirip çevirip, dört yanını yeniden yeniye gözden geçirdi. Öfkeliydi, inatçıydı ama hiç de avanak değildi. Durup dururken girdiği bu çıkmazdan geri basmak doğruydu. Geri bastı.

O günden sonra tersten inat ederek, aslının leblebici olduğunu her yerde, söyleyip gezmeye başladı. Ama bir yandan da suç Dilâver'inmiş gibi herife kin bağladı. İçine bıçak yarası gibi yerleşen bu kini, yakın ahbapları da bilir-bilmez körüklüyorlardı.

Çakır Kâhyaların Halil efendi, giderek, adam öldürmek için pusuya yatmışa döndü. Gözü düşmanının üstünde... Bir ek yerini arıyor... İlk fırsatta nasıl olursa olsun, bu rezilin kibrini kıracak... Büyük yemini var! Kıramadan öldü mü, gözlerinin açık gideceğinden hiç kimsenin şüphesi olmasın!

Allanın işine bakmalı ki bu pusuda bekleme çok uzamadı. Çorum'un Başıbozuk paşası Dilâver ağa, apansız hiç beklenmez, hiç unulmaz bir belâya uğradı. Altmış yaşına girerken dünya

* Anadolu'da Çapanoğullan ile başta Alemdar Mustafa Paşa olmak üzere hemen bütün Rumeli ayanlarının ikinci fermanı çıkaran Üçüncü Selim'i neden tuttukları anlaşılıyor.

güzeli Cemile'ye sevdalandı.

Önceleri, herkes bunun da kısa zamanda geçip gideceğini, paşanın bir başka körpeye dadanacağını ummuş, pek aldırmamıştı.

Artık bilinmez, herifin bu yaşa gelip karıcılığı boşlamaması Allahın gönlüne mi güç vardı, yoksa Çakır kâhyaların Halil efendinin bunca bedduasından, yalvarışlarından biri mi körleme-den yerini buldu, her nedense Dilâver ağa bu sefer yaman tutuldu.

Dünya güzeli Cemile, o sıralar on altısında varyok... Kastamonu taraflarının bir yayla güzeli... Çorum toprağına getiren kavat, daha yerine dönmeden uğruna üç kişi vurulunca Dilâver paşa meraklandı, «Şunu bir tenhada görsem de milleti birbirine düşüren yeri neresi, bir anlasam!» dedi. Cemile'yi bir gece huzuruna istedi. Kara Cehennem'in gizliden getirdiği karı, örtüsünün altında bir boka benzemiyordu. Orta boyludan kısa da, tıkızın oynağı... Paşa, sesini öfkelenmiş gibi kalınlaştırıp:

— Hele şu örtüyü aç ki suratını görelim kahpe... -diye çıkıştı -, suratın o kadar çirkin mi ki böyle sarındın?

Kan yüzünü açmasıyle, Dilâver ağa bir kere:

— Aman Allah! - diye bağırdı, bağırış işte o bağırış...

Bu dünyada erkeklerden Yusuf peygamber, kanlardan Zü-leyha anamız güzellikten yana birinciye gelirler. Kitabın yazdığı budur. Ama ne halt edelim ki, Cemile kahpesinin yanında, Züleyha anamız, kocakarı bile sayılmaz.

Usta hovarda kısmı, bir kannın yalnız güzelliğine müptelâ olmayacak, resim gibi güzelin tadına bakıp geçecek... Ama bir kanda güzelliğin yanısıra oyun, cilve, yol-yordam da bulunursa, böylesine, evliyalar dayanamaz, akılları başlanndan

sıçrar da rezillik yüz gösterir. Hem de bu rezillik hiçbir rezilliğe benzemez. İşte dünya güzeli Cemile böyle kahpeydi. «Bre kaltak! demeli, daha sen on altı yaşında olup ve de ananın kucağından muhabbet meydanına dün atlayıp bu cilve döktürmeyi, oyunda bu topuk vurmayı, yüreğindeki bu yiğitliği nasıl elde ettin? Osmanlı mülkünde kahpeliğin de medresesi mi var?»

Dilâver paşa, Cemile'yi ilk gördüğü gecenin sabahı, cirit meydanına giden yolun üstünde, bir konak yapılmasını emretti. Karıyı oraya yerleştirdi.

Konağı cirit meydanına giden yolun üstüne yaptırmasaydı iyiydi ya, fukara herif başına geleceği

38

39

nerden bilsin?

Aylar geçmiş, Dilâver paşanın, yanıklığı azalacağına artmıştı. Herif, Kambur Kadı gibi yakın ahbaplarına dert yanmaya başladı:

— Ben bunca yaş yaşadım, saçımın teli kadar oynak kan gördüm, böylesine, töbe, rastlamadım. Deli bu namussuz, ötesi yok... Keyfe geldi mi oyuna çıkar, dur-otur bilmez, canı çekmeyince elini kaldırmaz. Kaç kere essahtan tabancayı çektim de, «Vururum, şart olsun!» dedim, baygın baygın gülüverdi, o kadar.

Karının, paşaya, mağribî büyüsü yaptığı şüphesizdi. Herif eve köye uğramadıktan başka, işe güce de bakmaz olmuştu. Delirdi ötesi yok! Konağının selâmlığında şu kadar liralık dava mı görmekte?.. Tam haklıyı haksızdan ayırıp dava haracını alacağı sırada, karı aklına gelmesiyle fesi basıp sakosunu savurarak seğirtiyor, fukara delibaşısı Kara Cehennem binek taşına arap atını zor yetiştiriyor. Aradabir aklını başına biriktirir olmalı ki:

— Kitap gelsin, namussuz Kambur! El yazma Kuranım hani? Töbe etsem gerektir ve de üçten dokuza şart etsem gerektir,

— diyerek nâra salıyordu -. Bitti elverdi.. Ucunda ölüm yok ya, ben bu orospuyu defledim. Gözüm görmesin!. Tatlı canımdan geçtim, bunca yıllık namımı karalayacak... Başıbozuk paşalığımızı on paralık edecek...

Sakalını top top yolduğunu, göğsünü güm güm yumrukladığı-nı gören ahbapları:

— Oh çok şükür! Bu Cemile belâsı bu kadarla geçti gitti... Ne güzel! - demeye kalmadan bakıyorlardı ki, Dilâver paşamn beti benzi atmış...

— Nedir?

— İkindi ezanı okunmakta..

— Peki?

— İkindi ezanı okunurken Cemile rakı sofrasını donatmaya başlar.

— Eee...

— E'si, paşayı zincire vursan faydasız... Farzı kılıyor kılmıyor:

— Sünnet kazaya kalınca ne lâzım gelir: Ben işte yolcuyum!

— diye kükrüyor.

Konağa yetişince karının kulu kölesi...

— Şu şöyle olsun...

— Can baş üstüne...

— Hayır istemem, böyle olacak...

— Emret, ferman senin!

Millet kısmının huyu belli.. Meselenin böyle olduğunu sezmesiyle Çorum'un bütün işleri, Kahpe Cemile'den döner olmuştu. Yalvarmaya giden hangisi, yakarmaya giden hangisi..

Araya yavaş yavaş istemezlerin lafları da karıştı:

— Bu bizim paşa bu kadar yanmayacaktı ya, acep o iş kalmadı mı?

— Aman hangi iş?

— Olur a birader... Bunun yaşı... Geçenlerde hesapladılar, tam elli dokuz...

Güç yetiremezse, haa...

— Sahi arkadaş, alta düştüğünden, karıya karşı boynu eğridir. Yoksa bu yanıklık neyin nesi?

— Öyleyse bu Cemile'ye bir imdat eden vardır.

— Yahu, Dilâver paşanın korkusundan kim yanaşabilir?

— Paşahlardan biri mi sakın?

— Ona diyeceğim yok.. Yaban yerin delikanlısı olamaz. Baksana kasaba kopukları, paşa korkusundan kahveye çıkamaz oldu. Herif bir liva delikanlısını

iğdiş etti. Bu kısrağa aşacak aygır ne arasın? Eğer Çakır'm Kâhyalardan bir yel eserse o başka...

Millet böyle fısıldaşıp gülüşürken, günlerden bir gün bu Cemile kahpesi Çakırların Ömer oğlanı cirit meydanında gördü. Görmesiyle aklı başından gitti. Yanında olanlar yeminle anlatıyorlar. Ossaat göğsünü yırtmış da: «Aman hey Allah! Bu nasıl bir yiğit? Sen bunu yaratırken kan milletine hiç mi acımadın?» diye dövünmüş...

O sıralarda Çakırların Ömer, on dokuz yaşında... Kızana gelmiş kurt gibi kudurgan... Arkasında dağ gibi variyet.. Babası Halil efendi, altına arap atını beş yaşındayken çekti, on dördünde beline sedef saplı Karadağ lüverini kendi eliyle bağladı. Martinle turnayı gözünden vurmak her günkü işi. Kalıbı pek iri değil ama, bilek kuvveti bütün akranlarından üstün... Ama asıl hüneri cirit oyunu.

Ciridi Ömer zibidisi gibi oynayan o zamana kadar görülmemişti. Çakırların Ömer, Cirit meydanına çıktı mı, oğlu bir tane olanların yüreğini ölüm korkusu alıyordu. Giderek sağ kolunu dirseğinden bağlayıp meydana öyle salar olmuşlardı. Neden mi? Deyneği atın çiftesine denkleştirip savurunca mızrak gibi ete

geçiriyor da ondan..

İşte, Çakırların Ömer'in bu azgınlık zamanında, Cemile karının uçkuru dokuz yerinden kırılmış, yüreği dokuz yerinden göz göz delinmişti. O akşamdan tezi yok oğlana: «Tenha zamanda gelsin de, bir acı kahvemi içsin..» diye haber uçurdu. Ömer'e kalsa hiç bakmayacak, sürüp gidecekti ama, ruh gibi arkadaşı Cevdet efendi, önünü kesti. Cevdet efendi o sıra, Çorum medresesinde mollaydı. İstanbul'a gidip dava vekili olması daha sonraki bir iş... Ama şeytanın yattığı yerden haberi var. «Dur arkadaş» demiş, «Bakalım bu laf karının mı? Araya bir düşman girer, böyle bir şey uydurur. Niyeti babanı Dilâver'le çatıştırmaktır.

Aslını arayalım. Paşahlar karıyı fena kollamakta Rezillik çıkar ki hiçbir

rezilliğe benzemez.» Aslına bakılırsa Çakırların Ömer'in yerinde bir başka delikanlı olsaydı korkudan dudağı yarılır. «Bu işin bu kadarını bile Dilâver paşa duyarsa...» diyerek ata biner de Rumeli gurbetini tutmaya bakardı. Ömer oğlan, Cevdet efendiye ne dese iyi? «Gitsek gerekti arkadaş, Cemile hanımın kahvesi şekerli mi, sade mi, baksak gerekti. Hem kahve neyin nesi? Bize ikram edecekse, ak kaymaktan etmeli.. » İşte Ömer zibidisinin yüreği böyle yürek! Döve döve öldüreceklerini, kıymık kıymık doğrayacaklarını aklına bile getirmiyor. Meğer karının haberi doğruymuş... Ömer oğlandan ses çıkmayınca, Cemile kahpesi kuduruyor ki, ağzı köpüklü kancık ite dönüyor. Oğlanın, paşadan korkmasına canı çok sıkılmış, «Vay, demiş ben karılığımla ölümleri göze alıp çağırayım da, o erkekliğiyle gelmesin.. Gör bakalım Çakırların Ömer, bundan böyle neler olur... » Halil efendi, isteseydi, meseleyi Cevdet molla, kendisine haber verince önlerdi, «Yok, mok!» diye savsakladı o kadar... Bunca yıldır beklediği öç alma fırsatının geldiğine sevinmiş, işi alttan alta büsbütün körüklemişti.

Günlerden bir mübarek cuma günü... Meydanda cirit kuruldu ki padişahın huzur ciridi de öyle değil.. Mecitözü'nden Çerkezler, Alacadan Alevîler, Merzifon'dan Ermeni delikanlıları gelmişlerdi. Kısacası yiğitliğin sultan pazarı.. Çorumlu takımının başında Çakırların Ömer... Ömer'in altında üç yüz altınlık arap atı... «Neme lâzım» oğlan öğleye bırakmadı. Meydanı boşalttı, sürülmüş tarlaya çevirdi. Dönüşte Çorumlu alay kurmuş, Ömer

oğlanı alayın önüne geçirmişti. Tam konağın kapısını geçerken Cemile kahpesi apansız dışarı uğramasın mı? Takmış takıştırmış, sürmüş sürüştürmüş, bir güzelken, bin güzel olmuş... Millet:

— Aman nedir? - diyemeden, karı, Ömer oğlanın dizginine yapıştı:

— Yiğit! bir acı kahvemi içmeden geçemezsin, kerem et... Ömer oğlan önceki haber sebebiyle pek şaşmadı:

— Kız geri dur! - diye güldü -, bu nasıl iş kahpe? Sen Çorum'a yeni huylar mı çıkaracaksın?

— Demek sen Dilâver paşadan mı korkmaktasın? Yazık senin babayiğitliğine... İn aşağı...

~ Ayıp ettin Cemile hanım... Bizim kitapta korku yazılı değil! Paşa kimin iti...

Bu lafı duymasıyle Çorumlu çil yavrusu gibi dağıldı.

— Tam bu sırada Başıbozuk paşası Dilâver ağanın Delibaşısı çingen tayfasından cellât Kara Cehennem, Karadeniz fırtınası gibi kükreyerek yetişti:

— Vay kahpe! Bu nasıl bir oyun?., -diyerek kırbacını kaldırdı ki dünya güzeli Cemile'yi bitire... İşte orada, Çakırların Ömer oğlanın yiğitliği gürledi. Elindeki cirit değneğini Kara Cehennem'in şahdamanna vurup, dağ gibi herifi atının tırnağı dibine düşürdü. Kenardan köşeden bakanlar:

— Tamam... Şimdi bunu hayvana çiğnetir., -dediler. Ama oğlan herifin üstüne varmadı. Meğer durması başka

sebeptenmiş...

— Ver elini kahpe!., -demesiyle karıyı çekip ata aldı, kucağına oturttu.

İki saat cirit meydanını çarketmiş mübarek hayvan, sırtındaki yüke hiç bakmadan ovayı rüzgâr gibi geçti, Çakırların dede mirası Yediçınar yaylasına bükülüp gözden kayboldu.

O gün Çorum'a düşen fısıltıyı, Çorum, Çorum olalı hiç görmemişti.

— Duydunuz mu Müslümanlar! Vay başıma...

— Duyulmaz mı? Kıyamet belirtisi...

— Demek almış yürümüş mü deli oğlan?

— Hiç bakmamış.. Alıp yürümesi bir şey değil, paşanın delibaşısı Kara Cehennem kavatına pala bıçağı ile bir vurmuş, herifi ikiye biçmiş.

43

— Ölmüş mü sakın?

— Ölmüş mü, nasıl bir laf!.. Dünden gebermiş...

— Ya paşa?

— Meseleyi paşaya büyük caminin kapısından girerken söylemişler. «Vay aman!..» diyerek başını taşlara çalmaya bulaşmış... Önüne güçle geçmişler.

— Neden? Kanya sevdasından mı?

— Karı düşünülecek sıra mıdır? Namus elden gitti ya...

— Vay bunun namusu kahpe Cemile'de miymiş? Ee.. Sonra...

— Sonrası.. Dilâver paşa zaptiye alayını bindirmiş..

— Bindirmiş ne demek? O haber çoktan eskidi.. Paşalılar atlanıp yürümüşler, oğlana Deveboynu'nda yetişmişler...

— Heyvah, bitirmişlerdir öyleyse...

— Bitirselerdi keşkeme... Oğlana kitabın yazmadığı işi etmişler.

— Aman aklıma gelen mi?

— Aklına gelen... Hem de karının gözü önünde..

— Peki, Çakırların Hacı Halil efendi, buna ne demiş?

— Ne diyecek! Korku belâsına: «Benim öyle oğlum yoktur. Canlı bırakırsa Dilâver paşa efendimizden dâvâcı olurum.» demiş...

— Vah yüreksiz vay! Biricik oğlunu ite köpeğe çiğnetmek nasıl bir vicdan?

Leblebiciden yetişme ağa işte buraya kadardır! Hay Allah..

— Ne halt etsin? Şimdi densiz oğlan için bunca zenginliği dağıtsın mı? Kendin bilmez değilsin ya, bu Çakırların bütün variyeti esnafın, köylünün üzerindedir. Dilâver paşa: «Bundan böyle Çakırlara borcu olan faizini de, ana parasını da vermeyecek! Köylü de adamlannı harmana uğratmasın!» dedi mi bitti. Sen olsan oğluna arka çıkabilir misin?

— Hiç bakmam çıkarım. Ölümden öteye köy mü olurmuş?

— Olur. Mal köyü..

— Peki ya Cemile kahpesi?.

— Dilâver paşamız, ikisini de kendi askerine bağışlamış... Oğlana o işi

edenler karıyı sağlam bırakırlar mı? Arkadan zaptiye alayı da yetişmiş... Çorum'un zaptiye alayını kendiniz bilmez değilsiniz. Osmanlı mülkünün dört bucağından seçilmiş gelmiş, cezalı sürgün alayı... Bunca zamanın karı açlan ki, kışlanın

önünden kancık it, kancık eşek geçirmeyen bir açlar... Kan o iş üzerinde gebermiş...

— Tüü, Allah belâsını versin...

— Belâsı mı kalmış ağa? Cehenneme cenabet gitmektir bu... Millet böyle konuşurken meselenin aslı öğrenildi. Hacı Halil

efendi işi duymasıyle paşaya gitmiş, bunca yılın ahbaplığından, oğlanın cahilliğinden açmış, köpek canının bağışlanmasını yalvarmış.. Herif aksakalından aşağı, kanlı yaşlar dökmüş ki, görenler de beraber ağlamışlar.

— Geç birader, paşa ne demiş, paşa?

— Paşa mı? «Karıyı, el sürmeden geri verirse... canını bağışlarım» demesin mi?

— El sürmeden mi, anlayamadım.

— Sus herif... Bir duyan olursa... Paşa bu işin lafını edeni sürecekmiş... Yemini var...

— Karıyı da bağışlamış mı?

— Bu ne biçim bir deyyus olmalı ki, gündüz gözüne zampara çeviren bir kahpeyi bağışlaya... Bitirecekmiş... Büyük yemin içmiş... Evdeki karılar tekmil boş düşmecesine...

— Bitirir öyleyse...

— Hiç bakmaz. Koskoca bir Başıbozuk paşası... Bunun hiç mi namusu yok?..

— Dur yahu, benim aklıma başka bişey geldi: Kanyı terkeye atıp Yediçınar Yaylası'nı tutan zibidi, Çorum'un Başıbozuk paşasını ipler mi? Bakın, söylediydi dersiniz, oğlan kanyı vermez. Hem de şuncacık erkekliği varsa vermeyecek... Yolunu kesip atının üstüne sıçrayan bir karı cellâda teslim edilir mi? Çakırlann bunca zamanhk yiğitliği nerde kalır?

— Artık o kadarını bilmem... Leblebiciliği tutarsa hiç bak: maz verir!

Akşama doğru iş büsbütün anlaşıldı, Çakırlann Halil efendi hemen atlayıp yaylaya çıkmış, oğlanı bulmuş, hiçbir hata erişmeden kanyı geriye getirmiş.

— Ya oğlan?

— Oğlan, paşanın emriyle birkaç zaman ortada görünmeye-cek... Paşaya kalsa hiç bişey yok ya, ille Delibaşısı Kara Cehennem zaptolmaktan çıkmış... «Ciğerlerini itlere doğramaz-sam bana Çingen Kara Cehennem demesinler» diyerek... Herife kalsa karıyı da saat meydanında kesecekmiş ama, araya girmişler

de «Dur hele! Paşa babamız bakalım ne ferman eder?» diye önlemişler.

— Tuh yazıklar olsun, kalıbının adamı değilmiş?

— Sus yahu! Kime dedin? Paşa mı kalıbının adamı değil?..

— Karıyı gebertmezse paşaya diyeceğim laf başka... Ben Ömer olacak namussuzu dedim.

— Daha körpe... Yılmıştır.

— Yahu, bir delikanlı körpeliğinde yılıp kendini seven karıyı dağ başında geri verirse, hangi yaşta yiğitlenecek bakalım?

— Çakırların bütün variyeti elden giderse...

— Bırak nâmerdin rezilini... Beğenmedim.

Ömer'in babası Halil efendi, Dilâver paşayı ele güne karşı utandırmamak için, Cemile kahpesini konağa ortalık karardıktan sonra bırakmıştı. Millet paşanın korkusundan meydanda görünmüyordu ama, yakın evlere misafir olanların sayısı bellisizdi.

Yatsıya doğru, paşanın konaktan çıktığı duyuldu. Habercilerde laf çoktu:

— Ben bu dünyada öfkeli adam gördüm arkadaş, birinciye Narlıca'dan Parpar Ahmet öfkesidir ki, yedi düvele nam salmış bir öfkedir, Dilâver paşa öfkesinin yanında adı anılamaz. Adam adamı göz bakışıyla gebertir mi? Evet, Dilâver paşa gibi bakarsa hiç aman vermez gebertir. Herif insanlıktan

çıkmış da Köroğlu masalının ejderhasına dönmüş... Kambur kadı zaptetmese, Allah beterinden saklasın, zincirinden boşanacak da Çorum kasabasını tekmil çiğneyecek...

— Ne demekte?

— Ne diyebilirmiş? Azgın manda boğası gibi böğürmekte... Ben boylesini hiç görmedim, töbe!..

— Karının geldiğini haber alınca bir şey dememiş mi?

— «Geldi mi kahpe?» diye sormuş... Delibaşısı Kara Cehennem: «Geldi ağa, demiş, iznin olursa doğrayayım da etini itlere dökeyim.»

— Paşa?

— Paşadır, bir zaman fikre dalmış, sonunda: «Evet, uygunu budur, etini itlere doğrayıversinler!» demiş...

-Ey...

— Kara Cehennem dışarı uğrayacağı sıra, paşa, birden zıplayıp, «Hay Hak!» diye bir nâra vurmuş, Tavan çöktü sanmışlar. Kambur kadı eteğine yapışmış, «Aman devletli paşa

ağa, gel etme! Elini pisin mundar kanına bulaştırma... Memleketten sürüp çıkaralım, belâ defolsun!» diye yalvarmış...

— Kambur kavata n'olmakta ki, elin kahpesine arka çıkmakta?

— Arka çıktığı yok... Namussuzu bilmez misiniz? «Belki paşanın gönlü vardır,

önünü alırsam sonunda aferin der, birkaç altın bahşiş verir» diyerek ağız aramaktır bu...

— Paşanın gönlü nasıl var olabilirmiş? Bu ne biçim bir namussuzluk?

— Canım, benimkisi laf gelişi.. Paşa yürümüş ki göğsüne kale topu sıksan boş... Yolda gelirken Kara Cehennem'e ne ferman etse iyi... «Beri bak hey Kara kodoş!» diye bağırmış. «Senin Cehennemliğini bileyim ki, şimdi bana konağın önünde bir cehennem ateşi peydahla! Meydan sinilerimizden birini üstüne koy... Kıpkızıl kesildi mi, haber ver. Şu Çorumlu, Dilâver paşanın dünya güzeli Cemile kebabını görsün ve de canı çeken birer lokma tatsın!... » îşte böyle ağa, bu gece burada bir cümbüş olacak ki kıyamete kadar türküsü çağırılacak...

— Aman iyi... Aman seyredelim uşak, seyredelim de yüreğimiz soğuşun, bu karı bize etmediğini bırakmadı.

— Millet böyle konuşurken kaldırımda nal sesleri duyuldu. Birçok atlı geliyor

ama nasıl geliyor, gök gürlemesi de öyle değil...

Paşa:

— Nerde bu kahpe? - diye bir Hazreti Ali narası vurdu, az kaldı ki komşu evlerin camları kınla... Herif, atının dizginlerini Kara Cehennem'in üstüne atarak içeri gisdi, kapıyı sürgüledi,

Komşu pencerelerinden gözleyenler:

— Tamam, - diye sevindiler -, kimse elinden almasın, diyerek tek başına girdi. İyi-güzel...

Delibaşı Kara Cehennem de atından atlamış bağırıyordu:

— Heyyy... Ulan komşular nerdesiniz? Paşa ağamızın fermanı var! Şuraya bir cehennem ateşi yaksam gerek.. Ulan çıralı çam odunu olup da getirmeyenin ben anasını avradını...

Millet:

— Aman odun yetiştirelim Müslümanlar! - diye dışarı uğradı.

Tam, ocak çatılırken konaktan bir bağırtı koptu ama herkesin beklediği bağırtı değil. Müslümanlar şaşkınlıkla durup kulak

47

verdiler. Delibaşı Kara Cehennem:

— Nedir Allah! Aman bu da neyin nesi? Vay başıma!... - diyerek bel bel bakar olmuştu.

Nasıl şaşmasın? Dilâver paşa bağıracağına Cemile kahpesi bağırıyor. Belli bir şey, paşa karıyı görmesiyle pamuk gibi yumuşamış... Yumuşamak nasıl bir laf, itler gibi yalvarmaya başlamış...

— Aman kölen olan, yavaş... Komşular., aman yavaş! - diye köpekledikçe kan dünyayı yıkacak...

— Duysunlar sakallı deyyus! Dünya duysun.. Oh ne iyi yaptım. Daha da yapacağım geride...

Paşa aşağıdan aldıkça karı azdı:

— Ben bir kere bu yollara düşmüşüm ak geyik! - diye feryat ediyor -, gönlüm kimi çekerse onunla yatarım. Susmam da, yavaş da söylemem.. Bırak elimi... Yalvarmanın zamanı geçti. O senin delibaşın olacak kara çingen bana az mı sürtündü, sen şarap sarhoşu olup sızınca, etlerimi az mı burdu, az mı morarttı? «Peki» deseydim, boynuzların Çorum'un saat kulesini aşacaktı koca pezevenk... Millet bu lafları duymazdan gelmek için gene çil yavrusu gibi dağıldı. Delibaşı çingen Kara Cehennem, tırpanlanmış ekin gibi yere yıkılmış kafasını yumrukluyordu. Bereket Kambur Kadı, Hızır peygamber gibi yetişti. Ar belâsı, «Hayyalesselâ» diye bağırarak avlu kapısına dayandı, bir vakit yumrukladı. Açtırama-yınca:

— Bre omuz verin Müslümanlar, sevaptır! - diye nâralandı. Komşular birden üşüp omuz verdiler. Kambur Kadı, duvarı, körpe geyik gibi hoplayıp avluya indi, içerdeki gürültüyü nasılsa yatıştırdı.

Dünya güzeli Cemile'nin evinde bu işler olurken, Ömer oğlan ölümü göze alıp kasabaya inmiş, babasının yakasına sarılmıştı. Yandığı dert baba kısmına, hele Halil efendi gibi öfkeli bir babaya yanılacak dertlerden değildi, ama, yanmamanın mümkünü de yoktu. Oğlan, yaylada karıya atlamak istemiş de, o işi becerememiş.

— Aman bana bir çare... Kambur Kadı efsunlayıp benim erkekliğimi kesti. Ya bunun dermanını bulursun, ya da ben kendimi öldürürüm! - diye ağlıyordu ki yürekler dayanmaz.

Halil efendi, oğlanın pişmanlık korkusuyle bağlanan erkekli-48

ğini açtırmak için Kambur Kadı'ya ne verdi Allah bilir.

Çorum'un başıbozuk Dilâver paşası, ölene kadar Cemile'den aynlamadı. Paşanın geberdiği günün gecesi Çakırların Ömer şarabı çekip karının kapısına dayandı. Cemile pencereden baktı, tanımazdan gelip:

— Kimsin? - diye sordu...

— Benim kız... Aç şunu...

— Vay sen misin Çakırların Ömer? Senin gibi bıyıklı kahpe beslemeye benim niyetim yok... Buraya yanlış geldin. Bağlarda hovardalar vardır, onlara git. Ben sana bakarak yüz kere daha yiğit erkeğim...

Cemile'nin bu lafını Çorumlular gülüşerek bir zaman söylediler. Sonra unuttular. Meseleyi Ömer efendi de unutmuş olmalı ki, hovardalıktan, kabadayılıktan laf açıldı mı, (hele yanında garip misafir de varsa) kendini koyuverir:

— Bizim zamanımızda ne mümkündü? Biz Ezrail olsa yüz çevirmezdik, vurunca göçürürdük! Ben onu bunu bilmem! Benim bildiğim: Ağalık vermekle... Yiğitlik vurmakla... - diye atar ki, endaze yetmez.

BİRİNCİ BÖLÜM «Ağalık vermekle... »

Yer: Çorum'da Avukat Cevdet beyin ev bahçesi.

Tarih: 14 mayıs 1908. (Meşrutiyetin ilânından iki ay önce). Saat: gecenin - alaturka - üçü.

Avukat Cevdet bey, misafiri Cöntürk sürgünü Seyfettin beye göz kırparak:

— Her yerde olduğu gibi... - dedi -, bizim buraların türeme ağaları da geçmişlerinin kurcalanmasını hiç istemezler. Dün geceki ziyafette, bu Gâvur Ali'nin lafı açılınca, Abuzer ağanın söylediklerine bilmem, dikkat ettiniz mi? Tütün kaçakçısı Gâvur Ali, misafire soluk vermeden:

— Dur bildim davavekili, - diye atıldı -. Abuzer ağam: «İt ürümekle deniz mundar olmaz. İt... yani zibidi - yoksul takımı...» - dedi -. Öyle ya?

— Tamam!

— Lafın gerisini de, yüzde yüz: «Allah sayesinde bizim alnımız açık!» diye bağlamıştır.

— Bu nasıl bir iş? Köpoğlusu, yanımızda miydin? Bak Gâvur Ali, sen giderek feraseti geçip keramet mertebesine atlayacaksın, aman sıkı dur!

Tütün kaçakçısı Gâvur Ali de, az kalsın, Abuzer ağa gibi: «Yüreğim saf olduğundan... Allah sayesinde.. Elbet...» filân diyecekti. Kendini topladı.

Elini kırçıl bıyıklarına atıp dişsiz ağzıyle karanlık karanlık güldü.

Ufak tefek, esmer bir herifti. Çok içmekten burnu şişip morarmıştı. İnce dudaklarmdaki terbiyeli gülümsemeyi, arada sırada hain bir titreme yokluyordu. Rakı kadehini ay ışığına kaldırdığı zaman, donuk bakışları kurnaz kurnaz ışıldadı.

El sallamalarının keskinliği, gözlerinin oynaklığına denk düşüyor, bunlar, ömründe hep pis işlere girip çıktığını, sırasında kıyıcı, sırasında ödlek olduğunu gösteriyordu.

Kadehi dikip rakıyı, katı bir şeymiş gibi zorla yuttu, damağını lezzetle şaklattı. Peyniri çiğnerken, çenesi nerdeyse burnuna değecekti...

Bütün kabadayı geçinen tembeller gibi tatlı konuşuyor, uzun laf etmekten hoşlanıyordu:

— Keramet değil Cevdet bey, - diye başını salladı - Abuzer ağanın ciğerini sen bana soracaksın.

— Neden?

— Nedeni var mı yahu, Çakır Kâhyaların Kenan efendiyle bunca yıl ortaklık etmediler mi?

Avukat Cevdet bey bilmezden geldi:

— Benim haberim yok... Ne ortaklığı, tüccar ortaklığı mı?

— Evet, tam tüccar ortaklığı... Hayvan çalarlar, tütün kaçakçılığı yaparlardı. Mahpus damıyle, zaptiye kışlasına afyonu, esrarı yıllarca bunlar taşıdılar. Abuzer ağanın bugün yataklık ettiği eşkıyalar, Yediçınar Yaylası'nın eski itleri... Neden canım? Abuzer ağa, bir zamanlar, Çakırların Kenan efendinin öşür toplama işlerinde eli-ayağı değil miydi?

— Daha daha?

— Hani haberin yoktu? Dahası neymiş? Elverir.

— Şu sebepten elvermez ki.. Bizim Abuzer ağamız, yaban yerden on yıl önce

sürüp gelmiş bir garip Abuzer'di. Kenan efendi, bu toprağın yerlisi. Yol bilmez, iz bilmez bir fukarayı neden yanına ortak alıyor?

— Her işe gayetle yatkın gördüğü için...

— Her işe yatkınlığını nasıl anlamış?

— Koklayaraktan... Karıncalar gibi..

— Karıncalar gibiymiş... Şuna: «İt gibi...» desene! Yahu, böyle yiğitleri birbirine bildiren bu koku, nasıl bir koku? Sakın Kabe toprağının hacıyağı

kokusu olmasın?

— Davavekili, bu gece beni sen rakı sarhoşu edip.. Kurdun,

avanak eşeğe yaptığı gibi, önüm sıra yuvarlanarak... - Seyfettin beye döndü -: Kurt, avanak eşeğin önünde yatıp yuvarlanır beyim, böylece tenhaya çeker.

Sonunda eşektir, «Şunu bir koklasam... Acep bizden biri mi?» demeye kalmaz burnunu kaptırır. Bunlar da kaç zamandır huy ettiler. Lafı açıp bizi öfkeye bindirmekteler. Yüreğim saf olduğundan, iki dizimin üstüne gelip fesi yere çalmamla... Eski olmuşlardan açmaktayım ki, sizin Cöntürk gazeteniz, yanında halt etmiş... Avukat Cevdet bey şakadan çıkıştı:

— Hani nerde? Deminden beri, adama yarar iki söz ettiğin mi var?

— Töbe yarabbi!.. Git işine kitaplı şeytan, beni günaha sokma!

— Senin sokulmadığın günah mı kalmış? Açıkçası, «Ben Abuzer ağamdan korkarım» desene yüreksiz!

— Vay! Araya «Korku» lafı da mı girdi? Yahu nedir? Yahu biz şart olsun.. - Keyifle gülen avukat Cevdet beye, gözlerini kısarak, şaşmış gibi bir zaman baktı -: Neye güler bu böylece? Gül bakalım! Kabe toprağının hacıyağı kokusuymuş... Ya ne bekledin? Bunca yılın namlı hovardası geçinirsin, o biçim kokuyu, sen bir kerecik, bıyığına sürebildin mi? O kokuya alışan bir daha iflah olmaz.. Padişah tahtında otursan bağışlayıp ardı sıra yürürsün. Bilinen meseldir: Üç kan suya gidermiş.. Bakmışlar ki karşıdan Yusuf peygamber gelmekte.. Yusuf peygamber, mahpus milletinden önce zampara milletinin piri... Kanlar: «Hey peygamber Yusuf ağa! Bize bir hediyen yok mudur?» diye çığrışmışlar. Yusuf peygamber, zamparalann pirî olduğundan, kuşağının arasında her zaman boyalı şeker bulundururmuş... Çıkarıp bunlara birer şeker vermiş. Karılardan biri şekeri hemen ağzına atmış. Bu karı, İstanbul kansı... Dili o sebepten baldan baygın.. Karşına oturup bir yıl durmadan konuşsa, açlığını tokluğunu, uykunu muykunu sana unutturur. Soyunup koynuna girse, o harekete girişmeyi aklına getiremezsin. İkinci karı, Yusuf Peygamber şekerini, götürmüş kızıl şaraba atmış. Bu da reâyâ

karısı... Kendi on para etmez ama, kurduğu şarap, erkek kısmına gayet yarayışlıdır. Amber macunu gibi bele kuvvet verir.

— Ya üçüncüsü?..

— Üçüncüsü... Hey Davavekili, evine gitmiş de şekeri, bedeninin her yanma sürmüş. Bu çeşit karının, etine doyum

olmaz. Etinin tadı cennet aşında yoktur. Bikez alıştın mı, bitti. Gebereceğini bilsen zorlatırsın.

— Dur hele!.. Sen bu meseli neyin üstüne getireceksin Gâvur oğlum? Sakın, tuuu... Abuzer ağanın küçük karısı Emey hanım üzerine mi?

— Töbe yarabbi! Siz bu gidişle Abuzer ağamla benim aramı bozacaksınız.

— Bozulması mı kalmış derbeder? Bak, Ali Gâvur, beni işit! Abuzer ağan sana kızmakta ki gayet yaman kızmakta...

— Neden?

— Surda burda, küçük karısı Emey hanımın lafını etmektey-mişsin! Buna yavaştan öfkelenmeye başlamış. Şakacılığını bilmezler de, «bu namus meselesi...» diyerek bana kaç kez dert yandı.

— «Hey davavekili, Biz daha ölmedik rezil!» diyerek, lafını gerisin geri herifin işkembesine çevirmedinse, yazıklar olsun!

— Hiç çevirmedim. Geçmişler çoktan unutulmadı mı?

— Yağma yok! Nasıl unutulabilirmiş yahu? Unutacağız da Kerbelâ dağlarının sefil Abuzer'i, başımıza yedi göbek soylu mu kesilecek?

— Kesilmekle?.. Bir o mu? Bizim buralarda ağa-âyan kısmının çoğu, nasıl türemiştir, sen benden iyisini bilirsin. Böylelerinin, fazla değil, iki göbek

gerisine bak, ya tütün kaçakçısı çıkar, ya da çarık hırsızı... Köy yerlerinin eşkıya yataklarını da unutmayalım. Bunlar, karılarını gözleri önünde bunca yıl kullanan eşkıyayı, zaptiye pususuna itelediklerinin sabahı, ağalık minderine kurulurlar.

— Yok, davavekili, bu sözün hak değil... Seyfettin beyimiz, işin içyüzünü bilmez de Abuzer ağamızı böylelerinden beller. Ne denilmiş? «Ağalık vermeynen... Yiğitlik vurmaynan...» denilmiş. Bu söz, doğruysa, benim Abuzer ağam, resmen ağadır ki essahtan bir ağadır. Hem de anlı-şanlı «Emey hanım ağası...» Hey gidi Emey hanım!.. - Derin derin içini çekti: - Emey hanımın ağalığına güç-kuvvet yetmediğinden Abuzer de ağa sayılır.

— İçini yaman çektin Gâvur Ali. Vaktiyle Emey hanımın arkasında, nasıl dolaştığını ben bilirim. Şimdi burda yabancımız yok! Gel doğrusunu söyle, karıya düşmanlığınız kimseye murat vermediğinden değil mi?

— Allah Allah! Sen, bunca kanun kitabını ezberine almış bir davavekili olup... Bu lafı nasıl dedin şimdicik? Emey hanım

kimseye murat vermemiş de Çakırların Kenan efendi, Abuzer ağamla neden ortak olmuş?

— Aman! Bunların ortaklığı, sakın, Emey hanım üzerine mi?

— Ya neyin üstüne olacaktı? Abuzer ağam, küçük karısı Emey hanımın uğurunu denediğinden, ortaklık senetlerini hep ona mühürletir. Çakırların Kenan efendinin ortaklık senedini de, önce Emey hanım mühürledi. Hem de körpelik zamanının hiç aşınmamış mühürüyle... Şimdi burda karının...

— «... kendisi yok Allah'ı var» diyeceksin ama, dur bakalım! Uğur lafını hemen geçme! Bunlar her çeşit mal ortağı iken, bu uğur, nasıl oluyor da hep Abuzer ağadan yana işliyor? Kenan efendi, Çakırlar soyunun yüz yıldır, türlü rezillikle topladığı bunca serveti, on yılda nasıl tüketti, neden hasır üstünde kaldı?

— Böyle ortaklıklarda, bir yana uğurlu gelen öbür yana uğursuz gelir de ondan... Uğursuzluk Kenan efendinin payına düştüyse Emey hanım ne yapsın? Hayır, karının hakkını battal etmek olmaz. Karının ağalığı tam ağalık... Kendin benden iyisini bilirsin, verimkârlıkta Emey hanımın hızına İstanbul padişahı yetişemez.

— Tuu Allah belânı versin! ulan bu nasıl bir söz?

— Dosdoğru bir söz...

— Peki şimdi n'olacak?

— Ne gibi?

— Oğlum Ali Gâvur, ağzını bir kere açtın. Bu pislik torbasını, «Dosdoğru bir söz.. » diye bağlayamazsın! Buraya sürüleli iki üç ay olduğundan, bak misafirimiz çok şaştı. Bıyıklarını dişliyor ki neredeyse tutam tutam yiyecek... Dün gece ben farkettim, bu Seyfettin bey, senin Abuzer ağanın kalıbını kıyafetini, sofrasını, dinden imandan, dünyanın bozulduğundan açtığı lafları pek beğendi. Buraya kadar dediklerinle sana, bana inanmaz. Eğer Abuzer ağadan korkmadığın doğruysa, meseleyi, başından başlayıp bir harfini değiştirmeden anlatırsın.

Tütün kaçakçısı Gâvur Ali, yere bakarak, bir zaman hain hain güldü.

Üçü de, bahar gecesinin yumuşak durgunluğunu birdenbire farkettiler. Çorum'un, ikindi üstleri çıkıp bu saatlerde kesilen sert gündoğdu rüzgârı yeni dinmiş, her yanı sümbüllerin acı kokusu kaplamıştı. Avukat Cevdet beyin bakımlı bahçesi, ay ışığının altında, belli belirsiz ürperiyor, önünde oturdukları havuzun ince

fıskiyesiyle çardağa asılı gemici fenerinin titrek, sarı ışığı, bu ürpertiyi sanki arttınyordu.

Tütün kaçakçısı Gâvur Ali, kadehini doldurup dikti. Mumlu kibriti çalımla şaklatarak bir de cığara yaktı.

Yakında, aralık aralık bir baykuş ötüyor, sürekli kurbağa seslerinin ötesinde, küçük bir köpek sür-git havlıyordu.

Gâvur Ali, odun kesecekmiş gibi avucuna tükürerek:

— Evet, ister istemez anlatacağız - diye söze girişti -, meraklanma davavekili, dün olmuş gibi aklımda... Abuzer ağa bu bizim toprağımıza bolluk yılında ayak bastı. Bolluk yılından bu yana ne geçti bakalım?

— On yıl...

— Babana rahmet, on yıl... Bolluk yılından bir öncesi kıtlık yılı... Kıtlık yılında millet temelli battı ki arkadaş, köylü tekmil ot yayıldı. «Köylü, ot yayıldı» ne demek? Kasaba yerinin esnafı, dükkâncısı da boğazından acizlik getirdi. Hiç görülmemiş bir belâ! Ekinler bir karıştan fazla büyüyemedi ki taneye bine... O kış, yemsizlikten mal-davar böğüre böğüre kırıldıydı. Benim Abuzer ağam, şaşırıp da kıtlık yılında yola düşseydi, buraları mümkünü yok tutamazdı, bir amansız derede acından geberirdi. Herifin bahtına bak ki bolluk yılının bayramına yetişmiştir.

— Bu da Emey hanımın verimkârlığından değil ya?..

— Verimkârlığından elbette... Kitap ne yazar? «Cömertleri Allah sever» yazar. Böyle bir cömerdi, şeytan büsbütün sever. Neyse uzatmayalım, bunlar, bolluk bayramına yetiştiler. Bolluk yılı aklında mı? Millet ekini koyacak yer bulamadıydı. Öyle bereketi, Yusuf peygamber Mısır toprağında görememiştir. Tarlalara Hızır uğradı vesselam!.. Dünya kuruldu kurulalı sürülmemiş yazılarda kendi başına ekin oldu! Taneyi, samanı harman yerinde bırakıp çürütenleri ben bilirim. Herifler haklı... Ambara çekmeye, kuyulara doldurmaya güç yetiremiyor ne halt etsin?

— Uzattın Gâvur oğlum, uzattın ki boynuzlarından ileri...

— Böyledir! İnsanoğlu, bolluğu da unutur, kıtlığı da... Türkçesi, o yıl ekin, toprak oldu yeryüzünü kapladı. Ekin çoksa bizim köylümüz azar. Efelenir ki önüne geçilmez. Başka zaman yerinden kalkamayanları, bolluk yıllarında Haley'den geri çekemezsin. Herif ter olup akacağını bilmez de sıçrar durur.

Demin ne dedik? «Kasaba yerinin esnafı, dükkâncısı, memuru, zenaatkân da köylüye bağlı» dedik. Bunlar birlikte ağlar, birlikte güler

olduklarından Çorumlu da yediden yetmişe Haley'e kalkmış... Dur-duracak yok... Her köşe başında, her kahvede, her hamamda bir eğlenti... Davul zurna sesinden biz uykuları kaybetmişiz. Kahpeler bahaya binmiş ki, en kötüsünün navlunu, elli dönümlük sulu tarla pahası... Gene öyleyken, her bağda toplantı var. Kopuklar ağaç dallarına fenerleri asmaktalar da, ortaya kızları çifter çifter atmaktalar! Canım neden uzatmalı? Bir gece siz bağlarda şarapsız kaldınız da, Deli Elvan'ın bir testi kötü şarabına tam on tane beyaz mecidiye bahşiş vermediniz mi? Ben o sıra, kaçak tütün getirmiştim. Bir mal ki, Sultan Hamid'in eline hiç geçmemiştir. Rengi altın sarısı, ama, içimi barut... Sıkı durmazsan, öksürüğü, ciğerini söküp alır.

— Acı biber suyuyla mı tavladın, ne halt ettin madrabaz herif?

— İşte bunu beğenmedim, davavekili[A] Bizde tütüne hiyle karıştırmak kanun değil... Ben o sıralar, iki rekât namaz kılmadan, alkısrağa denkleri sarmamaktayım. Bizim zamanımızın ayıngacılığında böyle bir hamiyet vardı.

— Ya şimdi?

— Şimdi de benim vicdanım pek kötü değildir Cevdet bey, benim vicdanım,

Hıdırlık şeyhinde yoktur. Evet, biz ne diyorduk? Bolluk yılının harman zamanı, ben tütün getirmişim, Çakır Kâhyaların Ömer efendinin konağına yıkmışım. Hiç unutmam, bir ikindi vakti, selâmlık sayvanında oturmaktayız. Ömer efendinin havuzlu bağında bekçi Deli Elvan, elinde koca bir sopa, merdiveni hoplayıp çıktı:

— Ağa - dedi -, Çorum toprağına birileri geldi. Bunlar senin Havuzlu bağın yanına kondular. Dilbilmez birileri... İşte, benden sana haber vermek...

Gerisini kendin düşün!

Deli Elvan, yıllardan beri, Çorum'un bellibaşlı zenginlerinden, Çakırların Ömer efendinin Havuzlu Bağında yatıp kalkıyordu. Elli yaşlannda, uzun boylu, geniş omuzlu, güçlü kuvvetli bir adamdı. Gayet tembel olduğundan ömründe alnı terlememiş, ağaların bahşişiyle geçinmişti.

Sabahtan akşama kadar çarşıda pazarda, başıboş gezmesine alışanlar, günlerden bir gün, Havuzlu Bağda yerleştiğini duyunca şaştılar:

— Deli köpek! On para geliratın yok.. Kasabanın kıyısındaki tenha bağ yerinde senin eline bir şey mi geçebilir? - dediler.

Deli Elvan başını salladı, bıyığının altından gülüverdi. Meğer kendine uygun işi, çoktan tasarlamış. Bu iş: Gece gündüz havaları dinlemek, bağlara gidip gelenleri kollamak... Muhabbet yerine gizliden yanaşıp beklemek... Hovarda -kopuk milletinin bir isteği olduğu anda, ecinni gibi ortaya çıkıp, istenilen şeyi gece yarısı yoktan var etmek... Öyle ki bir zaman sonra, hovardalar da^{A}buna alıştılar. Bir şey lâzım olunca:

— Heyy Deli kavat! - diye seslenmeyi huy ettiler.

— Vardım ağa... Emret.

— Atla çarşıya... İki testi şarap getir, çabuk...

— Can baş üstüne... ,

— Rakı bitti oğlum Elvan! Şu tenekeyi doldur! Nah parası... Üst yanı sende

kalsın...

— Olur efendi...

— Giderek Deli Elvan bu zenaati biraz daha genişletti.

— Falanca kahpeyi kap gel! yolda elinden melinden aldırırsın, sonunu kendin

düşün! İşte sana iki mecidiye araba parası...

— Şu kız sana teslim! Biz yarın gece gene buradayız. Aman bir zarar erişmesin! Göster yiğitliğini Deli deyyus, nah bu yarımlık da senin bekçi hakkın...

Böylece Deli Elvan, hem para kazanmaya, hem de memleketin en oynak karılarının bedavadan tadına bakmaya başladı. Kahvelerde kâğıt oynamaktan, çarşının gürültüsünü boşuboşuna çekmekten kurtulup tenhada kafasını dinledikçe, aklı başına gelmiş olmalı ki kendi kendine:

— Avanaklık etme! - dedi -, bu heriflere muhabbet sırasında ne lâzım? Şarap, rakı, cığara kâğıdı, tütün, saz teli, esrar... Bunları ucuz alıp hazırda bulunduralım, isteyen olunca, kasabadan getirmiş gibi tutturabildiğimize dayanalım.

Deli Elvan yıllardan beri bu işi yaparak para sahibi olmuş, giyimini kuşamını düzeltmişti. Hele yatağı yorganı, donu gömleği, her zaman ap-ak, tertemizdi.

Yaz kış aklına estikçe bağın havuzuna girip güzelce yıkanıyor:

— Bre donacaksın alçak! - diyenlere:

— Zampara kısmına pislik yaramaz! - diye sırıtıyordu. Bolluk yılının harman zamanı, tütün kaçakçısı Deli Gâvur

Ali'nin anlattığı öğle sonrasında, Deli Elvan geceki muhabbetten kalan şarabı çekip etli pilâv artığıyle karnını tıka basa doyurmuş, havuzun yanındaki serin gölgeye yatmıştı. Gözleri kapalı amma aradabir, boyalı şeker emer gibi damağını şaklattığından belli ki uyumuyor. Şarabın tatlı sarhoşluğuyle akıl keyfine dalmış, dünyadan geçmiş...

— Kızıl şarap da mübarek, hani İstanbul padişahının ambar macunu... Bunu tütün kaçakçısı Gâvur Ali ağa söyler. Gâvur Ali söylemekle doğru bir laf, eğri olmaz! Emsalimiz değneksiz adım atamazken, bizim bu yaşta bu yiğitliğimiz neden? Kızıl şaraptan... Azgın kahpelere, «Ulan aferin!» diye alnımızı öptürmemiz de kızıl şarabın hüneri... Evet, bir avrat işinde değme

cihan pehlivanlarını Allanın izniyle geride bırakmışız - Önce güldü, sonra kaşlannı çatıp, efelendi -: Yalnız avrat işinde mi?.. Bizim bileğimizi kim tutabilir?

Deli Elvan, akıl keyfinin burasında, «pehlivan» lafıyla birdenbire sahici pehlivan kesilmişti. Kırkpınar'a gitmiş oluyor, orada Kurtdereli'yi bitirip baş pehlivanlığı kurtarıyor. Sonra Huzur güreşlerinde karşısına çıkanları kırıyor ki pes dedirmecesi-61

ne... Belindeki meşin kemer, sucuk gibi altınla dolmuş... Laf

değil, beher ödül yüz kırmızı altın... Sultan Hamit, sırtını

sıvazlayarak:

«— Beri bak Çorum'lu! - diyor -, seni kâfir içine salsam ne dersin?»

«—Fermanın can-baş üstüne... Duan kuvvetiyle sırtımız

yere gelmez. Cihan pehlivanlığını sana alırım padişahım!» «—Ya alamazsan... Ya İslâmın yüzünü karalarsan...» «—Beni cellât edersin. Boynum kıldan ince...» «— Var yürü! Bundan böyle fermanlı pehlivanımsın, hey deli pezevenk!.. »

Padişahtır, kuşağından bir kırmızı kese çıkardı. Niyeti bahşiş vermek... Keseyi attı. Deli Elvan havadan kapacak da, saray terbiyesiyle, üç kere öpüp başını götürdükten sonra kıçın kıçın odadan çıkacak... İşte tam bu sırada:

— Heeeyyyy deli pezevenk! - diye bir nâra vurulmaz mı? O dalgınlıkla, Deli Elvan'a Sultan Hamit seslenmiş gibi geldi.

Az kaldı ki aklı sıçraya...

— Bre Hayyy! - diye davrandı, dirseklerinin üstüne gelmesiyle pis kokuyu duydu. Koca Çorum ovasını bir leş kokusu kaplamış ki öyle beri benzer leş kokusu değil, adamın boğazına cellât kemendi gibi sarılıp soluğunu kesen bir koku...

Deli Elvan, eskiden beri pisliği, pis kokulan sevmiyor, lafın yeri geldikçe:

— Müslümanlığın ilk şartı temizlik... - diyordu -. Peygamber ne buyurmuş bakalım? «Ben bu ölümlü dünyada, güzel karılan severim bir, bir de güzel kokuları severim!» buyurmuş. - Deli Elvan, bu sözün «Namazda göz bebeğimdir» diye bağlandığını hep unutmuşluğa vurmaktaydı -. Şu halde güzel karıyla güzel koku, bize resmen peygamber sünneti... Bizim bunlara tutkunluğumuz boşuna değil! /

— Heyyy... Sana dedim, deli kavat!

«Hayır, hâşâ! Bu nâra Sultan Hamit efendimizin sedası olamaz. Sesini İstanbul gibi yerden buraya yetiştiren herif dağı taşı inletir. Bizim yerli besmelesizlerimizden biri... Hem de incecikten bir ses... Nazlıca... Bize «Deli kavat» demek yeni yetişmelerin haddine düşmemiş... Sakın, Ömer ağanın oğlu Kenan efendi olmasın.. Oğlanın kopukluğu daha yeni... Başı

daraldı mı, «Aman Elvan ağa... » diyerek buraya seğirtmede... Hele bakalım... »

Tam kalkacağı sırada gökyüzünde değirmen taşı gibi dönen kartal kuşlanyle kel akbabalan gördü. «Tamam! dedi, iyi bilmişim, leş kokusuymuş... Bir yerde kartal kuşlanyle kel akbabalar böyle çark çevirirse orada leş olduğunu bileceksin.

Çünkü Allah bunların geçimini çürük etten vermiştir.»

— Öldün mü namussuz Elvan! Sana dedim, kart kodoş!.. «Hayır, bu bizim ağazademiz Kenan efendi değil... Hem

bağımızın kıyısına leş bırakıp... Hem de bize nâra mı salmakta-lar... Ulan bu nasıl bir yiğitlik!.. Ya biz temelli öldük mü?»

— Eğlen yiğit... Eğlen geldim. Dur, savuşma! Zıplayıp kalktı. Bir yandan sopasına çalınırken, bir yandan:

«Allah şaşırttı besbelli...» diyordu, «bunlan Allah şaşırtmasa bize açıktan seslenmezlerdi. Peki, ben şimdi bu kopukları sopalarsam haksız mıyım?

Evet, ben bunları gebertmeliyim de 'geberdiler' müjdesini orospu analarına, leşlerinden önce göndermeliyim! Bittiniz namussuzlar! Temelli bittiniz! Şuncacık erkekliğiniz varsa savuşmazsınız!.»

Sopasını kavrayıp yürüdü. Yarı yolda, koku büsbütün artmış, karnını bozacak gibi keskinleşmişti. Çitin üstünde kara dumana benzer bir şey farkederek durdu, elini gözlerine siper edip baktı. Bir şey, evet kalkıp inmekte... «Kara duman» dese değil, «toz savruntusu» dese değil... «Ya nedir hey Allah! Dur oğlum, bu leşi, buraya getirmek için bu kadar kokmasını nerde beklediler bu reziller bakalım? Sakın, bizim Çakır Kâhyaların Ömer efendi, hüner göstermesin? Bir at leşini şu kadar yoldan parasıyle sürütüp bize oyun etmek için bağımızın kıyısına bıraktınr. Hiç bakmaz. Ulan Ömer ağa, bu işi sen yapmamalısın ki...»

Çitin ötesinde berber Parlak İhsan duruyordu. Deli Elvan, Parlak İhsan'ın kız sesini nasıl olup da biliş çıkaramadığına şaştı. «Bu oğlan, böyle işleri pek hak edemez ya, hele dur bakalım!»

— Hayrola Parlak oğlum? Sesi çıktığı kadar bağıran sen misin?

— Deminden beri sen nerdesin bre Deli kavat? Bağı olduğu gibi sürüyüp götürseler haberin olmayacak...

— Ne var? Bu pis koku neyin nesi?

— Höst! O nasıl bir söz! Pis kokuya kurban olayım. Çorum toprağını birileri bastı ki, ecinni tayfasından beter!

— Nerde aman!.. Hani?..

— Gel arkamdan... Nah surda... Oğlan eşeği çevirdi de, sen ağulanmaktan

kurtuldun. Allanma şükret...

Deli Elvan, berber Parlak İhsan'a alıcı gözüyle baktı. Hayır, oğlan sarhoş marhoş değil... Belli bir şey, her zamanki gibi dükkânı erken kapatmış da namlı pehlivan kazını gezmeye çıkarmış... Pehlivan kaz, sekiz dişi kazlık sürünün önünde, dereden yana, böğürtlen çalılığına doğru it gibi tıslamakta ki fena tıslamakta... Berber Parlak İhsan'da oyun çoktur ama, kaz kısmı hiç şaka bilmez. Bu Akağa, bir şeye öfkelenmiş...

— Senden iyi eşek mi olurmuş, İhsan yavrum... Hani nerde?

— Gel ki ağa... Hele bir gidelim. Ben korktum. Deli Elvan, böğürtlen çalısını

dolaşmasıyle:

— Allah-ı Ekber! - diye irkilip elini burnuna attı.

Bir sıska oğlan, bir eşeği sürmeye çalışıyordu. Sopalıyor ki Allah yarattı demiyor. Koku da bunlardan çıkmakta... Dahası var: Bir kara sinek bulutu, her sopada havaya kalkıp gerisin geri semere konuyordu. Deli Elvan'ın uzaktan kara duman sandığı şey bu sinek bulutuymuş besbelli...

— Yahu, neyin sesi Parlak oğlum? Bu nasıl bir eşek?..

— Sen şimdicik buna «eşek» dedin. Deyince, dinden imandan çıktın. Biz hiç mi eşek görmedik, deli kavat? Merzifon şuncacık yerdeyken... Sen bize bunu, eşek diye nasıl süreceksin? Bu fukara, canı yanınca atı nasıl geçebilirmiş bakalım? Eğer bu eşekse, Çorumlu'nun bindiği katır gibi hayvanlar nedir?

Oğlan, Deli Elvan'ın elindeki sopadan korkmuş olmalı ki durakalmıştı. Vıcır vıcır bakıyordu. Deli Elvan, oğlanın kendine de, kılığına da çok şaştı:

— Dur hele... Bu oğlan nerenin oğlanı böylece? Bu giyim bizim buraların giyimi değil...

— Buraların olur mu? Başındaki keçe külahtan belli... Oğlan bir bakıma beş yaşında, bir bakıma on yaşında

gösteriyordu. On yaşında gösteren kara gözleri... Bu kara gözlerle, yaban yerin el kadar oğlanı adama, adam gibi bakıyor. Bakıyor ki ciğerini almacasına... Orospu dölü, sanki büyümüş de[A] küçülmüş... «Hayır canım! Adam ufağı değil, elbise giydirilmiş şebek maymunu... » Bedenine geldin mi, şaşılacak bir iş...

İnce bir kütüğü ocaktan çekip söndürmüşler, üstüne urubayı geçirivermiş-ler.

Bu oğlanın bedeninde katiyen et kıymığı yok... Derisi

kemiğine sıkıca sarılmış ki iyice gerilmiş... Besbelli, sıtma gayet kötülettiğinden, fıkaranın karnı dalağı şişmiş de davula dönmüş... Ayaklar Allahtan çıplak... Köylü kısmının, hele böyle gezginci takımının ayaklan anadan çıplak olur. Bunlar kunduray geçtim, çank nedir bilmezler. İşte belli bir şey, bu oğlanın ayaklan doğuşundan bu yana, topraktan başka bir şeye hiç basmamış. Ayak olmaktan çıkıp taş parçası kesilmeleri bundan... Çamur balçık, kir pas parmaklannı biribirine yapıştırmış. «Bre rezil, desem, haydi pınarda yıkanmaktan haberin yok... Geçtiğin bütün akar sulara, Osmanlı, taş köprü mü yaptırdı?»

— Koku mu, dedin Elvan ağa? Evet bu koku gayet yaman kardaş...

Elvan, Berber İhsan'ın bu lafıyla kokuyu, ta yanında yeniden duydu. Suratını buruşturarak yalvardı:

— Ulan bu neyin kokusu Parlak ağa?

— Nah... Merkebin üstünde...

— Nedir? Dur yahu... Bu kara şey pislik dağarcığı mı?

— Pislik dağarcığına kurban olayım. Bu bizim bildiğimiz kömüş sığırının kellesi...

— Aman olmaz. Nasıl kömüş sığın?..

— Bildiğin kara kömüş sığın... Kelleyi semerin sağrısına asakomuşlar. Kesileli en azdan iki hafta olmuş... Üstü vıcır vıcır kurt... Kokusu dersen işte kendin duymaktasın.

— Ne olacakmış, sordun mu?

— Ne sorması? Dil bilmez bir tayfa... Suratına bel bel bakmaktalar.

— Ben bu oğlanda dilsiz-avanak hali görmedim. Hele bir de ben...

— Aman yavaş... Ürküttün mü bitti. Bunları bildiğimiz adam bellemeyeceksin efendi, bunlar bir başka çeşit...

— Bunlar deyince... Kaç kişi?

— Benim gördüğüm... İki hayvan daha var... İki de kan...

— Nerdeler, hani? Ben görememekteyim?

— Hele gel ki uzun ağa, hele gel de bak gör...

Deli Elvan hemen yürümedi. Burnunu tutarak eşeğe biraz yaklaştı. Parlak İhsan

eğlenmemişti. Essahtan kömüş sığınnın kellesi... Essahtan kurtlanmış... Essahtan

adam öldürür kokuyu bu salıvermekte...

Deli Elvan, külâhlı oğlana sordu:

— Adın ne senin bakalım yiğit?

Oğlan, etine ateş değdirilmiş gibi bir zıpladı, maymun suratını büzdü ki nerdeyse höngürtüyü salacak... Korktu besbelli, hayvana değnekle girişip kara sinekleri hayladı.

— Dur ulan namussuz! Babanın bal arılarını dağıtacaksın, dur yavaş...

Berber Parlak İhsan kaz sürüsünü çevirip önüne katmıştı. İlerden seslendi:

— Bağırma oğlum Elvan! Ürküttün mü bir daha bunlar ele girmez. Yavaş ol... Sen bu yavrunun giyimine iyi dikkat etmedin besbelli...

— Nesi var? Bildiğimiz ak bez...

— Şimdi anladım. Senin gözlerini tavuk karası bağlamış... Karayı ak görmeye başlamışsın.

— Bunlar giyildi giyileli yıkanmamışlar da, yaylı arabalarının kara muşamba perdeleri sandın. Oğlum nesi var? Senin avanak müşterilerine tuttuğun peşkirden...

— «Daha temiz...» dedin mi arı gibi dalarım. Vay uzun deyyus vay! Peki gömleğin önündeki yırtmacı n'apalım?

— Bak ona bir sözüm yok... Bu yırtmaç fena... Oğlan beline o kötü kuşağı dolamasa, takımı taklavatı tüm meydana çıkacak... Dur yahu, gömleğin düğmeleri dökülmüş değil, bunda aslından düğme yok... Şimdi anladım, bunlar, düğme nedir hiç bilmeyen bir yerin adamı...

— Tamam, aklın yattı. Hele karıları da gör ki ben sana sorarım.

Eşekle oğlanın arkasından daha büyük bir böğürtlen çalısını dolandılar. Derenin kıyısında iki kan ile iki eşek duruyordu. O eşekler de berikinden farksızdı.

Öyle sıska-zebun...Bacakları kendilerini taşımaktan çıktığı için yolun kıyısındaki otlara kadar gidememişler, orta yerde resmen toprak yemekteler... «Evet, bizim Parlak oğlan haklı. Bunlara eşek' diyenin dininden şüphe edilir. Bunlar, boynuzlan kırılmış kara keçi davarı... Ya da aç kalıp kendi etlerini yemiş, iri çoban itleri... Bir cığara içipıi yerden, kendi ayaklarıyle geldiklerine bebekler inanmaz.» Deli Elvan, «Lahavle...» der gibi kafasını salladı. Berber Parlak İhsan güldü:

-Neye şaştın Elvan ağa... Şu hurçlan bunlann buraya kadar nasıl taşıdığına mı? Surda tencere, sepet, dağarcık kalabalığının yanında dört tane denk duruyordu. Her biri iki adam gövdesinden iri denkler... Hâşâ huzurdan, kilimlere, çuvallara sarılmış ama, büsbütün başka bir rezillik... Kimi çaput balyası gibi per perişan... Kimi kirli yapağı yığını gibi salkım saçak... Kimisi, bildiğimiz sığır leşi... Karnına bıçağı sokmuşlar da barsakları dışan almışlar... Bunlan bu zebun hayvanlara kim sarmış, nasıl sarmış? Haydi sanldı, denilsin, buraya nasıl indirmişler? Ne çeşit bir hünerle dağıtmamışlar? Dağılmışsa, yeniden nasıl toplamışlar? Deli Elvan, Berber Parlak İhsan'ın suratına, bunlan sormuş gibi baktı. Parlak herif, büyük bir hüner göstermişçesine sırıtıyordu. Zenaatı sebebiyle sık sık yıkanmaktan pembeye dönmüş tombul eli burnundaydı. Fesine sardığı oyalı yazmayı gene yiğitçe sağ omuzuna düşürmüş... Lâcivert çuha şalvan, lâpçın kunduralan her zamanki gibi tertemiz...

— Gülersin alçak... Karıda dil nasıl?

— Bana kalırsa hiç yok. Demin «Merhaba nine! Hoş geldin!» dedim. Benim pehlivan kaz gibi bir tısladı, o kadar...

Elvan karıya doğru gitti.

Kocakarı, dizlerini dikmiş, kollarını bunlara güzelce kavuşturup oturmuştu. Gözleri açık ama bir hoş... Üstüne geleni sanki hiç görmüyor da camdan dışan bakar gibi, koca Elvan'ın gövdesinin içinden Çorum ovasını seyrediyor. Deli Elvan'ın yüreğini bir ürperme kapladı. Durakladı. İki yutkunma arasında, gizli bir laf ediyormuş gibi sordu:

— Kör mü bu kahpe? Hey sana dedim, namussuz?..

— İyi bildin...

— Vıcır vıcır bakmasını n'apalım? Merhabayı sen buna mı dedin?

— Buna...

— Hay Allah belânı versin... Ulan bu kocakan... Belli bi şey, adam kocakarısı değil...

— İyi bildin Elvan ağa, bu karı, masalların cadı karılarından bir kocakan...

Hiç şüphen olmasın, bu böylece küpe biner, eline yılanı kırbaç alır da ay ışığı olmayan gecelerde gökyüzünü dolanır, Müslümana etmedik namussuzluk bırakmaz. Peki, kafasının kara kavuğuna ne demeli? Ben şaştım.

67

Deli Elvan bir şey söyleyecekti. Kör kocakan elini sallayınca «Amaan!» diyerek geri sıçradı. Kokmuş manda kellesinin sineklerinden bir bölüğü meğer bu kocakarının kavuğuna kümelenmemiş mi? Bunlar karının gözlerine doldular, orada azgın aygırlar gibi tepinmeye başladılar. Karı elini sallıyor, hesapça kovalayacak ama, kulak verme... pek gönülsüz. Karı, kendi kara sineklerine alışmış ki, kurtlu kömüş sığın kellesinden daha fena alışmış... Hele surata hele!... Karının suratı, at leşi suratı... Uzamış gitmiş... Derisi eski dağarcık gibi küflü sarı... Eski dağarcık gibi buruşuk... Buruşuklar, ağzını para kesesi gibi büzmüşler. İçeriye lokma değil, gümüş ikilik giremez.

— Yahu, bu kaç yaşında böylece oğlum Parlak?

— Bu mu? En azından yüz yaşında vardır. Neye sordun?

- — Şu sebepten ki... Bunun kemikleri tekmil yumuşam
- — İçinde ne olsa gerek ağa, bunun içinde?..
- — Ne o Kenan? Kendi başına bu ne konuşması? Kenan
- 246

— Şu sebepten ki... Bunun kemikleri tekmil yumuşamıştır da ıslak sahtiyana dönmüştür.

— Dönmekle...

— Bu kara kavuğu başında nasıl taşımakta, bakalım?

— Essah!... Bu nasıl bir kavuk? İki adam kucaklayamaz. Hıdırlık tekkesinin

türbe kavuğu bunun yanında bebek fesi gibi kalır. Tamam, şimdi bildim. Demin biz ne dedik? «Masalların cadı karısı...» dedik. Sakın başında taşıdığı bu kara şey, geceleri üstüne binip göklere çekildiği tılsımlı küp olmasın!

Deli Elvan, büsbütün ürktü. Bir adım daha geriledi:

— Tılsımlı mı?... Töbe...

— Hem de tılsımlı küp... Bu karı, cadı kan olduğundan kâğıt yazar da körpe

gelinleri çileden çıkarır.

— Yahu, bir pis koku da bu küpten gelmekte... Nerdeyse çürümüş manda kellesini bastıracak... Aman geri duralım arkadaş, bundaki bulaşık, memleketleri batırır, geri duralım.

— Geri durmanın zamanı geçti, Uzun kavat! Kannın kara kavuğundaki bitlere dikkat isterim.

— Bit mi? Nasıl bit?..

— Görmeyince ne desem boş... Bu kavukta bit kaynamakta ki, olursa o kadar olsun. Kavuk, silme bit... Bizim Anadolu'muzda, Allah sayesinde, bir de padişahımız sayesinde bitsiz Aer yoktur. Hem de bizim bitlerimiz gayetle zorlu bitlerdir. Kendin bilmez değilsin ya, bizde adam etiyle geçinen bitler olur ki, değme pehlivanın gücü yetmez. Biz berber esnafı

olduğumuzdan bitin çeşidini görmüşüz. Lâkin bu kocakarının kavuğundakiler başka..

68

Doğrusu ben «bit» diye işte bunlara derim. Bu kocakarı her nasılsa bitin ocağına uğramış. Başına biriktirdiklerinin her biri, Çorum'un mahpus damı avlusunda ölüm voltasına çıkmış, idam bekleyen birer babayiğit...

— Tü Allah belânı versin rezil!... Anacığım, sen bu herifin lafına hiç bakma... Hoş geldin, safa geldin. Ne demişler? «Pire itte, bit yiğitte...» demişler. Olmasa iyi idi ya, olmuş bi kez... Canın sağ ya, sen ona bak... Ben seni bilemedim. Nerdensin, kimlerdensin?

Deli Elvan biraz bekledi. Taşta karşılık var, bu cadı kanda yok!

— Surda ateş üfleyen kan...

— O da bunun kabilesinden... Bunlar hep dil bilmez takımı...

— Peki, bunlar karı başlanyle... Eşek kervanını önlerine katıp...

— Vallaha bilmem, ben de şaştım.

— Hele bir bakalım!

Deli Elvan, derenin yanına üç taştan yaptığı ocakta çırpı üfleyen öteki karıya doğru yürüdü.

Bu karının başında da, bir kara kavuk vardı ama kör kocakannın kavuğu kadar değil... Bunun yaşı da öyle alıp başını gitmemiş... Suratındaki buruşuklar âdeta... Bu karı orta yaşlı... Gözleri de görür bir karı...

— Merhaba, hoş geldin... Nerden bu geliş böylece? Ben buranın bekçisiyim.

Karı aşağıdan yukarıya baktı. Başını salladı.

— Kız! Merhaba, dedim namussuz... Sizin oralarda merhaba da mı yok?

Kan, hiç duyulmamış, işitilmemiş bir dilden bir şeyler söyledi. Deli Elvan boynunu uzatıp sonuna kadar dinledi, sonra ellerini beline koyarak Parlak İhsan'a umutsuzlukla baktı:

— Büsbütün dilsiz değiller, gördün mü? Dilsiz değiller ama, dilleri de Müslümana yarar bir dil sayılmaz. Benim aklım ermedi.

Elvan da İhsan da, ömürlerinde Çorum'dan iki konak ayrılmamışlardı. Padişahın Beşiktaş Muhafızı Yedisekiz Hacı Hasan Paşa Çorum'lu olduğundan, redif toplamasında buranın adamını, askeriye pek sıkıştırmıyordu. Tek tük gidenlerse bir daha geri gelmiyorlar, sanki dumana binip göğe çekiliyorlardı.

Elbet yahu! Yemen'e, Fizan'a götürüldüklerinden mecburî çekilecekler. Oraları nasıl bir memleketler. Adamı ter edip tüketen bir memleketler...

— Oğlum Parlak İhsan, beri bak! Bunlarda suratlarını örtmek yok... Haa, ne dersin?

— Yok evet... Şu halde ya çingen tayfasından, ya da alevî milletinden.

— İyi bildin. İkisinden biri... Ama benim aklımın takıldığı... Sözünü bitirmeden böğürtlen çalısını iki merkepli dolandı.

Biri Paşa hamamının sahibi Ruf at ağa, yanındaki de zülüflü tellâklardan Topal Hasan...

Ruf at ağa, herzamanki gibi, kocaman beyaz eşeğinin üstüne kurulmuştu. Kasılmış ki tamam kasılmış... Herif haklı... Altındaki bineğin Padişah tavlasında eşi yoktur. Mekke Şerifi de bu yaşa gelmiş, böylesine binmemiştir. Halis Marsuvan... Marsuvan'ın da asilzadesi... Şöylece yirmi beş san lira say, Hamamcı Ruf at ağa, kafasını çevirmez. Suratını asar da geçer. Bu Rufat ağanın kendisi zayıftır ama boyu epeycedir. Nedense ayaklarını özengiye adam gibi sokmaz. Kayışlarına geçirir de dizlerini diker. Say ki rahvan «Akdüldül»ün üstünde değil, hamamdaki çekmecenin

başında oturuyor. Gözleri hamam buğusundan marazlandığı için elini güneşe siperledi:

— Ulan Deli Elvan, bir pis koku dünyayı sarmış.. Bu kokuyu sakın sen mi koyuverdin pezevenk?

— Hey babam... Aldın mı Parlak oğlum? Bu da bizim eski arkadaş... Ben böyle

bir kokuyu nasıl salıverebilirmişim bakalım?

— Bilmem! Sende oyun çoktur. Kim bu karılar? Bu akşam sende muhabbet mi var?

— Yahu, bu herifin gözleri bozulduydu ama bu kadar mı bozulduydu? Yoksa niyeti

bizimle gönül eğlemek mi? Hey efendi, şakayı bırak... Ben canımı ortaya atıp yollarını kesmeseydim, Çorum kasabasını belâ sardıydı. Sen öyle mi belledin?

— Nasıl bir belâ? Kara belâ mı?

— Tamam, kara belâ ki...

— Neymiş?... Sana dedim, namussuz topal... Bunlar kim? Elvan ağanın kabilesinden olmasınlar? /

Elvan elini hızla kaldırdı:

— Höst! Edebini bil hamamcı!... Vurmamla danalar gibi böğürtürüm. Elin dil anlamaz rezillerini...

Hamamcı Rufat ağa, Deli Elvan'ın gerisinde ne görmüşse görmüş:

— Aman bu da neyin nesi uşak! - diyerek koca eşeğin yularını toparlamıştı.

Deli Elvan'la Parlak İhsan döndüler.

Herif bir kucak çalı çırpıyla derenin dönemecini kıvrılmıştı. Zor kucakladığı çırpılardan, bir keçe külahı görünüyordu, bir de uzun paçalı beyaz donu... Töbe!

Pazılarına kadar sıvanmış kolları da meydanda... Bu kollar topladığı çalılardan daha kara...

— Oğlanın babası... kılığından bildim İhsan efendi.

— İyi bildin, Deli Elvan, babası...

Herif çırpıları, orta yaşlı karının hazırladığı ocağın yanına koyup doğruldu. Seyredenler ilk önce belindeki kuşağa sokulu kılıcı gördüler. Kılıcın ucu nerdeyse yere değecek... Herifin uzun boyuna bakarsan, bu kılıç en azdan iki arşın... Paslı bir kılıç... Ağzı körleşmiş... Kötü dülger testeresi gibi diş peydahlamış... Kabzasının tutamak kemikleri düştüğünden, buraya kara çaput sanlı... Ama belli bir şey, bu kılıç, halisinden cenk kılıcı...

— Yahu nedir, Rufat ağa? Bu nasıl bir dert?

— Sen buraların bekçi basısı olduğundan, benden iyisini bilirsin uzun oğlan!... Sor bakalım, bu kara deyyus, bu pisi beline neden sokmuş? Ama nazikçe sor ki, seni ikiye biçmesin...

— Ne ağzına bre Rufat ağa... Biz yabanın kara çingenine...

— Artık orasını sen düşün. Bana kalırsa bu herif, adam filân değil, bildiğin ayı... Ormanını yakmışlar da, bunu böylece Çorum'lunun başına belâ sürmüşler. Sıkı dur!

Tellâk topal Hasan atıldı:

—Evet! ben buna adam diyenin gelmişini geçmişini...

Parlak İhsan elini kaldırdı:

— Sus oğlum! Ben bu herifi yaman gördüm. Dil bilirse seni perişanlatır. Bunlar küfre hiç gelmezler.

— Bunlar diyerek... Yani bunlar deyince, adam mı bunlar? Hele şu surata hele... Tellâk Hasan haklıydı. Herifin suratı kara kıl ormanından görülmüyor ki ne biçim bir yaratık olduğu anlaşılsın. Pala bıyıklar saça kirpiğe karışmış, göz aklanyle dişlerinin beyazlığı da olmasa, «Arap ecinnisine uğradım» diyerek insanın ödü çatlar.

Berber Parlak ihsan, edepli bir selâm çaktı:

— Merhaba hemşeri... merhaba!...

Herif baktı o kadar... Baktı ama sert baktı.

— Seni bilemedim. Kimlerdensin?

Herif bir şey dedi ama, anlaşılır bir şey değil... Parlak İhsan arkadaşlarına döndü. Hamamcı Ruf at ağa kesinlikle açıkladı:

— Arapça üstüne bu dil! Farketmedin mi oğlum, işte tam kahveci Abdülfettah rezilinin dilleri...

— Essah!... - İhsan bir adım ilerledi -: Arabi tekellüm, haa? Herif her nedense utandı. Ellerini göbeğine bağlayıp gözlerini yere indirdi. Gene bir şeyler dedi. Parlak İhsan, tek tek sordu:

— Arabi tekellüm mafiş? - Biraz durup karşılık bekledi -: Arapça bilir misin dedim, rezil?... Yüzüme bak... Ulan, senin sürüp geldiğin yerlerde hiç mi berber esnafı yok... Bu sakal kaç ayın sakalı? - Sanki karşısındaki sağırmış gibi ince sesiyle bağırdı -: Nerelisin arkadaş, nerden bu geliş?

Herifte gene o laflar... Sedası adam sedasına yakın ama, gel de dediğim anlayabil...

— Peki, hasta koyun gibi bakarken bu surat buruşturması neyin nesi Rufat ağa? Sen bunca yılın hamamcısı olduğundan ister istemez bileceksin. Söyle bakalım.

— Şuncacık şeyi çıkaramadın mı Parlak? Dil bilmez aklıyla bu rezil böylece gülmektedir.

— Gülmekteyse... âdemoğlu olmasın!

— Şimdi halt ettin. Böyle âdemoğlu mu olurmuş! Tellâk Hasan araya girdi:

— Ağa, bunlar sakın, göçebe çingenlerden mi? Abdülfettah bir gün anlattıydı, Hint içinde vatan tutmuş mağrip çingenleri varmış ki, katiyen dil bilmez bir çingenlermiş... <

— Şimdi boyunca halt ettin topal şeytan! Ulan burası neresi? Burası Çorum değil mi? Çorum hiç mi çingen görmedi? Çankın buraya kaç konak yer? Osmanlı toprağının çingen kolbaşısı Çankırı'da saltanat sürmez mi? Ben bunca yaş yaşadım, çingen milletinin demire can vereni, saza çöktü mü, sapına bülbül konduranını çok gördüm. Hint içinden sürüp gelmiş, dil bilmez mağrip çingenine

hiç rastlamadım. Çingense hani bunun cadın, çerkesi? Hani demirci körüğü?.. Pilinin pırtının arasında ben

körük mörük görememekteyim. Çingen takımı bir yere kondu mu, önce cadın kurar, arkasından körüğü yerleştirir. Sonunda gölgeye yanlar da sazı eline alır. Kanlar surda dururken çingen beyinin çırpı taşıdığı hiç görülmemiştir. Ayrıca çingen takımı, mutlak, üç dört çadır birlikte gezer. Hani bakalım, öteki çadırlar?.. Deli Elvan kendisini yeniden yeniye toplamıştı:

— Çingene kurban olayım! Hiç bu kılıkta çingen mi olur? Herif bir don, bir gömlek... Tü Allah belânı versin... Ulan sırtındakileri giydin giyeli hiç mi yıkamadın rezil? Evet, bunlann yurdu her nereyse, düğme nedir bilmeyen bir memleket... Baksanıza Müslümanlar, gömleğin önünde hiç ilik yok! Göbeğe kadar açık... Hele şu gövdeye hele... Bunu bala daldırmışlar da kara keçi kılında yuvarlamışlar. Hâşâ, kabul etmem! Bunlar çingen mingen değil... Bunlar yangına uğramış çam gövdesi karalığında bir başka millet. Say ki cehennemin katran kazanına dalıp çıkmışlar. Hey Rufat ağa, ya bu saçtığı pis kokuya sen ne diyeceksin? Bundaki dert fukaralık, gurbetlik

derdi olamaz. Türkçesi bu namussuz, adamlığa hiç yanaşmamış. Bunun pisliği Allahtan...

Hamamcı Rufat ağa keyfe gelmişti. Bir zaman güldü:

— Şimdi bu herif türkçeden anlamalı ki ben sana sormalıyım Deli Kavat! Eğer bu herif çingen milletindense oyunu çoktur. Bunlar aslında marazayı sevmezler ama, yüzlerine beraber söversen hiç bakmaz, sana bulaşırlar. Bunaldılar mı bunlara hiç güç yetmez. Kanlan memedeki çocuklarını taşa çarpar gebertirler de, «Bu herif benim oğlumu öldürdü» diyerek davacı olurlar.

— Hayır, bu harif çingen değil... Ben ömrümde yek at-yek mızrak çingen görmedim.

Berber İhsan bilgiçtendi:

— Dur ağa! Sakın bu kara herif çingen oymağında çingen zagonunu bozacak bir halt etmesin! Hem de bu suratla mutlak etmiştir. Bunu oymak sürüp çıkarmış..! Bu şimdi böylece çingen sürgünü... Sultan Hamit sürgünü olur da çingen yiğitbaşısının sürgünü olmaz mı?

Rufat ağa şakalaştı:

— Öyleyse bu yiğit, yolu eline almış, doğruca Çankırı'ya gitmekte... Niyeti: Çankın'daki çingen Başağasına davacı düşmek... Böyle bir yiğit, haksızlığı bir zaman kabul etmez.

İnanmazsan deminki arapça üzerine sor da bak!

Kasabadan, bağ evlerine giden birkaç esnaf daha gelip yetişmiş, seyirciler yediyi, sekizi bulmuştu.

Berber Parlak İhsan laf anlatmayı bir daha denedi:

— Arkadaş! Sen... Şekva... Sen davacı... - Eliyle Çankırı tarafını gösterdi-: Sen gidecek Çankırı... -Biraz bekledi-: Çankırı dedim namussuz, Çankırı... Çankırıu.. !

Herif kafasındaki kocaman keçe külahı kaşlarına yıkarak bir vakit ensesini kaşıdı. Gene anlaşılmaz bir şeyler söyledi. Külahını düzeltti. Kılıcı yokladı. Ellerini göbeğine, eskisi gibi edeple kavuşturdu.

Çorumlulardan biri:

— Kendisi ayı ama, terbiyesi, bildiğimiz saray terbiyesi... - dedi -. İhsan efendi, sen biraz zorlaşan bu herifin dilini çıkaracaksın. Hele sor bakalım...

Bu yiğit sakın...

Sözünü bitirmeye kalmadı, derenin dönemecini eşeklere binmiş iki kişi kıvrıldı. Ruf at ağa bunları görünce çok sevindi:

— Hızır peygamber misin bre Uzun İmam! - diye bağırdı -. Tam sıkıştığım zaman, bu nasıl bir yetişme?

Gelenler, Yediçınar Yaylası'nın yarı yolundaki Narlıca köyünün namlı hocası Uzun İmam'la muhtarı Kadir ağaydı.

Uzun İmam Nureddin hoca, inadına küçük bir eşeğe binmiş, öne geçmişti. Ayakları yere sürünüyordu. Orada toplananlara gözlüklerinin üstünden sert sert baktı:

— Hayrola Ruf at ağa! Eşkıya mı tuttunuz?

— Ne tuttuğumuzu bilmem! Aslına bakarsan, ne tutulduysa, bu senin Uzun Elvan tuttu. Tam sırasında yetiştin n'olacaksa...

— Neye yetişmişim tam sırasında?

— Yahu biz bunaldık herif... Baksana, bu kılıçlı yiğit, dil bilmez bir yiğit... Dünyayı tekmil gezmiş bir adamsın! İşte, fermanlı hocalığını göstereceğin sıradır. Hazreti Âdem türbesi hacılığı kolay değil... Göster bilgini...

— Dur hele... Bu yiğit nereden? Bir anlayalım ki...

— Bre sakalına tükürdüğüm... Nereli olduğunu biz anladıktan sonra, sana iş mi kalır. Hele sor!

Uzun İmam'ın telâşlandığını anladılar. Sopasını yere, çenesini sopanın ucuna dayayıp dalmıştı ki fena dalmıştı. Yan gözle de kılıçlı herifi süzüyordu.

Narlıca muhtarı Kadir ağa:

— Neye sustun uzun kavat? - diye takıldı -, köyden beri, lafın arasını hiç kesmedindi. Haydisene... Köy odalarında «Yetmiş iki milletin dilini bilirim.» diye övünen sen değil misin?

— Dur ağa... Kolay mı? Aradan bunca yıl geçti. Bunca yıldır, biz senin gibi kara cahillerle boğuşmaktayız. Dur ki aklımızı toparlayalım! Bu herif bilinmiş, görülmüş bir kabilenin adamına benzer değil! Geri dur!

Aksi gibi, Uzun İmam'ın aklına hiçbir arapça laf gelmiyordu. Gelenlere de kulak asma, herkesin ezberindeki küçük namaz duaları... Biraz öksürdü, biraz çenesini kaşıdı. Sonunda baktı ki uzatmak olmayacak, öfkelenmiş gibi sesini kabalaştırarak apansız sordu:

— El memaliik?..

Seyirciler soluklarını kesmişlerdi.

Kara herif, ellerini uğuşturarak biraz yanaştı, boynunu büktü:

— Kerbelâ Cebeli Düruz... - demesin mi? Ruf at ağa gülmeye başladı:

— Ulan, kılıcından bilmeliydin hey Kavat Elvan! Herif dürzüymüş...

— Neee!...

— Aman bu nasıl bir laf...

— Sus efendi... Günahtır.

— Şimdicik anlamalı ki... Kılıcı çekip şu hamamcıyı doğramalı ki...

Uzun İmam, ilk sözde dert anlattığına sevinmişti. Elini kaldırdı:

— Patırdıyı kesin! El memaliiik... Cebeli Düruuuuz?

— Yâ vallah... Vilâyet Bağdat... Liva Kerbelâ... Muhtar Kadir ağa:

— Sor bakalım, burda işi neymiş bu dürzünün? - diye güldü. Uzun İmam gene arapça bir kelime arıyordu. Birden aklına

geldi:

— İnne Müsliiim?.. Eşhedü enlâaa... Herif hemen arkasını bağladı:

— İlahe illallah...

— Tamam... İyi bilmişim. Bu herif senin, benim gibi Müslüman oğlu Müslüman!...

— Ya aradaki dürzülüğü n'apahm?

Muhtar Kadir ağa, bunu soran Hamamcı Rufat ağaya, ayıplamış gibi baktı:

— Dürzülük tam yerinde... Bizim Uzun Hoca ne dedi? «Benim gibi Müslüman» demedi mi?

— İşte şimdi halt ettin muhtar. Ben «senin gibi..» dedim. «Benim» sözü arada, hatır için bir söz...

Milletin gülüşmesine kalmadı. Derenin alt başındaki dönemeci kıvrılanı görünce Deli Elvan, bir kere daha:

— Allah-ı-ekber! - diye bağırdı.

Herkes o yana döndü. İşte o zaman her kafadan bir ses çıkmaya başladı.

— Ama bu nasıl bir belâ!

— Bu da mı bunlardan Kodoş Elvan, Allah belânı versin!..

— Yahu nedir? Durun uşak! Bunu böylece, izine bastırarak Uzun İmam nâmerdi Narlıca'dan getirmekte olmasın...

— Höst... Narlıca böylesini nerden ele geçirebilirmiş?

— Şimdi bu da dürzü mü hey Allah!

Karı orta boyluydu. Tıkızdı. Başındaki fese bir kara yazma sarmış, ucunu, Parlak İhsan'dan daha yiğitçe omuzuna sallandır-mıştı. Göğüsleri nerdeyse sıkmasını yarıp dışarıya uğrayacak... Derede bir şey mi yıkamış nedir, ince bezden şalvarı

oyluklanna kadar ıslanmış da bacaklarına sımsıkı sarılmış... Kolları dirseklerine kadar sıvalı...

Akşam güneşi vurduğundan gözlerini kırpıştırıyor. Taze gelin olduğu zülüf kestirmesinden belli... Saçlarının altın kızılı ışıltısına hiçbir can dayanamaz.

— Kınalı keklik diye ben işte buna derim, hey Rufat ağa, sıkı dur!

— Peki, bu dünya güzeli, bu kara herifin nesi oluyor, oh Uzun İmam? Şunu anlamalısın ki ben senin hünerine «Aferin!» demeliyim. Hem sor bakalım, satılık matılık mı?

— Bu iş, Uzun İmam'in hakkından geleceği bir iş değil efendi. Bu karı yaman...

— Karı yaman ne demek oğlum? Bu karı, körpenin tazesi de tazenin gevreği... Bunun seyrine erkekler surda kalsın, bizim kanların yürekleri takat getiremez.

— Kanlar takat getiremez elbette... Yusuf Peygamber yiğit-se, eteğini bunun elinden çekip alsın...

— Durun kardaşlar, işi anlıyalım! Bu cevahir parçasının bu

kara mezbelelikte işi ne?

— Bilemedin mi Kadir ağa, tuh sana... Bu herif bildiğimiz çingen... Çingen oymağında bu kanyı çileden çıkanp kocasından ayartmış... Bu sebeple sürüp çıkarmışlar.

— Hey akıl, hey akıl!.. Bu mu çileden çıkarmış? Bunu he mi? Şimdi halt ettin İhsan efendi.

— Neden? Surdaki kocakarının kafasına baksana... Bu kannın kafasındaki kara küpte bir kasaba kansını çileden çıkaracak efsunlu kâğıt doludur.

— Tamam! Şimdi fikrim yattı. Hem de böyle... Peki, bu rezilin şuna sanlıp yatması hak mı şimdicik?... Hani, davul bile dengi dengine vururdu?.. Sana sordum, kavat Uzun Hoca?

— Uzun İmamı kurcalama... Baksana çenesi, serçe görmüş kart kedi gibi titremeye başladı. Laf anlayacağı geçmiş ki çoktan geçmiş...

Kan, heriflerin kendisini söylediklerini anladığı halde hiç sakınmıyor, omuzundaki su kabıyla hepsine ayrı ayrı bakıyordu. Arada bir ayak değiştirdikçe rüzgârdaki kavak fidanı gibi her yanı ürpererek salınmaktaydı. Hele belli belirsiz gülmesi, gözlerini baygınlaştırması dayanılır gibi değil...

— Aman kardaşlar, yanaklann gamze çukurlanna bakın! Yahu, bu kahpe güpegündüz, bağ yolunda adam mı öldürecek!

— Sorduğun fazladan... Bu kan, buraya gelmeden çok adam öldürmüştür. Hem de çok ocak söndürmüştür. Bunlar nasıl bir bakışlar? Rüyada şeytan aldatmasına uğrasa bu kahpe ancak böyle bakar... Ben bittim.

— Ayıp oğlum! Bunlar dil bilmez olmakla dinden çıkma-dılar.

— Neymiş? Yalan mı? Kan nah meydanda... Kalçaları kalın da belleri ince... Omuzlan başka bir havadan oynamakta, göğüsleri başka bir

havadan... Güzellikten yana Mecitözü'nün Çerkeş kızları bunun eline su dökemez. Sen öyle mi belledin hey şaşkın! Hem bu karıda iş çok efendi... Bu kanda iş var ki çok iş var. Bu karının oyunu, daha Çorum toprağında seyredilmedi. Bak, dediydi, dersin Rufat ağa, bu karı bizden, bu bir; bir de bu karı bizlik...

— Tuh Allah belânı versin rezil... Herifin suratına beraber, gözlerine baka baka... Günahtır oğlum, büsbütün günah...

— Neden? Biz doğrusunu dedik! Doğru laf hiç bir zaman günah olmaz.

Deli Elvan, rüzgâr esintisiyle kurtlu kellenin pis kokusunu yeniden duydu. Kedinin uzanamadığı ciğere «pis» dediği hesap:

— Bırakın yahu! -dedi-, bunlardaki koku fena... Dünya güzeliymiş kaç para eder. Yanına haydi, sokulsana bakalım!...

— Kim demiş? Şu kara herifin kılıcı olmasa sokuldum gitti. Cevahir taşı çamura düşmekle mundar mı olurmuş hey Deli Elvan? Aklın senin, niye karıştı böylece? Şuna bir çare bulacağına... Şuna bir çare bulmalısın ki Havuzlu bağa kavat durduğun bir işe yarasın.

— Evet, bu bizim Deli herif kavatlığı da resmen maskara etti çıktı. Oğlum, senin zenaatta güzel karının sahibine ne yaparlar, akıllı ol! Önce tabakayı uzatmazlar mı?

— Essah uşak! Şu kara herife bir tütün verelim de bakalım, geldiği diyarda tütün âdeti var mı?

Deli Elvan bu lafı ikiletmedi. Tabakasını çıkarıp uzatarak, kara herife doğru gitti:

— Sar bakalım! Sar da tüttür. Dumanı doğru çıksın. Herif, sırıttı. Kırk yıllık tiryaki gibi tabakayı aldı, açıp derin

derin kokladı. Beğendiğini suratından anladılar. Birisi:

— Hele ayıya hele!... - dedi -, tütünü adam gibi içsin de... Kara herifin suratındaki buruşma Deli Elvan'ın yüreğine

dokunmuştu. Başını döndürmeden çıkıştı:

— Lafı kesin bakalım... Adam gibi içsinmiş... Oğlum, sen şu Çorum'dan iki cığara içimi yere gittin mi? Fukarayı gurbet yolu bitirmiş... Ayakta duracağı kalmamış... Belki bunlar daha ekmek de yememişlerdir. Fakirlik gibi belâ olmaz. Bu yiğit ayrıca gurbete düşmüş... Fazladan dil bilmez. Bunlar da Allahın bir kulları... Çingen olmakla adam adamlıktan çıkmaz. - Kara herife işaret etti-:

Sar bi cığara... Sar Allasen... Hiç bakma...

Kara herif bu kez işmarı nasılsa anlamıştı. Elini göğsüne götürüp:

— Eyvallah kurban! - dedi.

Kuşağından emziği güdük bir toprak lüle çıkardı, tıka basa doldurdu.

Bu sırada körpe karıyla orta yaşlı karı ocağa bir kazan oturtmuşlardı.

Kara herif tabakayı geri verdikten sonra, edeple durup ateş bekledi.

— Kav çaksana Elvan ağa... Yaptın bir hayır... Sonu gelsin...

— Benim gördüğüm bu herif şarabı da zorlu içer ağa...

— Neden belli?

— Lüle bastırmasından bir... Bir de körpe karıdan... Kara herif, Deli Elvan'ın çaktığı kavı, lülenin üstüne koydu,

eliyle dayanıp iki kere üst üste nefesledi. Ağzından burnundan bilek kalınlığı

dumanlar savurarak sırıttı. Bu sırada biri, eti kesilmiş gibi bağırdı:

— Eyvah! Bunlar kurtlu kelleyi yiyecek...

— Deme... Olmaz.

— Olmaz nasıl söz! Karı kazana attı bile...

— Hangi karı? Ne kazanına?..

— Sahi atmış... Pislik dağarcığı ortada yok... Hayvah! bunlar tekmil kırılır. Kendi kırılmalarına yanmam. Kasabayı dert alır ki, fena alır.

— Durun yahu! Belki bunlar kömüş sığırı kellesini kokutmadan yemezler! Uzun İmam, hele bir sor ki anlayalım...

Uzun İmam, bir iki arapça laf bulmak için kendi kendine kıvranırken Deli Elvan

da ceplerinde bir şey anyormuşluğa vurup çırpınıyordu: «Hay Allah belânı versin namussuz Elvan! Ettin mi kendine edeceğini... Bu rezilleri yol boyuna biriktirmek nasıl bir âdet... Elin Parlak İhsan'ıyla sen burada ne meşvereti kurmaktasın bakalım! Beline bir sopa çalıp pis Parlağı defleseydin ya... »

Pis Parlağı defleseydi, arkasından körpe karıyı da görseydi... «Bunları havuzlu bağa güzelce kondururdum. Gece vakti de karının yanına giderdim. Bizden bir kere insaniyet namına teklif etmek... Yiğitse seslenmezdi. Hemi de bu karı sesleneceklerden değil... Vay koca kavat... Vay akılsız dürzü!»

Deli Elvan, Kara herife suçlu suçlu sırıttı. Sanki laf anlatılır-mış gibi, ötekilere duyurmak istemiyor gibi fısıldadı:

— Aldırma hemşeri! Şu halde senin alnına da gurbet yazılmış.... Allanma şükret!... Anan seni kadir gecesinde doğurmuş ki Çorum toprağını tuttun. Bizim Çorum'umuz gurbet adamına gayetle iyidir. Bizim kendimize pek hayrımız dokunmaz, ama garipleri severiz.

İçini çekerek ovaya baktı. Dünyayı unutmuştu. «Fukara

herif! Dil bilmediğinden... Evet, gurbetlik gayetle zor mesele... İşte karşı dağların dibine akşam alacası birikmekte... Gölgeler uzadı gitti. Birazdan Çorum'un gündoğu rüzgârı çıkar, deli deli esmeye başlar. Ortalık kararıp yerler mühürlendi mi, bunların yüreğini bir dert sarar ki... » Herifin omuzuna, kırk yıllık ahbapmışlar gibi bir şamar indirdi:

— Aldırmaaa... Yiğit başına hal gelir.

— Heyyy... Sana laf söyleniyor, Deli Elvan! Deli Elvan, dalgın gözlerini Rufat ağaya çevirdi:

— Neymiş?

— Oğlum, sen bu işleri iyi düşünürdün. Karıyı görmenle aklın başına geleceğine...

— Neymiş?

— Bi de sorar. Anladım, senin aklını şeytan dağıttı. Bunları önüne katıp böylece nereye götürmelisin bakalım?

— Nereye?

— Yahu bilmez gibi... Sen burada bunca yıl, kimin bağını beklemektesin! Çakır Kâhyaların Ömer efendinin, değil mi?

— Beklemekle?..

— Bunlar, senin Ömer efendi ağanın arayıp da bulamadıkları...

Ötekiler keyifle bağrıştılar:

— Hay çok yaşa Rufat ağa...

— Tamam canım! Kara herif şimdi yerini buldu.

— Benim bildiğim Çakırların Ömer efendi, bu takımdan memlekete tam iki aylık eğlence çıkanr ki Çorum milletinin gülmekten karnı çatlar.

— Şu sarı kahpeyi adama alıştıracağı da cabası...

— Ne alıştırması? Ya herifin belindeki kılıç?

— Kılıç mıhç Ömer efendiye hiç sökmez. Bunda kılıç varsa, Ömer efendide de sarı

altın var. Bu karının boynuna dört sıra beşibirliği taktı mı...

— Vallah billâh takar, hiç bakmaz... Çakır Kâhyalar bir meseleye akıl koyup da yapamazlarsa geberirler. Dünyayı gözleri görmez. Şimdi bu kahpe «olmaz» desin, razı etmek için Çakır Kâhyaların Ömer efendi elli beşibirliği verir.

— Ya herif? Ya bu kılıçlı herif?..

— Kılıçlı herife Ömer efendi yer mi bulamaz? Görürsünüz, bu herifi Yediçmar Yaylasına çoban tutar ki kılıçlı bir çoban...

— Beşyüz davan, elin nerden geldiği bilinmez ayısına...

— Teslim eder de öteye bile geçer.

— Essahtan geçer kardaşlar. Bu bizim Çakır Kâhyalann Ömer efendi...

— Davran Kadir ağa! Sizin yaylaya, Dûrzü beyi konmakta... Narlıca Muhtarı Kadir ağa bu lafı beğenmedi:

— Höst... Dürzü beyi bizim köyden ziyade sizin kasabaya yaraşır!

— Bak, dediydi, dersin... Sizden geçti ama, köyün kopuklarına selâm ederim. Bu

san kıza hazırlansınlar. Ne denilmiş? «Komşuda pişer, bize de düşer» denilmiş.

Ömer efendi bunu adama alıştırmasıyla bu kan hiç zaptolmaz ağa, hepinize yeter de artar bile...

— Ulan yavaş... Herif anlar manlar...

— Anlarmış... Baksana nasıl sıntmakta! Bence anladı bile... Bu rezil, bu kanyı ardına alarak doğrulayıp burayı nasıl buldu?

— Nasıl?

— Bizim bolluk yılı avanağı olduğumuzu, fazladan Çakır Kâhyalann Ömer efendinin

namını bir yerden duymuştur.

— Essah gibi hay Allah belânı versin!.. Hamamcı Rufat ağa lafı uzatmadı:

— Beri bak Deli Elvan! koş ağana haber var. «Havuzlu bağımızın yanına birileri

geldi... Dil bilmez birileri» dersin. Kanyı vasfeder etmez, senin Ömer ağan ölüm döşeğinde olsa zıplayıp kalkar. Beni söyle... «Dönüşte kanyı burda bulursa sürüp hamama götürecek... Şart etti» dersin. Bunlara siz bu Uzun İmam diliyle laf anlatamazsınız. Ağan beni dinlerse Karılar pazarındaki arap kahveci Abdülfettah'ı da yollasın. İşte benden son söz! Deeh bakalım Akdüldül! Birikenlerin birtakımı bağlara, birtakımı kasabaya doğru gülüşerek geçip gitti. Deli Elvan, kara herifle yalnız kaldı. Bir zaman düşündü, bir zaman ocağın başında dolaşan «Sarı kahpe»ye baktı. Sonunda Rufat ağanın sözüne hak verdi:

— Beri bak kara deyyus! - diye güldü -, ben seni bir ağaya götüreceğim. Yedi göbek soylu bir ağa ki buraların birinciye değilse de ikinciye gelen padişahı... Sakın bir yana savuşma!

Koca sopasını martin tüfeği gibi omuzlayıp kasabanın yolunu tuttu. \

Kara herif, Deli Elvan'ın arkasından, kara bıyıklarını çekiştirerek bakıyordu. Orta yaşlı karıyla körpe kan işlerini bırakıp geldiler tam arkasında durdular. Herif başını çevirmeden dişlerinin arasından sordu:

— Duydunuz ya... Ortanca karı karşılık verdi:

— Duyulmaz mı? Duydum da, manda kafasını kazana atıverdim. Yiyeceğiz sansınlar da acısınlar diye..

— Nasıl, dediğim gibi değil miymiş?

— Doğrusun. Bu toprağın adamı, fukaranın dil bilmezine çok acımalı...

— Türkçe konuşsaydık bu deyyuslar bizi sopayla kovalardı. Duydunuz ya, ağa beşibirlikleri hiç bakmaz takarmış. Ağzınızdan bir laf kaçınrsanız keyfinize... Oğlanı sıkı tembihleyin. Çocuklarla oynarken moynarken bir halt etmesin. Sivas'taki gibi olursa...

— Sivas'ta oğlanın suçu yok... Ağanın kahpe karısı dayattı. Az kaldı ki hizmetkârlarına bu Emey'i ağulata...

— Artık bilmem! İşimize gelirse buraya yerleşiriz. Ortanca karı, körpe karıya bakıp güldü:

— Uzun herifi gördün mü Emey? Ötekileri geçti çoktan... Seğirtmekte ki yolları tozutmacasına.. Ağasına yetişecek de, senin müjdeni alacak...

Emey, baş parmaklanyle memelerinin altını tatlı tatlı kaşıyarak gerindi, kancık kurt gibi dişlerini göstererek sırtardı:

— Abuzer ağa! Oh Abuzer ağa! - diye nazla yalvardı -, surdan bir bostan kesiver kız, susuzluktan boğazım kurudu.

Türkçeyi biraz peltek, biraz şımarık, ama, kolay konuşuyordu.

Abuzer ağa, kara kaşlarını kibirle çatarak dört yanına baktı. İlerde, çok uzakta, akşam esintisiyle ekin savuranlar sayılmazsa, koca ova bomboştu. Herif, babasının malıymış gibi, çiti hoplayıp Havuzlu Bağa girdi.

II

Deli Elvan'ın: «Yedi göbek soylu bir ağa ki, Çorum toprağının birinciye değilse de, ikinciye gelen padişahı... » dediği Çakır Kâhyaların Ömer efendi, konağının selâmlık sayvanında sedire kurulmuştu. Elli yaşlarında, orta boylu, tıknaz, kırmızı suratlı bir adamdı. Kızıla çalan kırçıl sakalını kısa-yuvarlak kestiriyor, abanı sarıklı fesini her zaman, kopuk-ipsiz takımı gibi sağ kaşının üstüne kabadayıca eğiyordu. Ama üzerinde, birçok ağaların, uydurma somurtkanlığı, kibirli kasılması yoktu. Canı konuşmak istediği halde «Ağır...» desinler diye, kendini sıkmaz, birini dinlerken, başka şeyler düşünüyor görünmek için gözlerini duvara dikmezdi. Tersine güleryüzlü, şakacıydı. Gençliğinden beri, en iyi becerdiği şaka da, gördüğü şeyi, dinlediği sözü ömründe ilk defa görüp işitiyor gibi çakır gözlerini açıp şaşması, geniş göğsüne çapraz astığı kalın gümüş köstekine yumruğuyle yapışıp:

— Ulan iyi... Ulan aferin! -demesiydi.

Dünyada hiçbir şeyi umursamadan, yaşamaya bakıyor, insan oğluyla çatışmaktan hiç hoşlanmıyordu. Aradabir tutan gürültülü öfkesini bile, sanki iş olsun diye kullanırdı. Aptal sayılmamak için, ara sıra cimrileşen cömertlerdendi. Bu oyunu da hep biricik oğlu, on altı yaşındaki Kenan'a yapıyor, oğlanı en ummadığı yerde sıkıştırıp şaşırtıyordu.

Tezcanlıydı. Rahatça bağdaş kuracağına, hemen sıçrayıp kalkacakmış gibi, bir dizini bükerek otururdu. Ensesi kırmızı, bilekleri kalındı. Sofrada iyi yemeğe, yatakta güzel karılara çok iştahlıydı. Dudaklarını ikide bir yalayıp yutkunması, bu iki çeşit açlıktan hemen hemen hiç kurtulmadığını meydana koyuyordu.

Pek aldırmak istemiyordu ama, son zamanlarda, yemeklerin arkasından karnı bir haltlar etmeye, Benli Nazmiye'yle boğuştuktan sonra da, solukları biraz daralmaya başlamıştı. Soluklan daralıyor da, bir namussuz yel gelip yüreğinin başına bıçak gibi saplanıyor.

Deli Elvan, sayvanın merdivenlerini çıktığı zaman, Çakır Kâhyaların Ömer efendi, karşısında oturan zaptiye kolağası Celil efendiyle tütün kaçakçısı Gâvur Ali ağaya işte bu imansız yeli anlatmaktaydı:

— İki geyirmezsem def olmaz bir cenabet yel ki, ben şaştım. Adama resmen ölüm teri döktüren bir yel...

— Yemeklerden sonra ağzına bir iki nane şekeri atıver.

— Atmadık mı bre Celil efendi... -Deli Elvan'ı görünce başını merakla salladı -: Hayrola?...

— Ağa, Çorum toprağına birileri geldi. Bunlar senin Havuzlu Bağın yanına kondular. Dil bilmez birileri...

Ömer efendi, şakalaştığı zamanlar yaptığı gibi, elini göğsündeki köstekğe atıp gözlerini şaşkın şaşkın açtı:

— Birileri ne demek deli deyyus? Adı yok mu bunların?

— Birileri ağa, birileri ki, fena birileri...

— Ulan adam değil mi bunlar?

— Hâşaaa...

— Sakın ecinni tayfasından olmasınlar? - Ömer efendi, karşısında edeple oturan zaptiye kolağası Kürt Celil efendiyle namlı tütün kaçakçısı Gâvur Ali'ye şaşmış gibi baktı -: Ne dersiniz ağalar, bizim Deli'yi bunalttılarsa «Aferin!» değil mi?

— Bunalttılar evet, ama bunlar ecinniyse de makbul ecinni sayılmaz.

— Böyleymiş de neden önüne katıp getirmedin?

— Önüme katıp nasıl getirebilirmişim? Dil bilmeyince ne mümkün! Peki, ya

saçtıkları kokuyu n'apalım?

— Ne kokusu? Oğlum bunlar, sakın Mekke'den dönen hacı takımı olmasın? Evet, bu bizim rezil Elvan'ın duyduğu koku, halisinden hacıyağı kokusudur, hiç seksiz!

— Töbe çek ağa... Bunlar başka bir millet...

— Bunlar dedin, kaç kişi?

— Bir kara herif... Lâkin görmeyince ne desem boş... Herifin bu kadar karası arap içinde de bulunmaz. Oğlan bildiğimiz şebek maymunu... Kanlar dedin mi hiç sorma... Biri en azdan

\

yüz yaşında... Kör bir kocakan ki cadı kanlann alay kumandanı... Ondan farksız bir karı daha... Bir de...

Deli Elvan lafı kesivermişti. Soluk moluk aldığı yok... Lafı ortasından kesti attı. Bir yandan da göz ucuyla «gizli lafım var» işmarını çakıyor.

— E'si böyle ağa... Bunlar gelip bizim bağın kenanna kondular. Bu yıl bizim bağa uğursuzluk uğrarsa ben kanşmam...

— Sakın gezginci çingen takımı olmasın?

— Çingen bunlann yanında İstanbul padişahının üç tuğlu veziri...

Ömer efendi, kurt Celil efendiye döndü:

— Bir de oturursun yahu! Bizim Çorum ülkemizi gündüz gözüne ecinniler basmış da... Bu nasıl bir zaptiyelik?

— Zaptiye ecinni milletine güç yetiremez. Bu derde derman olursa, Hıdırlık şeyhinin nefesi olur.

— Hıdırlık şeyhine sövdürürsün ki baştan ayağa... - Gâvur Ali'ye yardım ister gibi baktı -: Peki, biz şimdi ne halt edeceğiz? Bağımızın adı «Ecinni bağı»na mı

çıksın?

Kürt Kolağası, şakayı bir yana bırakıp, herifle kanlann giyimlerini sordu:

— Demek herifin kafasında külah mı var?

— Keçe külah...

— Kara mı, ak mı?

— Külah ak da, üstüne sardığı yemeni kara...

— Kanlar?...

— Kanlarınki bildiğimiz kavuk...

— Kara mı?

— Kara ki nasıl?

— Belinde? Herifi sordum.

— Herifin belinde bir kılıç... Nah! Ben diyeyim bir kulaç, sen de iki kulaç...

— Uzatma! Bu dediklerine göre bunlar Dördüncü ordu taraflanndan... Bizim oralarda herifler başlarına ak keçeden külah giyer. Her yiğide bir kılıç da

şarttır. Şu halde fukara herif yolunu şaşırmış, yanlışlıkla Çorum toprağına

girmiş... Belâsını da bulmuş!

— Neden bakalım efendi?

— Çorum toprağı biraz kaypak olduğundan...

— Höst! Çorum toprağı kaypaksa neden defolup gitmezsin,

«Beni aman evlendir» diye yalvarırsın?

— Ben toprağım, dedim Ömer efendi, Çorum'un gün görmemiş güzellerine lafım yok... Söyle bakalım Deli Geyik, herif hiçbir laf etmedi mi?

— Herif mi? Etti. Bir «Nezanem» öğrenmiş, vara yoğa «Nezanem» demekte...

— Tamam... Daha önce söylesene rezil... Bizim ordan... Ömer efendi hemen diz

üstüne gelerek, horoz gibi çırpınmaya başladı:

— Bre aman! Durmanın sırası mı? Koca Zaptiye Kolağamı-zın hemşerileri toprağımıza ayak basıp ve de Havuzlu Bağın kenarına konup... Bizim burada

eğlenmemiz nasıl bir hamiyyet-sizlik!.... Sıçra bakalım Gâvur Ali! Koş ki Hızır

Peygamber gibi yetişmek zamanıdır. Tann misafirlerini topla getir!

Deli Elvan elini kaldırdı:

— Olmaz ağa... Bunlar dil bilmediklerinden Ali ağam güç yetiremez.

— Ne demek? Koca Zaptiye Kolağasına ne olmuş? Celil efendi de beraber değil mi? Celil efendinin biraz canı sıkılmıştı:

— Dil bilmek ne gerek! Bunlar, önlerine katıp sopalayarak getirsinler. Ben kapı altına...

— Başlarım şimdi kapının altından üstünden... Yiğit tütün-süzmüş, tütün yetiştirin. Garip kısmı ürkek olur. Kendi diliyle okşayaraktan getirirsiniz. Benim tann misafiri erimdir. Sofralar döksem, yataklar serdirsem gerek...

Haydi efendi, kendin kulağınla işittin, senin hemşeri, kolunu kessen, «Bırak» demesini bilmemekteymiş! - Deli Elvan'a çıkıştı -: Ulan deli domuz! Haydi koş, ağaların binekleri çekilsin! Sen savuşma! Sözüm daha bitmedi! - Ötekiler merdiveni inince Deli Elvan'ı eliyle yanma çağırdı -: Üçüncü karıyı vasfetmedin! Üçüncü karı nasıl?

— Vallah ağa! Karı... Ne desem boş... Kan aynalı ağa... Kan, Lokman hekimin...

— Eee?

— Ye dediği ömür macunu... Senin Benli Nazmiye, yanında cariyelik edemez.

— Kara kavuklu kahpeyi hanım sultan ettin çıktın namert! Ben hiç çingen karısı görmedim mi?

— Ağa bildiğin gibi değil...

— Bırak... Eti manda gönünden beterdir, yenmez. Açlık zoruyla yense de adamın içi öğütmez. O işten nefretlik getirirsin de, tam bir ay karı milletine yanaşamazsın.

— Ağa, o karıyı ben çok yaman gördüm. O karı yaman... Canını alır, seni öldürür de sonunda tekrardan sana can verir. Mezarını parçalar çıkarsın.

— Hay yalanına tüküreyim! Şarap sarhoşluğuyle sana öyle görünmüştür. Ne haddine!

— Vallah ağa, benden haber vermesi... Ruf at ağa çoktan peyledi.

— Dur ulan, hemen nereye deli domuz? Bugün, bu ne ayağıçabukluk? Kan essahtan aynalıysa!.. Ruf at ağa namussuzuna kaptırırsak rezalettir. Koş çabuk! Gözünü açmadın mı sonunu kendin düşün!

— Meraklanma! Allah sayesinde, o karının hakkından senden başkası gelemez.

— Ulan iyi... Ulan aferin! Ulan deli dürzü, beri bak... - Ömer efendi lafını yarıda keserek dışarıya kulak verdi -: tşte gördün mü? Sen burda ayak sürterken Kara herif, kervanı sürüp kapımıza dayandı. Şimdi ben seni n'apsam?

— Olmaz ağa! Onlar o eşeklerle bu kadar zamanda burayı tutamazlar. Ben gelirken kurtlu manda kellesini kazana yeni atlılardı. Yabanın yol-iz bilmez kara domuzu, kendi başına doğrulayıp senin konağını nasıl bulabilirmiş? Ferah ol!

— Öyleyse bu gürültü nedir?

Gürültü, konağın önüne biriken Çorum milletinin gürültü-süydü. Deli Elvan, gelirken, rastladığı birkaç ahbaba kara herifle kanları, oğlanı, hayvanları, kurtlu manda kellesiyle uzun kılıcı anlatmış, üst yanını da Berber İhsan tamamlamıştı. Bolluk yılı keyfiyle Çorumlu zaten eğlence arıyordu. Çöplü mahallesinin işsiz güçsüz takımı surda kalsın haber çoktan Hıdırlık tarafına, Kale'ye, Tepeüstü'ne ulaşmış, oraları da velveleye vermişti.

Kısa zamanda kasabanın yarısı boşaldı. Hırsız günü oldu ki tam hırsız günü... Hasılı, Çorumlular Deli Elvan'ın «Birileri geldi» lafıyla bağlara doğru yürüdüler.

Zaptiye Kolağası Celil efendi, eşeklerin üstündeki kara sinek bulutunu görür görmez:

— Nedir, Allah beterinden saklasın? - diye atının dizginlerini çekip durdu. - Bu nasıl bir belâ?

Tütün kaçakçısı Gâvur Ali:

— Kokunun dumanı... -diye güldü. -Hele biraz daha yanaşalım. Yanaşmadan ne desek boş... Hele gel efendi, artık, geri basmak geçti.

Zaptiye Kolağasmı görmesiyle Abuzer yerinden sıçramış, karpuz kabuklarını eşeklerin tüketip tüketmediğine baktıktan sonra, ellerini göbeğine kavuşturmuştu.

Gâvur Ali burnunu tutarak:

— Koku berbat! - dedi -, bu koku leş kokusu ama, dua edelim ki adam leşi olmasın!

— Evet adam leşi... Ulan Deli Elvan, adamı bilmezsin, mandayı bilmezsin!

— Sinekler de Çorum'umuzun kara sinekleri değil... Bu herif bu sinekleri Arabistan'dan buraya kadar kona göçüre getirmiş... Sıkı duralım, arkadaşlar, bu sinek adamın gözünü oyan bir sinek...

Zaptiye Kolağası Celil efendi kara herife, karılara, oğlana, pılı pırtıya bir zaman ibretle baktı. Sonra apansız gürledi:

— Kimsin? Adın nedir? Nerden gelip nereye gitmektesin?

— Nezanem bey...

Herif, bey yerine «beeg» diyordu. Celil efendi kürtçeye başlayınca Abuzer'e bir hal oldu. Sanki ayaklarının altından toprağı çekip almışlardı.

— Kurban... Kurban bey.. Miskin Abuzer yoluna kurban! - diyerek kendini hayvanın önüne attı.

Celil efendi:

— Hay Allah belânı versin herif... Kalk ayağa... -diye bağırdı.

— Abuzer senin kölen bey... Bizim dilimizi bildin... Abuzer sana kurban...

— Kalk dedim, sorduğuma karşılık ver: Nerelisin?

— Vilâyet Bağdat.. Liva Kerbelâ... Aslımız bedevi... Gezginciyiz. Cebel dürüz...

— Ulan cehennemin dibindenmişsin... Buralarda ne işin var?

— Abuzer senin kapı itin bey...

— Adın Abuzer mi?

— Abuzer...

— Ne iş yaparsın?

— Çobanız sayende bey... Bizim çobanlığımız otuz kadılık yere nam salmıştır. Bizim oralarda bizi herkes bilir!— Herkes bilir de neden gurbete çıktın? Sakın adam filân

vurmuş olma!

— Hâşa bey... Allah bize adam öldürmeyi soramaz. Biz çobanız bey, çoban kısmı kurtla boğuşur. Allah kurdu iki çeşit yaratmış... Biri dört ayaklı, biri iki ayaklı...

— Şimdi halt ettin rezil... İki ayaklı kurt neyin nesi?

— Adam kurdu... Bildiğimiz hırsız bey... Hırsız ister ki, koyunu çobandan çala... Biz çobanız bey... Yiğit çoban, koyun vermez. Biz koyun vermeyiz. Üstümüze gelirler. Vuruşuruz. Çokluk olurlarsa kafamızı kırarlar. - Elini başına götürdü -: Bak bey, bu kafada kırılmadık kemik kalmamıştır. Abuzer sana kurban... - Abuzer'i de «Avzer» gibi söylüyordu-: Kafamızı kırarlar da biz hiç umurlamayız!

— Aferin! gayetle zorlu bir huy... Şimdi söyle bakalım: Bu kadar namlı bir çobanmışsın da, yerini yurdunu bırakıp neden gurbete çıktın?

— Namus belâsı... Biz namus belâsına gurbete çıktık... - Çenesiyle karıları

gösterdi -: Bunlar üç gündür aç...

— Açlık kolay... Kaç aydır yoldasın?

— Abuzer, ayları, günleri unuttu bey...

— Burası neresi?

— Nezanem bey...

— Ulan namussuz, adını huyunu bilmediğin yere sen ne cesaretle ayak bastın bakalım?

— Abuzer sana kurban bey... Gâvur Ali, daha fazla dayanamadı:

— Ne demekte, Celil efendi? - diye sordu -, mandayı kurban mı kesmiş?...

— Değil...

— Sakın bu herif kara sinek satıcısı olmasın? Sor da anlayalım...

— Sen de Gâvur Ali, aklımı büsbütün karıştırma... Çorumlular iyice yanaşmışlardı. Herifin Celil efendiyle konuşmasını şaşkın şaşkın dinliyorlardı. Çoğunun elleri burunların-

daydı. Kirli önlüğünün ucunu burnuna tutarak konuşulanları Türkçeye çeviren Arap Abdülfettah hepsini meraktan kurtardı.

Celil efendi, kara Abuzer'e yerden kalkmasını emretti.

Ancak ayağa kalktığı zaman seyredenler, fukaranın Osmanlıdan ne kadar ürktüğünü anladılar. Gözleri korkudan pırpırlanı-yordu da, göğsü çingen körüğü gibi kalkıp iniyordu. Dizlerini bir titreme sarmış ki, kış ortası suya düşen miskin it bunun yanında halt etmiş...

— Bu yiğit neye böyle titrer Araboğlu?

— Zaptiyeden korktu.

— Hırsız olmayınca adam zaptiyeden niçin korksun? Birisi lafa karıştı:

— Hırsız olmayınca ne demek? Bu nasıl hırsız olmayabilirmiş bakalım?

— Kendi kavlince neciymiş bu böyle haa, Abdülfettah?

— Çobanmış...

— Buraya çoban kapısı bulmaya mı gelmiş?

— Evet!

— Öyleyse sor da anlayalım, burada çoban kapısı bulsa kalacak mı?

Bunu Abdülfettah'a bırakmadan Celil efendi sordu:

— Buralarda çobanlık bulsan kalır mısın?

— Sayende bey... Kalırız sayende... Lâkin ova yeri olmaz bey, biz ova yerinde barınamayız. Bizi yatır kes, ama ovada bırakma!

— İlle dağ mı olmalı?

— Dağ bey... Bize dağ olmayınca olmaz. Biz dağda doğmuşuz bey... Bizim oranın dağı gayetle yiğittir. Kasaba yeri bahtsız...

— İstediğin dağ olsun!.. Dağ kolay... Haydi şimdi topla kervanı, düş önüme...

Ömer ağa seni beklemekte!

Bu sözü duymasıyle kara herifin suratı gene değişmiş, gözleri yeniden fıldır fıldır dönmeye başlamıştı. Durmadan dudaklarını yalıyor, kötü kötü yutkunuyordu. Kolağası Celil efendi, dağlı milletinin kasaba yerinden nasıl korktuğunu bilmez değildi. Herife hem acıdı, hem de hak verdi:

— Meraklanma! - diye gönlünü almak istedi -, ferah ol! Ben buranın zaptiye kumandanıyım! Hemşeri sayılırız. Haydi toparlan, seni büyük bir ağanın yanına götüreceğim.

—Biz açız Bey... Abuzer sana kurban... Biz kaç günün

90

açıyız. Bunlar açlıktan geberecek... Kerem et, aş yesinler.

— Aş, dediğin sakın manda kellesi olmasın?

— Evet bey, manda kellesi...

Celil efendi, her zamanki gibi kıs kıs güldü:

— Nerede buldun manda kellesini? Yoksa memleketten buraya kadar...

— Yolda verdiler bey... Bir köyde, hayvanın bacağı kırılmış, köylü sevabına

verdi.

— Hangi köy?

— Abuzer kölen adını bilmez. Kavaklı bir köy... Ova köyü... Dere içinde...

— Buraya kaç saat çeker, ne yönde?

— Gündoğusunda... Üç günlük yol...

— Ulan alçak! Üç gün önce kesilmiş manda kellesi bu sıcakta yenir mi? Hepiniz sürgün illetine uğrar geberirsiniz. Sizin geberdi-ğinize yanmam, belânızı kasabaya da bulaştırırsınız. Geri dur!

Celil efendi böyle demesiyle yayalardan birine, ateşteki kazanı devirmesini emretti. Herif tekmeyi atınca kazan bir yana, illet dağarcığı manda kellesi bir yana yuvarlandı. Karılar çığrıştılar. Oğlan büsbütün korkmuş, kendini yerden yere atarak bağırmaya başlamıştı. Kara herifse, titreyen dizleri kesilmiş olmalı ki, yere çöküverdi, suratını toprağa sürerek kanlılar gibi yalvarmaya başladı.

— Açız bey... Bize zulmetme bey... Allah şahit... Bizi kes, bey! Abuzer kölen senin, kapı itin...

— Ulan nedir? Ulan kalksana herif! Deli bunlar yahu! Kalk hadi! Korkma bişey yok... Seni Ömer ağaya götüreceğim!

Kara herif laf anlayacak halden çıkmıştı. Yılan gibi yerde sürünüyor, gözlerinden ip gibi yaş akıtıyordu. Millet gene lafı toparlamıştı:

— Gitmez! Aklı var canım! Şimdi kurtlu manda kellesini bıraksın da halis et yemeğiyle pirinç pilâvı mı yesin?

— Sahi kardaşlar bu herif ömründe pirinç nedir görmediğinden...

— Dokunur mu? Halt ettin şimdicik... Buna yılan zehiri dokunmaz.

Abuzer:

— Kurban bey... Abuzer senin kölen... - diye yalvarıyordu. Celil efendinin artık sabrı tükendi:

9i

— Yeter ettin rezil! Seni bitirince ne lâzım gelir? - diye kükreyerek hayvanı sürdü, sığır sinirinden kırbacını herifin beline iki kez doladı ki, etraftakiler «aferin!» dediler.

Kerbelâ tarafının çobanı Abuzer, kırbacın dilinden iyi anlıyordu. Sıçrayıp kalktı. Bir şeyler söyledi. Kanlar öteberiyi hemen eşeklere sardılar, hayvanlan yumruklayarak kasabaya çevirdiler. Oğlan çok korkmuş olmalı ki, yerden kalkamamıştı. Abuzer eğildi, çocuğu yeni doğmuş kuzu kolaylığıyle alıp, kolunun altına sıkıştırdı.

Seyircilerden biri:

— Çoban olduğuna şimdi iman ettim, - diye güldü -, eniğini koltuk altına sıkıştırması tam çoban işi...

— Peki, belindeki kılıcı nerene sokuyorsun? Kılıçlı çoban hiç görülmüş müdür?

— Oğlum, bu yiğit, bizim buraların fukara çobanları gibi sürüsünü sopayla gezdirecek değil ya... Böylesine kılıç yaraşır. Sen bu kara herifi yoksa hesaba almadın mı? Bu herif umum çobanların kumandan paşası... «Ellerde müşir rütbeli çoban olur ki, ordu kumandanı yanında halt etmiş» dedilerdi de inanmadım-dı.

İşte o, buymuş...

Orta yaşlı karı, kör cadıyı bir değneğin ucunda yedeyerek öne geçmişti. Körpe karı, eşekleri sürüyordu. Kara herif, belinde çoban kılıcı, kolunda sıska oğluyle en arkada... Bir pislik kervanı ki, kokudan yanına varılmaz.. Seyircilerin birtakımı başka lafa geçmişti:

— Bunları böylece Ömer efendi mi konduracak.

— İyi bildin, Ömer efendi.

— Ah, bizim Ömer efendinin işleri!... Hayır, benim bildiğim Saime hanım bu kadarına katlanmaz.

— Niye katlanmasın? Çoban paşasını kondurmaya mı? Öyle katlanır ki oynayaraktan...

— Oynamak da neyin nesi? Kudurmuş mu karı?

— Kudurma yok! Çoban paşasının heybetinden oynar. - B u kokunun hakkından oyun gelir ağa!

— Doğru kardaş, koku yaman!

Kasabanın ilk evlerine yaklaşınca sokak köpekleri hırlıya havlaya seğirtip kervanın dört yanını sarıverdiler. Çorumlu araya girmese hiç bakmayacaklar, hayvanları da, insanları da paralaya-caklardı.

— itler haklı canım!

— Neden?

— İt kısmı işini bilmez mi? Bu belâyı kasabaya uğratmak gerekmediğini bildiler. İtler bizden akıllı.

— Demek, bunlar böylece belâ mıdır?

— Hiç şüphen olmasın! Benim bildiğim Ömer efendi, işin içinde bir rezillik olmayınca, konağının selâmlığına misafir kondurmaz.

Havlamalara uzak mahallelerin itleri de seğirtip yetişmişti. Bir gürültü ki, kıyamet kopsa böyle olmaz.

Yeni gelip meseleyi daha öğrenmeyenler, ilk bakışta zaptiye kolağasının hırsız yakaladığını sanıyorlardı:

— Tamam! Bizim hırsızımız budur. Hele kara domuza, hele...

— Ulan aferin Celil efendi! Kolladı kolladı, sonunda hırsızı yakaladı.

— Evet yakaladı. «Ulan namussuz!» desem, Benim pehlivan kazıma nasıl kıydın? Elin nasıl vardı da boğazladın? Şimdi Celil efendi, fukara kazımın öcünü senden almaz mı?...

— Yahu, koca mandayı kesip yemişler. Kaz kaç para eder!

— Vay kara hınzır vay! Şunun suratında hiç iman nuru var mı Müslümanlar?

— Cehennem direği mülevves! Vur şuna iki sille, oh, Celil efendi, vur da yüreğim soğuşun! Yapıştır pise...

— En iyisi, bunları böylece itlere paralatman...

— İtlerimiz tekmil illetlenir. Onlar da Allanın bir yaratığı... İstemez.

— Lâkin arkadaş, karı fena değil... Ben kanyı... haa?

— Evet, bu karı gayetle verimkâra benzer.

— Benzer ne demek? Verimkârın kendisi.. Karı verimkâr olmayınca Ömer efendi, bunları kırdan bayırdan toplayıp, zaptiyenin zor emriyle konağına ister mi, hay akılsız?

— Doğrusun ama bu sefer, büyük karısı Saime hanım, Ömer efendiyi şart olsun, yatağına almaz. Yabanın kara kahpesi yüzünden, Ömer efendinin ev düzeni bozulsa gerektir. Aman kapıyı tutalım da Saime hanımın feryadını dinleyelim.

— Kan, saçını başını top top yolarsa haklı değil mi? Bence haklı!..

Gürültüyle davranan Çakır Kâhyaların Ömer efendi, Tann

misafirlerini görünce tıpatıp böyle düşünerek gizlice gülmüş, kocaman yeşil gözleri, safasından süzülmüştü.

Biricik erkek evlâdı Kenan'ın anasına, bu çeşit oyunlar oynadığı zaman işte böyle keyifleniyordu: «Saime karı deliye döner de saçlarını yolar. Oh! Yolsun varsın!» diyerek, kırçıl sakalını tatlı tatlı kaşıdı.

Kara herifin kervanındaki merkepler, ömürlerinde ev-ahır eşiği atlamamış, yazı-yaban hayvanı olmalılar ki, kapıya gelince katırlaşıp dayandılar, ölüm Allah, adım atmadılar. Sopa, muşta, çivili değnek, yumruk para etmedi. Kara herif öfkeye binmiş, eşeklere, Allah yarattı demeden girişmişti. Yumrukları sağrılarını gümletiyor, hayvancıklar urgan gibi bükülüyorlardı da gene eşiği atlamıyorlardı. Sonunda işe kansan Celil efendinin kırbacı da fayda vermedi.

Koca Zaptiye Kolağası, Ömer efendinin sayvan korkuluğuna dayanıp güldüğünü görmesiyle, Allah beterinden esirgesin kudurdu. En öndeki eşeğe bir tekme atmasıyle, zavallıyı burnu üstüne avluya yuvarladı. Ötekiler yuvarlanan arkadaşlarını görünce, pabucun pahalı olduğunu, besbelli anladılar ki, edepli edepli yürüdüler.

Celil efendi:

— İşte konuklarını bitamam getirdim Ömer efendi! - diye bağırdı -, al hayrını gör!

— Sen nereye?

— Benim işim var. Yıkanıp paklansam gerek... Bu pisliği ben bir yıkanmada temizleyemem ya, artık bakalım...

•—Dur yahu! Sen hiçbir yere gidemezsin. Dur eğlen...

— İşim var.

— Şimdi işin gücün sırası mı? Çık yukarı... Ben dil bilmem, bunlar dil bilmez, burda biz ne haltederiz?

— Yok ağa, bizden bu kadar...

— «Yukarı gel» dedim, bir soğuk şerbet iç! Benim aklım yattı, bu herifle iyi cümbüş olacak.

— Vaz geç Ömer efendi, beni kapı altında...

— Kapı altındaymış... Getir şu herifi... Hey Deli Elvan, sen de savuşma, Gâvur Ali'yi de koyuverme! Hepinizi bitarrram isterim.

Ömer efendinin huzuruna çıkınca, Abuzer'in yol erkân bildiği, adamlığının, insanlığının kendine yeterliği anlaşıldı. Kılıcı kuşağından çekip üç kere öpmüş, besmeleyle duvara dayadıktan sonra, ellerini göğsüne çaprazlayarak ağanın önünde diz çökmüştü.

Ömer efendi, bu saygıyı pek beğendi:

— Bu yiğidi, dilsiz bırakıp gitseydin boyunca günaha girerdin Kolağası! - diye güldü -. Bunun terbiyesi su katılmamış saray terbiyesi... Söyle de geçsin şuraya otursun, rahatlasın... Siz de oturun...

Abuzer'i kaldırıp efendinin gösterdiği mindere oturttular. Gözlerini yere eğdi, boynunu iyice büktü:

— Adı neymiş bu yiğidin? Nereliymiş? Ve de nereden gelip nereye gitmekteymiş?

— Adı Abuzer! İşi çobanlık...

— İşi çobanlıksa, bu arslan çok cenk görmüştür. Şu halde kılıç-kalkan işlerinde bunun bileğini tutan olmasa gerek... İspat da istemez... Ben inandım. Şu duvara dayadığı yalın kılıçtan belli. Sakın bu Abuzer bey, Kürdistan padişahının başyaveri olmasın?

— Başyaveri değilse de baş çobanı...

— İyiymiş... Buraya mı konacak, yoksa bizi hasrete garkedip geçecek mi?

— Kalacak amma şartı var: Yiğitliğini taşıyabilir bir dağ bulursa kalacak! Bu

Abuzer bey, ovalara katiyen sığamazmış...

— «Sığarım» derse kim inanır? Anla ki seninle gönül eğlendirmekte... Ferah olsun, kendisine, Allanın izniyle, bir uygun dağ buluruz. - Ömer efendi, Kösdağını eliyle gösterdi -: Baksın bakalım, bizim Kösdağımız şimdilik işini görür mü?

— Abuzer, kocaman Kösdağma gözlerini kısarak, sanki atlama taşıymış gibi, hiç değer vermeden baktı. Kolağasına bir şeyler söyledi. Celil efendi, gülerek Türkçeye çevirdi:

— «Eh...» demekte... «Şimdilik, yoklukta elverir!» demek-te...Senin güzel hatırın için sığışmaya çalışacak... Seni, yüreği pek sevmiş...

— Gördün mü? Hemi de alçakgönüllü bir yiğit... Sor bakalım şarap içer miymiş, şarap...

Celil efendi sordu. Abuzer birden telâşlandı:

— Lââvallah... - diye davrandı -, bizde günahtır bey, bizde şarap bedbahtlıktır.

94

95

— Hele eşşoğlu eşşek... Ya tütün?

— Bulursak içeriz. Lülemiz var.

Ömer efendi, tabakasını kilimin üstünden misafirin önüne kaydırdı:

— Al bakalım! Doldur da ateşle...

Abuzer, kuşağından lülesini çıkardı, iyice sıkıladı. Deli Elvan'ın verdiği kavla yaktı. Var kuvvetiyle nefesledi, ama bu seferki tütün, Elvan'ın Havuzlubağ'da ikram ettiği tatlı-sert değil, Gâvur Ali'nin sarı barutuydu. İlk nefeste kara herifin ciğerleri dağlanmış olacak ki, az kalsın soluğu kesiliyordu. Bereket

alttan üstten gök gürültüsü gibi «öksürdü» de, tıkanıp gebermekten kurtuldu.

Çakır Kâhyaların Ömer efendi, Gâvur Ali, Celil efendi bir ağızdan:

— Tuu, Allah belânı versin namussuz! - Diye güldüler. Ömer efendi, fukara herifi büsbütün utandırmamak için

başını çevirdi. Avluda, kanlar, eşekler, oğlan bir süprüntü yığını gibi ortada karmakarışık, perişan, kalakalmışlardı. Herifin lüleyi bir daha nefeslemesine meydan vermek istemeyen Ömer efendi:

— Haydi Elvan, - dedi -, ağayı al, aşağıya indir. Şimdilik arkadaki boş ahıra yerleştir. Yarın ola, hayır ola!... Bugünden sonra benim has misafirimdir. Saygısızlık edenin kemiklerini kırarım. İçeriye de haber ver, ağır misafirim olduğunu bilsinler. Arka ahıra da ayrıca sofra çıkacak... Dur, fukarayı iteleyerek nereye sürmektesin? Tabakası varsa tütün koy... Ahırda içer!

Abuzer, kılıcını besmeleyle aldıktan sonra, kıçın kıçın gerileyerek kapıdan bir çıktı ki, seyrine doyulmaz.

— Ağalar - dedi -, biz bu takımı, yitirmezsek iyi bulduk. Kolağasıyle, tütün kaçakçısı Gâvur Ali gittikten sonra, Ömer

efendi, oğlunu huzuruna istedi. İçeri girip kapının yanında edeple duran Kenan'ı bir vakit görmezden geldi. Bir yandan şıkır şıkır teşbih çekiyor, arada bir gizlice oğlana bakıyordu. Kenan biraz zebuncaydı ama, boyu gelip kendisine yetişmişti. Etlenmemesi kuvvetsizliğinden değil... Emsalleriyle güreşirken dayanıyor. Deli Elvan'la, Tütün kaçakçısı Gâvur Ali'nin dediğine bakılırsa, yürekliliği de kendisine elverirmiş. İşte belli bir şey, çakır gözleri öfkeli... Aradabir yalanıyor, bir yandan da alt dudağını dişlemeye uğraşıyor. Nerdeyse azgın boğa gibi burnundan soluyacak... Evet, bunun canı bir şeye sıkılmış...

— Arka ahıra kondurduğum tanrı misafirlerine anan kan ne dedi, bakalım?

— Hiiiç...

— Nasıl hiç... Demeden duramaz, demiştir.

— Ben duymadım.

— Herifin garipliğine içim acıdı. Fazladan çobanlığı varmış ki, davarın doktoruymuş...

— Hanefi ağam n'olacak?

— Hanefi ağam, derken... Hele şuna! Hanefi ağana ne olmak ihtimali var? İyice kocadı senin Hanefi ağan, iki yıldır, fazladan sıtma da, kötületti. Sürüyü eskisi gibi gezdiremez oldu. Oğlu yetişti ama, kulak asma! Hanefi ağanı, ölene kadar yayladan sürüp çıkaracak değiliz. Lâkin bize bir yiğit çoban nasıl olsa lâzım... Ben geçenlerde davarı gayetle etsiz gördüm. Hanefi ağan, herife yaylanın girdisini çıktısını öğretsin. Biraz birlikte dolaşsın-* lar. Hanefi ağan buna razı gelmez ama aldırmayacağız! Elinde büyüdüğünden seni sever. İki laf edersin. Hem beri bak, bunlar yağ işinde peynir işinde yaman olurlar. -Biraz düşündü, gülümsedi -: Benim aklım

ermez ya, Kürt Celil efendi söyledi. Hanefi geçimsizdir. Gene mızıklansın da gör!...

— Haklı... Sürü kısmını bir çoban dolaştıracak... başkası karıştı mı uğuru kaçar.

— Bir bok olmaz. Sen kara herifin takımını iyice gördün mü?

— Görmedim.

— Deli Elvan küçük karıyı yaman anlattı. Elin huyunu bilmediğimiz kansma dolanırsın, «Ömer efendi, garip kondurmuş da oğlu olacak rezil fukaranın karısına çullanmış» derler, bak keyfine, rezillik çıkar ki, hiçbir rezilliğe benzemez. Kemiklerini kıranm.

Kenan, çakır gözlerini dargın dargın yere eğip lafı duymazdan geldi. Babasının yanında göstermek istemiyordu amma, - rahmetli dedesi Halil efendi gibi -inatçı, şımarıktı. Şimdiye kadar aklına ne koymuşsa, hepsini er-geç yaptırmış, yaptırmaya alışmıştı. O zamana kadar tenhada bastırdığı hizmetçi kızlan omuzlayıp, arka ahırın sedirine atıyordu. Canının sıkılması, babasının boş ahıra birilerini kondurmasındandı.

Ömer efendi kalktı. Kunduralarını çeviren oğluna şakadan çıkıştı:

— Teşbihimi ver namussuz... Domuz gibi şuna bak...

Kenan, babasının kehribar teşbihini koşturdu.

— Teşbihi verirler de ağızlığı vermezler mi? Anana söyle, arka ahıra tepsi çıkaracak... Unuturlar munuturlar...

Ömer efendi, yerinden hızla kalktığı için kötü kötü soluyordu. Göğsünü tutarak bir vakit dinlendi. Böyle soluklan daraldı mı, suratını da morartı kaplıyordu. Kenan, babasının bu düşkünlüğünü yeni farketmişti. Çok şaştı.

Ömer efendinin suratında sabahtan akşama kadar ekin biçen ırgatların yorgunluğu vardı.

Merdivenden inen babasına, kapıdan çıkıncaya kadar baktı, «Kocadı apansız...» dedi, «Bu benim babam durup dururken kocadı. Neyin nesi?»

Babasının kahpesi Benli Nazmiye gözünün önüne geldi. Ağzı sulanmış gibi kalın dudaklarını yaladı. Çok yaşlı bir adam gibi: «Hey gidi kahpe dünya hey!» diye içini çekti, «Vaktiyle cirit meydanlarında adam komamış bu benim babam... Ya Çorum'un Koca Başıbozuk paşası Dilâver ağanın kahpesini, dünya güzeli Cemile'yi, gündüz gözüne, ata hoplatıp Yediçınar Yaylamıza çıkarması nasıl bir yiğitlikmiş!»

Ömer efendinin Havuzlubağ önünde çevirtip, konağının boş ahırına kondurduğu Kanlı Abuzer takımının haberi, Kürt zaptiye Kolağası Kapıaltı'na varmadan bütün çarşıya yayılmıştı.

— Nedir?

— Kimdir?

— Nerden gelmişler?

— Neye gelmişler?

Denilip durulurken, birinin ortaya, bilir bilmez, saldığı bir şaka, işleri apansız karıştırdı.

— Kürt Kolağası'nm babası gelmiş, duydunuz mu?

— Celil efendinin mi? Nasıl babası?

— Basbayağı, özbabası...

— Nerden gelmiş?

— Memleketinden...

— Nereymiş memleketi bunların?

— Arap içinde... Meğer bu bizim Kolağası aslında Dördüncü

98

Ordu'lu değilmiş...

— Daha mı uzak?

— İyi bildin. Cehennemin dibi...

— Cehennemin dibinden bu herifin babası buraya kadar neyle gelmiş?

— Lafa bak! Padişahın lando arabasıyle gelecek değil ya, eşekle gelmiş...

— Ne bileyim! Altına beşyüz liralık arap atı çeker de gelir.

— Yahu, arap atı ne demek? Herifin sırtında mintan yokmuş... Bi don, bi

gömlek...

— Bildiğimiz iç gömleği mi?

— Bildiğimiz... Görenler «Kılıksız ki hiç sorma!» dediler.

— Peki ne iş yaparmış? Tarlaoan, topraktan yana sordum.

— Tarlası olan herif, harman üstü, ekinini ortaya koyup yola mı çıkabilir?

Bunlar dört aydan beri yoldalar...

— Neci öyleyse?

— Çobanmış... Onca yolu göze aldığına göre, Dördüncü Ordu'dan İstanbul'a sürü götüren çobanlardan olmalı...

— Öyleyse, yayladan yaylaya geçerken, bu yana saptı ki, oğlunu dünya gözüyle

bir göre... Koca Zaptiye Kolağasmın rezil olacağını yabanın dağ çobanı nereden

bilsin!...

— İyi ulan, iyi... Avurt zavurtundan yanına vanlmayan Kolağası eşekten düşmüşe dönmüştür.

— Dönmüş... Köpüren ayranı dupduru olmuş... «Bre namussuz... desem, sen bir koca zaptiye Kolağası iken... ve de bunca maaş alırken bir babanı çobanlıktan kurtarsana... »

— İstese vızır vızır kurtarır. Belli, ev kaçkını bir herif...

— Durun yahu! Bakalım öz babası mı? Sakın, anası karının ikinci kocası olmasın?

— Öz babası... Ben gözümle gördüm. Bir elmanın yarısı o, yansı bu... Celil efendinin bir el öpmesi var, belini kır araktan... «Gidi namussuz... » desen...

— Şu halde Kolağası rezil oldu ki, dört dörtlük rezil oldu. Ne fayda! Ben gözümle göremedim. Bir de memleketindeki ge-, liratından laf açar. «Bizim oralar şöyle, bizim oralar böyle... Babamın sürüleri... söylemek olmaz ama... » diye büyüklenir ki... Ne demişler? «Gurbette övünmek, hamamda türkü çağırmaya benzer» demişler. Ama, işte komşulanm bilirler, ben kaç kez: «Bu herifin tutumu tutum değil! Bunda bi süt bozukluğu var»

dedim. Belliydi canım, aslını inkârdan gelen resmen çingendir. İsterse Zaptiye Kolağası olsun. (

— Evet, bu herif bu kadar imansız olmayacaktı. Soyu bozukmuş.

— Bırak rezilin alçağını...

— Bilmez misin, Çorum'un Zaptiye Kolağasından yana evel-eski, bahtı karadır. Nerde bir sütü bozuk varsa buraya dehlerler. Artık İstanbul'a

bildirmemiş olmayacak... Yarından tezi yok, bir «mazmata» mühürleydim de gizliden uçur alım.

— İyi bildin, uçuralım da Hacı Hasan paşa efendimize diyelim ki: «Baba!» diyelim, «Sen gayrı Çorum'unu temelli boşladın, nâmerde muhtaç ettin!» diye yanıp yakılalım.

— Celil efendiye kalsa hiç tanışlık vermeyecekmiş. Zavallı herif: «Oğlum!

Oğlum» diye üstüne vardıkça, beriki: «Geri dur! Bitiririm!» diyerek kırbaca davranmasın mı? Bereket Deli El-van'a...

— Deliye n'oluyor?

— N'oluyor var mı? Önceden herifin kimliğini iyice öğrenmiş... «Deliden bir... Bir de çocuktan al haberi» lafı boş değil... Kolağası bakmış ki, Deli Elvan gizlisini açıklayacak, önce tanıyamamış da biliş çıkarmışlığa vurmuş, eline öyle davranmış...

— Neden kendi evine indirmemiş peki?

— Ömer efendiyi bilmez değilsiniz ya. Zaptiyeyle arası iyi olduğundan...

— Arası iyi olduğundan mı, herifin babasını, boş ahıra doldurmuş?..

— Boş ahıra, evet...

— Neden selâmlığa kondurmamış, bakalım?

— Nasıl kondurabilsin? Herifteki bit gayet yaman! Herifteki bit, kanatlı... Çekirge gibi surdan şuraya hopluyormuş ki, hiç zaptolmuyormuş...

— Deme, aman! Çorum'u bütün sarar öyleyse...

— Sarar. Saracağından hiç şüphe etme!

Bu sözler, döne dolaşa kabarıp hızlanarak geldi, Taşhan mahpusunun kapısından içeri girdi.

Bön bir adam olan başgardiyan Mevlüt efendi, işin içyüzünü anlayıp dinlemeden fesini düzelterek koştu. Niyeti: «Şükür kavuşturana!» diyecek de, öfkeli zaptiye Kolağasmın gözüne girecek... Celil efendiyi yerinde bulmasıyle:

IOO

— Gözünaydın Kumandan bey! - diye sırıttı -, duydum da çok sevindim.

— Neymiş Mevlüt efendi?

— Hasretlik zor iş... Evet, «Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur» demişler

ama, bakalım kavuşmaya ömür yeter mi? Böylesi iyi oldu. Ben beğendim.

— Nedir yahu, neyi beğendin?

— Baban gelmiş... Çok sevindim. Dur hele aman!.. Avanak başgardiyan böyle bağırarak geri sıçramasaydı, sığır

sinirinden kırbacı suratına yedi gittiydi.

Zaptiye dairesinde bir gürültü koptu ki, hükümet meydanının saat kulesini sarstı. Celil efendi, Allah saklasın, dağlara çıkmış kükrüyor, avanak başgardiyan, hiçbir şey anlayamadığından, «Bu herif sevinç delisi oldu, besbelli...» diye şaşıyordu.

Yetişenler, bir yandan Kolağasını zaptederken, bir yandan başgardiyanı odadan çıkardılar. Bunlar:

— Sus yahu! Sen canına mı susadın? - dedikçe, fukara başgardiyan:

— N'olmuş hamdolsun - diye şaşıyordu -, babası gelmiş, «gözün aydın!» dedik, suç mudur? Bu ne hamiyyetsizlik...

Kendisini tutanları dut dalı gibi silkeleyen Kolağası:

— Babandır baban... -diye atılmakta, başgardiyan:

— Şaşırttı bizim Kumandan bey, gördün mü? - diye dert yanmaktaydı -. Sevinç kısmı adamın beynine vurur ama, bu kadar mı vurur? Vah vah... Aklı çatladı besbelli...

Zaptiye dairesindeki bu gürültü, çarşıdaki dedikoduyu büsbütün ayağa düşürmüş, büsbütün karıştırmıştı:

•— Bunlar, baba yurtlarında hayvan kısmının yalnız kellesini yerlermiş...

— Neden?

— Gövdeyi yemek günah...

— Bu ne biçim bir yol?.

— Yol, nasıl bir söz?... Bunlara «yol sahibi» deyince boyunla beraber günaha girersin ki, temelli elden gidersin...

— Öyleyse bunlar, İslâmdan dışarıda...

— Ben şaştım. Mandayı kesmişler, gövdeyi bırakıp kelleyi almışlar. Kelleyi bildin mi? Beyni de beraber... Çünkü beyni yermiş bunlar...

— Beyni mi? Git işine! Töbe, yalandır. ıoı

— Vallah billâh...

— Vay reziller vay! Hayvan beyni ağıza mı alınabilir? «İşkembesine tükürdüklerim... » desem... Günah ki asıl bu günah...

— Hiç bakmazlarmış... Hem de kokup kurtlanmadan, kazana koymak yok...

— Höst! Kolağası duymasın!

— Durun kardaşlar, biz bu Celil efendiyle bir düğünde bulunduk. Herif davar kebabının budunu, kızıl koltuk etlerini, hep biyana bıraktıydı da kafayı kemirdi durduydu. «Neden ki hey Allah?» dedik şaştıktı.

— Bırakın şimdi kelleyi kulağı... Herif tepeden tırnağa silâhlıymış ki, eşkıya halt etsin!

— Yok canım! Ne gibi?...

— Ne gibisi var mı? Kuşağında bir döner... Bunun yanında bir eskizaman piştovu... Ağızdan dolma uzun tüfek...

— Hayır uzun tüfek yok... Belki yüke müke sarmıştır. Ama iki yüzlü Çerkez kamasına vuruldum. Götür çarşıya tellâla ver, yüz sarılirayı al savuş... Ayrıca, sırtı bir parmak kalınlığında karakulak... Gâvur İzmir'in zeybek işi... Fazladan kılıcı ne yapalım?

— Evet, kılıç yaman... Bunlar çoğu, tüfek yerine kılıç kullanırlarmış. Hem de kurşunun gördüğü işi gördürmecesine... Bununla herif kuş avlarmış..

— Attın rezil! Kılıçla kuş avlamak nasıl bir oyun?

— Herif bunu böylece söylemiş. Bizim Deli Elvan inanmamış. Celil efendinin babası, o sıra, üstlerinden geçen ala kargayı bir kılıçta aşağıya almaz mı?

Elvan yemin içmekte. Uçara yetişen bir kılıç ki Hazreti Ali'nin...

— Bırak şu kılıç lafını... Ya küçük oğlana ne demeli? Oğlan leblebi gibi toprak yemekte... Ben gözümle gördüm. Taş da yerlermiş...

— Pişirirler de yerler öyleyse... Demek ki oraların geçimi kolay...

— Kolay olmaz mı? Geçim kolaylığından herif bir don, bir gömlek... Ama görünüşe aldanma! Kör karının kafasında taşıdığı koca küp, silme altın doluymuş... Tütün kaçakçısı Gâvur Ali: «Altın sesinden aklım dolaştı, elim ayağım kesildi» diyerek yemin etmekte...

— Yalnız altın mı? Fazladan büyü muskası... Okunmuş incir, şeker... Karı, bildiğimiz cadı karı...

— Nesi oluyor? Kolağasının nesi, dedim?

— Anasıymış... Günde yediği, Arabistan'da yetişen adamotu kökünün bir çiğnemi... «Benim yüz elli yıldır yaşadığım işte bundan...» demiş.

— Adamotunu bildim. Büyülü bir ottur ki, eski kitaplar, «can otu» diye yazar. Eğer cadı karı can otunu ele geçirdiyse, kafasını kessen faydasız., gebertemezsin...

Ömer efendi, oğlu Kenan'dan teşbihini ağızlığını alıp, kasaba çarşısına indiği zaman, işlerin bu sularda olduğunu bilmiyordu.

Davavekili Cevdet beyin yazıhane olarak kullandığı dükkâna:

— Merhaba!, - diye gülerek girdi.

Davavekili Cevdet bey, düşük kara bıyıklarını aşağıya doğru çekiştirerek, Ömer efendinin yüzüne bir vakit baktı.

Aralarında epey yaş farkı olduğu halde, ruh gibi ahbaptılar.

Ömer efendi işi hemen anladı. Bu davavekili beğendiği bir mesele olursa hep böyle bakar. O hep böyle bakar ya, kendisi bunca yılın herifi, bunun böyle bakmasından neden çekinir, hey Allah?..

Gene çekinerek:

— Hayır ola! - dedi -, anladım, senin canın bir şeye sıkılmış... Aldırma, ferah ol!

Cevdet bey, gözlerini kıstı:

— Hane konukların?

— Ne konuğu?

— Bir de sorar? Celil efendinin babası... Ahıra kondurduğun?...

— Celil efendinin mi? Hangi Celil efendinin?

-«- Kolağasının... Kasaba kazan olmuş kaynıyor. Az kaldı ki, Celil efendi başgardiyanı bitire...

— Sen rie diyorsun yahu?

— Ne diyeceğim! Senin çingene takımını Kolağasına yakıştırmışlar. «Kolağasının

babası gelmiş, dört eşek yükü de hediye getirmiş...» diyorlar. Kolağası diyesiymiş ki: «Ben Ömer efendinin bu iyiliğini, ölsem unutmam! Babamı, ahırına kondurdu» diyesiymiş... Ayrıca: «Benim babam soyludur!» diyormuş. Millette laf çok... «Herifin kuyruğu var, ekin yerine toprak yiyor»

dediler. Doğru mu? - Öfkeden cığarayı bir türlü saramamış, kâğıdı yırtınıştı. Küfretti -: Vallaha çocuk gibisin Çakırların oğlu! Yaptığın işleri bebekler yapmaz.

— Ben mi? Ne yapmışım? Yahu seni iyice avanak görüp, bütün uydurma lafları sana

mı söylemekte, bu bizim çarşılımız?

— Elin serserilerini ahıra doldurduğun yalan mı?

— Doldurdum. Orası doğru...

— Herif çobanmış, Yediçınar Yaylası'na çıkarıp beş yüz davarı eline verecekmişsin.

— Şimdilerde değil, sonra, işime gelirse...

— Hey avanak! Bu kadar zorlu bir çoban, Osmanlı toprağının bir ucundan buraya kadar kapılanacak bir yer bulamaz mı? Hanefi n'oldu?

— İyi... N'olmuş?

— Öyleyse?..

— Canım benimkisi laf gelişi bir laf... Herife içim acıdı. Dil bilmez bir herif... Gurbet yerde...

— Bana avanak hovarda ağzı sökmez... Küçük karı fena değilmiş. Şimdi buraların kahpeleri bitti de, kara kavuklu çingen kahpeleri mi çıktı? Dinle dur! Hem ayıp, hem de günah... Saime hanıma yazık... Bak, Kenan oğlan geldi yetişti. Sana bakarak, iyice havalanmış. Geçenlerde Saime hanım bizdeydi, konuştuk. Karı ağlıyor ki yürek dayanmaz.

— Yürek dayanmazmış.. Oğlan benim oğlumsa senin de oğlun... İki şamar çekeceğine... Biz şimdi, namussuzla yüz-göz mü olalım?

— Kurt yavrusu büyüğünden gördüğünü işler. Beline silâhı kendi elinle takarsın, «Vur, vurulma!» diye öğüt verirsin... Şamarlamaya geldi mi, Cevdet amcası düşünecek... «Hiç korkma, seni zindandan para kuvvetiyle çeker alırım» demedin mi?

— O başka mesele... Veli paşa haber yollamış... «Oğlanın gözü itlikte... Sırasını düşürüp tepeletirsem gücenmesin» demiş. Neden? Kaynını dövmüş de ondan... Biz Veli paşayı şuncacıktan tanırız. Başıbozuk paşası olmadan önce yapmadığı kaldı mıydı? Babası birine niçin tepeletmedi? O bir Veli paşaysa, biz de haddimiz olmayarak, bir Çakırların Ömer'iz. Bir haber de ben yolladım: «Oğlan benim dölümse, kendini, kimselere tepeletmez. Tepeletirse doğuran kısrak utansın» dedim, «Ben ortaya bir koç saldım, boynuzuna güvenen toslaşır» dedim.

— Yahu bunlar ne biçim laflar? Ya oğlan duyarsa... Hem de duymuştur. Sende bebek kadar akıl yok... «Oğlanı adam edeceğim» diye benim göbeğim çatlıyor... «Aman babası olacak akılsıza benzemesin... » diyerek ben burda...

. — Höst!...

— Bırak Allasen... Siz baba-oğul bir olup Saime karıyı geberteceksiniz. Beni dinle ağa, bu tutumla adam yetiştirilmez. Sen, sonunda bunun zararını çekersin.

— Neden? Hiç de çekmem. Biz silâhı, oğlanın beline yoluyle bağladık. Ben geride durdum. Yüz-göz olmayı ben bilmez miyim? Deli Elvan'dan lüver istemiş. Deli, benden gizli bir tane uydurmuş gibisine... Ben bilmezden geldim de ortadan laf açtım. «Beni dinle kopuk, dedim, bak rahmetli deden bize vaktiyle ne dediydi? Silâhı kendinden güçsüzüne çekmeyeceksin. Olur olmaz işte silâha katiyyen davranılmaz. Ama bir de asıldın mı, patlatmadan kılıfına koymak yoktur.» dedim.

— Hay Allah!.. Daha ne halt ettin?

— Elbette... Oğlan geldi yetişti. Bunun da töresi budur. Sen de bu yollarda gezdin dolaştın. Vaktiyle «Silâhı çekince atmadan geriye koymak, erkek kısmının tükürdüğünü yatamasıdır» diyen, sen değil misin? Şimdi biz ne halt edelim bre davavekili, senin bu Kenan oğlun, gitsin de yılgın bir herif mi olsun? Herkes tepelerse senin onuruna dokunmaz mı?

— Neden yılgın oluyor sipsivri? Göz pekliği yalnız silâh oyununda mı var?

— Yalnız silâh oyununda yok ama, bir delikanlı silâha alışmazsa, kabilesinden

arka bulamazsa fena yılgın olur. Ne demişler: «Yürüyen atın burnuna vurulmaz» demişler. Sen vurursan, ben vurursam, yılar ki, karıdan beter olur. «Vuracaksın, vurulmayacaksın» ne demek bakalım? «Eline çabuk olacaksın, karşıdakinden önce davranacaksın» demek... Seninle ikimiz, vaktin birinde bir gece... Aklında mı? Hani Çankınlı Elifi yirmi kopuğun içinden, birer pala bıçağıyle çekip aldıktı. Hemen adam mı vurduk?

— Hey Allah, hey Allah... Herif nerelerde? Benim emeklerime yazık...

— Hemen ağlamaya başlama... Ben o lafları oğlana sırasında ettim. «İtlik

istemem ve de hiç yanına komam!» dedim, «Sana 'oğlum' diyenin yolunu kesmeyeceksin» dedim. Peki, «Eşşoğlu

eşşek» diyene de seslenmesin mi? Bir delikanlı, beyden, paşadan, ağadan, efendiden, memurdan, hocadan korktu mu bitti. «Onlar da senin gibi bir adamlar...» dedim.«Onlar da can taşır. Canı olan da ister istemez korkar. Kim olursa olsun biriyle çatıştın mı onun da senden korktuğunu hiç aklından çıkarma!» dedim. Kötü mü?

— Haydi ordan... Bir de bana «iyi» dedirecek... «Karı oynat! Kahpe karıya alış» demişsin. Bu nasıl bir söz, hey Allahın belâsı!

— Git demesem gitmez mi? - Ömer efendi keyifle güldü -: Sanki bize diyen olmadı da biz gitmedik.. «Yiğitlik bende kalsın» dedim. Hovardalık, bizim kabilemize dede mirası... Benim oğlum elbette karı oynatacak... Artık vaktidir. Yaşıtlarından geri kalmasını sen ister misin?

— Neyin vakti yahu? Kaç yaşında bu kopuk?

— On beşini bitirdi ağa, sen ne sandın? Oğlan geldi yetişti. Sen amca gibi amca olsan, çoktan kız aramaya çıkardın! Biz kocadık hey davavekili, sen farkında değilsin! Ne o? Suratını astın? İşine gelmedi öyle ya? Bu söz senin üstüne değil! Kocadık efendi, artık meydan senin Kenan yeğeninin... Hiç meraklanma, ben lafları uygun düşürdüm: «Doğru karıların arkasında dolandığını duyarsam, seni bitiririm» dedim. «Hovardalıkta kanun: Kahpe karının yanında gecelemeyeceksin» dedim. «Neden mi dedim? Kahpe kısmı bildiğimiz kenef... Erkek orda sıkıntısını giderir ama, pislediği yere bir vakit yatmaz» dedim. Peki, bu laflar nasıl?...

— Hay Allah belânı versin... Bunları, sakın yüzüne karşı mı?

— Elbet yüzüne karşı, ne sandın? Başkasından duyacağına bizden öğrensin. Ben babamdan böyle gördüm.

— Böyle gördün de iyi halt ettin... Hem biyandan «kocadık» dersin, hem de Benli Nazmiye kahpesini konaktan ayırmazsın. Hani erkek kısmı pislediği

yere yatmayacaktı?

— Nazmiye başka, orta malı kahpesi başka... Hem yahu, oynak karıları Allah niçin yarattı? Hovarda milleti için yarattı. Hovardanın da körpesi, acemisi için... Oğlan kısmı, erkekliğini oynak karıdan öğrenir. Benim oğlum açıkgöz olmalı! Delikanlı kısmı, orospudan hiç yılmayacak! Orospuyu iyi bilecek ki belâsını kolay atlata... Senin Kenan yeğenine ben ne dedim bakalım? «Hovarda taşıyan karı, vezir karısı olsa, kahpedir. Parayı döker yola getirirsin» dedim.

— Vallaha bu herif deli... Peki bunu neden söylüyorsun? Ne

faydası var?

— Şu faydası var ki... «Bize 'HeF demez, ne mümkün...» diyerek karıyı üstün görmesin! İçlenir. Tutulur da çıra gibi yanar. Kendin bilmez değilsin ya, erkek kısmına körpeliğinde yanmak hayır getirmez. Biz şimdicik, bir tek oğlumuzu yakıp kül mü edelim? Benim oğlum ince öksürüğe yakalanıp gebereceğine, canının çektiği karıyı para döküp yola getirsin... «Kan işinde cimrilik istemem» dedim, «Hovarda kısmı aslında kahpeyle değil, kendi parasıyla yatar» dedim, «Zengin yerin gelini de olsa, kahpeye para vereceksin ki arkandan sana 'puşt' demesin» dedim.

— Böyle dedin demek?

— Böyle evet... N'olmuş?

— Oğlan ne dedi?

— «Sayende...» demesin mi davavekili? Buyur bakalım! Sayemdeymiş... Yani sayemde bunları birer birer yapacak ve de hakkından gelecek...

— O rezil, senin yüzüne karşı «sayende...» deyince sen ne yaptın?

— Lafa bak... Durur muyum? «Yıkıl namussuz!» diyerek kunduramı arkasından fırlattım. Az kaldı ki kafası yarıla...

— Eve geç geliyormuş...

— Geç gelmekle... Allah Allah!.. Benim oğlum horoz. Elbet bir kavatın çöplüğünde eşinecek... Bak davavekili, biz oğlan yetiştirmişiz, güzel kızı, oynak karısı olanlar bizi hep tanımalı.

— Etme Ömer efendi, oğlan daha küçük... Sen bu akılla...

— Nerenin küçüğü? Ben senin Saime bacına gerdeklendiğim zaman, onun kadar da yoktum. Sor bakalım, karı bizden davacı mı?

— Tuh sakalına... Efendilerin yüz karası...

— Doğru söze geldi mi «Efendilerin yüz karası...» Sen boş lafları bırak da, oğlanı arada bir kolla... Parasız bırakma... Bugüne bugün amcası yerindesin...

— Hiç meraklanma... Yakında bak neler olacak!... Benim Kenan yeğenim, kaç zamandır kendine binek arıyor. Gâvur Ali emmisiyle tütün kaçakçılığına çıkacakmış... «Yüz altınlık attan aşağısı bana gerekmez» diyormuş.

— Yok canım... Essah mı? Demek ayıngacılığa mı özenmiş? İşte belli bişey davavekili, oğlan benim dölümden... Hiç su katılmamış... Ulan iyi! Ulan aferin!...

— Delirdin mi be herif?.. Aferin, bunun neyine?

— Aferin elbet... Ne halt edecekse benim sağlığımda etsin. Postuma oturduğu zaman durulmuş olur.

— Durulması, senin durulman gibiyse işimiz iş... Beni dinle Ömer efendi, sen iyice şaşırtmışsın... Bunlar bir babanın oğluna vereceği öğütler değil... Şart olsun bak...

Ömer efendi, davavekili Cevdet beyin kendisini böyle sıkıştırdığı sıralarda yaptığı gibi, gene apansız Cöntürk lafını açtı:

— Asıl sen bana bak! - diye çıkıştı -, yahu nedir? Sen kendin, hiç laf dinler misin? Esasında bu oğlan, bana bakarak değil, sana bakarak azmakta...

— Bana bakarak mı? Yok canım?

— Sana elbette... Osmanlı ülkesinde, Cöntürk rezili bırakmazlar, buraya sürerler. Sen bunları başına toplarsın. Para vermek sende, sürgün itlerinin açlarını doyurmak sende, sofra kurup rakı, şarap içirmek sende...

— Bendeyse n'olmuş?

— Fizan kalesini boylarsan n'olmuşu anlarsın.

— Vay canına!

— Boylarsın ki ne güzel! Kahpeciliğe kurban olayım! Padişah sürgünü ne demek?

Bu memleketin ilerigelenleri sana az mı söylediler? Bana her gün biri gelmekte... Senin haberin yok, İstanbul'a kapı kadar curnallar gitmekte ki adam boynu vurduracak curnallar gitmekte... Beri bak davavekili, bu huy sana huy değil!... Sen bu işin bir gün zararını çekersin. Padişah düşmanlarına iyilik etmek nasıl bir iş? Sen bu dünyayı da, öte dünyayı da yitireceksin! Ben: «Yalandır, yanlıştır.» demekten usandım.

Davavekili Cevdet bey, gülmeye başladı:

— Dünyaları yitirmemek için ne yapmalı? Namuslu Cöntürk sürgünleri boşlayıp, zaptiye Kolağası oğlancı Celil namussuzuna curnal mı vermeli? Hayır ağa, ben o haltı işleyemem. Sen bu lafları sık sık açar oldun. Bakıyorum ne zaman Kenan kopuğunun sözünü etsem, sen şuncacık aklınla beni susturmak istiyorsun. Yağma yok!.. Sultan Hamid'in kapı iti Hacı Hasan Paşa kardeşinle, sen neden hırlaştmdı bakalım?

Ömer efendi, gözlerini telâşla kırpıştırdı. Konağının selâmlığında resmen kahpe beslemeye kalkınca Çorum'un ham sofuları ayaklanmışlar, meseleyi Sultan Hamid'in Beşiktaş muhafızı Yedi-sekiz Hacı Hasan Paşasına duyurmuşlardı.

Davavekili Cevdet bey:

— Neye sustun? - dedi -, biraz önce esip gürlüyordun ne güzel!...

— Gene gürlerim... N'olmuş? Geçmiş gün... Eski bir mesele...

— Geçmiş günün meselesi olduğundan unuttunsa, ben aklına getireyim: Senin Hacı Hasan Paşan: «Biz Çorum'un ileri gelenle-rindeniz. Bize böyle kötü işler yaramaz. Ömer efendi kardaşıma selâm ederim, konağından kahpeleri sürüp çıkarsın. Yoksa ona zararım dokunur» dediydi. Sen ne karşılık verdin? «Ben de Hacı kardaşıma selâm ederim. İstanbul'da oturup, bizim Çorum'daki konağımızda kahpe bulundurduğumuzu, elbet sezgi gücüyle bilmedi. Buranın boynuzlularından biri yazmıştır. Biz kahpeyi sürüp çıkaralım da top sakalımızla o boynuzlunun kansına mı gidip gelelim?» demedin mi?

— Demesek iyiydi ya dedik... Ama bizim kudurmuşluğumuz sür-git değil, gör-geç...

— Aman bu ne biçim gör-geç? O zamandan bu zamana sende kahpe hiç eksildi mi? Elif gitti, Dürdane geldi, Dürdane gitti, Kezban geldi. Bugün de selâmlığında Benli Nazmiye salınıyor. Utanacağına sırasını düşürüp hâlâ bu lafı açarsın da: «Bizim konakta kahpe beslememiz padişah fermanıyle...» der gülersin.

— Padişah fermanıyle... Yalan mı?

— Padişah fermanıylaymış... Sana kahpe beslemek fermanı veren padişahla benim işim yok... Dinle Ömer efendi, kahpe besleyeceğine, yazıdan yabandan gezginci çingen toplayıp ahırına dolduracağına, biricik oğlunu baskıla!... Hocadan kaçıp kuşbazlı-ğa başladığı zaman tepelenecekti. O kadar söyledim, aldırmadın: «Kirkor efendinin tüccar dükkânına gidip gelsin. Teraziye, arşına aklı ersin» dedim. Zorlayacağına: «Benim geliratım, oğluma yeter. Benim oğlum, zibidi-ipsiz takımından değil, yedi göbek soylu... Benim dedelerim bağın, tarlanın, bahçenin, değirmenin hesabını bilmeden gelip geçmişler. Bu Çorum'da, Kirkor gâvurundan başka, uçan kuşun bize faizli borcu var. Benim oğlum hiç iş tutmadan parayı su gibi saçarak yaşamalı!» dedin.

— Töbe, demedim. Bunlar nasıl laflar!... Şart olsun yalan...

— Benden saklamanın hiç faydası yok.. İşte mal meydanda... Ben dinim gibi biliyorum, söyledin.

108

109

— Yahu, söyledikse essahtan mı söyledik? Birine öfkelenmi-şimdir de söz gelişi...

— Saime hanım: «Oğlum içkiye başladı» demiş, «Bizim efendiliğimiz şarap efendiliği hey karı! Ben ramazanda orucu şarapla açarım. Oğlum da öyle açmazsa namerttir!» diye bağırmışsın! Bunlar insana yarar lakırdılar değil, ben bu oğlanın gidişini hiç beğenmiyorum ağa... Sonunda, bak dizlerini döversin. Oğlan kısmının namussuzu orospu kızdan kötüdür. İşte benden sana dost sözü...

Ömer efendi,"uygun bir karşılık bulamadığı için suratını astı. Canı sıkılmıştı. «Ulan bu davavekili, benim başıma kilise papazı mı kesildi? Bu öğütleri bana vereceğine oğlana verse daha iyi değil midir? Bir gün bakarsın evdeki kahpeden açmış, bir gün bakarsın... Töbe hey Allah! Ben bu heriften bıktım!»

Cevdet beyin yüzüne gizlice baktı. Kara bıyıkları çekiştiriyor ki, nerdeyse yolacak... «Davavekili milleti azbuçuk yalancı olur. Peki, bu niçin direk gibi doğru?... Doğruluk bir işine yarasa hiç yanmam! Oh ne güzel! Kızdı bize! Bu da Saime hanımın bir eşi... »

— Suratını astın ki davavekili, cehennem kazanı gibi kararttın... Sen meraklanma! Ben o senin Kenan oğlunun kemiklerini kırarım. Ama benim konukların kasabaya saldığı gürültüye şaştım! Dur, gözlerinle görmeyince bu belâyı «bilirim» sanma! Bugün, akşam ekmeğinde bizdesin. Bak bakalım Kolağası Celil efendinin babası nasıl bir yiğit?

— Beni geç... Benim rezillik seyredecek sıram değil...

— Gelirsin, ne güzel gelirsin... Geçerken Celil efendiyi de alırız. Kolağası olmayınca kılıçlı herifin «Allah bir» dediği anlaşılmaz! Sen gelmeyince Celil rezilini alıp gidemem!

Zaptiye dairesine uğradılar. Celil efendi kara kara düşünüyordu. Ömer efendiyi görmesiyle başını salladı:

— Bana sonunda edeceğin bu muydu? - diye yakıldı -, benim şimdicik elimden kan mı çıksın?

— Hayrola! Neymiş?

— Bi de sorar... Vallaha Cevdet bey, bu senin Ömer efendi, bana elin serserisini öldürtecek... Bu sefer de «Gördünüz mü, babasının boğazından usandı cimri kerata...» diyecekler. Yahu

ben ne halt etsem, nerelere gitsem?

— Gideceğin yeri hiç düşünme! Doğru bize...

— Töbe olmaz. Yemin ettim.

— Kalk yürü... Senin aklın mı erer! El seninle eğleneceğine, sen ellerle eğlen...

— Benim eğlenecek zamanım yok!... Ben derde düşmüşüm. Yahu Ömer efendi, beni artık zaptiyeler bile saymaz. Biz şimdi elbiseyi soyunalım da dilenci-aptal olup köylere mi çıkalım?

— Sen iyice şaşırtmışsın. Bu şaşkınlığın ilâcı kızıl şaraptır. İki bardak attın mı aklın başına gelir. Bre avanak, o herif senin essahtan baban mı ki...

Kolağası Celil efendi gönülsüz gönülsüz kalktı.

Çakır Kâhyaların Ömer efendinin emri üzerine, Deli Elvan bağa gitmemiş, Kanlı Abuzer'in yerleşmesine yardım etmişti. Ömer efendi, siniyi orta yere getiren Elvan'a sordu:

— Nasıl benim Tanrı misafirleri, Deli oğlan?

— Kara herif mi? Kara herif işini bilenlerden... Çamurkardı, samanlayıp ahırın deliklerini sıvadı. Çoban sedirine minderler atıldı. Bak ağa, bunlarda bit var

ki hiç anlatılmaz!... Nah yumruğum gibi...

— Tüüü, yalanına tüküreyim deli köpek!..

— Yalan mı? Şimdi, töbe olsun, birini yüklenir gelirim. İstersen senin pehlivan kaza salıverelim, eğer senin kazı dövüşte yenmezse...

— Allah belânı versin herif...

— Gülme ağa! Bit meselesi kötü... Bu bit, Çorum'u kaplar da şart olsun,

Müslüman bize söver.

— Uzattın iyice... Kes! Sende hiç utanmak yok mudur? Sen bizim Celil efendinin öz babasına...

Kolağası, elini kaldırarak Ömer efendinin lafını kesti:

— Bırak yahu! Bırak şakayı dinini seversen... Ömer efendi, Deli Elvan'a emretti:

— Git Abuzer ağaya selâmımı söyle... «Akşam ekmeğini ağayla beraber yiyeceksiniz!» dersin.

— Aman ağa, o herifle ekmek değil, hiçbir nane yenmez.

Yüreğin döner de barsaklannı kusarsın. İş senin bildiğin gibi değil...

— Hiç susar mı? Daha burda mısın rezil? Herifi kap getir. Kanlı Abuzer, kılıcını ahırın duvarına asmış olacak ki,

silâhsız geldi. Gene ellerini göğsüne kavuşturarak selâm verdi. Sofraya buyur ettiler. Ömer efendi, Kolağasına:

— Söyle şuna -dedi-, hiç çekinmesin... Şarabı diksin... Burda biz şarap içmeyeni adamdan bile saymayız. Bunu böylece anlat!

Herif şaraptan fena korkuyordu. Kendi diliyle yalvarmaya başladı.

Dava vekili Cevdet bey, Abuzer'in kara suratına bir vakit baktı, başını sallayarak:

— Bu herif kendini bize Müslüman diye yutturmak istiyor -dedi-, sor bakalım Kolağası, sürü güderken dişi it mi kullanırmış, erkek it mi?

Ömer efendi güldü:

— Hem de sormazsan nâmertsin Celil efendi! Sor ki herif öfkeye binsin, kılıcı yetiştirip şu davavekilini doğrasın, biz de kurtulalım, mahkeme başkâtibi Mecit de kurtulsun.

Cevdet Bey:

— Sen şimdi, Mecit namussuzunun lafını neden ettin bakalım? -diye sordu-, bu kara herifle bizim keçi sakallı rezili sen niçin bir kaba koydun?

— Hey dava vekili, sen bu yiğidi «Çoban» diyerek, gözüne almamaktasın ya, çoban kısmı tekin değildir. Dil bilmese de yürek saflığından dediklerini anlar.

Baksana gülmeye başladı. Sonunda bu Abuzer ağa seni kötületir ki fena kötületir.

— İnanırım. Senin ekmeğini yiyen it, sonunda kudurur. Ağzını ak köpük kaplar. Kurşunlamadıkça güç yetmez.

— Şimdi sen sus da, şuna birkaç şey soralım. Söylesin bakalım Kolağası, belindeki kılıcı bu niye taşırmış?

Abuzer bu soruya pek şaştı:

— Erkek olduğumuzdan -dedi-, bizde erkek kısmı kıhçsız. gezemez. Ayıptır. Bir erkeğin bir kılıcı olacak.

— Niçin bakalım?

— Yeri gelir vuruşuruz, davar hastalanır, kellesini düşürürüz. Ben davarı, bir lüle içimine kalmadan yüzerim.

— Çobanlığı sesle mi, sopayla mı?

112

— Bizde sopa çobanı yoktur bey.. Biz davarı sesle güderiz, izim güttüğümüz davar on günde sese alışır. Adam gibi laf anlar, buzer'in gezdirdiği sürü, iki aya varmadan et tutar, yağdan

ürüyemez olur. Davarın bütün hastalıklarına bende derman var ey...

— Bunların davarı nasıl davarmış? Mor koyun mu?

— Mor, evet... Bizdeki mor koyun Erzurum toprağında etişmez. Bizde Karaman olur ki kuyruğunun altına teker oymadan gezdiremezsin.

Davavekili Cevdet bey:

— Hay partalına tüküreyim kara deyyus! - diye güldü -. erif yüzümüze karşı atıyor ki ağızdan dolma kurt tüfeği de öyle

eğil...

Ömer efendi bardağındaki şarabı dikti, hovardalık zamanla-ndan kalma bir alışkanlıkla:

— Yarabbi şükür! - dedi -, şimdi bize söylesin bakalım, unların memleketi av yapar mıymış?

— Yapar ki bey, hiçbir yere benzemez.

— Ne avı!

— Keklik... Tavşan... Geyik... Karaca... Yaban keçisi...

— İyiymiş... Ya kendisi? Kendisi de avcı mı?

— Abuzer sana kurban bey... Abuzer, sayende hiç boşa tmaz.

— Kekliği siperden mi avlıyorlar?

— Siperden... Biz «evsun» deriz. Siper yeri vardır. Dişiyi çığırtkan koruz. Azgınlık sırasında, kancık sesine erkek kudurmuş gibi gelir. Önündekilerin düştüğünü görmez, silâh sesini duymaz.

— Tavşan?

— Tavşanı atla kovar tutarız. Bizde tavşana kurşun sıkılmaz.

— Neden?

— Kurşuna yazık... Kurşun karacaya, geyiğe, yaban keçisine atılır. Bizde geyik olur ki bey leşini bir çift manda çekemez. Bizim geyikler kayalık dağlarda yaşar. Yakınına adam sokmaz. Uzaktan atacaksın.

— Ne kadardan?

— Üç yüz adım...

— Ulan üç yüz adıma, bunların ağızdan dolma çakmaklı tüfekleri sürer miymiş?

— Sıkılarız, sürer bey, değince mutlak düşürür. Bizim yaban "3

keçileri kartal kuşu gibi uçar bey, iki minare boyu uçurumdan kendini atar da, el kadar kayanın üstüne dört tırnakla çivilenir kalır.

— Bunların ağaları da avcı mıymış?

— Delikanlı zamanlarında avcıdır. Babalarının yerine ağa oldular mı, avı bırakırlar. Bizde ağadan, beyden adamların av alması arap atıyla, sahanla, atmaca kuşuyladır.

— Rençperlik nasıl?

— Bizde yüz elli köy sahibi ağalar, beyler, şeyhler olur. Bunların rençperliği ağırdır.

— Toprak ne verirmiş?

— Su altlarında bire kırk...

— Gene halt etti bu kara domuz! Ulan bizim buraları bire beşten fazla çıkarmaz.

— Bizim toprağa bakmayacaksın bey, bizim toprağımızda hüner çok... Biz ocakta toprak yakarız.

— Ulan bu herif bizi büsbütün avanak mı sandı?.. Lafını geri alsın, bitiririm! Abuzer, Ömer efendinin öfkelendiğini sanarak fena korktu. Yutkunarak:

— Vallah billâh bey - diye yalvardı -, bizde gazyağı dereler gibi toprağın yüzünde akar. Gazla çamur karanz da ocakta yakarız.

— Ulan, toprağı, çıralı çam odunu gibi yanan memleketi bu herif neden bırakmış da gurbet kuşu olmuş?

Kara Abuzer derin derin iç çekti. Lokmasını acele yuttu:

— Namus belâsı - diye - anlattı, biz küçük avradı, Emey cariyeni...

— Dur hele... Karının adı neymiş?

— Emey... Emine'dir de biz Emey deriz... Emey cariyeni...

— Ulan ne isim haa, Celil efendi?... Karının değeri adından belli ama, ne

fayda! Senin kan milletiyle alışverişin yoktur.

Kolağası lafı çevirmeyince Abuzer, Ömer efendinin ne dediğini merak edip üsteledi: Celil efendi suratını asarak:

— Sana yarar bir laf değil! - diye tersledi -, anlat haydi...

— Biz şeytana uyduk bey, küçük avradı, Emey cariyeni kaçırdık. Bizim oralarda böyle işler bedbahtlıktır. Namus sahibi isterse kanının diyetini verirsin. Dilerse namusuna karşılık senin

canını alır, seni köyün ortasında kurşunlar. Kimse davacı olmaz.

— Kör muymuş?.. Elini daha çabuk tutsun da...

— Olmaz bey... Hem namusunu almak, hem canını almak olmaz. Araya hatırlı adamlar girer, kızın babasını ağasını yola getirmeye çalışır. Bizimkinin babası öfkeli... Vurucu... Vurucu dedimse, kıyıcı... Araya bizim ağa girdi, oğlunu gönderdi. Herif «olur» demeyince bize gurbet göründü.

— Bir daha memlekete dönmek yok mu?

— Yok bey...

— Herif ölse...

— Baba «olur» demediğinden, öteki erkek akrabaları da artık «olur» diyemez.

Bize gurbet yerde ölmek yazılmış bey... - Gene derin derin içini çekti, gömleğinin koluyla yaşaran gözlerini kuruladı -: Gurbet yer fena bey, gurbet yerde adam yiter ki temelli kaybolur.

Davavekili Cevdet Beyin canı sıkıldı:

— Kolağası söyle şu pise, hünkürtüyü kessin - dedi -. Körpe kızın iman tahtasına çökerken gurbeti neden düşünmemiş?

Fukara Abuzer düşündüğüne yemin ediyordu. Emey'e çok yalvarmış, çok yakarmış, ama, karı bana mısın dememiş...

— Buna sevdalanmış da öyle mi?

— Allanın işi bey... Karı bize vuruldu. Biz fukara takımıyız, bunlar bize bakarak zengin... Kız güzel... İsteyen çok... Babası bunu, on beş sarı liraya şartıydı. Emey, Herifi beğenmedi. Kan milleti bey, kan milleti kırmızı donlu şeytan... İsteyince erkeği aldatır.

— Vay bu yavruyu, Emey hanım mı aldatmış?

— Bizi aldattı bey... Aklına koyunca bizim Emey, şeyhleri baştan çıkarır. Abuzer gene gözlerini kuruladı.

Geç vakte kadar yabanın kara ayısıyle gönül eğlendirdiler. Misafirleri gidince, Ömer efendi harem tarafına geçmedi. Yedi vilâyet toprağına nam salmış Benli Nazmiye'nin koynunda yattı.

III

Ömer efendinin sabah kahvesini, evlendiklerinden beri Kenan'ın anası Saime hanım getiriyordu. Şimdi, içmesini bekleyerek kapı dibinde dururken suratını asmıştı. Belli bir şey, kan gene dertli... Derdi de, ahıra kondurdukları...

Ömer efendi, boş kahve fincanını uzattı:

— Kız - dedi -, iyi ki geldin rezil... Ben de seni sesleye-cektim...

—- Neymiş?

— Ulan bu nasıl bir söz? Bu ne biçim surat? Sen dün gece benimle mi yattın ki avurt zavurta kalkmaktasın?

— Ayıp efendi ayıp... Boyunca oğlun var, nerdeyse torun sahibi olacaksın. Tuttuğun işleri bebekler yapmaz. Nedir benim bu heriften çektiklerim hey Allah! Tez vakitte al canımı da kurtulayım.

— Sus kan! Sus dedim alçak! Sabah sabah bir deve yükü lafın belini büktün. Bil bakalım ben seni buraya neden isteyecektim?

Karşılık bekledi. Büyük karısından biraz çekiniyordu. Hem dayısı kızı olduğundan, hem de kendisine oğlan doğurduğundan... Saime hanım, özü sözü doğru, yiğit Osmanlı karıydı. Otuz beş yıldır evliydiler. Artık bacı kardeş olmuşlardı. Evi çekip çeviren, ardı arası kesilmez misafirleri ağırlayıp yüzünü gece gündüz ağartan hep Saime hanımdı. Yedi sene önce, üzerine kuma getirdiği küçük karısı Güllü'ye kalsa, hali fena... Güllü'nün bir körpeliğiyle bir güzelliği var, o kadar... Oğlan doğurmayı bile beceremedi de sanki mal-matahmış gibi kız çıkardı. Ömer efendi, «Öfkelenmiş bizim abla!» diyerek gizlice güldü, güldüğünü meydana vurmamak için yalandan öfkelendi:

— Sana sorduk eşşoğlu eşşek...

— Bana sormuş... Beni iyi dinle efendi... Bir vakit kaz dövüştürdün. Evimin içi-dışı kaz sürüleriyle doldu. Her yanı pislediler, hatırdılar, seslemedim. Bir vakit kuş besledin, dünya güvercin kesildi. Guguk sesinden gözlerime uyku girmedi. İşini gücünü bir yana bıraktın, başını gökyüzüne diktin, «paçalı güvercin şu kadar parende attı» diyerek seyre daldın, aldırmadım. Bir vakit pehlivan mandaya merak sardın. Koca canavarlar mahalleden adam geçirmez oldu. Zincirinden boşanan mandanın arkasından Kayseri'ye kadar at bıraktın. Bir vakit koç vuruşturdun, koçlarının derdini çektim. Bir vakit horoz dövüştürdün, yedi mahallenin rezili avlularıma toplandı. Bir vakit parmağında şahin gezdirdin. Bir vakit «arap atı» diye sıska beygir sebebiyle ahırlarda yattın. «Dur hele, bir gün olur benim herif insana alışır» dedim.

— Höst namussuz bu nasıl bir laf? Şamar gelmekte ki...

— Dedim ne güzel!.. Bağrıma taş bastım. İnsana alışmanın ilki, Dilâver ka

vatının kahpesini kaldırman... Körpe gelinken «Vuruldu» haberin geldi. O gün bu

gündür soluk tıkanması çekerim. İnsana alıştın da rahat mı ettim? Evimi kötü karı evine çevirdin. Allı pullu kahpeler odalarımda salındı.

— Kız tepelerim haa... Benli Nazmiye duyarsa bak keyfine...

— Ben Nazmiye için mi söylemekteyim? Ondan öncekilere söylemekteyim!

— Fena mı? Kahveni pişirdiler, suyunu koşturdular, hamamda sırtını keselediler. Geceleri zil dövüp oynamalar da cabası...

— İstemem... Ben suyumu kendim içerim. Şimdi de başıma bilmem nerenin pisleri çıktı. Bunlar nasıl bir insan? Bunlar, sözüm burdan dışarı, ayı... Dillerinden anlamam, huyları huyuma uymaz. Hele oğlan... «Köpeklerin yalından yiyeceğim» diyerek, az kaldı ki kendini itlere paralata... Kocakarıdan, kızlar gelinler ürktü.

— Neden?

— «Peri mi, cin mi?» diyerek... Böyle karıyı kim görmüş?-... Gebe gelinler korkudan çocuklarını mı .bıraksınlar? Evime uğursuzluk çökecek! Dünden beri benim başım ağrımakta...

— Sevaptır kan... Allah bunları da insan yaratmış... Sen bunun sevabını nerden bileceksin?

117

— Ben sevap mevap istemem. Nerden geldilerse oraya gitsinler.

— Hiç olur mu? Bunlar nerden gelmekteler bil bakalım?

— İstanbul padişahının sarayından elçi gelmediler ya.. Defolsunlar.

— İstanbul padişahının elçisi kaç para eder bre karı... Bunlar bana Kerbelâ beyinden kâğıt getirdiler.

— Nasıl kâğıtmış? Sen Kerbelâ beyini nerde gördün?

— Hemen görmek mi lâzım? Ağa kısmı birbirini uzaktan uzağa duyar da bilir.

Benim ünüm oralara kadar gitmiş, Allahın izniyle, oralardan ileri bile geçmiş... Herif, kâğıdında ne yazsa iyi «Aman Çakır Kâhyaların Ömer efendi kardaşım,» demiş, «Selâm tabiîdir» demiş, «Sana bizim Abuzer ağayı ısmarladım. Emanetimi kendi malın gibi koruyacaksın. Ona yapacağın iyilik banadır.» demiş... Kerbelâ beyi nerden nereyi tutmuştur, ne işler becerir? Sen karı aklınla ne bileceksin... Kerbelâ beyi, Mekke - Medine yolunu kesmiştir. Emri olmadı mı o yollardan kuş bile uçamaz, değil ki kervan geçe... Emanetine iyi bakmadık mı buradan hacılığa bir Müslüman gidemez. Sen işi karıştırıp bizi cehenneme direk mi dikeceksin? Yahu, senin yüzünden Çorum Müslümanı hiç mi hacı olamayacak?

— Bu nasıl Kerbelâ beyi imiş ki elçisine bir kat elbise uyduramamış... Böyle çıl-çıbıl elçi mi olur?

— Hey şaşkın! Bunlar yola kırk katırla çıkmışlar. Bunları kırk haramiler çevirmiş... Oraların dağı taşı eşkıyadır. Bunları bir güzel soymuşlar da böyle don - gömlek bırakmışlar.

— Kılıç?

— Kılıç, işte o eşkıya boğuşmasında körelmiş...

— Kırk katırı hep almışlar da o haramiler arsız oğlanı neden kesivermemişler? Oğlan tavuk kümesinde yumurta komadı. Tavukları, sansar gibi kovalamasını, n'apalım. Tutunca çiğ çiğ yermiş... Ben evimde böyle iş istemem.

— Aç bıraktınsa, yiyecek ister istemez - Ömer efendi, darılmış gibi kafasını duvara çevirdi -: Karı, sen yoksa kocadın da bu evin işini çeviremez mi oldun? Anahtarları alayım da seni kâhyalıktan defleyeyim mi? «Ömer efendinin Tanrı misafirleri aç kalmış» desinler de ben sana sorarım.

— Bir de eğlenir. Sen bilirsin. Mal benim değil, senin... İster ite yedir, ister kurda kuşa... Benden söylemesi... Vay benim

alnımın kara yazısı... Vay benim emeklerim... Ölmedim ki hey Allah...

Ömer efendi, karısının yüzündeki umutsuzluğa bir zaman baktı. Acıdı. Sesini biraz yumuşatarak:

— Kız beri bak - dedi -, ben bu herifi buraya, gönlümü eğlendirmek için mi kondurdum? Dağdaki davar yüzünden ne çektiğimi bilirsin. Hanefi kocadı, iki yıldır sıtma kötületti. Sürüyü yoluyla gezdiremez oldu. Koca sürü Narlıca'dan Parpar'ın Çalık oğlana kaldı. Bir yaşlı çoban bulsam davarı dolaştıramaz, senin yağını, peynirini vaktinde getiremez! Gencini bulsam, hayvanları birer birer keser de kahpelere yedirir. Ya biç düztabana uğrarsak... Sürüne kıran girerse... İşte bu kara herifi ben sana çoban alacağım... Yer-Yurt bilmez. Dili yok, burada tanışı yok bir garip... «Ben dağdan başka yerde barınamam» demekte inleyerek... Davar surda kalsın, çoban hakkını yiyemez bir fukara, ölene kadar tepe tepe kullan!

— Öyleyse bugünden tezi yok, gönder yaylaya... Gözüm görmesin...

— Dur hele... «Yaylaya gönder» ne kolay... Demek şimdi, yabanın garibine, ayı mıdır, kurt mudur bilmeden, beş yüz davarı veri mi verelim? Herif, sütü bozuk takımındansa, dağı aşırsın da sürüyü Bafra taraflarına mı geçirsin?

— Peki n'olacak?

— Huyunu suyunu öğreneceğiz.

— Dil bilmezin huyu nasıl öğrenilirmiş?

— Ben adamı gözünden tanırım ama gözüne hadi bakabil yiğitsen!... Fukaranın gözlerinde fıkır fıkır bit kaynamakta...

— Vay başıma... Benim aklıma da geldiydi. Benim aklıma gelen başıma gelir.

Hayır efendi, ben yaban rezillerinin bitlerini temizleyemem. Olmaz, hayır...

— Öyle bir temizlersin ki... Misafir ne demek bakalım, Tanrı misafiri ne demek? Senin namusun demek... Ben namusu bitli karı istemem. Deli Elvan sana demedi mi, bit, nerdeyse, Çorum'u saracak...

— Sarsın. Hem de sarar. Bit kısmı bir temizlemekle def olmaz.

— Karı... Töbe hey Allah! Ne demişler? Koca bite demişler ki: «Arayıcı geldi» demişler, «Görünen gider» demiş, «Silkici geldi» demişler, «Topallar gider» demiş. «Kara kazan geldi»

demişler, «Eyvah», demiş, «çoluğa çocuğa kırım var... » Sen de avlunun ortasına kara kazanı kur...

— Kara kazanı kurmak fayda vermez. Bunlann değişecekleri yok! Piliyi pırtıyı, üstünde yattıkları çulları da ateşe yakmalı...

— T a m a m ! Ulan aferin Saime hanım!.. Evet, çaput maput ne varsa yak savuş... Karılan al, oğlanla beraber hamama götür.

— Allah göstermesin... Benim yüreğim kalkar. Küçük karın götürsün.

— Bre abla! «Küçük karı» diyerek beni günaha sokma! Küçük kannın Kerbelâ gariplerinden sanki ne ayrımı var! Pisi adam hesabına alıp... Sen götürmemiş olmaz. Evden, sizin eskilerden öteberi ayırırsın. Sevaptır kız, boyunca sevaptır ki bütün geçmişlerine yeter. Kanların saçlarına gazyağı çal... Oğlanın başı zaten kırkılmış... Göreyim seni...

— Ya kara herif? Onu da kanlar hamamına ben mi götüreceğim?

— Şimdi halt ettin namussuz, bak şamara! Herifi Deli Elvan götürür. Sırtına iç çamaşırı, üstüne elbise almalı... Meraklanma! Bitleri temizlenince hepsini yaylaya sürerim. Senin, işlerden haberin yok... Bizim zaptiye Kolağası gece uykusunu kaybetmiş... İstemezin biri ne dese iyi? «Bu kara herif Celil efendinin öz babası... » dememiş mi? Kolağası, dünden beri bunu diyeni aramakta... Bulur bulmaz tepeleyecek... Önümüzde daha çok oyunlar var Saime hanım, oyunlar var ki gülmekten karnın yırtılır.

Saime hanım, «Lahavle...» çekerek hareme döndü.

Kanlı Abuzer'le tayfasının yıkanmaya götürüldüğü gün, Paşa hamamının erkekler bölümünde öyle bir cümbüş oldu ki dille anlatılmaz. Zengin yerin güvey hamamı gibi, ortada davullu zurnalı haley kurulsaydı, boğma rakı su gibi aksaydı, en namlı âşıklar bağlamalarına çökseydi, millet bundan daha çok coşup eğlenemezdi. Buraya gelirken birer yıl barınabildiği Elâziz'le Kayseri'de hamam âlemlerine karı götürmüş olan Abuzer, sıcak hamama ömründe ilk girmiş görünmesini, doğrusu iyi becerdi. Hiç kimse, düzenbaz herifin, bir kasaba adamıyla eğlendiğini sezemedi.

Hamama adımını atınca dört yanına bel bel bakmaya başlamış, peştamallı adamları yadırgamış gibi gözlerini açmıştı. Hama-120

mm sabunlu ıslak kokusunu anlamak için, kısrak sidiği koklamış aygır gibi burnunu havaya dikmesine Çorumlular çok güldüler. Deli Elvan, hamamcı Rufat ağaya:

— İşte buyur ağa! - dedi -, sana Kerbelâ beyini getirdim. Ser bakalım bize ağalığın* baş sedirini...

— Bunun ne belâ olduğunu dünden anladık. Nerde öteki san belâ?... Asıl, bize onu getirecektin!

— Demek onu getirsem kızmaz miydin! Vay başıma... Ben: «Rufat ağam öfkelenir» diyerek...

— Benim öyle belâlara öfkelendiğimi sen hiç gördün mü ki rezil?.. Buna dil mil öğrettiniz mi?

— Hiç...

— Bu dağ adamları sıcak hamam görmemişlerdir. Ürkerse, soluğu daralırsa... Tetik dur!

— Sorma! Biz bu öküzü bir de kırktıracağız. Berber Parlak İhsan nerdeyse yetişecek!.. Bana sorarsan bu herif berberi de bilmez. Bizde bugün oyun çok ağa, bizde oyun var ki Karagöz haltetmiş...

Berber Parlak İhsan gelince orta yere bir iskemle koyup Kanlı Abuzer ağayı oturttular. Sıfır numara makine şakağmdaki saçları kapıncaya kadar herif sırıtıp duruyordu. Makine daha iki kere hırt etmeden Abuzer bir nâra vurdu, dağlar dayanmaz bir zorlatmayla davrandı, berberin bileğine yapıştı.

Parlak İhsan:

— Bırak ağa, bırak... - diye kıvranıp yalvarmaya başladı -. Oynama efendi, bileğim koptu. Aman aman... Yahu bu herif bizim bileğimizi... Uy aman! Kül-ufak edecek Elvan dayı, yetiş...

Abuzer bir yandan İhsan'ı sarsalayarak büküyor, bir yandan kendi diliyle bir şeyler diyerek kafasını gösteriyordu. Göründüğünden çok daha güçlü olduğu anlaşılmıştı. Parlak oğlanı kurtarmaya çalışanlar ayının parmaklarını bir türlü açamadılar. İhsan'ın bağırmaları' camları zıngırdatıyordu:

— Bırak dedim ayı oğlu ayı!.. Ulan bırak bileğim koptu. Söyleyin bıraksın. Ben vaz geçtim. Bir altın verseniz boş...

— Yahu! Elin dil bilmez hayvanı «bırak» lafından ne anlasın?

— Bir dil bilen bulalım. Bu böyle gitmeyecek...

*Ağalık: Kasaba hamamlarında en saygılı müşterilere açılan soyunma yeri.

— Kolağası Celil efendi gelsin!.. Surdan sesleniver oh kardaş!..

— Yiğitsen kendin seslen! Celil efendiye bu herifin lafını kim edebilirmiş bakalım? Bu herifin adını kim anarsa bitirecek... Şartı var!..

Abuzer ne berberin bileğini koyuveriyor, ne de sözün arkasını getiriyordu. Bir derdi olduğu, yanmaya çalıştığı belliydi. İşaret parmağıyla tepesinde fırıldak çeviriyor, her ne demekse... Yanlardaki saçlara değmeyen tıraşı Çorumlu hiç görmemişti. Kimse bir şey anlayamıyordu. Kalabalıktan biri:

— Nerde bizim Arap Kahveci? - dedi -. Kahveci Arap Abdülfettah gelecekti, nerde kaldı?

— Sahi... Şamlı Arap gelsin...

— Koş yavrum, seğirt... Arap oğlunu kap gel... «Seni Ayıngacı Gâvur Ali ağam istedi.» dersen, iki eli kanda olsa koşar gelir. «Gâvur Ali'nin canı cehenneme... Kimin iti ki...» demez.

Tütün kaçakçısı Gâvur Ali:

— Höst rezil! - diye elini kaldırdı -, arı gibi dalarım haa...

— Benim ne suçum var. Ben Şamlı deyyusun lafını...

— Uzatma dedim...

— İşte gözünle gördün yavrum, Gâvur Ali ağan öfkeli...Tez gelsin, «Olmaz» derse

boynuna ip tak, yılan leşi gibi sürü getir.

Arap Kahveci Abdülfettah, bir yerde bir muzurluk oldu mu, orda bulunmadan yapamazdı. Ocağı, çaydanlığı, bunca müşteriyi meydanda koyup koşmuştu.

— Hele bir bakalım - diyerek telâşla içeri girdi -, yol verin Müslümanlar! Nerde, hani? Ben bu hemşerimin hasretinden dün gece gözümü kırpmadım.

Abuzer, dilini konuşan Abdülfettah'ı görünce fukara berber Parlak İhsan'ı

savurarak atıldı. Ölmüş babası mezardan çıksaydı belki de bu kadar sevinmezdi.

Bunlar kavuştular. El ele verdiler. Şamlı Arap söyledi, Abuzer dinledi. Abuzer söyledi, Şamlı dinledi. Laf epeyce uzadı. Sonunda Kahveci Abdülfettah:

— Yanlış tutmuşsun oğlum parlak! - diye yılıştı -. Az kalmış ki bu yiğidi bitirecekmişsin! Bunlarda saç tıraşı başkadır. Bunlar yalnız tepelerini

usturayla kazıtırlar. Yanlarını makasla kes yeter!

— Hey Allah! Biz bu namussuzu güvey tıraşına mı oturttuk? Bitini temizlemeye oturttuk. Anlat şuna... Anlat da bitsin. Benim işim var. Ben buraya dükkânın kapısını çekip geldim.

Şamlı kahveci, meseleyi Abuzer'e anlattı. Karşılığında, herif de epey konuştu. «Olmaz» diyormuş. «Bizde günahtır. Karılar boş düşer. İşleri mi yok bunların? Bitsiz adam mı olur?» falan diyormuş.

Deli Elvan yavaş yavaş kızıyordu. Şamlıya diklendi:

— Söyle şu namussuza! Ömer ağanın emri var. İster istemez kırkılacak... Edepsizlenirse kollarını arkasına bağlar, gene kırktırırım.

«Ağa emri» denilir denilmez herif kuzuya dönmesin mi? Sanki bir hamam dolusu insana, deminden beri ot yolduran bu değil... Gözlerini yumdu da kendini Parlak İhsan'ın «vicdanına teslim etti.»

Abuzer'in saçları harman zamanı yolculuğundan doğdu doğalı su görmemişe benzemiş, kirden kepekten, bitten sirkeden kara çamur bağlamıştı. Makine ancak berber Parlak İhsan'ın ustalığıyla işleyebiliyor, türkçesi, iki gidişte köreldiğinden kılları dibinden yoluyordu.

— Şuna hele şuna!.. Vay ayı oğlu vay! Saçları dibinden yolunmaktayken bana mısın dememekte... Yahu bunların canı hiç mi acımaz?

— Bunda can ne arasın bre kardaş...

— Höst, cansız adam mı olur! Elbette bir çeşit canı vardır. Berber Parlak İhsan

müşterisinin dayanıklığını çok beğenmiş, lafa keyifle girişmişti:

— Bunca zamanın kasaba yeri berberiyim! İşte bu birincisidir Elvan dayı! Bugüne kadar bizim dükkâna eşşekten müşteri hiç gelmemişti.

— Öğünme rezil! Sen şimdiye kadar adam suretinde çok eşek kırktın.

— Haydi biz, zenaat bulunmuş, «kırktık» diyelim, konağına eşekten tanrı misafiri konduran ağa nerde görülmüş?

— Ben bu lafı Ömer efendiye demez miyim?

— İslâm dininde arkadan laf yok oğlum!... İşte hepinizin yüzü... Halis İngiliz

marka makinem elden gitti. Parasını Ömer efendiden sevabına alıvereceksin Elvan

dayı... Vicdan sahibi isen gördüğün gibi anlatırsın. Bu iş, bir tıraş parasına

yenecek...

— Parası kolay... Paranı cebinde bil... Aman gayret parlak oğlum, aman huyu tutmadan bitirelim!

Saç kırkımı bitince berber İhsan kafayı bir güzel sabunladı.

Abuzer, sabun köpükleriyle ak külah giymişe dönmüştü.

Berber İhsan usturasını önce taşa, sonra kayışa tuttu, uzun uzadıya biledi ki çok emek verdi. Keskinliğini baş parmağının tırnağında denedikten sonra:

— Allah bismillah - diye girişti.

Abuzer'in saçları demir telden yaratılsa bu kadar sert olamazdı. İlk dokunuşta İngiliz çeliğinin yüzü dönmüş, deriyi çetele gibi çizmeye başlamıştı.

Hamamcı Rufat ağa, Deli Elvan'a takıldı:

— Sen bu yiğidin günahını boşuna aldın deli köpek..

— Neden?

— Şundan ki... Bunlarda tıraş olmak var. Seslenmediğinden belli... Olmasa, saçı karı saçı gibi uzayıp sakalı göbeğine inmez miydi?

— O kadarını bilmem. Saçı da sakalı da yere batsın... Berber Parlak İhsan fıkır fıkır gülüyordu.

— Ömer efendi ağama selâm ederim. Usturamız da bitmiştir. Ben bunu bundan böyle adam suratına tutamam, günahtan korkarım. Bize, artık insandan müşteri geleceği de şüpheli... «Dükkânına girilmez. Herif ayı berberliğine başlamış» diyecekleri meydanda... Senin Ömer efendi ağan bu oyunu bize oynamayacaktı.

— Uzattın ki... Bitir şunu...

— Ne bitmesi! Vay meşşe odunu vay! Kire bakın Müslümanlar! Sabun köpükleri kara katrana kesti. Bu pisi, Rufat ağamın Paşa hamamı temizlemeye temizleyemez ya, hele bakalım. Hayır ben bu yaşa geldim, böyle ayı görmedim.

— Abdülfettah efendi, berberin kendisine deminden beri sövdüğünü Abuzer ağaya deyiver sevabına...

— Desin...

— Oğlum, bunlar bir küfür için iki adam vurur. Sen, bu namussuz Abdülfettah'ın vaktiyle sende gözü olduğuna güvenmektesin ya, Kerbelâ'lılar kin tutarlar ki deve yanlarında metelik etmez. Bunlar düşmanlarını kırk yıl sonra öldürünce ne derler bakalım? «Oh! Öcümü ne çabuk aldım, aferin!» derler. İlerde bugünü bir anlatan olursa... Öyle değil mi Arap oğlu?

— Evet bunlar yamandırlar. Bunların gözünde adamla tavuğun hiç ayrıntısı yoktur. Şaka bilmezler.

— Bıyıkları da yürütecek miyiz Elvan Dayı?

Şamlı Abdülfettah, herife sordu. Sormasıyle Abuzer yeniden azdı. Şakadan sordukları için:

— Peki, peki kalsın. Ferah ol! - dediler.

Tıraştan sonra, koca gövdeye göre yumruk kadar küçük, tepesi sipsivri bir kafa ortaya çıkmıştı. Kömür karası kara bıyıklar bu ufak yüzde yapıştırılmış gibi iğreti duruyordu.

Çorumlular lafı yeniden ele aldılar:

— Yahu bu nasıl bir kafa?

-[A] Kafa değil, kıllı peynir tulumu...

— Geçen kuraklık yılının yanmış keleği...

— Değil kardaşlar, bu berber İhsan olacak rezil, lafa dalıp fukaranın kafasını odun gibi yondu. Abuzer ağa, şimdi bizim parlak oğlanı çekip vursa haksız mıdır?

— Bunlar neden tepelerinin ortasını kazıtırlarmış şimdi anladım. Böyle kafam olsa, ben de kırktırmam. Üstüne kara koyun postu bile kaplatırım.

— İçinde ne olsa gerek ağa, bunun içinde?..

— «Akıl» dedin mi şamarı çarparım. Akıl ne gibi alçak olmalı da bunun içine

girip barınabilmeli?

— Hiç der miyim efendi? Akılda ar, namus bütün tükendiy-se, Allahıma şükür bizde tükenmedi. Hayır, benim bildiğim akıl, buna hiç uğramamıştır. Abuzer'in yüzüne bir ayna tuttular. Herif, gördüğüne bir zaman baktı. Kafayı sağa eğdi, sola eğdi, gözlerini belertti. Sonunda ağlar gibi yanık yanık bir şeyler söyledi.

— Ne demekte bu böylece Arap oğlu?

— Ne diyecek! «Çoluk çocuk bizi bilemez» diyerek ve de «Vay Abuzer, vay Abuzer, anan öle Abuzer! Yittin gurbet yerinde, kayboldun!» diyerekten imlemekte...

— Doğru uşak! Bu herifi, artık babası bile tanıyamaz.

— Ya oğlu?

— Dur sen... Oğlu ne demek?

— Hiç! Laf gelişi sordum.

— Bu nasıl laf gelişiymiş? Ben senin yüreğindeki fesatlığı anlamadım mı? Peki

bunu ben zaptiye Kolağası Celil efendiye bildirmez miyim?

— Bu gece, Ömer efendinin ahırında oyunu seyretmeli. Kanlar bunu zampara sanırlar. Oraların karısı sopasına yiğit olur. Karılar başına üşüşüp bu fukaraya bir sopa atarlar ki...

— Hiç umursamaz. Kafaya baktınız mı siz? Bu kafa çok cenk görmüş bir kafa...

— Gerçek! Yarılmadık yeri kalmamış. Deli Elvan anlattı:

— Bunun adı Abuzer... Türkçesi altın suyu demekmiş... Yarmışlar ki suyunu alalar...

— Evet, bu kafa çok kırılmış, çoook!..

Berber Parlak İhsan tası tarağı topladı. Arap kahveciye:

— Haydi Abdülfettah ağa biz gidelim, - dedi. Hamamcı Ruf at ağa, Arap oğlunun

kirli önlüğüne sarıldı:

— Höst! Nereye? Hiç olmaz! Biz bu namussuza dert mi anlatabiliriz? Geri dur! Abuzer'i elinden tutup soğukluğa aldılar. Burası dışarıya bakarak biraz daha ılıktı. Biraz daha hamam kokuyordu.

Herif, gene dört yanına göz gezdirdi, kubbenin ışık fincanlarına bir vakit şaştı. Biraz da pirelenmişti. Zülüflü hamam yanaşması, peştemal koşturup soymak için gömleğine uzanınca Abuzer huylu tay gibi geri bastı, Arap oğlunun suratına baktı. Abdülfettah:

— Korkma ağam - dedi -, soyunacağız da hamama gireceğiz. Bir şey yok!

— Neden?

— Bey gibi yıkanacağız ki pamuk gibi yumuşayacağız.

— İstemez kurban! Abuzer istemez. Biz yıkanacak bir iş yapmadık...

— Olsun efendi, hele buyur ki... Deli Elvan:

— Şuna iyice anlat da içörde başımız derde girmesin - dedi -, göğsüne, apış

aralarına, koltuk altlarına hamamotu çalacağız da kılları dipten dökeceğiz. Korkar morkar...

Arap oğlu meseleyi anlatmaya girişti. Lafının yarısında, Abuzer, küçük kara gözlerini vıcır vıcır döndürmeye, gırtlağından «Lâ vallah»a benzer hırıltılar koyuvermeye başlamıştı. Pala bıyıkları dikildi ki suratı büsbütün nursuzlaştı. Hiç olmazmış!... Yiğit kısmı göğüs kıllarına el sürdürmezmiş...

— Bilirsin kurban - diye yalvarıyordu -, göğüs kılları gitti mi yiğitlik de gider. Bedbahtlık yüz gösterir. Kanlar...

— Bu ayı ne demekte?

— Lafı uzattı iyice...

— Olmaz mı?

— Yeter ettin namussuz! Kaldırın kardaşlar! Allahını seven bir uğurdan yapışsın... Ayaklarını yerden kesince ne lâzım gelir? Davranın!

Deli Elvan'm bu çağırışıyle Çorum'luya gayret elverdi. Lafı ikiletmediler. Abuzer'in ayakları yerden kesildi. Bağrışı hamamın kubbesini sallarken, gözünün yaşına hiç bakmadılar, sırtının gömleğini kıçının donunu sıyırdılar.

— Peştamalın sırası değil uşak! Hele içeri girsin...

— Peştemal neymiş?.. Girsin ki bir...

— Açın şu kapıyı... Paşa hamamının göbek taşına Kerbelâ beyi ayak basacak... Hamamın buğulu sıcaklığına girince, Abuzer sabahtan beri oynadığı oyunu büsbütün azıttı:

— Cehennem... Cehennem... Töbe Kurban! Hak töbe! - diye bağırmaya başladı ki kurna başında sabunlananlar yerlerinden sıçradılar.

— Herif bir cehennem lafı etti, Arap oğlu, sakın burayı cehennem bellemesin bu namussuz?

— Cehennem evet... Deli Elvan'ı da başzebani sanmıştır. Haksız mı şimdicik? Abuzer kollarından bacaklarından tutulup taşındığı için kara yılan gibi kıvranıyor, göbeğin binini bir paraya atıyordu. Kahveci Abdülfettah'ın:

— Dur alçak! Temizleneceksin... - demekten sesi kısılmıştı. Göbek taşında oturan müşterilerden biri:

— Aman Elvan efendi, sizin tanrı misafirinin takımı taklavatı dökülecek... - diye laf attı.

— Aklın hep takımda taklavatta... Pek lazımsa, buyur!

— Sana lâzımdır, diye haber verdik. Bu, Çakırların Ömer efendi tayfasına da iyilik yaramaz ki...

Abuzer'i, temizlik yerine soktular. Herif artık bağırjp debelenmiyor, boğazına yuvarlak bir taş atmışlar gibi kapanıp açılan musluk sesleriyle hırlıyordu.

— Töbe Allah! Töbe Allah! Abuzer kurban! - dediğini güçle anladılar.

— Gördün mü Deli Elvan? Seninki öldüğüne inandı iyice... Şimdi buna sor

sorabildiğim, al karşılığını...

Hamam otunu, omuzlarından başlayıp bütün gövdesine 127

sürdüler. Öyle ki, Abuzer canevinden kalma, yeşil çamurdan dökülmüş, kaba saba bir adam suretine benzedi.

Kerbelâ bitlerini kırmaya uğraşanlar ancak o zaman soyunmadıklarını farketmişlerdi. Ter, burunlarından damlıyordu.*

.Gözleri kaymış, ağzı biraz çarpılmış olan Abuzer duvara dayanakalmıştı.

— Gevşedi fukara...

— Hamam otunu sen bilir misin? Adamı yumuşatır ki hamura çevirir.

— Yetmiş derdin dermanı...

— Haydi, olmuştur. Su dökelim.

— Yok... En azdan yarım saat durmayınca bu ayı, kıllarını vermez.

— Ulan yarım saat ne demek? Siz bu kara herifin derisini mi yüzeceksiniz? Bu ot, pek serttir haa... Bedenini tekmil yara eder.

— İyi öyleyse... Haydi...

Kurnaları temizledikten sonra, kaynar suyla doldurdular. Herkes eline bir tas aldı. Sıcak suyu hep birden dökmeye başlayınca Abuzer bu sefer essahtan davrandı, essahtan bağırmaya başladı. Eskiden beri kaynar suyla başı hoş değildi. Hoşlanmıyordu. Ötesi yok... Zıplayıp kalkmak, su dökenleri dağıtmak istedi. Her davranışta suratına birkaç tas su yiyor, telâşından ayağı kayıp yere düşüyordu. Sonunda boğulacağını anladı. Kafasını bacaklarının arasına sokarak dertop oldu.

Su dökenler işin sevabına kapılmışlar, ölçüyü taşırmışlardı. Fukara Abuzer'e hiç acımadan doldurup doldurup boşaltıyorlardı. Sonunda hamam otu, herifin gövdesindeki bütün kıllarla beraber akıp gitti. Adamcağız, köşede, yarı baygın, yarı boğulmuş, cascavlak kaldı.

Kollarına yapışıp doğrulttular. Artık karşı duracak gücü tükenmişti. Ağdalı bir şey yer gibi, gevişlenerek soluyor, belli ki bacakları tutmuyordu.

Kıçının üstünde sürüyerek dışarı çıkardılar:

— Bu kara it, işin kolayını buldu. Leşini bize sürütecek... - diye gülüşerek, hamamın en sıcak yerine, külhanın üstündeki terleme köşesine götürdüler.

Derisi kızgın taşa değince Abuzer bağırarak kurtulmaya çalıştı. Taşıyanlar, bunu beklediklerinden omuzlanna yükleyip bastırdılar.

Arap oğlu:

— Terleyeceksin arslan! Zırıl zırıl terlemeden olmaz. Biraz dayan! -diyordu. Abuzer bir yandan bağırırken bir yandan da yalvardı, sövüp saydı. Sırtını yanmaktan kurtarmak için kıçını kullanıyor, zıp zıp zıplıyordu.

— Durmaz bu ayı...

— Durmasın varsın, daha kolay terler.

— Yahu, bunun gövdesindeki karalık cehennemin katran kazanı karahğıymış... Baksanıza, kara kılları bütün döküldü de, bana mısın demedi.

— Vaz geçin yazıktır.

— Evet başlayalım kardaşlar, bu herif bir günde adamlığa alışamaz.

Ter yürüyüp, gövdesi ele gelmez olduğundan bastıranlar işi uzatmadılar.

Abuzer gözlerini biraz aralayıp baygın baygın baktı. Yaz güneşinde kalmış tüylü köpek gibi dilini dışarı sarkıtmış soluyordu.

Arap Abdülfettah:

— Bunlar dağlı... Bunlar soğuğa dayanıklı olurlar ama, sıcağa yüzleri yoktur, -dedi.

— Evet, bu şimdi hastalanır. Görürsünüz, satlıcan olur da geberir.

— Geberse ne mutlu... Bu sürünür ki çok yorgan paralar.

— Şimdi bundan bir kir çıkacak, görmeye değer.

— Herif, yılan gibi deri değiştirecek, desene...

— Lafı bırakın yahu! Biz de dağdan ayı tutmuşuz gibi... Tellâk oğlana çıkıştı

-: Ağzını açmış neye bakmaktasın rezil? Bir

peştemal yetiştir.

Peştemalı üzerine attılar. Abuzer hamama girdi gireli ilk kez gülümsedi.

— Haşşöyle ayı...

— İnsana alış, odun oğlu odun!

— Gövdesi gevşedi kardaşlar, sıcaktan yumuşadı.

— Bu alışır, görürsünüz. Bizden iyi alışır. İlerde: «Sen buraya geldiğinde

hamam görmemiştin, sıcaktan gebereyazdın» deriz de; «Haydi ordan...» diye bize küser. Nah yazdım, bizi beğenmez...

— Ayıplamayalım kardaş... Şu Çorum'da hamam görmemiş adam ne kadar çok!

— Höst rezil! Çorum'da hamam görmemiş adam mı olurmuş?

— Ben kasabalıyı demedim, köylüklerinde...

— O başka... Köylü kısmı hamamı ne bilecek? Dere boyundaki yunaklar rezillerin nelerine yetmez. Evet, hamam görmemiş köylü çoktur.

— Beri bak Deli Elvan! Biz bu namussuzu Allanın izniyle, yıkayıp pakladık diyelim. Senin Ömer ağan bunu ne yapacak?

Elvan'ın yerine bir başkası karşılık verdi:

— Ömer efendide oyun mu ararsın! Hacer kızına damat bile alır.

— Saime hanım razı gelse, evet hiç aman vermez, yedi yaşındaki kızı buna

nikâhlar!

— Susun yahu! Ömer efendiyi kızdırırsınız.

— Efendiyi böyle işlerde iki araba odun kızdıramaz. Sen nerden bileceksin! Görürsünüz Ömer ağanın bu heriften bir çıkarı vardır.

Tellâklar, Abuzer'in gövdesini yoklayıp kese kıvamının geldiğini anladılar. İkisi, iki yandan besmele çekip yanaştı. Kara herif bu sefer pek huysuzlanmamış, gene gözlerini yumup kendini bırakmıştı.

Tellâklar, oğalaya oğalaya kir değneklerini yere düşürdükçe büyük hüner göstermişler gibi nâralanıyorlardı:

— Hele ayıya hele!..

— Şuna bakın! Sülük gibi mübarek!..

Abuzer en azdan, yarım saat kadar evrile çevrile keselendi, tabakhane derisi gibi hart hart kazındı.

Herif sabunlanırken de pek hoşlanmış, hiçbir rezillik çıkarmamıştı. Sıra, su dökmeye gelince yeniden çabalamaya başladı.

— Koyuvermeyin boşanır haaa... Çılçıbıldak dışarı uğrar.

— Su yetiştirin.

— Bas tepesine namussuzun...

— Elverir. Boğulacak...

— Kim? Bu mu? Ne ağızına? Basın suyu...

— Herif alışık değil, hastalanır. Bunu soğuklukta iyice kurulasınlar, ağalıkta sıcak havlulara sarsınlar. Bir de, «hayır işleyelim» derken boynumuzca günaha girmeyelim!

Böyle yapıldı.

Abdülfettah, sıcak havlulara sarılıp yatırılan Abuzer'in karşısına geçti, sırıtarak:

— Saatler olsun hemşeri! - dedi -, çay mı, kahve mi? Herif, bilmiş gibi:

— Çay! - demesin mi?

Kerbelâ toprağının kara Abuzeri'i çayı adam gibi içti ama, arkasından gene eşşekliği tutup üç kere kaba kaba yellendi, sonra gözlerini yummasıyle uykuya daldı. Horultuları hamamı inletmeye başladı.

Paşa hamamının karılar bölümünde olup bitenler de epey eğlenceliydi. Orda Sülük oğlanla Kerbelâlılar dördü buluyordu. Fazladan karıların içinde bunlara söz anlatacak kimse de yoktu.

Saime hanım bütün ahbaplarına haber verdiğinden hamam adamakıllı kalabalıktı. Kerbelâ kanları zorluk çıkarmadan soyunup peştemallan-dılar.

Saçları önce zeytin yağıyla, sonra gaz yağıyla tarandı. Bir zaman kilde bekletildi. Bir yandan da göbek taşına sofralar kuruluyordu.

Çorum'un karıları kör kocakarıya acıdılar. Karıda et met kalmamış...

Kımıldadıkça katır katır kemik sesi veriyor.

Orta yaşlısı biraz adama benzediğinden ona aldıran olmadı. Karı, Sülük oğlanla uğraşıyor, bacaklarının arasına sıkıştırmış, ha babam, sabunluyordu.

Bit derdinden, Emey'in güzelliğini, yemeğe oturuncaya kadar hiç kimse farketmedi.

Kan, peştemala iyice sarıldığından sarı saçlanyle, yüzünden başka hiçbir yeri görünmüyordu. Benli Nazmiye yavaş yavaş meraklandı. «Bu çakır gözlerin çıra alevi gibi, yanıp sönmesi neden? Gülerken yanakları çukurlaşmakta ki adamın aklı karışır.» Karının bedeni her soluk alışta bir başka çeşit ürperiyor, sıtma yoklamış gibi seyiriyordu.

Bir ara peştamal sıyrıldı, göğüsleri meydana çıktı. Bu göğüslerin diriliği, on dört yaşındaki kızda bulunmaz. Eti, duru-beyaz... Sütte leke var bunda yok...

131

«Güzele bakmak sevap...» lafını dilinden düşürmeyen Ebe hanım da Emey'i gözlüyordu. Nazmiye'nin kulağına fısıldadı:

— Kız, bu nasıl karı böyle? Bu kan, adamı yakar da kül eder.

— Sorma abla, ben böylesini hiç görmedim.

— Kız şunu bir oyunla soyalım da seyredelim, sevaptır.

— El karısını orta yerde nasıl soyabilirmişiz?

— Kolayı var... «Beni yıka, oh kardaş!» dersin... Odalardan birine çekiver.

— Olur mu?

— Olur ki ne güzel olur. Haydi...

Nazmiye, yemekten sonra, Emey'e el ışmarıyle kendisini yıkamasını söyledi. Kan ossaat anladı. Birlikte, odalardan birine girip peştemalı kapıya astılar. Arkalarından Ebe hanımla Güllü de geldi.

Emey'in gövdesi, bacakları da yüzü kadar kusursuzdu. Belinin inceliğinden sonra kalçalarının bir kalınlaşması var ki bakmaya doyulmaz. Hamamın sıcaklığıyle etinin pembeliği arttıkça artıyor. Belli birşey, bunu Allah, işinin kıt zamanı yaratmış...

Kanlar Emey'in dil bilmemesinden faydalanarak açıktan açığa konuşmaya başlamışlardı:

— Kız bu nasıl bir mal?... Ben bunca yılın ebesiyim, bunca karı doğurttum, böylesini hiç görmedim.

— Buna hiçbir herif dayanmaz Nazmiye abla! Ebe Karı, Emey'in yanağını makasladı:

— Gamzeli gülüşüne kurban olduğum. Kız Nazmiye, sıkı basmadın mı, bu kahpe seni Ömer ağama kovalatır.

— Beni kovalatması bir şey değil, Güllü'nün üstüne kuma girer. Güllü düşünsün...

— Nesini düşünecekmişim. Almazsa namussuzdur. Böyle kumayı buldum da...

— Sahi kız, diyelim de Kara heriften boşatıp alıversin...

— Demesi mi kalmış orospular, benim bildiğim Ömer efendi, bunu dünden gözüne kestirmiştir. Ben karılığımla sevdalandım. Şunu da bilin ki sizin kart horoz bu pilicin ateşine bir vakit güç yetiremez. Hırkadak geberir. İkiniz de dul karı kalırsınız.

Emey, kendisinden konuşulduğunu anlamış gibi, yanaklarını çukurlaştırarak gülüyordu.

Paşa hamamının karılar bölümünde yıkanma işi bitene kadar 132

hiçbir gürültü çıkmadı. Sıra giyinmeye gelince kızılca kıyamet koptu.

Kör kocakanyla oğlanın anası, natır kanlann, öteki giyimleriyle birlikte kara kavuklannı külhana atıp yaktıklannı öğrenme-leriyle çığınşarak kendilerini yere çaldılar. Bir ağızdan uluyorlar, anlaşılmaz dilleriyle ağıtlar yakarak dövünüyorlardı. Oğlan da var sesiyle ağlamaya başlamıştı. Yalnız Emey, adam gibi duruyor, meraklanan Çorum karılarına bir şeyler söylüyordu.

Saime hanım herkesten çok şaşırmıştı:

— Ne oldu bunlara birdenbire kız? Bunlar kudurdu mu?

— Dur bildim, Saime teyze! Bunlar hamamın sıcağını sevdiler. Çıkardığımızı

istemediler.

— Allah Allah! Burada geceleyecek değiliz ya!..

— Artık orasını bilmem...

— Peki, biraz daha yıkansınlar.

İşmarla hamamın iç kapısı gösterildi ama fayda vermedi.

Emey, durmadan başını gösteriyor, elini sarık sarar gibi çeviriyordu.

Saime hanım, amansız kalınca, birini yolladı, Kahveci Şamlı Abdülfettah'ı kapıya getirtti.

Dizini dövüp saçlarını top top yolan orta yaşlı karıyı dış kapının ağzına sürüklediler. İş anlaşıldı.

Kan, öldüm Allah, kara kavuğunu istiyordu. Meğer o kara kavuklar, üst üste sanlmış kara yazmalarmış... Bir kız gerdeğe girdiği gece bir kara yazma bağlar, sonra her yıl bunun üstüne bir tane daha sararmış da, bu böylece, ölene kadar sürer gidermiş. Yani hesapça, kör kocakarının kara kavuğu, doksan beş, yüz tane kara yazmadan meydana gelmiş bir kara belâ... Bunların değişmesi uğursuzluk getirdiğinden...

Orta yaşlı karı ağlaya ağlaya dert yanıyordu:

— Bizim kara yazmalarımız gelsin kurban! Gelmemiş olmaz. Bedbahtlıktır. - Karı da Abuzer ağa gibi bedbahtlığa «Bebahtlık» diyordu-: Abuzer ağa bizi keser. Abuzer ağa bizi sağ komaz!

Abdülfettah dışardan bar bar bağırmaya başlamıştı:

— Dur kız! Ulan dur ki bir laf da biz edelim! Burada sizin oraların zagonu yürümez. Abuzer'in ne ağzına! Biz söyleriz. Yarın size Saime hanım yenisinden kara yazmalar alacak... Ulan şimdi biz ne halt edelim orospu? Yanmış bir kere... Yakmasalar iyiymiş ya, ateşe vurup yakmışlar. Dinle ki... Yanmış bacım, bir

yanmışa, bir ölmüşe, bir de gerdekte başına o iş gelmişe çare yoktur. Kendin bilmez değilsin ya? Bunlar bağırmayla ele geçmez!

— Abuzer ağa bizi keser.

— Kesemez dedim rezil! Biz Abuzer ayısına meseleyi anlatırız. Kara kavuklara o kadar sevdalısınız da neden bite belediniz? Yarın kara yazmalar gelecek! Oturur güzelce sarınırsınız.

— Abuzer ağa bizi sağ komaz!

— Töbe hey Allah! Şimdi başlarım Abuzer ağanın geçmişinden... Bitli yazmalar, Allah sayesinde, gitti. Yerine yenileri gelecek. Bu Abuzer namerdi, o bitleri size sayıyla mı verdi ki...

— Abuzer ağa bizi...

— Uzattın namussuz! Getirin Abuzer olacak kavatı... «Kesmem» desin de bu gürültü basılsın. Ben canımdan usandım.

Abuzer tepeden tırnağa yeni urbalar giymiş, kafasına fesi oturtup oyalı yazmayı da dolamıştı. Boy aynasında kılığına bakıyor, gözlerini belerterek bir şeyler söylüyordu. Uzunca sakoyu, esnaf şalvarını, kırmızı mintanı, Tosya kuşağını beğenmişti. Yalnız fes kafasına epey büyük geldiğinden yelken kulaklarını aşağıya bastırıyor, bıyıklarının yiğitliğini bozuyordu. Bunu düzeltmeye çalışırken seslendiler. Karıların kapısına kasılarak gitti. Meseleyi Arap oğlundan öğrenince içeriye bir şeyler söyledi.

Çorumlu erkekler, Abdülfettah'a:

— Ne dedi! haa, ne demekte? - diye sordular.

— «Yazmalar yanmasaydı iyiydi ya» dedi, «bi kez yanmış, zırıltıyı kesin!» dedi.

— Gürültü hemen de kesildi. Gördün mü, Kerbelâ'nın karılarında işte böyle bir terbiye vardır.

Saime hanımın ısmarladığı payton arabaları çoktan gelmiş, kapının önüne sıralanmıştı. Ömer efendinin ev halkıyla tann misafirleri bunlara pay oldular. f

Arabalar konağa doğru yola çıkınca, seyirci erkekler, Osmanlılığını her zaman övdükleri Saime hanıma seslendiler:

— Sevaba girdin ki Saime hanım, boyunca...

— Sen bunları adam edebilirsen, yok mu, cennet hazır!

— Bir davul-zurna eksik... Senin Ömer efendin, yoksa bu gece gerdeğe mi girecek?

134

— Ayağını sıkı basmadın mı, evin başına yıkıldı demektir hey Saime hatun, bunu böylece bilesin!

Payton dizisi konağın avlu kapısına dayanınca Saime hanım hemen hareme geçmedi. Hizmetçileri başına topladı. Bir yandan avludaki büyük ocakta ateş yaktırırken, bir yandan ahırın çoban sedirindeki pılı pırtıyı, sap yüklemeye mahsus çatallarla dışarıya döktürdü. Hizmetçiler, sedir tahtalannı kaynar sularla bol bol haşladılar. Abuzer'lerin yatak diye kullandıkları paçavralar ateşe atıldı. Bunların yerine, sayısı elliyi geçen misafir yataklanndan eskiceleri ayrılıp ahıra indirildi.

Fakat yakılma sırası eşeklerin semerlerine gelince, iş gene birden değişmiş, avlu birden karışmıştı. Kerbelâhlar hep bir ağızdan haykırmaya başlamışlardı. Çekişme uzadıkça uzadı, yavaş yavaş itişmeye, sonra da boğuşmaya döndü. Hizmetçiler hangi semere yapışırlarsa Abuzer takımı kan-erkek, ona sarılıyor, çekip alıyordu. Her kafadan bir ses çıkmakta, mahalleli gürültüye toplanmaktaydı. Kolağası Celil efendiyle Abdülfettah olmadığından dert anlatmanın da yolu yoktu.

Saime hanım, yaktıracağı semerlerin yerine daha yenilerini vereceğini bildirmek için, ambardan dört tane eşek semeri getirtti. Fayda vermedi. Deli Elvan'la Tütün Kaçakçısı Gâvur Ali de hizmetkârların yardımına koştular.

Çok boğuşuldu. Sonunda bitli semerlerden biri nasılsa kurtarılıp ateşe atıldı. İşte o zaman, Çakır Ömerlilerin hiç beklemedikleri bi iş oldu. Abuzer, kendini yere vurup boynu koparılmış tavuk gibi debelenirken orta yaşlı kan çığlık salarak ahıra girdi, elinde kılıçla dışarı uğradı.

Deli Elvan:

— Bre nedir? - diyerek geri sıçramasaydı, kılıç sol kulağını düşürecekti.

Bunca işe girip çıkmış, çok rüzgâr görmüş Gâvur Ali'nin bile, eli ayağı tutulmuştu. Ama gene de aklını başına en önce Gâvur herif- topladı.

Karı delirmişti ötesi yok, kan benzetmek gibi olmasın, Hamza pehlivan kesilmişti. Kılıcı savuruyor ki fena savuruyor. Şimdilik biçesiye değil ama, gözü biraz daha dönerse şart olsun, bitirecek...

Gâvur Ali, can havliyle:

— Geri durun! - diye bağırdı-. Geri dur fakir Elvan, bu 135

fırtına başka fırtına... Semerde bunların gömüleri var besbelli... Vaz geçin! Hizmetçiler, çil yavrusu gibi dağılmışlardı.

Saime hanım, Gâvur Ali'nin sözlerini duyunca inat etmekten vaz geçti.

Kan, elinde kılıç, semerlerin çevresini kartal kuşu gibi dolanıyor, kendi diliyle, Allah beterinden esirgesin, kükrüyordu.

Gâvur Ali, kaynayan kazandan bir maşraba su aldı, kanya göstererek semerlerden birinin üstüne döktü. Aynca, tırnaklarıyla bit kırma işareti yaptı. Sanki anlatabilirmiş gibi:

— Bitleri kıracağız namussuz kahpe... Bitleri... -diye bağırdı.

Karı, gözleri dönmüş olduğundan, ne demek istediğini pek anlayamamıştı. Bereket Abuzer, debelendiği yerden kalktı. Karıdan kılıcı aldı, elinin tersiyle de ağzına bir şamar çekti:

— Abuzer kurban!... Vallah kurban!.. -diye bir vakit köpeklendi.

Olup bitenleri başından beri sayvan parmaklıklarına dayanarak seyreden Ömer efendi artık dayanamamış, kahkahayı basmıştı.

*

Sülük oğlanın anası, Fati karı, Abuzer'i dürttü. Herif de tedirgin yatıyor olmalı ki sıçrayıp oturdu:

— Ne var kız?

— Kalk... Işıklan kararttılar.

— Biraz daha bekleseydin. Bir gelen olmasın.

— Vakittir. Haydi...

Kör kocakarı, Emey, Sülük oğlan derin derin uyuyorlardı. Fati, kerevetten gürültüsüz indi, ocaktaki ateşi biraz açtı, bir çıra tutuşturarak kandili yaktı:

— Ben kapıda gözlerim -dedi-, çabuk ol!...

— Çabuk olması kolay... Nereye koyacaksın kahpe?

— Hele sen çıkar ki...

Abuzer, yastığın altından iki yüzlü kamasını alarak eski semerlere yanaştı. Yüzüne kandilin oynak ışığı vuruyor, kara gözleriyle kara bıyıklarını demir menevişiyle ışıldatıyordu. Ağzında çok bilmiş, kurnaz bir sırıtma vardı. İşe yatkın parmaklan çok hamarattı. Semerlerin içinden birkaç dizi altınla iki kese mecidiye

çıkardı. Gözlerini kısarak bir şeyler hesapladı. Sonra gözcülük eden Fati'ye kısık kısık seslendi:

— Gel kan, tamam...

— Tamam mı?. İyi bak.

— Tamam... İşte şunlar şöylece dört dizi... Onlardan kırk altın... Şunlar da altmışlardan yüz yirmi mecidiye... Çıkardık bakalım, nerene sokacaksın?

— Neremeymiş... Semerlere...

— Semerlere ne demek namussuz?

— Yeni semerlere...

— Essah kız.. Vay kahpe vay... Bu akıl nasıl akıl?

— Uzatma... Haydi...

Saime hanımın ambardan indirip verdiği semerlerin uygun yerlerini açtılar. Paraları buralara yerleştirdiler. Kötü eşekler gibi, kötü eşeklerin semerlerini aşırmak da kimsenin aklına gelmeyeceğinden gurbet yollarında soyulmamak için bu aklı bulmuşlardı.

Fati çuvaldızı aldı. Bir yandan konuşurken bir yandan kesilen yerleri dikiyordu:

— Yarın eski semerleri yakalım.

— İşte şimdi haltettin... Karı değil misiniz, aklınız kısa... Bir gün önce kılıç çekmişsin, bir gün sonra yakacaksın! «Şu halde içine bir şey saklamışlar» demezler mi? Şüphelendiler bile... Gâvur Ali körlemeden attı da nasıl üstüne vurdurdu?

— Doğru!

— Doğruymuş... Ulan karı milleti... Şuraya kadar aklınız erer, şundan bu yana on para etmezsiniz. Hamamda dil bildiğinizi anlamadılar ya...

— Anlamadılar.

— N'oldu?

— N'olacak... Buranın karıları nasıl bir karılar? Bunlar erkek gibi zampara karılar...

— Ulan ne demek?

— İşle öyle... Emey'in yanaklarını hep makaslamışlar. Ben şaştım.

— Kim sıktı? Söylesene namussuz?

— Bir ebe karı var o... Sonra Ömer ağanın kahpesi Nazmiye, sonra Ömer ağanın küçük karısı Güllü...

Abuzer biraz düşündü, kendi kendine konuşur gibi:

136

137

— Kıyak... -diye güldü-. Bu da fazladan...

— Nesi kıyak bunun?

— Nesi olur mu? Bizim işimizi kim bozar? Karı milleti bozar. Ömer ağanm karıları Enrey'den hoşlandılarsa, tamamdır. Bak, beni dinle! Emey orospusu karıları darıltmasın, bu bir... İkinciye asıl hüner ağa oğlunu baştan çıkartmakta... Oğlanın cebi altın dolu... Peşin peşin sekiz on altın vurmalı...

— Bilmem ki... Emey kahpesinde akıl n'arasın. Gene tutulursa...

— Şart olsun bu kez keserim.

— Bu senin küçük kann, gancık it gönüllü bir karı... Eli hangi herife değse çıra gibi harlamakta.. .-Dişlerini göstererek güldü-: Ama her erkeğe değil, ille körpe olacak...

— Şart olsun keserim... Biz burdan iyi yer bulamayız. Bizi gene yollara düşürürse keyfine... «Şart etti, kesecek» dersin...

— Tutkun karı laf dinler mi? Benden söylemesi...

— Nasıl dinlemezmiş?.. Dağın başında bir koca yayla... Beş yüz davarlık sürü...

— Eski çoban n'olacak? Bu Ömer ağa adam koğmazmış...

— Emey, oğlanı bağlasın, çobanı deflemek benim işim.. Buradaki av, büyük av... Ömer ağanın göğüs tutukluğu var. Karıya, şaraba düşkün... Yüreği çatlayıp geberirse, bu oğlan, bu serveti rüzgâra verir. O sırada biz malın harmanında bulunmalıyız.

Fati, çuvaldızı semere hırsla sapladı. Alt dudağını öyle geveliyordu ki bir gören olsa, adam eti yiyor sanır.

IV

Davavekili Cevdet bey:

— Kebabı soğutmayalım Seyfettin bey -dedi-, bu hikâye epey uzundur.

— Vallaha şaştım. İnanılır gibi değil... Ali efendi de ne güzel anlatıyor!

— Anlatmaz mı? Bu hovarda eskilerinin belleri bükülünce var güçleri çenelerine toplanır.

— Şimdi, bu laf hiç oldu mu davavekili!.. Biz o işde, Allah tanık! Arap atı gibiyizdir. Kocadıkça gücümüz artar ki alnımızdan öptürmek şartıyle...

— Karşımda, yalancı pehlivan gibi, danışıklı peşrevine girişme rezil... Arap atıymış... Senin o işdeki yiğitliğin, bir zamanlar başıma sardığın miskin sucu beygiri gibiyse sözüm yok...

— Hangisi miskin sucu beygiri? Aman, bunun şakası yok... Şart olsun ağzın çarpılır ağa... O kısrak yamandı. Ben onun gibisini ya bir gördüm ya da hiç görmedim.

Seyfettin bey:

— Ali efendi, önce şu hikâyeyi bitirelim - dedi -, çok meraklı...

— Arap atı meselesi de bu işin içinde beyim. Biz buraya kadar yaban yerin rezilini anlattık. Bu davavekili haklı... Bizim kendi rezilimiz arka vermedikçe, elin yol-iz bilmeyen garipleri toprağımızda nasıl palazlanır?

Biz şimdi kendi rezilimizden açacağız. Bakalım ikisinden hangisi daha baskın?..

— Kim bu kendi reziliniz?

— Ömer efendinin oğlu, kopuk Kenan... Cevdet bey araya girdi:

139

— Gene hakçasmı söylemedin. Gâvur Ali! Fukara oğlanı çizgiden çıkaran siz değil misiniz? Bu A r a p atı meselesinde, doğru söyle, madrabaz araptan kaç altın aracılık aldınız bakalım? Kenan avanağının aklını ayınga işine yatıran sen değil misin?

— Şart olsun davavekili... Yahu nedir? Bu davavekilinin yüreğindeki muzurluk, nasıl bir muzurluk! Firavun da böyle olmaz. Biz sevabımıza...

— Sevapmış!.. Toy oğlanın önüne düşüp iki yüz altına araba beygiri alıvermenin sevap neresinde?

—-Şurasında ki... Biz bu Çorum toprağımıza...

— Bu bizim Çorum toprağımız ne biçim bir toprakmış yahu? Osmanlı ülkesinde bizim adımız mı çıktı? Nerde kısrak cambazı varsa seçile seçile buraya geliyor. Bakıyorum, Abuzer cambazının yedeğinde Emey kısrağı, sıska bedevinin yedeğinde bir başka kısrak;..

Tütün kaçakçısı Gâvur Ali, İstanbul'un Cön Türk sürgünü Seyfettin beyin yüzüne yardım ister gibi yalvararak baktı:

— Sen bu davavekilinin muzurluğuna hiç kulak verme beyim! - dedi -. Bizim Çorum toprağımıza öyle bir kısrak isterdi. Hemedanî bir kısrak ki olursa o kadar olsun. Dinin gibi doğru söyle davavekili, kısrağın soyağacı kâğıdını sen kendin okudun. Adam boyunda, padişah tuğralı bir soyağacı kâğıdı değil miydi? Biz o kısraktan döl alamadık yoksa... Biz onun dölünden birkaç tay alabilseydik, yedi vilâyet toprağında hiçbir hayvana yarış vermezdik. Oğlanın tütün kaçakçılığına sıvanması bu sebepten iyiydi. Ama ne fayda!.. Kenan namussuzu...

— Gel şunun doğrusunu söyleyelim Gâvur ağa. Oğlandaki namussuzluğun yanı sıra senin namussuzluğun...

— Kenan efendinin namussuzluğuna karşı benimki kırk kere zemzem suyuyla yıkanmıştır.

— Evet, namussuzluk sizin aranızda kalır. Birinize ağamaz.

— Sen şimdicik Kenan efendinin hakkını yedin. Namertlikte biz Kenan'ın topuğuna yetişemeyiz. Ama el kadar oğlanın bu iki kısrağa birden sahip olmasına ne demeli? İki kısrak da yamandı arkadaş, ben bu yaşıma kadar çok hayvan gördüm ve de besledim ve de bindim, böylelerine hiç rastlamadım. O gün, hiç unutmam, biz Kenan efendiyle Havuzlubağda şarap içmekteyiz. Kahveci arap Abdülfettah ilerden, kollarını yel değirmeni gibi döndürerek

140

göründü. Koşmakta ki nerdeyse dalağı çatlayacak... Yanaştı. Soluk soluğa:

— Müjdeler olsun Kenan ağa... - dedi -, aradığın hayvanı bulduk!...

Ben bir şey anlayamadım. Çakır Ömerin Kenan efendi bu lafı duymasıyle canavar gibi sıçrayıp kalktı. Bu Çakır Kâhyalarda hemen tutulmak illeti vardır. Bunların canı bir şeyi çekti mi elde etmemiş yapamazlar, şuraya uzanır da hasretinden geberirler.

Kenan oğlana baktım:

— Essah mı Arap oğlu, inanayım mı? - diye elini dizine vurarak çırpınmakta... Bizim namussuz Arap Abdülfettah'ta laf çoktur.

— Baht olur ama ağa oğlu, bu kadar mı olur? - diye başladı -. Yahu senin yüreğini Allah günde kaç kez yoklamakta ki, canının istediği, dünyanın bir ucundan ayağına gelmekte...

— Essah mı Arap oğlu, nerde hayvan?

— Aradığın Arap atı toprağımıza tırnağını basmış ve de Mecitözü'nün Çorak köyünde, Çerkez Mehdi beyin tavlasına sikkelenmiştir. Müjdemi isterim.

— Nereye dedin, Allah belânı versin?

— Mecitözü'nün Çorak köyü...

— Neden doğrulayıp Çorum'a gelmemiş?

— Artık orasını ben bilmem... Lafı ben aldım:

— Kanundur oğlum! Hindistan memleketinden buraya kadar bütün hayvan sahipleri bu kanunu bilirler. Değerli hayvanı olan, ister istemez, Çerkez beyine konacak... Çerkez milletini kendin bilmez değilsin, bunlar at kısrak gördüler mi çalmadan duramazlar. Meseldir: Çerkezin yol boyunda atı çatlamış... Yere basınca ne dese iyi? «Hey Allah, demiş, Türk'ün kara bahtına tükü-reyim.» Neden? Surdan bir Türk'ün canını yakacak, hayvanını çalıp savuşacak da ondan... Çerkezlikte at çalmayan oğlana kız bile vermezler.

— Peki at sahiplerinin Çerkez evine konmaları neyin nesi?

— Amanına sığınacaksın! Atı çok değerli olanlar, akşamın bastırdığı yerde Çerkez evi yoksa, iki konaklık yolu bir edip Çerkez evine yetişecekler.

— Kendi köylerinde hiç çalmazlar mı?

— Hayır, el süremezler. Kanunlarında yoktur. Ben Kenan

oğlana bunları böylece anlatmaktayım ama oğlanın kulak vereceği geçmiş... «Arap mı, halis Arap mı, oh Abdülfettah ağa?..» diyerek hırıldamakta... «Halis Arapsa şart olsun on altın veririm, yirmi bile veririm... » demesin mi? Kahveci Abdülfettah şaştı: «Sen ne demektesin efendi,» diyerek geri sıçradı. «Dur aman! Bedevi şeyhi iki yüzlerde... »

Bizim Kenan efendi o sıralar büsbütün toy...

— Ne iki yüzü? - diye gözlerini açtı.

— iki yüz altın...

— Kudurmuş mu bu namussuz? Ben iki yüz altına beş katar deve alırım... Bize köy mü satmakta yahu?

Oğlan yüzüme baktı da susuverdi. Senden nesini saklayayım Seyfettin bey, bizim buraların beyi, ağası o kadar Osmanlı sayılmaz. Bu sebepten buralarda zorlu hayvan pek yoktur. Bizim ağa takımımız hayvancılıktan, göçebelikten geçmiş, toprağa yerleşip oturak olmuş... Yiğit hayvanla görecek işi kalmadığından, araba beygiri kendisine elverir. Zorlu hayvana geldin mi Sivas'tan aşağıya, Diyarbekir üstünden Arap içine kadar uzanacaksın. Sürü sahibi ağa kısmına, hızlı binek mutlaka lâzım... Sırasında kovar, sırasında kaçar. Onların malı, canı, bineklerinin hızına bağlı... Kötü Abdülfettah'ın bizim Çakırların Kenan'a bir hoş baktığını farkettim. Canım sıkıldı. Arap oğlunun ağzına şarap tasını dayadım.

— Hele bir görelim Kenan efendi... - dedim -, görmeyince ne desek boş...

Cahil çocuk dediğimi anlayamadı:

— Nasıl boş olabilirmiş bre Ali Emmi? - diye sesi çıktığı kadar bağırdı -, bir baş hayvan iki yüz altın, nasıl bir laf?

— Hayvana göre... Bir bakacağız. Abdülfettah:

— Yüz elli altını sayan çok olmuş -dedi-, bedevi şeyhi yemin içmekte ki gâvur olan imana gelir. Yüzde yüz Arap...

— Boylu mu? Baktım laf uzayacak:

— Haydi Kenan oğlum, şarap içmenin zamanı geçti dedim -, gidilsin de şu Arap atı, dünya gözüyle bir görülsün...

Kalktık. Benim al kısrak Ömer efendinin ahırında... Bir hayvan da Abdülfettah'ın altına çektik, uzatmayalım, «Ver elini Mecitözü!» deyip yola kapandık.

Abdülfettah namussuzunun Arap daman depreşti, ağzı kapanmaz oldu. Atmakta ki kale bedenleri dayanmaz. Yok bu bedevi şeyhleri huylu olurlarmış, yok, bunlar hayvandan anlamayana geberseler soylu at satmazlarmış...

— Satmayı şuraya bırak Kenan efendi, bunlar hayvandan anlamayanın atını da almazlar.

— Ne demek yahu, herif anlamazsa, hayvanın ne suçu var?

— Artık orasını bilmem! Bedevi kısmı alacağı hayvanın değerini vermemiş

edemez. Hayvan işinde seni çarpmaya getiremez. Ben gözümle gördüm. Buraya gelmeden önce, ben Malatya toprağında, Baskil ağalarının yanında kahveci başıydım. Baskil ağası deyince on dakika düşüneceksin. Baskil ağaları, Murat suyunun iki yanını kesip almışlardır. Benim kapılandığım ağa bir padişahtı

canım! Konağı karınca yuvası gibi işlerdi. «Haftada iki torba kahve harcanmakta...» diyeyim de aklın ersin. Baskil ağalarının davar, sığır sürülerinden başka üçer, dörder yüz hayvanlık at sürüleri vardır. Bunlara «yılgı» derler. Yılgılar, başıboş gezer. Kendi kendilerine çiftleşip doğurur. Murat suyunun ortasında adalar vardır ki otunu manda boğaları sökemez. At sürüleri işte bu adalarda dolaşır. İki yılda bir, ağanın adamları şişirilmiş deri tuluklarla bu adalara geçer, tayları kementle tutar, ağanın mührünü kızdırıp, damgalar da yeniden salıverir.

— Hırsızlar sürüp götürse...

— Nasıl hırsızlar?.. Baskil ağasının yılgısını öyle mi? Hırsızın yanaşmak ne haddine yavrum! Baskil ağası ne demek, oraların Ezrail peygamberi demek... Diyelim ki ağanın gücünü bilmezin biri bir at çaldı. Sayısı belli olmadığından kâhya da anlayamadı. Beş yıl sonra bilinse ve de hayvan Kürdistan'ın öbür başına aşırılmış olsa Baskil ağasının bir selâmıyle geri gelir.

— İyiymiş...

— İyi olmaz mı? Günlerden bir yaz günü... Töbe, harman sonu... Ben sayvanda oturmaktayım. Murat suyunun geçit yerinde, gemiye bir Arap binmiş. Suyu beriye geçti. Konağın önüne gelince hayvandan yıkıldı. Hep koştuk... Herifin dili dişi kitlenmiş, «Allah» diyesi kalmamış... Suratı zehir yeşiline kestiğinden «Ağulanmış besbelli» dedik, kusturmak için sarımsaklı sirke içirdik. Fukara bedevi kustu ama, safrasını değil, parça parça ciğerlerini kustu. «Dur aman!» demeye kalmadan göçtü gitti. Üstünü başını aradık. İki mecidiye parası çıktı. Ağa bu iki

mecidiyeyi konağın imamına bağışladı. «Temizce yıka da göm... Başında iki mecidiyelik de Kur'an oku» diye ferman etti. Uzatmayalım, garip bedeviyi Baskil toprağına gömdük. Üstünden tekerlendiği at meydanda kaldı. Hayvana bakan güler. Bir miskin hayvan ki, adım atacak gücü kalmamış. Allanın bir işi canım!... Bu hayvan düşüp gebereceğine sahibinin cavlamasına ne demeli! «Marazı bulaşır» diye atı yılgıya katmadılar. Bir zaman bahçelere bununla gübre çektiler. Aşlığa su taşıdılar. Geceleri ahıra mahıra bağlayan yok... Kimin yüreği acırsa biraz saman döker. İçine iki avuç arpa kararsan kendi soyluluğun... Aradan bir zaman geçti. Garip bedevi, marazlı bineği hep unutuldu. Derken, kış üzeri. Murat suyunu bu yakaya bir bedevi daha geçti. Adını vermeden geberen bedevinin bir eşi... Sırım gibi bir herif... Üstte yok, başta yok... Sırtındaki kıl maşlah yüz yerinden yamalı... Bunu garip-aptal odasına kondurdular. Baskil ağasının konağında her misafirin kılığına uygun oda vardır. Bey odası, ağa odası, hükümet adamı odası... Bunlardan başka, fakir fukara odaları da şu yanda... Oranın konup göçeni belirsizdir. Sofrası ayrıdan çıkar. Fukara bedevi, fakir odasında kaç gün kaldıysa kalmış, bir sabah hizmetkârlardan birine, «Ben ağayı görsem gerek... » demiş. Fukara olduğundan yol harçlığı, azık mazık isteyecek sanmışlar. Ağa böylesini yanına sokmaz. Kâhya eline birkaç kuruş koyup savar. Buna da böyle yapacak olmuşlar, ayak diremiş... Sonunda kâhya yakasını garip bedeviden kurtaramamış. Ağaya haber ettiler. «Gelsin bakalım!» dedi. Beni de istetmiş ki lafından anlayabile. «Derdi nedir, bak bakalım.» dedi. Sordum. Yolda bineği gebermiş, ağadan bir hayvan isteyesi... Ağa suratını astı. «Nasıl hayvan», dedi, «hayvanla nereye

gidecek?» Utanmaz bedevi, «Parasıyle... » demez mi? Para lafını duyunca bizim ağayı bir gülmedir tuttu. Herifin kılığını görsen, sen de gülersin! Bir ipliğini çeksen, sırtındaki çuldan tam yüz yama dökülecek... Bu herifin sırtında iki metelik koyacak yer yok... Parasını yutup karnında gezdirirse gezdirir. Ağa, gülmeyi kesti. «Binek için gözünden kaç para çıkarmış hele bir anlayalım ki...» diye takılmaya başladı. Sonunda «Peki, bir uygun hayvan verilsin!» dedi. Bu kez bedevi dilenci büsbütün densizlenmez mi?

— Ne diyor?

— Ne diyecek? Kendi seçecekmiş... Ağa bir zaman düşündü. Ahırında yüz altın değerinde at var. İster misin herif gidip

bunlardan birinin yelesine sarılsın? Laf değil, karşısındaki koca Baskil ağası... Ağzından bir kere «verilsin» lafı çıkmış... Lafını çiğneyemez. Baktım bizim ağa suratını astı ki fena astı... «Seçsin» dese, yüz altınlık hayvan gidecek, «olmaz» dese ağalığına yaraşmaz. Sonunda ağalık ağır bastı, «Seçsin de defolsun» dedi. Herif ağayı üç kere etekledi. Dualara başladı ki arkası gelmez bir dualar... «Surda saka hayvanı var, onu isterim» demez mi? Baskil ağası, konağının saka hayvanını nerden bilecek? «Peki... Alsın. Verdim.» dedi, ama bedevidir, duanın arasını kesmez. Ben, baktım ki ağa usandı: «Yeter hemşeri, bağışladı... Yolun açık olsun» dedim. Bu kez de: «Bedeli kaça?» diye tutturdu. Ağaya söyledim. Başını salladı: «Ne verirse versin» dedi. Herif bırakmaz. İlle ne verecekmiş... Ağa: «Ben at cambazı mıyım? Canımı sıkmaya başladı. Beş mecidiye versin de yıkılsın...» diye bağırdı. Herif beş mecidiyeyi ossaat saydı, merdivenlerden yel gibi indi. Meğer saka hayvanını hep kollarmış... Hayvan konağın arkasındaki gübrelikte bağsız mağsız kendi başına durmakta... Hizmetkârlar anlattılar. Hayvanın boynuna sarılmış da iki gözlerinden öpmüş. Sonra kulaklarını çekip yelesini sıvazlamış. Yuları kafasından almış, boynuna bağlamış. Üstüne hoplamış... Biz ağayla beş mecidiyeye bakıp gülüşmekte olalım, herif konağı dolanıp sayvanın altına geldi. «Heyyy!..» diye bir nâra saldı. Hep davrandık. Allah beterinden saklasın, saka hayvanının yere göğe sığacağı kalmamış... Bedevi güçle zapteder olmuş... Biz: «Bre nedir?» demeye fırsat bulamadık. Bedevi: «Hey Baskil ağası!» diye bağırdı, « bu hayvan beş mecidiyeye satılır mı? Bunun değeri altınla ölçülmez. Al sana yedi yüz altın... Bu meseleyi hiç kimseye söyleme, şanına yazık... »

Sayvana kafam büyüklüğünde bir altın keseyi fırlatıp, atı Murat suyuna doğru sürdü. Ağanın konağı tepede... Murat suyuna kadar iki kurşun atımı ova dümdüz... Ağa: «Aman bre! Devlet kuşu olur bu giden... çevireni dünya malına gark ederim» dedi, demedi, hayvan suya yetişti. Yetişme-siyle... Ne olur bir durakla namussuz, yoksa sen, deniz balığı mısın? Evet, suya vurmasıyle karşıya geçip gözden kayboldu.

— Neyin nesiymiş?

— Neyin nesi olacak Kenan efendi, öteki geberen bedevi at hırsızı... Bu da atın sahibi... Peşine düşmüş, iz sürerek gelip hayvanını bulmuş... «Beş mecidiyeye

geri aldı, atın namı pislendi» dedirmemek için yedi yüz altınlık keseyi taş

parçası gibi atıp...

Hey yavrum, Sen Arap aklını nerden bileceksin? Aman pazarlığı yoluyle yapalım.

Herif cayar gider de ölene kadar yanarız.

Abdülfettah'ın anlattıklarından sonra bizim Kenan kopuğu büsbütün kudurdu. Öyle ki- Çorak köyüne vardığımız zaman altımızdaki hayvanlarda iler tutar yer kalmamıştı. Mehdi beyin avlusuna hışım gibi girdik. Çerkez tutumuyla kızlar koşup dizginlere yapıştılar. Mehdi bey:

— Hoş geldiniz! Hele oturun ekmek yiyelim... -dedi-, ayaklarınıza su getirsinler, yıkasınlar. Ferahlayın.

— Dur bey -dedim-, biz buraya bedevi şeyhinin hayvanına geldik. Önce bir bakalım da ekmek kolay...

Mehdi bey:

— At almak uğurlu bir iş... -diye sevindi-, uğurlu işin önüne geçilmez. Buyurun hayvan ahırda, bedevi de ahırın önünde...

Ahırlardan yana dolandık. Evet, bedevi şeyhi ahırın kapısında... İt oturumuna gelmiş de, dizlerini koltuk altlarına almış... İnadına uzun, inadına sıska bir herif... Sıskalığı bildiğimiz kuru sırım sıskalığı... Kafasına elli altınlık Arap kefiyesini sarmış, sırmalı ucunu, belindeki Acem şalına doğru koyuvermiş... Kırçıl sakalı biraz seyrekçe ama gözleri fena... Bu herif, bu suratsızlıkla belindeki cembiyeye bir el atarsa, alayları bozar. Cembiye, Seyfettin bey, bildiğimiz Arap hançeri... Manda öküzü boynuzu, bunun yanında halt etmiş... Cembiyelerin ağzı, ustura gibi keskin olur, ve de çeliğe vursan dönmez.. Herifin omuzuna attığı Mekke maşlahı da som sırma işlemeli... Sokağa atsan yüz altını var. Bedevi milletinin yatağı-yorganı bu maşlahtır. Bu maşlahların dokumasına kurşun işlemez. Yanlarında yamçı halt etmiş...

Davavekili Cevdet Bey gülmeye başladı:

— Oğlum Gâvur Ali, beri bak -dedi-, sen lafa biraz endaze göstersen fena

olmayacak... Attın ki namussuz, kale topu gibi gürlettin!..

— Ne fayda! Bedevi şeyhinin sırtındaki maşlahı görmeliydin ki şaşkınlıktan dudağın yarılmalıydı... Evet, maşlah işte öyle bir maşlah ama, görgüsüz herifin

ayakları tüm çıplak... Çıplak dedimse laf gelimi bir söz... Bu ayaklar, anasının

orasından uğradı uğrayalı kundura-çarık görmemiş. Tabanları Fransız köselesine

dönmüş de, çivi işlemez olmuş... Kolay değil, bu bedevi milleti çölün yumurta pişiren kaynar kumunda on sekiz saat yol keser de,

«Oh ne güzel! Ilıkça kumda ayaklarım biraz rahatladı» diyerek sevinir.

— Uzattın rezil! Arap atına gel...

— Sen alay et bakalım davavekili... Tepesine dikildiğimiz sırada Bedevi şeyhi şekersiz çay içmekteydi. Bunlar çaya şeker atmazlar. Tırnak kadar şeker parçasını avurtlarına sakladılar mı, tam seksen bardak çay içer savuşurlar.

Bizim kahveci Abdülfettah Arapça üzerine gayet nezaketli bir selâm verdi. Bizi gösterip lafa girişti. Kötü bedevi, hepimizi dipten doruğa süzmekte ki nasıl süzmekte... Gayet huysuz bir herif olduğu, kızıl damarlı kara gözlerinden belli...

Fazladan kaşları çatık, suratından düşen bin parça... Sanki, gönlüyle satılığa çıkardığı kısrağa gelmedik, ayak takımından bir zibidiye kızını istemeye geldik. Bedevi şeyhi konuştu bir zaman... Biz, tükürüğümüzü yutmadan ağzına bakmaktayız. Sonunda benim canım sıkıldı:

— Neymiş, biz de anlayalım -diye- çıkıştım, nedir, bunun derdi?

Abdülfettah açıkladı:

— Müşteri hangisi, diye sordu, söyledim. Kenan efendinin soyunu sopunu araştırdı. Kişioğlu oluşuna sevindi.

— Yalan söylersen sonunu kendin düşün. Ben bu domuz suratta sevinmişlik görmedim.

— Bedevi kısmı da adam gibi sevinecek değil ya, bre Ali ağa, «Tayyip» dedi o kadar...

Gene bir vakit Arap diliyle konuştular. Meğer herif hayvanı neye alacağımızı sorarmış. Bu sefer Kenan oğlan kızdı:

— Neye alırsam alırım, üstüne vazife midir? Parasını bilsin!., -dedi.

Yağma yokmuş...

— Ayınga çekeceğiz, -dedik. Herif bir zaman düşündü:

— Eh -demiş-, kısrağımın soyluluğuna uygundur. Şimdi bastırsınlar bakalım yemini... Kocayınca, ya da bacağı kırılınca dakkasmda kurşunlayacaklar.

— Bu ne belâ Araboğlu? -diye bağırdım-, biz buncacık işi bilmezlerden miyiz? Bizi, bu bedevi şeyhi, eşekten başka hayvan görmemiş mi sanmakta? Kendine gelsin! Hem bunlar sonraki mesele... Biz hele hayvanı bir görelim...

Hayır, herif yerinden bile kımıldamadı. Durmadan laf etmekte ve de çayın birini bitirip ötekini doldurmakta... Bizim Abdülfettah da boşboğazdır. Acaba herifi lafa tutan bizimki mi, «aralığa tellaliye filân sokuşturmasın» diye kulak verdim. Değil... Fukara Abdülfettah iki söylemekteyse bedevi şeyhi on söylemekte...

Davavekili Cevdet bey güldü:

— Size at kısmının dört ayaklı bir hayvan olduğunu, sağdan mı, soldan mı binileceğim öğretmeye kalkmasın?

— Hayır bilemedin davavekili... Herif bizim cenabet olup olmadığımızı sormaktaymış.

— Ne? Anlayamadım, neyi soruyor?

— Büyük aptes almış mıyız, almamış mıyız?..

— Peki sizin cenabet takımı olduğunuzu bu bedevi şeyhi nerden bildi? Ben şaştım. Sakın, aralıkta Abdülfettah nâmerdi fısıldamış olmasın?

— Artık o kadarını bilmem. Benim ossaat canım başıma sıçradı. Sesim çıktığı kadar bağırdım ki, patırdıya Mehdi bey yetişti.

— Ne diye bağırıyorsun?

— «Bu ne biçim terbiyesizlik....» demekteyim, «Kendileri Mekke toprağında gündüz ortası cenabet mi gezerlermiş ki...» diyerekten. «Hayır kabul etmem!» diye haykırmaktayım. Herif hiç oralı değil... Çayı ziftlenirken ne demekte bil bakalım?

— Ne diyor?

— «Yemin gelsin, yemin...» demekte...

Baktım, yemin etmeden tırnağına tükürdüğümün kısrağını görmek yok... Sırayla yemini bastık. Öyle yeminler ki kıl kadar hiyle etsen, karnın şişer de geberirsin.

Yeminden sonra kalktı. Kalktı nasıl bi söz... Yavaştan olmakta ki ensesine şamarı çekmemek imkânsız... «Töbe», demekteyim içimden, «sen Eyüp peygamber sabrı ver hey Allah» demekteyim. Ayak sürümelerini görsen asmaya götürmedeler sanırsın.

Ahırın kapısına, o zamana kadar benzerini hiç görmediğim bir Arap kilidi koyulmuş... Sucuk gibi, uzun-yuvarlak... Üstünde Arapça büyü yazılan... Herif bir zaman bu yazıları çevirdi, birini ötekinin dengesine getirdi. Sonra anahtarı besmeleyle deliğe soktu. Bir zaman uğurlu saat bekledi besbelli, dudaklarını

kıpırdatarak dua okudu. Anahtarı büktü. Bükmesiyle, sucuk biçimli kilit, şarkadak eline geliverdi. Meğer bu herif bu kilidi kâtip diviti gibi belinde gezdirirmiş. Kapıyı besmeleyle açtı, sağ ayağını içeriye besmeleyle attı.

İçerisi tüm karanlık... Yıldızsız gece karanlığı da böyle değil! Herif ahırın deliğini deşiğini tekmil tıkamış... Demek ki, bu bedevi şeyhi, kısrağını Köroğlu'nun Kır atı gibi saklamakta... Bilirsiniz ya, Çamlıbel'in, Koca koç yiğiti, Köroğlu Huruşan Ali'si Kırat'ını karanlıkta yemlerdi. Neden mi? Kır at, yem keserken kanatlarını acırdı da ondan... Kır atı kanatları açıkken biri görse bitti.

— Uzattın gene, domuz gâvur, Çorak köyündeki kısraktan Çamhbel'e atladın...

— Evet, içeri girdik. Gözlerimiz karanlığa alışınca Kenan oğlan bir inilti koyuverdi ki karnı bozulsa öyle guruldamaz.

— Neden?

— Kısrağı gördü.

— Peki...

— Yahu, nerenin peki'siymiş?.. Ben bunca zamanın Osmanlı binicisiyim, bunca Arap atı tepikledim, nesini saklayayım davave-kili, kısrağa bakmamla benim bile yüreğim bozuldu.

— Ne var?

— Kısrak bir hoş ağa, bu kısrak biraz ezgince... Ezgince dedimse, bildiğimiz marazlı... Böyle bir miskin hayvanı, bizim Çorumlumuz, Abuzer ağanın eşek kervanında görmüşse görmüştür. Kenan oğlan: «Yahu,» diye bağırdı, «buna kısrak diyenin ben dininden imanından şüphe ederim ve de dinine imanına söverim ki baştan ayağa... » Oğlan haklı! Hayvan tüm kemik... Bu kemik külçesinin ayakta nasıl durduğuna şaşarsın. Namussuzda ne yele var, ne kuyruk... Kenan kopuğu kükremekliğe başladı ki Allah beterinden saklasın. «Dur oğlum, işi anlayalım ki...» dedim. «Bırak emmi!» diye sırtardı, «benim duracak sıram mıdır? Ben şimdi bu Abdülfettah nâmerdini boşböğründen kurşunlasam, haksız mıyım? Hakçası ben bu Arap oğullarının ikisini de...» Beni bir gülmedir tutmuş davavekili, sıkı durmasam karnım yarılacak... Oğlan dersen: «Ben böyle aptesli gusüllü, şartlı yeminli şakanın başlarım temelinden... » diye hoplamakta...

Biz böylece laf alışverişindeyken bedevi şeyhi Arapça bir söz etti. Yemlikteki sıska belâ, başını çevirdi. Damın karanlığında

gözleri çıra alevi gibi parlamasa, çoktan gebeımiş de katılmış kalmış sanırsın. Herif, hayvanın sağrısına iki şaplak indirdi:

— Hemedânî... Hemedânî... -dedi.

Hayvanın soyunu söyleyecek aklısıra... Esşahtan Hemedânî ise... Dur bakalım!

Boyu fena değil... Ayakları özürsüz. Bileklerinin inceliğini görsen, «Bu gövdeyi bu bilekler çekmez ne mümkün!» dersin. Körpe kız bileği yanında halt etmiş...

Say ki ısmarlayıp balmumundan döktürmüşsün. Tırnaklar tımarlı... Nalları gümüş gibi parlamakta...

Bedevi şeyhi'nin dediklerini Abdülfettah bize çevirdi:

— Bir suyla on sekiz saat yol keser. Bir avuç arpayla on sekiz saat gider. Yirmi batman yük vur, üstüne bin... On sekiz saatlik yaya yolunu sana, hiç terlemeden dört saate alsın...

Seyfettin bey sordu:

— Yirmi batman kaç okka?

— Bizim buranın hesabiyle yüz yirmi okka... Seksen okka da biniciyi, binicinin silâhını, cephanesini say, şu halde bu kemik kurusu, iki yüz okka yüke bana mısın demeyecek... Bedevi şeyhine bakarsan, «Gececiliği Şam'dan Basra'ya kadar

nam salmıştır. Fırın karanlığında, keçi izinden uçurum aşar. Pusulara yarım saat kala dayanır da kulağını kessen bir adım atmaz. Gece vakti evi, çadırı it gibi bekler. Sahibi vurulunca omuzlayıp ordunun içinden çeker çıkarır. Çarpışmalarda yere yatıp sana siper olur. Üstündeyken silâhına davransan, kafayı dikip tüfeğe destek verir.» Bedevi şeyhi bu lafların sonunu nasıl bağlasa iyi, davavekili? «Vallah billâh yaşı on yedi...» dedi kesti.

Kenan oğlan bu lafı duymasıyla:

— Nee... -diye bağırdı-... Yahu, Ali emmi bu herif bizimle gönül mü eğlenmekte? On yedi yaş ne demek? Ağzında bir tek diş kalmamıştır. Biz bu namussuza arpayı, samanı, it yalı gibi, haşlayıp mı yedireceğiz?

Bereket Abdülfettah, bizimkinin dediklerini bedevi şeyhine çevirmedi:

— Aman, bunu benim önümde söyledin, bedevi şeyhinin önünde sakın söyleme... -diye yalvardı-, Arap atı ne demek? Bunlar kırk yaşma kadar bütün dişlerini başlarında taşırlar. Hem de yarış almacasına...

Bedevi işin farkında değil... Kendi başına konuşmakta...

«İki yüz altın, hem de hepsi Osmanlı altını... Silik yok! Mecidiye, Napolyon,

İngiliz, Gramise filân yok! Denemesi bedava! yirmi batman yük sarıp sınayacağız.

Eşkinine, rahvanına dizginine, dörtnalına huyuna muyuna bakarsınız... »

— Peki ne zaman? -dedik.

— Şimdi... Ovaya iner deneriz.

Baktım, Çerkez Mehdi beyle, bizim Kenan kopuğu hırıl hırıl solumaklığa başlamışlar. Kemikleri çatırdamakta ki takır takır... Bedevi şeyhi, beyden onar batmanlık iki ekin çuvalı istedi. Bey bunları getirmeye gidince bizim namussuz Abdülfettah ne dese iyi:

— Kısrak yaman -dedi-, ben boy leşini hiç görmedim. Bin altınım olsa sayar alırım, olmazsa üstüne karıyı da veririm. Böyle mal kaçırılmaz.

Baktım, Abdülfettah Araplık gayretiyle lafı uzatacak .tersleyip susturdum. Mehdi bey, kısrağa yirmi batman ekin sardırdı. Yedeği alıp ovaya indik. Yolda sordum. Buna bildiğimiz arpa kırmasıyle saman verilirmiş... Aradabir de çekirdeksiz üzüm, fındık fıstık... Kenan oğlan:

— Hiç et tutmaz mı? -diye sordu.

— Tutmazmış... Tutanı soysuz sayılırmış...

Ovanın yüzü biçilmiş tarla... Bedevi şeyhi, yük bağlarını bir daha yokladı.

İyice sıkıladı. Sonra:

— Bre aman! -dememize bırakmadan sıçrayıp çuvalların arasına oturdu. Hey davavekili, orda olmalıydın da gözlerinle görmeliydin. O zamana kadar iki adımı düzgün atamayan sıska kısrak birden azdı. Azdı ki, görsen kıbleni şaşırırsın! Kurban olduğum, kafayı, kuyruğu birden dikmez mi? Töbe! Kafa-kuyruk ne demek... Ayakları say ki yerden kesildi, kanatlandı namussuz, fazladan bir de nâra vurdu ki koca Çorak ovası yankılandı.

Biz, hep birden:

— «Aman maşallah! Aman bu böylece göze gelir haaa!» diyerek dizlerimizi dövmekteyiz.

Kısrak iki eşindi, toprağı denedi, kafayı dikip havaları kokladı. Sonra cirit meydanındaymış gibi, bir çark çevirdi. Sırtında yirmi batman yüküyle sahibi, biçilmiş tarlalara doğru parladı. Hayır, hâşa parlamadı, kanatlanıp uçtu.

— «Bre nedir?» dememize kalmadan ufaldı, gökle yerin birleştiği çizgiyi geçti. Ben iyice şaşırmışım da:

— Ha göreyim seni Bedevi şeyhi, şu Mehdi beyin ekinlerini al savuş! Benden yana ananın ak sütü gibi helâl olsun! -diye bağırmışım...

Derken, meğer geri dönmüş... Bu yana doğru kopmuşlar. Fırtına gibi üstümüze gelmekteler ki, soluk hışırtısını dağ seli sanırsın. Biz gene:

— «Aman bu nasıl bir iş?» -dedik, demedik, tepemize dikildi, tek nalı üstünde mıhlandı.

— «Hey Allah! Aferin!..» -demeye kalmadan Bedevi şeyhi bir daha çarhalandı, gene gözden kaybolmak derecelerine erişti. Hayır canım, bunun ayakları yere değmek yok! Nallarının altından toprak çekilmekte...

Kenan kopuğu:

— «Aldım gitti...» -diye dizlerini yumruklamaya durmuş-«Aldım gitti... Beşyüz altın olsa verdim. Aman Ali emmi, amanı bilir misin?» diyerek döneler olmuş... Benim de Osmanlılığım kabarmasın mı?... Kemiklerimi bir çatırdı almış: «Dur namussuz Arap, hayvana yazıktır. Dur pezevenk, buna kısrak ciğeri güç yetiremez. Dur çatlatacaksın... Şart olsun seni yerim... » diye debelenmekte değil miyim? Gülersin davavekili, sen de Osmanlısın. Görsen dilin dişin kitlenir. Öyle kısrağın, eğerinde durmak her yiğidin harcı mı, hayır! Rüzgârı seni koparır alır, yere çalar ki kemiklerin kül-ufak olur.

Bu kez herif yana vurdu. Yandan görünmesi büsbütün başka... Sanki mübarek hayvan iki boy uzamış... Minare gibi yükselmiş. Ağzı fırın kapısı gibi açık... Arap kısmı atına neden gem vurmaz, ben orada görüp anladım. Bıraksak, namussuz bedevi hayvanı o yükle akşama kadar sürecek... Önüne geçtik, herif yere atladı. Atlamasıyle kısrak, kuyruğu kafayı eskisi gibi düşürdü. Miskinledi. O kadar koşmaya ne olur iki solu... Sanki ömründe yürümemiş... Ne ağzında şuncacık köpük, ne karnında körükleme....

Bedevi şeyhi bir şeyler söyledi. Bizim Abdülfettah:

— «Töbe olmaz!» -diye şaştı-, bak ne demekte, Kenan efendi: «Böyle koşturmaktan hiçbir şey anlaşılmaz» demekte...

— Ya?

— Bu böylece üç dört saat seğirtmeliymiş ki yavaş yavaş açılmalıymış...

— Aldım gitti... İki yüz altını yarın cebinde bilsin... Biz buraya tedariksiz geldik. Bize yarma kadar izin verecek...

— «Dur oğlum!» -diyecek oldum-, «pazarlık diye bir şey vardır. İki yüz altın istenmekle hemen verilmez».

Oğlan kudurmuş, ötesi yok... Ben şımarık ağa oğlunun ne demek olduğunu da işte o gün orda gördüm.

— «Ne pazarlığı bre emmi? Buna pazarlık mı olurmuş? Parayı cebinde bilsin... Babam olacak kavat, vermedi mi, konağı yakarım ve de anam karıyla beraber bütün karılarını yatınr keserim... Değirmenleri, bağları bahçeleri hep satmaz mıyım hey Çakırın Ömer?.. İkiyüz altını bastır bakalım sakallı papaz!.. Ben bu kısrağı aldım Ali emmi, sonunda ölüm olsa aldım... Haydi bakalım, çıkarın keselerde ne varsa emmi, pey vereceğiz!»

Ne dedimse dinletemedim. Oğlan bizi, say ki zorla soydu. Biz üç kişi yirmi altın denkleştirebildik. Mehdi bey elli lirayı tamamladı. Yemek zamanını güç bekledik. Hemen yola çıktık, doludizgin Çorum'u tuttuk.

İKİNCİ BÖLÜM

«... yiğitlik vurmakla... »

I

Davavekili Cevdet Bey, zarfı eline aldı, dükkânı açıp kapıyan oğlana kahve söyledikten sonra mektubu okumaya başladı:

«Çorum livasında manifatura tüccarı Kirkor Çilingiryan efendiye, İstanbul: 2 Eylül 1900 Biraderim efendim,

15 Ağustos 1900 günlü mektubunuzu aldım. Örneğinize uygun olarak her bir ellişer topluk beş denk Amerikan ve bir denk London çuhası sigorta ettirdikten sonra, Tiryeste kumpanyasının Panter vapuruyla Samsun'a gönderildi. İlişik faturada yazılı olduğu üzere Amerikan bezinin topu ellişer kuruştan, on bin beşyüz, çuhanın beher topu ikişer yüz kuruştandır. Bin kuruş sigorta ve nakliye masrafı, iki yüz yirmi beş kuruş ki hepsi on altı bin yedi yüz yirmi beş kuruş tutmaktadır. Buna karşılık adınıza biri sekiz bin kuruşluk, ötekisi sekiz bin yedi yüz yirmi beş kuruşluk iki poliçe

çekilmiştir. Malı aldığınızda bildirirseniz çok seviniriz. Saygılarımızla efendim.»

Davavekili Cevdet Bey alt dudağını biraz uzattı. «Gâvur oğlunun gelecek dediği İngiliz çuhası bunlar!» diye düşündü. El yordamıyle kâğıt kalem aldı. Vekili olduğu manifatura tüccarı Kirkor Çilingiryan Efendi namına cevap yazmaya başladı:

İstanbul'da Sultanhamamı'nda 14 numarada toptancı tüccar Artin Basmaciyan Efendiye, Kardeşim efendim, 2 Eylül 1900 günlü mektubunuzla ilişik faturayı aldım. Amerikan bezi ile İngiliz çuhası denkleri de örneğinize uygun olarak geldi. Tutarlarıyle masrafları on altı bin yedi yüz yirmi beş... »

157

içeri giren Çakırın Kenan'ı, uşağı Ahmet sanarak sordu:

— Nerde kaldın kopuk? Hani kahve?... Karşılık gelmeyince başını kaldırdı:

— Ooo sen misin?.. «Kopuk» lafı pek de yabana gitmemiş? Ne var?

Kenan, Cevdet emmisinin eline davrandı. Bir şeyler mırıldandı.

Cevdet bey arkasına dayanarak:

— Anladım -dedi-, lafı ağzında dolandırdığından belli, yaza çıkmaz bir iş!... Haydi uzatma! Derdin nedir?

Kenan Mecitözü'nden doludizgin yetişmiş,bineğini Veli paşaların hanına bırakıp koşmuştu. Soluk soluğa... Yolda hazırladığı lafların aklından çıkmasına şimdi ne demeli? Bu Cevdet emmisi adamın suratına böyle bakarken akılda laf mı kalabilir. «Doğruca Kirkor emmiye gitmek varmış... gördün mü?»

— İznin olursa bir dileğe geldim. Babama ben diyemem. Senin sözünü geri çevirmez, oh Cevdet emmi...

— Neymiş?

— İznin olursa bir hayvan alacağım.

— Allah Allah! Ulan senden iyi hayvan mı olurmuş? Nasıl hayvan?

— Binek...

— Baban olacak herifin ahırındaki bunca bineğe n'oldu?

— Benim alacağım başka... Soylu Arap kısrağı... Bir görsen Cevdet emmi, üstünden inesin gelmez! Uçmakta canım, ötesi yok!

— Uçuyor mu? denedin öyleyse...

— Denedim.

— Benim bildiğim, bu bizim Çorum toprağımızda böyle uçan Arap kısrağı pek bulunmaz. Bu nerden çıktı?

— Bir Bedevi şeyhi getirmiş. Mecitözü'nde Çerkez Mehdi beyin evinde...

— Çerkez Mehdi beyin evindeki kısrağın haberini sana kim verdi?

— Biri...

— Sen de hemen atlanıp koştun, denedin. Öyleyse pazarlığı da bitmiştir. Kaçaymış?

Kenan bir zaman yalandı, bir zaman yere bakarak alt dudağını dişledi.

— Kaça dedim?

— İki yüz altın...

— Neee!... Yıkıl serseri! Sultan Hamid'in iki yüz altınlık bineği yoktur.-«Vezirini, nazırını saymıyorum» diyecekti, somurtarak vazgeçti-: Sen şaşırtmışsın rezil; iki yüz altına kısrak olmaz! Seni aldatmışlar bu bir,

ikincisi baban, her ne kadar namlı avanaklardansa da, bu kadar parayı vermez!

— Verir oh Cevdet emmi, sen dersen verir!

— Ben nasıl diyebilirmişim! Şuna bak! İt gibi soluyup gelmen bunaymış demek? Yanlış yavrum. Ben ne söylerim, ne de iki yüz altını yabanın ne halt olduğu bilinmez hayvanına verdiririm.

— Ne halt olduğu bilinmez değil! Kısrağın kapı kadar soy fermanı var ki...

— Ona ferman demezler eşşoğlusu, soyağacı derler...

— Soyağacı evet...

— Demek kapı kadar mı?

— Kapı kadar... Padişah tuğralı bir kâğıt ki buralarda bir sen okursan okursun. Herife çok yalvardık. Güç ile «Peki» dedirtebildik. Oh Cevdet emmi...

— Hangi herife? Töbe! İki yüz altına siz «olur» dediniz de öyle mi?... Güç ile demek... Anladım, kimseye duyurmadan kapatıyorsunuz.

— Kapatmaktayız evet! Sivas paşası üç yüz vermiş de...

— Herif vermemiştir. Çünkü, deli pezevenk iki yüz ile üç yüz arasındaki farkı bilmiyor.

— Bilmekte ya, Sivas paşasının ağzı pis olduğundan...

— Ne olduğundan?... Şamar geliyor, aklımı karıştırma! Ulan bunlar ne biçim laflar?

— Kısrağa söver möver diye vermemiş. Bize de abdest aldırmadan hayvanı göstermedi.

— Oğlum Kenan bak bakayım! Yüzüme bak dedim namussuz! «Biz» nasıl bir söz? «Biz» deyince siz kaç kişisiniz? -Elini bıyığına attı-: Dur hele!

Bedevi dil biliyor mu?

— Yok!

— Öyleyse pazarlığı nasıl bağladın? Sen Türkçeyi doğru konuşamazsın. Tamam! Bu işin içinde bizim soytarı Abdülfettah var bir... İkinciye tütün kaçakçısı Gâvur Ali rezili var. Şimdi anladım, ayıngacılığa başlayacaksın. Çakırların Kenan ağa da ayıngaya miskin eşekle gidecek değil ya... İki yüz altınlık arap

159

kısrağından aşağısı idare etmez. Bana bak yavrum! Ben böyle pis işleri hiç sevmem! Yahu şunda hiç utanma var mı? Ben gider de babana bu lafı nasıl söylerim rezil? Defol!.. Kısrağı sana her kim bulduysa... Töbe yarabbi!

— Bak Cevdet emmi... Ben zorlu yemin ettim.Ya bana bu kısrağı alırsınız, ya da ben İstanbul gurbetine...

— İstanbul gurbetine mi? Vay bir de bizi şuncacık aklınla zora mı getireceksin? Çık., çık dedim... Şimdi seni çiğnerim, yıkıl!

Kenan, davavekili Cevdet emmisinin böyle öfkelerine alışıktı. İki adım geriledi ama çıkmadı.

— Şart olsun... -diye bir söyler söyleyecek oldu. Cevdet bey kopuğu bir zaman süzdü. Ne düşündüyse

düşündü, bir zaman kafasını «lahavle» der gibi salladı. Sonra güldü:

— Oğlum Kenan'ım! Sen bu sıska bacaklarla kuş gibi uçan Arap kısrağının hızına güç yetiremezsin. Bu akıllar, ben biliyorum, hep Gâvur Ali olacak herifin... İki yüz liralık alışverişte, en azından on altın aracılık hissesi umuyordur. İyisi mi, biz bu on lirayı peşin verelim. Senin ayıngacılığı elli liralık bir hayvanla bitirsin.

— Eğlen bakalım!... Ben İstanbul gurbetine gidip yitersem...

— Hem de yiteceğinden hiç şüphe etme... Yitik haberin gelince ben burada keyfimden iki telliye kalkarım. Benden sana Cevdet emmi öğüdü yavrum: İki yüz altın çoktur. Dediğim gibi, ben böyle pis işlere girmem. Senin derdine derman olursa Kirkor emmin olur. Sürpik annene gider ağlarsın. Onlar da ağlamaya başlar. Baban olacak akılsıza, belki İstanbul gurbeti lafını yutturursun. Beni dinle, gel yüz altın elversin! On altın Gâvur Ali emminin akıl parası... Kırk altına bir beygir... Elli lirayı da ayınga sermayesi yap da dağa bayıra savur! Bir zaman da böyle sürt! Çakırların hevesi geçici olur. İki aya varmaz usanırsın. -Elindeki kahve fincanıyle içeri giren Ahmet oğlana çıkıştı-: Nerde kaldın kaltaban! Kahve soğuduysa ben sana sorarım! -Bir yudum içti, keyifle güldü-: Oh! iyi imiş... -Kalemi eline aldı, hokkaya batırdı. Kenan'a bakmadan sözünü bağladı-: Dediğim gibi oğlum Kenan. Benden bu kadar...

Mektuba kaldığı yerden girişti:

«...kuruş için çektiğiniz iki poliçe günleri geldiğinden ödenecektir. Teşekkürlerimi bildirir, hayırlı işler dilerim efendim.»

Herif cızır cızır yazıyor ki imana geleceği yok... Kenan bir zaman bekledi.

Umudu kalmayınca Cevdet emmisinin gelmişine geçmişine, kalemine defterine söverek çıktı. Kirkor emmisinin tüccar dükkânını doğruladı.

Çorum'un birinciye gelen tüccarı Çilingiryan'larla Çakırlar arasında dede hukuku vardı. Ömer efendinin, Kirkor efendi için sık sık dediği «Gâvur mavur ama bana kardeşimden ileri.» lafını babası Halil efendi Osep efendi için, Dedesi Osman ağa Kirkor efendinin dedesi Artin Çorbacı için söyleyip durmuşlardı.

Kirkor efendi, Kenan'ın ayıngacılığa girişeceğinden habersizdi ama karısı Sürpik'le Saime hanımın oğlanı evlendirmek istediklerini biliyordu. Kopuk gittikçe azmış, evlere odalara sığmaz olmuş... Üvey anası Güllü'ye ağzını aratmışlar, evlenmeye hiç yanaşmadığını anlamışlar. Artık bilinmez, bahane midir, yoksa essahtan niyeti mi böyle, bir mektepli yüzbaşı kızı tutturmuş... «Mektepli yüzbaşının İstanbul kızı olursa ne iyi...» diyesiymiş... Oysa

Kirkor efendi ile Ömer efendi alacakları kızı çoktan peylemişlerdi. Sungurlu'dan bir ağanın biricik yavrusu... On dördüne ya girdi ya girecek... Tarlanın bahçenin hesabı bellisiz... Beş çift manda öküzüyle üçer taşlı iki değirmen dönüyor, yazıda aygır, davar sürüleri... Gömüde bakır kazanlarla gün görmemiş küflü

altın... Kızın babası olacak herif geberdi mi, bütün varlık biricik kızma kalacak... Çünkü oğlu yok...

Kirkor efendi, kırçıl kaşlarını alnında iyice düğümlemişti. Bir yandan kısrak lafını dinliyor, bir yandan tıpatıp Ömer efendi gibi şakır şakır kehribar teşbihini çeviriyordu.

İki yüz altınlık Arap kısrağı, milyonla oynayan Kirkor efendiyi, orta halli bir davavekili olan Cevdet bey gibi hoplatma-mıştı. Oğlanın anlattıklarına pek kulak asmadan başka hesaplar yapıyordu.

«Bu Çakırları, bir şeye akıl taktıkları sırada yola getirirsen getirirsin!... Şu zibidi oğlana İstanbul'un yüzbaşı kızını biz Çorum'da bulamayız! Kestirmesi, iki yüz altına kıyıp Haydar ağanın kızına, razı etmektir. Bu da babasının eşi... Bir şeye heveslendi mi dur-durak bilmez. Bütün gem almazlar gibi de isteği saman alevi gibi parlar söner. İki aya varmadan Arap
161

kısrağını boşlayacak, yanma uğramaz olacak... O zaman bir başka avanak bulup kısrağı yarı parasına satarım. Yüz altına oğlanı evlenmeye razı etmek ucuz... Çünkü ilerde miras yoluyla bu alçak, Karun peygamber malına konacağından... » Kirkor efendi düşüncesinin burasında belli belirsiz gülümseyerek:

— Kısrağa gönül düşürdüğün meydanda Kenan oğlum -dedi-, canın bu kadar çektiyse iki yüz altının değeri yok! Baban vermezse ben veririm. Bende çıkmazsa Sürpik anan üstünü tamamlar. Evet, anlattığın Arap atına, iki yüz altın çok değil! Dediğin gibi uçuyorsa... Padişah tuğralı fermanı varsa...

Kenan, Kirkor emmisiyle daha rahat konuşacağını bilmişti ama kısrak işinde tüccar dükkâncısı gâvuru, Osmanlılıkta namı söylenen Cevdet

emmisinden daha kolay yola getireceğini ummamıştı. Hemen razı gelişine pek şaştı. «Aman essah mı? hey Allah!» diyerek gâvurun suratına bakakaldı.

Kirkor efendi, lafı evlenme işine nasıl aktaracağını araştırarak:

— Evet -diyordu-, soyağacı varsa iki yüz altın eder ama, işi, babana nasıl açacağız? Bu yakınlarda, kendin bilmez değilsin, eli biraz darca... Dar dedimse hazırda parası yok! Harman üstü esnafa biz çok para dağıttık evlâdım...

Kenan umutla davrandı. Hızlı hızlı yutkunarak yalvarmaya başladı:

— Bana bu kısrağı alıver, oh Kirkor emmi... Sen istedin mi mutlak alırsın. Kısrağı almamış olmaz. Şart olsun olmaz. Açıkçası ben borçlandım. Elli altın pey verdim. Senin haberin yok, tam elli altın...

— İşte bunu beğenmedim kopuk! Bize sorulmadan pey verilmeyecekti.

— Verdim. Elli altınımız şimdicik yansın mı, oh Kirkor emmi? Bak şart ettim. Ya kısrağı alırım, ya da İstanbul gurbetine giderim. Babama dersin ki... Böyle böyle dersin...

— Demesi kolay... Bir de bize laf öğretiyor! Dermişim. Beni dinle, biz baban olacak herifin, önüne apansız çıkıp eşkıya gibi iki yüz altın isteyeceğiz!.. Hık diyerek yüreğine inip, gebermeyeceği nerden belli? Gel biz bu işi başka çeşit çevirelim! Öyle ki karıncanın beli incinmesin!... Kulak ver oğlum Kenan... Ben babanı bu işe yatırırım ama bizim de senden bir isteğimiz var. Sen de bizim sözümüze «he!» diyeceksin.

— Neymiş? Emret!

— Anan seni everecek... Babanın da aklı bu... Saime hanım kocadı. Sizin eve bir gelin lâzım! Gülersin köpoğlusu...

— Evlenmek sonraki bir meseledir Kirkor emmi... Şimdi sen kısrak parasını...

— Dur patladın mı namussuz? Sana kız bulundu. Bir kız ki dünya güzeli bir kız...

Kenan utanarak başını çevirdi. Kendisine kalsa çoktan razı gelecekti ya, babasının küçük karısı Güllü, «olmaz» diye ağlıyordu. Kahpenin de hakkı var. Gelin geldi mi, artık Güllü'nün boş gecelerinde koynuna girmek yok...

İçinden geçenleri Kirkor emmisi sanki sezebilirmiş gibi telâşlandı. Gözlerini kırpıştırarak söylediklerini anlamaya çalıştı.

— On bin altınlık servetin üstüne çökeceksin kopuk oğlum! Tarla, değirmen... Sürü, orman... Fazlası da var eşşoğlusu... Gömüdeki altınları ne yapalım? Sen geldin yetiştin. Bir kısrak parasını babandan bekleyecek zamanın geçmiştir. Ya kızın güzelliği... Sürpik anan hamamda görmüş.

— Hele şu kısrağı alalım da kolay...

— Kolay mı? Ulan, kolay lafının ne demeye geldiğini sen bilir misin? Kolay demek: «Olur, peki!» demektir. Ulan rezil! Hani el öpmesi ne oldu? Bizim zamanımızda bir oğlan, «Seni eversem gerektir» diyen emmisinin elini it gibi yalardı.

Kenan boş bulunup Kirkor efendinin eline davrandı, üst üste üç kez öpüp başına götürdü. Kirkor efendi işi ucuz bağladığına sevinmişti:

— Aferin zıbidi! -diye güldü-, nerde bu Arap? Arabi sordum. Bir de biz görelim.

— Görmesi mi kalmış bre emmi?... Herif bir de «Vay bu kadarcık parayı siz çoğumsamaktasınız, öyle mi?» diyerek caysın mı şimdicik?..

— Uzatma! Para ne zaman lâzım?

— Bugün... Şimdi veriver Kirkor emmi... Ben yarın sabah gün doğmadan yoldayım.

— Seni soyup moymasınlar...

— Ne hadlerine... Yalnız değilim ki... Gâvur Ali emmim de yanımda... Abdülfettah da yanımda..

— Bu iki namussuz aradaysa, evet, mal sahibine fiyat kırdıramayız. Bak bakalım, baban olacak herif mahkeme başkâti-163

bi Mecit beyin yanında mı? Yoksa, tapucu Etem efendiye uğra... Geçerken Cevdet

beyin yazıhanesine de bak. Dur hemen nereye alçak? İki yüz altını sayacağız.

Eğer düğünlerde, bayramlarda kısrak bana yarış almazsa gerisini kendin düşün...

Kenan çoktan fırlamış, köşeyi bile dönmüştü. Kirkor efendi arkasından baktı,

gülümseyerek içini çekti. O kadar istediği halde oğlu olmamıştı. Bu Kenan oğlan

kendi oğlundan farksız... Elinde büyüdü. «Rezil mezil ama kanı sıcak

namussuzun... Bir şey isterken adamın suratına aç it gibi bakar ki yüreğin

yarılır! 'Olmaz' diyemezsin!»

*

Kenan küçüklüğünden beri hiç parasız kalmamıştı ama, iki yüz altını, keyfince harcanmak için bu akşam ilk defa üstünde taşıyordu. Çarşıdan mahalleye sapınca: «Ağır ki... kurşun gibi cenabet!» diye kaşlarını çattı. Yüreğine bir başka yiğitlik gelmişti. Yoldan geçenleri durdurup, «Hele şunu bir yokla efendi! Bak bakalım neyin nesi?» dememek için kendini zor tutuyordu.

Babası: «Ver gitsin! Ne halt ederse etsin!» demiş... Baba olunca böyle olmalı birader! Ulan aferin Ömer efendi! Ya Kirkor emmisinin kasası nasılbir kasa!..

Hey Allah! Silme altın dolu... «Lâkin iki yüz altın da saymakla bitmezmiş meğerse...» Biraz daldı. «Bedevi Şeyhine şunları vermeli, ilerde yolunu çevirip... Haydi işine oğlum! Herif kurşunlan karnına doldurur ki... »

Kirkor emmisinin bir lafı aklına geldi: «Bizde yoksa Sürpik anan denkleştirir!» demişti. «Peki, kasadaki altınları ne yapalım? Bu benim Kirkor emmim sakın parasının hesabını hiç mi bilmez? Bilir! Domuz gibi bilir ama, tüccar dükkâncısı olduğundan ona öyle söylemek düşer. Ulan ne iş?» Kirkor efendi paralan bir tamam saymış, meşin keseyi kendi eliyle doldurup, «Torbayı geri getir ha... » diyerek uzatmıştı. «Meşin torba da yaman bir torba... İçinde altın taşına taşma, sanki delilikten çıkmış, o da altın kesilmiş... » Önü sıra, kolunda su bakraçlanyle bir kocakarı gidiyordu. «Torbayı kafasına bir vursam! Şu kahpe çivi gibi yere geçer de geberdiğini farketmez!» diye güldü.

Uzunca sakosunun iç cebine koyduğu torbayı dış cebine soktuğu eliyle sıkı sıkı

tutuyor, köşeleri dönerken her nedense

hiylelenip sol kolunun dirseğiyle tabancasının sertliğini yokluyordu.

Rastladığı bütün hayvanları ilk bakışta bedevi şeyhinin kısrağına benzetmekte, «Aman haaa! Satıp savuştu mu sakın!» diye irkilmekteydi.

Babasının, gençliğinde ciride çıkarken hayvanına kapattığı gümüş işlemeli Dağıstan eğerini alacaktı. «Yüz altınlık antika eğere tütün sanlır mı, şaştık!» diyerek bu Çorum'lu çok laf eder. Varsın etsin! «Ben kudurdum mu yahu? İki yüz altınlık kısrağa yirmi batman yük vurur muyum? Benimkisi nam için bir iş! Tütünü heybeyle getirsem ne lâzım gelir? Evde çoluk çocuk açlıktan çığnşmakta değil ya... »

Heybe, babasının icabında para taşıdığı, Buhara'nın halı heybesi... Omuzda beşli mavzer... Belde yedili döner... «Vay canına! Bir de bizim Deli Elvan'ı atlandırıp arkama bayraktar aldım mı, dilersem eşkıyalığa bile çıkarım! Ulan iyi... Ulan aferin!»

Eve geldiği zaman fukara Abuzer, kaz sürüsünü yaymaya götürüyordu. Ağa oğlunu görmesiyle yana sıçrayıp ellerini göbeğine kavuşturdu:

— Abuzer kurban! Abuzer kurban bey! -diye sırıttı.

Kenan'ın yüreğini bir acıma yokladı: «Şu fukara, dünyanın bir ucundan gelmiş, bize kapılanmaya çabalamakta... Laf bilmez, dil bilmez, yol-iz, yer-yurt bilmez. Kazları güdecek ki yediği ekmeği hak edecek... Gütsün varsın! Cevdet emmim «Başka memlekette erkek kısmının kaz gütmesi ayıptır» der ama Cevdet emmimin «Allah bir!» dediğine güvenmeyeceksin. Hangi lafı doğru, hangisi alay bilinmez.» İçinde, Cevdet emmisine hiçbir kırgınlık kalmadığını farke-dince biraz şaştı. Suratını zorla asmaya çalışarak: «Oysa bu dünyada Çorum'un erkeğinden yiğit erkek yoktur» dedi, «Çorum' lu yiğit olmasa koca Sultan Hamid bizim Hacı Hasan Paşamızı zaptiyeleri üzerine kumandan diker mi?»

Çorum'da yediden yetmişe bütün erkekler kaz güdüyorlardı. «Akşama yakın, herkes kaz sürüsünü önüne alır da yazıya çıkar. Tarlalann, bahçelerin kıyılarında, su başlarında çömelip pehlivan kazına bakarak keyiflenmek neden erkekliğe yaraşmazmış yahu?»

Abuzer, kazları incecik bir söğüt çubuğuyla haylıyordu.

«Sülük oğlan yanında... Öyleyken çubuğu oğlana vermemesi

neden bakalım? Kazlara bir ziyan erişmesin, hayvanlar nezaketle gezdirilsin, diye! Fazladan herif zorlu çoban... Hangi hayvan olursa olsun gütmeye meraklı... Kazlar bu sebepten böyle semirmişler. Yağlan sarkmış da, göğüsleri yeri süpürür olmuş... »

Kenan, pelvan kaza alıcı gözüyle bakmadığına pişman oldu. «Hele Arap kısrağını hayırlısıyle dama çekeyim, bizim kazı Veli paşanın pelvan kazma vallah billâh bırakacağım! Yenerse ne güzel! yenilirse namussuzun kafasını çeker alınm. Leşini Abuzer tayfası yesin de bize dua etsin!»

Avluya girdi. Abuzer'in kör anasıyle büyük karısı Fati, ahırın kapısında yün didiyorlardı. Ağa oğlunu görünce Fati karı da ayağa kalkmıştı. Dil bilmez dil bilmez güldü. Kenan: «Bu karı vaktiyle güzelmiş yahu!» diye şaştı. «Boyu yüksek de göğüsleri iri...» Fati'yi Abuzer'le gözünün önüne getirdi. «Ayı herif, körpeliğinde buna etmedik hakaret koymamıştır. Bunu yoğurmuştur ki hamur gibi... Ama kan yiğit olduğundan hiç fanma-mış...» Kaba kaba öksürdü.

Babası çarşıda olduğu için selâmlık sayvanına kasılarak çıktı.

Ömer efendi kendisini görmüştü de görmezden gelmişti. Huyudur, birkaç gün dargın gezer. Dargınlanması, verdiği parayı çoğumsadığından değil... Saime hanımın dırdırından korkar. Gizliden keyfolmuştur... Ahbaplarına dert yanarken yüreğinden öğünür. Kolay mı? Oğlunun altına iki yüz altınlık Arap kısrağı çekiyor.

Selâmlıkta kimseler yoktu. Kenan dolaplara baktı. Tütün kutularını, bohçaları gözden geçirdi. Misafir cığaralarının tükenmiş olduğunu görünce suratını astı. «Ulan bu kahpeler ne halt ettiler? Herif gelip bağırsa haksız mı şimdicik?» Babasına özeniyordu. Dolapları kurcalamak, noksan bulup söylenmek Ömer efendinin bayıldığı şeydi: «İşsiz güçsüz olduğundan bunu kendine bir zenaat saymakta besbelli benim babam... »

Soluğunu kesip dört yanı dinledi. Konağın mutfağından kapkacak gürültüleri geliyordu.

Kalın yün çoraplarıyle, gürültü etmeden Benli Nazmiye'nin odasına doğru yürüdü.Niyeti: Kapıyı apansız açmak! Çoğuzaman karıyı çıplak yakalıyor, bağırıp çağırmasına, fırlatacak bir şey aramasına gülüyordu. Bir kere de analığı Güllü ile oynaşırken üstlerine varmıştı.

Kapıyı birdenbire açınca Benli Nazmiye hafif bir çığlık

koparарak doğruldu. Abuzer'in küçük kansı Emey'le karşı karşıya oturmuşlar, cığara sanyorlardı. «Kannın değerlisi işte böyle ceylân yavrusu gibi ürkek olacak! Güllü'nün dediği doğruysa fazladan gıdıklanırmış ki hiç

sorma! Koltuk altlanna doğru parmağını uzatsan bitermiş! Bunlar hep oynak karı huyları... Tadına doyulmaz bir huylar... »

— Korktum kız! Kapı habersizden açılır mı, domuz? Emey ayağa kalkmıştı. Ortaya bir sofra örtüsü sermişler, en

iyisinden kaçak tütününü tepe gibi yığmışlar da, iki yandan cığara sarmağa girişmişlerdi.

— Kan tütün sarmayı hak edebilmekte mi?

— Hak edemeyecek nesi var? Benden iyi sarmakta!

— Aman, «benden iyi» ne demek? Sakın denedin mi Nazmiye abla? Soluğunu moluğunu mu kesti?

Nazmiye gülmeye başladı. Nazmiye gülünce Emey de güldü.

Kenan, karıya gözucuyle baktı: «Uğruna gurbet görünecek karılardan değil gibi... Tıkızlığına tıkız ama boyu yok! Fati karı, bunun yaşındayken bin kez daha değerliymiştir.»

— Oturun da sıkıca sarın reziller! Hem de elinizi çabuk tutun! Bu gece bir tabur misafir var.

— Vay başıma... Essah mı oh Kenan?

— Kız, misafirin yalanı mı olurmuş? Babam beraber getirmese, gecenin bir

vaktinde kapımıza dayanırlar. Sen bizde misafirsiz zamanı hiç gördün mü?

— Doğru... -Emey'e eliyle işaret etti-; Otur... Otur!

— Türkçe öğretmektesin öyle ya?

— Öğretmekteyiz elbet!

— Önce hangi laftan başladın? Sevda lafı mı?

— Sen azıttın ama rezil! Ben babana demez miyim?

— Asıl ben derim. «Hey Çakırların Ömer! Gözünü aç! Bu Nazmiye ablam senin tanrı misafirinin küçük karısına sarmasını belletmekte!... » demez miyim?

— Vallah billâh.. Sopayı çekersem... Kafanı kırarım, kuru kafanı...

— Töbe canım! Bizimkisi hep şaka... Sen şu karıya lafları güzel bellet! İşe yarar lafları... Karı kısmının işine yarar laflar nedir bakalım?

— Neymiş?

— Baştan: «Kız sen ne güzelsin kahpe!» lafı gelir. Buna

karşılık kendisi, «Bırak! Benden bahtsız karı olmaz. Dengime düşemedim!» diyecek...

— Bak neler de bellemiş! Yavrum, sen dersini iyi yerden almışsın. Hemi de bu işlerin ustası olmuşsun. Gözün kestiyse kendin öğret!

Nazmiye işe girişti. İkisi de alışık alışık sarıyorlar ki gâvur memleketinin kalıp cığarası kaç para...

Kenan bir vakit Nazmiye'nin saçlarına baktı. Kömür gibi kara, bilek kalınlığı dört örgü... Uçları kalçalarından dört parmak aşağıda... «Karı yaman arkadaş... 'Tarlanın taşlısı, karının saçlısı' demişler. Bu karı, bu koca Çorum toprağını boşuna yakıp kül etmemiş...» Bir zaman da Emey'i seyretti. Kırmızı dilinin ucuyla cığara kâğıdını bir ıslatması var ki adamın yüreği bozulur. Arada bir alttan yukarı, yan gözle Nazmiye'ye bakıyor da, dişlerini ışıldatıp gülüyor, gülmesiyle al yanakları çukurlaşıyor. «Töbe! Bu karı da değerli arkadaş!'Allah sahibine bağışlasın!» Nazmiye dönüp baktı. Kenan, karının gerdamndaki beni, gözlerinin karalığını, bu kara gözleri sürmelenmiş gibi saran morluğu görmesiyle, bir tövbe daha çekti. «Hayır yahu! elin dağlı karısı Nazmiye ablanın güzelliğine nasıl yetişebilirmiş? Dünya bir yana, bu Nazmiye kahpesi bir yana... »

Tam bu sırada aklına altın torbası geldi. Gelmesiyle: «Aman şunlara bir oyun oynamalı!» diye sevindi. Emey kanya belli etmemek için biraz yana döndü. Kesenin ağzını cebinde çözüp Nazmiye'nin arkasına yaklaştı:

— Biraz da şu tütünden sarın! -diyere'; altınları omuzundan aşağı boşaltıverdi.

Karılar şaşkınlıkla, telâşla, biraz da korkuyla haykırıp sıçradılar. Sesleri altın şarıltısına karışmıştı. Kenan: «Su sesi, altın sesi, ille de karı sesi...» lafını hatırlayarak, kaşlannı çatıp kasıldı: «Suyun sesi de neymiş?» dedi. «İlle altın sesiyle güzel karı sesi... »

— Aman bunlar neyin nesi Kenan? Bunları nereden buldun, kız?

— Ayıngacılığa sıvanmaktayız, senin haberin mi yok abla?

— Essah mı?

— Essahı şu ki: Kenan ayıngacılığa başladı mı tütün yerine altın getirir.

— Yalana bak! Ömer ağam tarla marla mı alacak?

— Laf mı şu! Biz adam değil miyiz?

— Haydi ordan... Bunca parayı sen nerden bulacaksın? Kaç lira bu böylece?

— Kaç lira olduğunu tam bilirsen birini sana verdim gitti. Haydi bilebil

bakalım!

— Dur kız, aklım karıştı. Elli altın var mı, elli altın?..

— Vay avanak vay! Elli altınmış... Ben elli altını paradan sayıp üstünde

gezdirecek herif miyim? Hele çık!

— Yüz altın!

— Kız sen, elliden, yüzden başka hesap bilmez misin? Çık...

— Yüz elli...

— Ne fayda, üstüne vurduramadın. Bu böylece tam iki yüz sarı lira...

— Olmaz, saymam! Ben bilecektim. Hemi de bildim sayılır, biri benim... İlk lafından dönersen erkek değilsin.

— Höst! Geçti yavrum! Kendin bilemedin. Kendinden hileydin, altını boynuna taktındı.

— Ne olacak bunlar?

— Kısrak parasıdır. Senin haberin yok! Soylu Arap kısrağı bağlanacak ahırımıza...

— İki yüz altına mı?

— İki yüz

— Sen kudurdun mu rezil? Bir kısrak iki yüz altın mı olurmuş?

— Ama nasıl kısrak! Osmanlı padişahının binmediği bir kısrak...

— Yalandır hay yavrum! Seni aldatmışlar. Bir kısrağa iki yüz altın verilmez. Ömer ağanın haberi var mı? Habersiz bir halt edersin, seni yatırır da keser.

— Meraklanma, haberli. Parayı kendisi verdi.

— Delirmiş bunlar... Baba-oğul siz kudurmuşsunuz. İki yüz altınlık kısrak senin neyine alçak! İngiliz'den kale mi alacaksın? Şunun daha ucuzunu bul oh Kenan! Biraz ucuz olsun da birkaçını da biz takınalım!

— Takınması kolay... Biz, bunca zamandır «Takınma» mı dedik orospu?

— Rezil köpek! Sopayı çekersem... Ben öylesini mi söyledim?

— Ne bileyim! -Meşin torbayı ortaya attı-: Toplayın da şuna doldurun! Biri noksan olursa keyfinize... İkinizi de ararım,

anadan çıplak soyar ararım ki karnınızın içine kadar... Emey karıya bunu böylece anlat!

Emey karı, adı anılınca, korkulu düş görüyor gibi hem ürperdi, hem inledi. Gözlerini şu kadar şu kadar açmıştı. Suratı bir hoş... Ağzı biraz çarpık... Karı nerdeyse aklını sıçratacak... Dalgınlıkla altınları avuçluyor da, parmaklarının arasından su gibi geri akıtıyor.

Kenan, «aşınrlar maşırırlar!» diye telâşlandı, «birinin huyu suyu belli değil, ötekisi de kötü karı... »

— Dur Nazmiye abla! Keseyi bırak! Şunlan sedire getirin.

— Ne olacak?

— Siliği miliği varsa değiştireceğiz. Bedevi şeyh, silik lirayı paradan sayar değil!

— Bu nasıl imansız bir şeyhmiş?.. Altın kısmının siliğinden n'olur? Hep altın...

— Oralarda altının siliği geçmez! Karılar altınları avuç avuç sedire taşıdılar. Kenan önüne yığılan ışıltılı kümeyi bir zaman karıştırdı. Paraya değer verdiğinden değil, kanların gözlerindeki para açlığıyle biraz eğlenmek için... Sonra hiç acele etmeden teker teker evirip çevirerek liraları keseye koydu. Yüreğinden saymış, noksan olmadığını anlayarak ferahlamıştı.

Karılar, altın yığınına, meşin torbaya girip gözden kaybolana kadar, hiç seslenmeden baktılar,sonra bayılmışlar da yeni ayılı-yorlarmış gibi sarsılarak içlerini çektiler. Nazmiye boğuk boğuk:

— Essah mı kız? -diye sordu-. Bunları hep bir kısrağa mı yatıracaksın deli?

— Kısrağa... Sen karı olduğundan, Arap kısrağı ne demektir bilmezsin! Arap kısrağı sırasında adamın canını kurtarır. Ayıngacılık maskaralık mı?

— Gel vazgeç, oh yavrum! Elli liralığı elverir. Daha ucuzunu alalım.

— Elli liralık nasıl elverebilirmiş? Araba atı mı almaktayız?

— Geberesiceyi çalarlar. Çaldırırsın da derdinden ölürsün!

— Çalarlar mı? Çalmak kimin ağzına?

— Vallah çalar Çerkezler. Misafir ahırına çektin mi çalacaklarından hiç şüphen olmasın! Biri biner savuşur. Bizim burası Veli paşanın tüccar hanından kalabalık... Hele Çerkezler hiç bakmaz.

Kenan, elini korkuyla altın torbasının üstüne koydu:

— Essah kız! Gecenin bir vakti gelen kim, hayvanını eğerleyip savuşan kim?... Gördün mü işi? Ne halt etmeli?

— İki yüz altınlık kısraktan vazgeçeceksin Kenan oğlum! Altınları bana ver. Gözüm gibi saklarım. Birer ikişer harcanırsın.

— Kız dur! Aklımı karıştırma kahpe! Ah bu babamın işleri... Ahırımıza bunları konduracak ne vardı? Bunları ahıra kondurma-saydı, oraya çekerdim de başında beklerdim... Dur hele... Ulan iyi! Ulan aferin! Bunların ahırda olmaları iyi... Bunun herif kısrağı bekler. Sor şuna... Bakalım herif Arap atından anlar mıymış?

— Dil bilmez kahpeye bunu nasıl sormalı?

— Doğru... Ben yarın Abdülfettah'ı getiririm. Konuşsunlar. Ulan iyi... Kısrağı bunlar bekler. Abuzer'in kılıç elde beklediği hayvanı bir alay Çerkez gelse götüremez!

Emey'e bakıp güldü. Karı da yanaklarım çukürlaştırıvermiş-ti. Kenan: «Bunlar da Araptan sayılır» diye düşündü, «Hayvandan anlasalar gerektir.

Hey benim hemedânî kısrak! Anan seni kadir gecesi doğurmuş!»

— Neye güldün rezil? Ağzın yırtılacak! - Hiç... Güldüm.

— Erkek milletinde neden akıl bulunmaz hey Allah! İki yüz lirayı götürecek de bir kısrağa sayacak. Ağlayacağına, oturmuş da güler hıkır hıkır... Kısrak buna oğul doğuracak gibi.. Gülme rezil! İlk dizginde çatlar da geberir inşallah.. Çatlar geberir de isteğin kursağında kalır.

— Höst! Kancık it ürümekle... -Elini şakadan kaldırdı-: Şamarı çekerim haa... Lafını geri topla!

Emey, tokat kendisine gösterilmiş gibi boynunu bükerek gözlerini kırpıştırdı, ama, oğlanın aklı kısrağa fena takıldığından cilvenin farkına bile varmadı.

II Çakırların Kenan kısrağı getirip Abuzer takımının oturduğu ahıra bağladıktan bu yana, Çorumlular Arap atından başka bir şey konuşmaz olmuşlardı.

— Bu herif deli...

— Hangi herif?

— Çakırların Ömer...

— N'olmuş? Gene mi bir çingen takımı bulmuş? Yeter etti.

— Değil yahu! Arap kısrağını duymadın mı?

— Dur hele «Arap kısrağı» ne demek? Bildiğimiz hayvan kısrağı mı, yoksa karıdan bir kısrak mı?

— Bildiğimiz binek kısrağı...

— Kendi mi binecek? Kudurmuş mu bu yaşta? Ucuza kapatmışsa diyeceğim yok!

— Nerenin ucuzu? Tam üç yüz altın...

— Bir kısrağa mı? Tövbe yalandır.

— Yalan olur mu? Oğlan tutturmuş...

— Attın namussuz! Üç yüz altın sayıp şuncacık rezilin altına kısrak mı çekilirmiş? Arap kısrağı dediğin padişah kızı mı?

— Vallah billâh... Ben de kahveci Abdülfettah'ın yalancısıyım! Kısrağı bir bedevi şeyhi getirmiş de Mecitözü'nde Çerkez Mehdi beye konmuş. Kenan kopuğu duymasıyle gecenin bir vaktinde ezrail gibi yetişmiş... Tam Mehdi bey pazarlığı keserken...

— «Araya girdi» diyeceksen, hayır olmaz. Yalan olduğu işte belli bir şey... Mehdi bey öfkeli bir heriftir, iki yüzlü kamayı çekip barsaklannı deşmemiş mi?

— Yahu, Çerkez beyi kendi evinde kamayı nasıl çekebilir-miş? Fukaranın eli kolu, dili dişi kitlenmiş, «Vay noiaydı da, bu

densizlik benim evimde olmayaydı» diyerek kafasını yumruk-lamış.

— Ey?..

— Eysi... Sonunda, bunlar vur aşağı, tut yukarı pazarlığı bitirmişler.

— Üç yüz altına he mi? Yalandır kardaşım!

— İnanılır değil ya doğrusu bu.. Arap kısrağı üç yüz altına alınmış... Bedevi şeyhi: «dört yüzden aşağı idare etmez» diye dayatmışsa da...

— Sen ne demektesin! Üç yüz altını saymışlar da, öyle mi?

— Üç yüz hazır... Üç yüz altınlık meşin torba aralıkta taş parçası gibi çok yuvarlanmış.

— Nasıl yuvarlanma?

— Bildiğin gibi teker meker... «Alıver şunu... Oh şeyh efendi, sen hele şunu kuşağına sok ki bir...» diye beriden Kenan kopuğu itelemekte; «Lâ vallah!»

diyerek bedevi şeyhi geri sürmekte...

— Attın şimdicik, asıl sen yuvarladın! Tarih kitaplarının yazmadığı bir iş! Üç yüz altına bir hayvan mı olurmuş? Sultan Hamit üç yüz altın için İstanbul Galata'sının Ceneviz sarrafına tam bir hafta kanlılar gibi yalvarmakta ki paşalarının maaşını vere! Eğer doğruysa bu bizim Çakırların Ömer'in tutumu Müslümanlığı bıraktı da gâvurluğa saptı birader!

— N'apsın? Oğlan dayatmış, «Ya Arap kısrağı... ya İstanbul gurbeti!» demiş.

— İstanbul gurbeti ne demek?

— İstanbul medresesine molla yazılacak!

— Yahu benim aklım karıştı. Arap kısrağıyle İstanbul medresesinin ilişiği nedir? Bu oğlan elifi görse mertek sanmaz mı?

— Sanmakla... Gidip okuyacak...

— Anladım ve de inandım. Ömer efendi nâmerdi: «Aman benim oğlum okur mokur, adam olur!» korkusuyle altınları saydı. Oğlan gitseydi iyi idi kardaş, Çakırlardan at hırsızı, eşkıya yatağı, kahpeci, sarhoş görülmüştür de müftü çıkmamıştır. Çakırlardan çıkacak müftünün, vaktin birinde buraları karıştıran Kambur kadıyı bastıracağından hiç şüphen olmasın.

— Evlât senin değil ya, eğlenirsin! Kenan oğlan delidir, basar giderdi, giderdi de İstanbul gurbetinde yiterdi. Oğlanın buradaki yırtıcılığı babasının gölgesinden... İstanbul'un rüzgârı sert gelir.

İstanbul'un kopuklarını yaman söylemekteler. «Yediler», «On ikiler» diye kopuk çeteleri varmış ki dağ başının eşkıyası kaç para! Bunların her biri bir vezire arka vermiş. Köşe başlarında pala bıçaklarıyle vuruşurlarmış ki Yunan harbinin meydan muharebesi de öyle değil...

— Kenan da gözüpek domuzdur haa... Aralarına kanşır da çok hüner gösterir!

— Yahu o fırtınaya, fukara Kenan oğlan nasıl kanşabilirmiş de hüner gösterirmiş? İstanbul ne demek? Sayki Kur'an'ın yazdığı mahşer yeri... «En kötü İstanbul kahpesinin eteğine, en azından dört tane padişah yaveri yapışmıştır» dediler. Her biri, bıyıklarına adam asılır, dağ gibi cihan pehlivanı yaverler... Bizimkini budarlar da kabuğu soyulmuş kavak dalına çevirirler.

— Ben olsam üç yüz altınlık Arap kısrağı alacağıma: «var git!» diyerek deflerdim. İstanbul'un işleri senin anlattığın gibiyse, gitmesiyle gelmesi bir olurdu. Onun yazılacağı medreseyi ben bildim. Çiçekçi sokağının kahpe kârı medresesidir. Orada bizim ağa oğlumuzun hızını İstanbul'un kansı ossaat alır. İstanbul'un karısı yakıcıdır ağa... En ufağı bildiğimiz cehennem ateşi!

— İşte bu doğru! Sen, Binbirdirek batakhanesinde olanları hiç dinlemedin mi? Batakhanenin tam bin bir tane direği var. Ucu bucağı belirsiz bir batakhane... Bir kapısından «hoşgeldin ağa! Şöyle buyur» diyerek içeri alırlarmış, öteki kapısından leşini denize yuvarlayıverirlermiş! Her bir direğine bir zibidi hovarda leşi asılı bir batakhane...

— Ne güzel! Pislik temizlenirdi. Bu Kenan gebermekle Çakırlar kabilesi battal olur. Aman oğlanı İstanbul gurbetine salmanın kolayı arkadaş!

— Ömer efendi, bundan salamamış ya... Oğlan iki, üç olsa benim bildiğim Ömer efendi, hiç bakmazdı.

— Evet ağa, oğlan tek... Bir evde oğlan tek oldu mu şakası yoktur. Keklik etiyle besleyeceksin. Hele babası, Ömer efendi gibi variyetliyse, istediği kısrak, beş yüz altına bile alınır.

— Bir kısrak alınmayla belâ defolsa...

— Aman dahası da mı var?

— Var elbette. Yedili bir lüver, sapı som gümüş... Bir de, kundağına Kur'an âyeti işlenmiş mavzer tüfeği...

— Eşkıyalığa mı çıkmakta bu rezil? Yoksa Ebamüslim efendimiz gibi teberi çekip din yolunda savaşa mı girmekte?

174

— Bilemedin, niyeti ayıngacılık... Arap kısrağını Bafra'dan tütün getirmek için alası...

— Söylesene be adam deminden beri... Ben de: «Bu oyun nasıl bir oyun?» diyerek... Şimdi meselemiz gün ışığına çıktı. Gâvur Ali'nin domuzluğu... oğlanı bu işe Gâvur yellemiştir.

— Artık oraları bize karanlık... Çakırların Kenan oğlanı birkaç güne kadar tütün kaçakçılığına soyundu bil!

— Aferin! İşte bunu beğendim. Köpoğlusu işin kolayını bulmuş. Bu toprağın namlı kaçakçıları da, namlı kolcuları da babasının ahbapları... Görürsünüz,

Kenan kopuğu yakında yedi vilâyet toprağına nam salsa gerektir. Babasının hatırını sayıp kolcular bunun üstüne varamayacak! Yakında oğlanın türküsünü yakarlarsa, hiç şaşırmayalım! «Şurada kolcu pususuna uğramış, bir vakit vuruşmuşlar! Sonunda bizim Kenan efendi bunalıp 'yiğitlikte kahpelik olmasın!

Ben sıkıştım. Şimdiye kadar kurşunları ata sıkıyordum, simden sonra ete sıkacağım. Bana sağ yandan bir yol açın, basıp gideyim!' diye narayı basmış...» diye çok laf duyarız.

— Doğru! Hangi köye uğrasa, muhtar odasına yanlar. Tütünü, harman zamanı ödemesine hemen bölüşürler. Soylu yerin oğlu olduğundan Bafra ağaları da paradan yana sıkılamaz, kapıdan karşılayıp: «Dilersen tarlayı da sar götür. Para ne demek? Hiç vermesen ne lâzım gelir?» derler. Evet bu Kenan oğlanın lafını biz çok işiteceğiz ağa! «Geçenlerde Arnavut kolcu başı çevirecek olmuş! Mavzer kurşununu Arnavut'un martin namlusuna

sokuvermiş!» diyen hangisi, «Sıkı dur Arnavut oğlu! Nah vardı bizim telli kurşun! diye nâralanıp fesini fıkaranın başından almış!» diyen hangisi...

— Evet, bizim toprağımızın adamı avanak olduğundan inananlar bile bulunur. Hem görürsünüz, oğlana da bir hal gelir kardaşlar, «Geçenlerde bir Çerkez köyünde tartıya hile yapacak oldular» diye başlar, «parayı vermeyecek oldular. Canavar gibi ortaya çıktım, mekanizmayı bir oynattım bitti!» diyerek çok yiğitlenir. Ama Arap kısrağını yaman anlatmaktalar ağa... «Eder» denilmekte...

— Bırak! Biz Çorumlu değil miyiz? Huyumuzdur. Bize eşeğin bile garibi makbul! Oh ne güzel! Çakırların parasının mayası, faiz parası... Milletin canını yakarak dirhem dirhem

topladıklarını, böyle batman batman harcanmazlarsa, bunlara şeytan bile güç yetiremez.

Millet kahvelerde, çarşılarda böyle konuşurken Çakırların Kenan «iki tımar bir yem sayılır!» diyerek vakitli vakitsiz ahıra koşuyor, kaşağıyı ele alıyordu. Keyfine diyecek yoktu. İnceden bir de ıslık peydahlamıştı. Arada sırada öttürüp arada bir, «hele yavruya hele! hele kahpeye!» diye naralar salıyor ki gümbür gümbür...

Kenan oğlan, tütün kaçakçısı Gâvur Ali emmisiyle Bafra'dan ikinci ayıngasını yeni getirmişti.

Bedevi şeyhinden iki yüz altına kısrak aldığından beri bütün çarşıya ilk çıkıyordu.

Üzerine bir kasılma gelmiş ki kolları iki yanına kavuşmaz olmuş... Gâvur İzmirinin rezil Çakırcalı efesi de öyle değil... Görenler İngiliz kralının kızını dağa kaldırmış sanır. Sağ kaşına iyice yıktığı fesin oyalı yazması omuzundan savrulmakta... Bir yiğitleniş ki rahmetli Dilâver paşada bile görülmemiştir.

Köşeyi kıvrılınca karşısına çıkan biricik ahbabı Murat; Kenan'ın bu gelişine bir zaman şaşarak baktı. Sonra:

— Oğlum nedir bu böylece? - diye güldü -, gel hele... Bedevi kısrağına bineli aşağılara çadır kurmaz oldun.

— Bırak Allasen! Başımıza bir belâ sardık ki... Tımar etmesen olmaz. Yemini, suyunu vaktinde vermedin mi?... Haydi biz kısrak derdindeyiz, sen bizi neden arayıp sormadın?

— Üç yüz altınlık kısrağın üstündeki yiğiti biz nasıl arayabi-lirmişiz bakalım? Bilenler, «Bu kısrağın üstünde durmak kolay değil» diyerekten... Burası doğru ya benim sezinlediğim başka!

— Neymiş?

— Hele yürü... Tenhaya çıkalım ki...

— Neymiş yahu?

— Kara herifin karısı yamanmış öyle mi?

— Hangi kara herifin karısı?..

— Babanın Tanrı misafiri... Abuzer ağanın...

— Ey?...

— Karıyı yaman anlattılar. Hamam gününden bu yana Çorum'un kanlan bile,

«N'olsa da, bir daha raslasak, doyasıya

baksak!» diye Paşa hamamına dökülmüşler. Kandaki bedenin yanında ak gümüş halt etsinmiş oğlum!

— Bana ne?

— Sana ne mi? Sen bedevi kısrağını nereye çekmişsin bakalım?

— Nereye çekmişim?

— Yahu bir bizden mi gizli? Bütün Çorum'un bildiği bir mesele!... Sen kısrağı Emey kannın yattığı dama çekmedin mi?

— Çekmekle...

Murat bir adım gerileyip Kenan'ın suratına bir vakit baktı:

— Oğlum! bizden saklamakla eline hiç bi şey geçmez. Laf ortaya düşmeseydi, belki belkiydi. Ama laf ortada... «Bu oğlan üç yüz altınlık kısrağı bu kannın yüzünden aldı» denilmekte, «aldı ki kanya yakın ola... » denilmekte... «Ama ne fayda! İki kısrağa birden binerse sonunda baldırları tutmaz, tekerlenir de boynu altında kalır bunun... » denilmekte...

— Yahu bunlar nasıl yaraşıksız bir laf! Yahu biz...

— Uzatma! Herifin kulağına gitti mi, kılıcı çekmesiyle seni bitirir.

— Sen bunları essah mı demektesin, yoksa ağız yoklaması mı?

— Herif duysun da ağız yoklaması mı, essah mı, görürsün. Bir karıya sevdalanınca üç yüz altınlık kısrak almak nasıl bir oyun! Gecenin bir yarısı nâra atarak zamparalığa mı gidilirmiş?

— Yahu bu nasıl rezillik! Biz tanrı misafirine kötü bakacak...

— «Herif miyim» demenle... şaplağı çekerim! «Aman Benli Nazmiye!» diyerek babanın kahpesi için ağlayan sen değil misin? Şimdi bize, «Tanrı misafiri» düzeni nasıl bir düzen?

— O başka...

— Oğlum bunun nesi başka?... Nazmiye de senin bir analığın sayılır. Analığına gönül düşüren bir rezil, tanrı misafiri mi sayarmış? Kısrak işini iyi kuramadın arkadaş, Çorumlunun çekemezliği kabartılmayacaktı.

— Git yoluna Murat... Vallah billâh benim karıdan mandan haberim yok! Ben ayıngacılığın derdiyle gece uykularını yitirmişim!

— Neden?

— Nedeni sorulur mu? «Bir yanlış halt ederiz, bir yerde bir uygunsuzluk olur, nam elden gider» diyerek...

— Artık orasını ben bilemem! Millette laf çok arkadaş! Ben senin yerinde olsam...

— Olsan?...

— Bu işi çok uzatmam!

— Hangi işi? Ayıngacılığı mı?

— Bırak ayıngacılığı... Emey karı işini... «Bir meselenin söylenmesi,

olmasından kötü» demişler. Bu karıyla senin adın bi kez çıktı. Herif nasıl olsa

bir gün seni kılıçlayıp gebertecek. İyisi, kocasına duyurmadan şunun tadına bak! Ölürsen de bedavadan gebermiş olma...

Kenan, birdenbire işin şakaya gelmeyeceğini anladı. Korkudan boğazı kuruyuverdi. Bir meseleyi, bir kasaba halkı yakıştırdı mı, ha olmuş, ha olmamış...

Çakırların uçkur gevşekliği işinde evvel-eski alınları lekeliydi. Babası bu yaşta camiden gelse «Kim bilir kimin kızından, gelininden?» derler. Üst üste yutkundu. «Vallah billâh!» diye üstüste yemin çekmeye başladı. Ama Murat oralı olmadı. Lafın arkasını hiç kesmiyor, hep bildiğini okuyordu:

— Hayır! Üç yüz altınlık kısrak alınmayacaktı, hele karının kondurulduğu ahıra hiç çekilmeyecekti. Gece gündüz, vakitli-vakitsiz seyirtmekteymişsin!

— Tımar yahu! Biz hayvanımıza bakmayalım mı?

— Artık oralarını kendin düşün... Gidip gelmeyi biraz arala...

— Vallah billâh Murat... Şart olsun benim karıdan haberim yok... Ulan sen gâvur musun? Biz ruh gibi ahbap değil miyiz? Ben şimdiye kadar senden hangi işimi gizledim ki...

Murat gene şaşırarak baktı:

— Essahtan karıyla bir işin yok mu?

— Kitap çarpsın yok...

— Peki kan?...

— Ne demek?

— Dedikleri kadar güzel mi bu Emey kahpesi?... Kenan biraz düşündü. Karıyı gözünün önüne getirmeye

çalıştı. Gözünün önüne getirmesiyle yüreğinden pıt diye sanki bir şey koptu.

«Kan güzel mi, nasıl bi laf... Kan dünya güzeli.. Tuu... Biz essahtan şaşırtmışız! Yok, Arap kısrağı, yok ayınga diyerek, biz... » Bu kez bir başka çeşit yutkunuyor, her yutkunuşta sanki erimiş kurşun yutuyordu. «Karıya tutulmuşuz da haberimiz mi

yok hey Allah?.. Karı bizi bağladı. Kör karıya kâğıt yazdırdı, gördün mü?»

Murat anlatıyordu:

— Doğrudur... Sende akıl ne arasın! Arap kısrağı derdine düşüp kanyı gözün görmemiştir, hey avanak, dünya güzeli kanyı... Ama ne olmalı olmalı, kopuğun biri şunu çileden çıkarmalı ki...

Kenan hırıldayarak bağırdı:

— Nasıl çileden çıkarmak? Bizim avlumuza konmuş karıyı, öyle mi?

— Eloğlu, bak bakalım, sizin avluyu ipler mi? Herkes senin gibi avanak değil!

— Kan dil bilmez.

— Bu işin ayn dili mi varmış? Herif altını göstermesiyle yola yatırır da...

Sen beride «dil bilmez» derken... Doğru söyle, Benli Nazmiye'nin de hiç ağzını yoklamadın mı? Benli Nazmiye, kannm yüreğini çoktan öğrenmiştir. Benli Nazmiye ne demek? En keskininden «Osmanlı binicisi» demek... Yârenden yana da yoklamıştır, hovardadan yana da...

Kenan, Emey karı için Nazmiye'nin bir şey deyip demediğini aklına getirmeye çalıştı: «Hiç... Sormadık ki söylesin! Ulan namussuz! Sormaz mı adam? Öğren de varsın fikrinde dursun!» Geçenlerde bir gece, babası olacak sakallı papaz,

Emey'i çağırtmış da dizlerini oğdurmuş. Diz oğdurmak da Ömer efendinin kan işlerinde deneme yolu... Herif körpe hizmetçileri o işe hep dizini oğdurtarak alıştırır. «Peki! Bu Nazmiye kahpesiyle Güllü orospusunda hiç mi utanmak yok! Bunların seslenmemesi, düpedüz cadı karılık değil midir?»

Kenan'ın yüreğine gitgide bir acı çöküyordu. Karılar bir olup sakın fukara Emey'i babasının koynuna itelemesinler! Avurtlarını açıta açıta dişlerini sıktı. Murat soruyordu:

— Benli Nazmiye bi laf etmedi mi, dedim?

— Etmedi. Bırak! Yahu nedir? Biz aklımızı temelli yitirmişiz de, kısrak derdine düşmüşüz! Adam öyle bir karıyı...

— Bi yoklamaz mı?

Kenan başını salladı: «Bir de karıya 'bodur' dedik! Ulan nerenin boduru? Karı dünya güzeli! Koca Çorum'un karısı-erkeği arkasında... Şu Murad'ın dediği gibi, biri çileden çıkarmalı ki ben

sana sormalıyım namussuz Kenan! Ulan bedevi şeyhinin kötü kısrağından senin alıp veremediğin nedir?»

— N'oldu arkadaş? Suratın karardı ki domuz gibi...

— Hiç...

— Hiçmiş... Elini çabuk tut!Nazmiye,Emey karıyı ablacılığa alıştırırsa şart olsun, kıyamete kadar yanarsın. Karı sevmeye, Karıya sevilmeye alışmış karıdan erkek kısmı çokluk bir şey elde edemez.

Kenan: «Neden?.. Güllü'yü alıştırmış... Biz bi şey elde edememekte miyiz?» diye düşündü, pek aldırmadı.

— Neye güldün rezil?

— Hiç!

— Ben seni bilirim. Şu dakika aklına bir domuzluk düştü. Sen aklına düşeni başa çıkaramazsan, hey Çakırların Kenan, geberirsin! Allah vere de aklına gelen

insana yarar bir iş olsa... Şimdi dinin gibi doğru söyle, karıyı hiç mi yoklamadın? Yokladın da yakınlık mı vermedi?

— Hangi karı? Emey mi?

— Nasıl bilirsin. Evet, Emey!

— Yoklamadım!

— Vallah mı?

— Vallah...

— Yanlış oğlum! Adam, bir bakar n'olacaksa... Ne demişler? «Doğruysa anam-bacım olsun. Eğriyse ben de orak gibi eğriyim, hakkımı versin!» Kara

herifin namus yüzünden gurbete çıkması benim karnımı bozdu arkadaş! Bu iş bir dolaşık iş...

Sen «yâ Allah» diyerek bir kere el atacaktın.

— Peki, dil bilmeyince...

— Yavrum, gâvur içine de gitsen, hovardalığın bir tek dili vardır.

— Neymiş?

— Ya altın gösterirsin, ya da tenhada etini burarsın.

— Sonra?

— Bunun sonrası olmaz! Altına sırıtması, etini burunca «uf» diye cilvelenmesi «haydi» demektir. Hovarda gibi hovardaya, yelesini toplayıp sıçramak düşer! Bu sizin Emey, anadan kısırmış arkadaş! Anadan kısır karı değme Arap kısrağından zorludur, bir bakıver! Güç yetiremezsen, ahbaplık bütün bütün ölmedi ya, bir ucundan da biz tutarız.

180

— Höst rezil! Bizim gücümüzün yetmediği yerde öyle mi?

— Ne bileyim! Güç yetireceğini kestirsen aralıkta bir bakmaz miydin? Karı seni, sakın durduğun yerde yıldırmasın?

— Hele namussuz!

— İyisi mi oğlum, sen bu günden tezi yok, işmarı salla!

— Yahu, dil bilmez karı Türkçe işmardan ne anlar?

— Bir «dil bilmez» lafı tutturmuşsun avanak! İşmarı çek!

— Herife söylerse?..

Murat, suratını iğrenmiş gibi buruşturdu:

— Tamam! Şimdi anladım! Sen kara herifin kılıcından yıldın! Tuh Allah belânı versin yüreksiz! Ben de «bu böyle olmayacaktı ya, neyin nesi?» diyerek... Geri dur... Yarın sabah ben sizdeyim! İşmarı çekelim de dil bilir mi bilmez mi, gör anla! Yahu bizi sen dünyaya türkü mü edeceksin? Kanlar ne demekteymişler? «Natır karı keseyi vurdukça hamama ay doğdu sandık!» diyesiler. Gülmesinde yanakları gamze veren bir kan ki olursa o kadarmış!

Kenan'ın solukları gene ağzına sığmaz olmuştu. Islak ıslak söylendi:

— Ya kocası olacak kavata derse... Derse, demekteyim?

— Kan yolluysa hiç demez! Değilse utanır, diyemez. Başkaca, «herifimin başı derde girmesin. Şurada benim yüzümden rahatımız kaçmasın!» diye seslenmez. Sen de aralıkta istediğini alır, keyfine bakarsın.

— Peki! Kocasına diyenleri n'apalım?

— Onlar kan mı arkadaş, onlar eşşoğlu eşşek!

— Ya bu da eşşoğlu eşşekse?..

— Bana sorarsan bu güzellikte karıdan, eşşoğlu eşşek pek çıkmaz. Neden mi? El adamı, yavruyken alıştırmıştır da ondan... Dur hele... Dur yahu! Herif babana ne demiş? Kendin söylemedin mi? Herif babana: «Emey karı bizi baştan çıkardı da

gurbete düşürdü» dememiş mi? Sen bu lafı aklının tam ortasına yazacaksın

arkadaş! Şimdi söyle bakalım? Bu kannın suratı hep asık mı yoksa hep güleç mi? Kenan biraz düşündü.

— Hep güleç... Hizmet görürken de eline ayağına tetik... kısrağı tımara insem, kaşağıyı, süpürgeyi, keçeyi koşturur, çulunu örter. - Biraz durdu. Ahırın alaca karanlığında kımıldanan Emeyli gözünün önüne getirdi. Kendi kendine konuşur gibi -: Bu karı bi hoş - dedi -, gülmesi nasıl bir gülme... Bu karı hayıngü-

zel... Gülerken kancık kancık diş ışıldatması neyin nesi?

— Evet, güzel bir kan ister istemez hayın olacak! Ya kocasına, ya da hovarda milletine... Ulan şaştım. Adam bir ahırda yanbe yan kısrağa bakar da şunun etini burmaz mı? Eti de kimbilir nasıl kokarmıştır. Gül suyu gibi... Vallah sen erkek değilmişsin Kenan! Yüreğine ılık ılık bi şey akmadı mı? Karnın hiç mi ezilmedi?

— Hiç... Ama ben bu karıyı imansız gördüm. İmansızlığını ne yapalım?

— Karının imansız görüneninde, yürek yufkalığı çoktur, oğlum! Biz böyle biliriz. Yüreğinin verimkârhğını saklamak için imansızlık bir oyun...

— Şuna bak! Benli Nazmiye de imansız... Hani yüreğindeki verimkârlık?..

— İşte şimdi haltettin! Benli Nazmiye'ye «verimkâr» değil diyen, boyunca günaha girer. Bir evin yediden yetmişe bütün erkeklerini mi doyuracaktı? Babana ettiği bunca iyilik elvermez mi? Beni dinle arkadaş! Nazmiye'nin sana el değdirmemesi şimdicik bizim işimize yarayacak!

— Ne gibi?

— Sen Emey işini doğruca Nazmiye'ye açarsın. Biraz yalvar: «Aman biz öldük, Nazmiye abla, sen amanı bilir misin? diyerek biraz ağla -Murat keyifle güldü-: Hey gidi Çakır Kâhya Kabilesi... Allah size bu yolda «yürü-yâ kulum!» demiş. Ne yana dönseniz kârlısınız. Neden mi? Nazmiye kahpesine bu Jafı açtın. Karı sana şimdiye kadar cilvelenmişse «Eyvah! Emey karı oğlanı elimden alacak!» diye hemen razı olur. Yook... Nazmiye karı seni adamdan saymamışsa, o zaman Emey'i, sevabına, yola getirir. Gülersin, domuz! Baltan kütükten çıktı ya, gülersin! bak arkadaş, yiğitlikte kahpelik olmasın! Karılardan hangisi yola yatarsa ben tadımlık bahşişimi isterim!

— Yola getirelim, bahşişi avucunda bil!

Kenan açıktan böyle dedi ama içten: «Hele rezil! Bunun bahşişi mi olurmuş!» diye gülüverdi. Karıların ikisini de razı etmiş gibi yüreğini kaynar bir sevinç doldurmuştu.

Bir iş uydurarak Murat'tan ayrıldı. Hızlı hızlı eve dönerken yüreğindeki sevinç birdenbire korkuya döndü. Büyü üzerine, şimdiye kadar duydukları aklına gelmişti. Kâğıt yazarlar da eritip suyunu içirirler. «Peki, biz bu kahpenin elinden su içtik mi?»

182

Emey'in kendisine su verip vermediğini bir türlü hatırlayamıyor-du. Hamam dönüşü, Abuzer'in büyük karısı Fati kahpesinin kılıç savurmasını görür gibi oldu. Sırtı korkuyla ürperdi: «Karı bize kâğıt yaptıysa bu işten kurtuluş yok! Herif bizi ikiye biçer! Karıyı bıraksan ince öksürükten geberirsin! Erkek kısmı sevdalanıp murat alamadı mı bitti! Karıyı yola getirsen ölüm, getirmesen ölüm! Şaştım Allah!»

Deminki hızı kalmamıştı. Ayaklarını sürüyerek gönülsüz gönülsüz yürüyor, korkuyla yutkunuyordu. Eve yaklaşırken bu korkunun asıl sebebini anladı. Kara herifin kendisini öldüreceğinden değil, Emey kahpesinin muratlık vermeyeceğinden korkuyordu.

Abuzer'le sülük oğlan gene kaz gütmeye gitmişlerdi. Fati kan ahırın yanında bir şeyler yapıyordu. Emey ortada yoktu.

Kenan ellerini beline koyarak dört yana can sıkıntısıyle bir zaman baktı.

Eskiden dakika geçirmez, kısrağını seyretmek için ahıra koşardı. «Usandık, gördün mü?» diye düşünerek biraz kederli, biraz şaşkın gülümsedi:

«Adam kısmı bir şeyden usanınca mı canı sıkılır, canı sıkkın olduğundan mı usanır?» Karı belki de yukarda Nazmiye'nin odasındaydı. Öyleyken çıkıp bakmaya üşeniyor, iki adımlık yolu, Yediçınar Yaylası'nın yokuşu gibi gözü kesmiyordu. Fati karı yüzüne bakıp güldü. «Bu yaban yerin kanlarının gülmeleri, evet, bura karılarının gülmelerine hiç benzememekte... Bunlar neden, ite sırtaran kancık kurt gibi güler yahu?»

Ahıra girmekle yukarı çıkmak arasında bocalayarak, ileri geri gidip gelirken, Emey, elinde bakırlarla ahırdan çıktı. Kollarını dirseklerine kadar sıvamıştı. Alnındaki gelin kâkülü güneşte altın gibi parlıyordu.

Kenan'ı görünce belli belirsiz duraklamış, yanaklarını çukur-laştırarak gülmüştü. Çeşmeye doğru salınarak yürüdü. Kemeri inadına sıkmış da belinin inceliğiyle kalçalarının kalınlığını iyice meydana çıkarmış. «Beli nah şu kadar... İki elin kavuşur! Butlarına geldi mi, kollarınla zor sararsın!»

«Bu salıntı nasıl bir oyun namussuz! Sen gündüz gözüne can mı alacaksın?»

Karıyı seyrederken tuttuğu soluğunu boşalttı.

Hırıltısını Fati duyup yüreğinden geçenleri anlayacakmış gibi telâşlandı. «Bizi görmesiyle durakladı da gülü verdi. Bunlar dağlı milleti olduklarından mı böyle

çok güler? Belki de yüreğinde kötülük yoktur. Bizi yabansamadıysa, kardaş bellediyse... »

Hiçbir şey tasarlamadan, yapılacak başka bir iş kalmamış gibi, ahıra girdi. Kısrak karşı köşede, her zamanki gibi duruyor, yeni çulun altında biraz daha yiğit görünüyordu, «Adam gibi canım!» Sırtına kötü bir çuval kapa, ossaat kötüleşsin! İnceden bir ıslık öttürdü, kısrak başını çevirdi, sürmeli gözleriyle tanıdık tanıdık baktı, «Hayvan değil mi? Bunca yıllık sahibini unuttu gitti.

Bize alıştı. Satsak, bizi unutur da gittiği yere alışır. Hayvan... Yaniya kahpe karı... »

Biraz yaklaştı. Bu sabaha kadar, içeri girince yüreği sevinçten çarpıyordu. Şimdiyse kulağı dışardaki seslerde... Aklı karışık... «Say ki başımıza bir duman çöktü. Karı tutkunluğu dumanı!»

Kısrağın sağına geçti, soluna geçti, sağrısını okşadı. İnce bilekli bacaklarının tedirgin kıpırdanışını beğendi.

Gâvur Ali ağasıyle tütün getirirken birkaç kez yavaşça özengilemiş, herifi toz bulutu gibi arkada bırakmıştı. Delikanlı kısmına böyle bir hayvan şart... Kaçsan kovamazlar, kovsan kaçamazlar. Adam yiğitlenir, «yiğitlik atla, silâhla, toprakla... Doğru ama her ata, her silâha her toprağa göre değil. At var iki adım atamaz, silâh var iki kurşun yakınca tutulur, toprak var tohumu geri vermez. Yiğitlik bunların iyilerinde...»

Şu Murat namussuzu aklını kanştırmasa, şimdi çoktan kaşağıyı alıp hayvana girişmişti. Yürekten türkü çağırarak, keyifle ıslık çalarak... Dalgın dalgın bir cığara yaktı. İçerde birisinin bulunduğunu sezince, ürktü. Geniş sedirin en karanlık köşesinde kör kocakarı, taş kesilmiş gibi oturuyordu. «Koskocaman kara kavuğuyle bir cadı karı... Ses-soluk arama... Böylece oturur da ne domuzluk tasarlar? Bizim girdiğimizi duymaya duydu. Peki, neden seslenmez?» Birden kuşkulandı: «Kısrağımıza bunun uğursuzluğu bulaşmasın! Hayvana bir kötülük erişirse, ben bunu, şart olsun yatırır, keserim!»

Cığarayı içip dururken ahırda bi yabancı koku farkederek irkildi. Taze tahan helvası kokusu gibi bir koku... Murat'ın söylediklerini hatırlayarak: «Vay ki Emey karının kokusu...» diye soluğunu kesti. Yüreği göğsünü acıtacak kadar hızlı vurmaya

başlamıştı. «Emey karının eti kokusudur bu şart olsun!»

Emey su dolu bakraçlarla içeri girdi. Kenan'ı görünce şaşmış gibi baktı, gene gülümsedi. Sonra yorgun bir inilti koyverdi. Kenan: «Tamam!» diye dişlerini sıktı, «Bu bal kokusu, bu karıdan dağılmakta!»

Akşamları kısrağı Havuzlubağ'da suluyor, böylece, Çorum milletine gösteriş yapıyordu. «Bu bizim Çorumlumuz rezil ki büsbütün rezil! Üç yüz altınlık kısrağımızı seyre gelenler, bir yanlanndan geçerken görmezliğe vurmakta... bir 'maşallah' diyen varsa günahı boynuma!» Kısrağı iki yüz altına aldığını çoktan unutmuş, halkın dedikodusuna uyarak üç yüz altın saydığına kendisi de inanmıştı. Öfkelendi. Hayvanı suya götürmekten vazgeçerek, Emey'e döndü, anlayamayacağını düşünmeden:

— Kız surdan bakracın birini ver! -diye sertçe emretti. Emey'in dolu bakracı hemen getirmesine hiç şaşmadı. Aklı

başka yerde, yüreği sıkkın, suyu kısrağın önüne koydu. Hayvan uzun boynunu eğdi, içmeye başladı.

Emey de yanı başında durmuştu.

Kenan soluğunu keserek ahırın yan karanlığındaki hafif şıpırtıyı, karının soluklarını, etinin kokusunu dinledi. Belli etmeden Emey'in yüzüne baktı. Yanakları elma kırmızısı... Ağzı da kan yemiş gibi... Çakır gözleri ışıl ışıl... Hayvan su içmeyi bitirince birden ard ayaklannı yay gibi gerip işemeye başladı. Kenan'la Emey üstlerine sıçramasın diye duvara kadar gerilediler.

Karı arkada kalmış, oğlanın omuzu sert göğsüne yaslanmıştı. Kısrağın işemesi bitene kadar hiç kımıldamadan kalkık kuyruğun altına baktılar, kuyruk hayvanın kısrak yerini örtünce, Kenan, karının yakıcı sıcaklığıyle hafif iniltisini iç içe duydu.

Emey'in yüzü büsbütün kızarmış, etli dudakları biraz aralanmıştı. Gözleri dalgındı. Karşısında ekşi bir şey emiliyormuş gibi yutkunuyordu.

Kenan, ne yaptığını kendisi de pek bilemeden, sol elinin beş parmağını, alıcı kuş pençesi gibi açarak, karının karnını avuçladı.

Emey, kapıldığı aptal dalgınlıktan ürkek bir çeviklikle ayıldı:

— Ana! -diye hafif bir çığlık koyvererek oğlanın kolunun üstüne büküldü.

Sedirde taş gibi duran kocakarı bir şeyler söyledi. Kenan elini hızla çekip korkuyla dikildi. Kara cadı dimdik bakıyordu. Gözleri açık... Hiç kırpışmıyor. Karının körlüğünü bildiği halde Kenan'ın sırtını soğuk bir ter kaplamış, yüreğinin ateşi sönüvermişti. Emey'i falan unutarak ahırdan dışarı fırladı. Avlunun ikindi güneşiyle kamaşan gözlerini kısarak üst üste: «kötü ettik, işi batırdık!» diye söyleniyordu.

Sayvan merdiveninin alt basamağında kunduralarını çıkarmak için tepinirken dişlerinin arasından kendisine çıkıştı: «Elin namuslu karısına... Bizi adam belledi, ağa belledi. Kısrağımıza su getirdi. Tuuu!» Merdivenin tam yarısında pişmanlığı korkuya döndü. «Kocasına derse... Kocasına dedi mi bitti!» Dönüp bakmayı çok istiyor, göze alamıyordu. Arkasından kurşun sıka-caklarmış gibi sırtı ürpererek merdiveni hızla çıktı. Misafir odasına girince hırıl hırıl soluduğunu farkederek: «Bir de it gibi solursun!» diye yumruklarını sıktı. «Huyunu bilmediğin bir karı... Bunlar dağlı... Bunların namus işinde şakaları yoktur!» Yüreğini saran korku gittikçe artıyor, karnının etlerini sızlatıyordu. Pencereye yaklaşıp görünmemeye çalışarak dışarısını gözetledi. Bir yandan titreyen elleriyle ceplerine vurarak tabakasını arıyor, bir yandan, «Pis ettik! Tuu... Eti avuçlanmayacaktı» diyordu. «Vara, bu da olmayıvereydi namussuz! çatladın mı sen? Dil bilmez bir karı... Dil bilse kolay... Adam gider yalvarır.» Birdenbire Murat'a kızdı: «Ulan rezil! Yok şöyleymiş, yok böyleymiş... Aklımızda olmayanı getirdin. Şimdi buyur bakalım!»

— Ne o Kenan? Kendi başına bu ne konuşması? Kenan sıçradı. Benli Nazmiye'yi görünce gülmeye çalıştı:

— Hiç... Aklıma bi şey geldi de...

— Farkındayım! Senin aklına gelen şey, nasıl bi şeyse ahırda geldi yavrum,

buraya kadar it gibi seğirttin.

— Seğirtmek de neymiş? Kısrağa baktım.

— Hangi kısrağa?

— Hangi, ne demek?

— Ne demekmiş? Benim bildiğim o ahırda, iki tane soylu Arap kısrağı var.

Kenan bir şey anlayamamış gibi gözlerini kırpıştırdı. Nazmiye kurnaz kurnaz

gülüyordu. Gülerken bunun da Emey'e benzediğini şaşırarak farketti. «Biri sanyağız, biri esmerken bu benzeyiş neyin nesi hey Allah!» Nazmiye'nin kara gözlerine sanki

bu dakkaya kadar hiç bakmamıştı. «Karıdaki bu gözler nasıl bi gözler! Allahtan sürmeli de Allahtan baygın!» Yüreğindeki soğuk korkunun yerini, tatlı bir sıcaklık almıştı. Dizleri karıncalanıyordu. Dudaklarını istekle yaladı. «Yahu bu kahpelerin bize kastı nedir? Yüreğimizi biri bırakıp biri dağlamakta... »

Nazmiye diri göğüslerini büsbütün dikerek uykudan yeni kalkmış gibi gerindi: «Bunu benim babam bunca yıldır ufalayama-dı, ne fayda! Fukaranın, kocalığına rastladı.» Üst üste yutkunuyordu: «Kaç yaşında bu böylece? Kaç yaşında olursa olsun, yanında, körpe kız oğlan kız haltetmiş!»

— Yüzüme hasta koyun gibi bu nasıl bakış rezil? Yüreğim bi hoş oldu!

Nazmiye salınarak yaklaştı.

Kenan, bunun da karnını avuçlamamak için, elini arkasına saklayarak geriledi. Erkekliği şaşkına dönmüş, birkaç haftadır Arap kısrağı yüzünden saz telleri gibi gerilen sinirleri birdenbire boşanmıştı. Sıkı durmasa dizleri gövdesini taşıyamayacak, yere çömelip, «nedir benim sizden çektiğim kahpeler!» diye kafasını yumruklayarak ağlayacaktı.

Kendini bildi bileli, her zaman, her karıyı canı çekmişti. Şimdi bir yandan dizlerini büken yorgunlukla boğuşurken, bir yandan Nazmiye'yi arzuluyor, ayrıca Emey'den kalan ateş, avucunun derisini sanki kavuruyordu.

Nazmiye:

— Karı arkandan çıkmadı - dedi -, belini melini kırmadın ya?

Kenan pürüzlü bir sesle istemeden sordu:

— Hangi karı?

— Bilemedin mi? Abuzer ağanın küçük katısı... Fati karıyı mı sandın? Neden Arap kısrağına düştüğünü ben anlamadım mı yavrum? İyi akıl! ucuz bir hayvan alsan, öteki ahıra bağlayacaktın. Malını karının herifine bekletmek... Ve de kısrağı, kısrakla avlamak büsbütün yaman!...

— Sen ne demektesin kız?

— «Kısraklardan hangisi daha rahvan?» demekteyim! Karının rahvanı nasıl?

— Hele şuna! Benim senden başkasını gözümün gördüğü mü var namussuz?

— Beni karıştırma! Senin biniciliğin bu günlerde Arap kısraklarına...

Nazmiye yer değiştirdi. Bu da, belini gümüş kemerle sıkmış... Bunun da kalçaları rüzgâr vurmuş ekin gibi dalgalanıyor. «Vay orospu! Bu ne biçim cilve döktürmek böylece?»

— Bu akşam hayvanı suya götürmedin?

— Götürmedim. Ahırda suladım.

— Tamam! Ahırda sulamak dururken hay yavrum! Kazları, fukara herifin önüne katmalı! Kocasına kaz güttürürken ahırda kısrak sulatan karı değerlidir.

— İşin mi yok bre abla! Benim dağlı karılarla uğraşacak sıram mı? Bir duyan olsa essah beller. Benim derdim bana elvermiş...

— Nedir senin derdin?

Kenan, kendine acındırmak için karılara karşı her zaman kullandığı yalanı söyledi:

— Haberin yok! Ben para düşürdüm.

Bu yalan, karı milletini geberirken bile yerinden hoplatan bir yalandı. Nazmiye

de ahırı, kısrağı unuttu:

— Kaç para? Çok mu? Nerde düşürdün? - diye üst üste sordu.

— Bir mecidiye... Demin çarşıdan gelirken... Nazmiye, Kenan oğlanın yalan söylediğini nasılsa anlayarak

güldü:

— Kısrak ahırına yuvarlanmasın! O karı çok kesenin ağzını gevşetir. Karıda iş çok! Baban olacak papazın dizleri akşam olunca tutulmakta da, gündüzleri neden sağalmakta, bakalım?

— Babam... Karıya diz uğdurur oldu, öyle ya? Hele do-muuuz!

— Başladı ki nasıl başladı! «Marazlığını busene...» desem! Bak Kenan, elini

çabuk tutmazsan, karıyı baban çileden çıkaracak. Analıklarının ikisini birden kullanan oğul görülmüş değildir. Yanar da kül olursun.

— Analık nasıl bir söz? Töbe!

— Artık bilmem! Elini çabuk tutarsan iyi edersin, Güllü avanağı da hilelenirse, şart olsun sana göz açtırmaz.

— Güllü'yü neden karıştırdın şimdicik?

— Nedenmiş? Ben kör müyüm? Karının ağzından «Kenan!» dedikçe on Kenan daha çıkmakta...

— Kız bunlar nasıl bi laflar? Benim Güllü ile bir işim yok! Nazmiye kurnaz kurnaz göz kırptı:

— Ben var mı dedim a yavrum? Benimkisi söz gelişi... Geçenlerde ananın sıra gecesinde...

— Ey?

— İşte bilmem...

— Olmaz. Buraya kadarını dedin, buradan gerisini de dememek hiç olmaz!

— Ananın sıra gecesinde Güllü kahpesi fısıl fısıl kiminle konuşmuş bakalım? Kendi başına yatan bir karı, yattığı yerde ne konuşur?

— Aman abla, bunu sana kim dedi?

— Kız büyüdü, Kenan oğlum, biraz yavaş konuşmalı.

— Hangi kız? - Kenan çok telâşlandı. Yutkunuyordu -: Hacer mi?

— Evet, Hacer bacın...

— N'olmuş orospuya?

— Hiç «Kenan ağam, gecenin bir vakti anamla ne konuşur?» diye sordu.

— Kime sordu yahu? Ne belâ?

— Bana sordu.

—«Sus ulan!» diyerek şamarı çarpmadın mı? Güllü'nün benimle ne işi olabilir? Rüyalanmıştır da sayıklamıştır.

— Doğru! Bir körpe karı, kart tekeden usanınca rüyalanır da sayıklamasında Allanma yalvarır: «Oh Allah! Bana bir doyumluk körpe oğlak eti... » diyerek... Kenan dudaklarını yaladı:

— Sen usanmadın mı?

— Neden?

— Kart tekeden?

— Ben acemi öğretmeyi sevmem!

— Sevaptır kız, sevabını ne yapalım? Dünyada bundan büyük sevap olmaz. Dosdoğru cennete gidersin.

— Bir sevap da eksik oluversin! Babanın duası bana yeter!

— Ulan senin gibi imansız var mı? Abla kız! Beri bak!

— Buyur, ablasının yavrusu!

— Hani, yavruluğumuz nerede?

— Bu kadan elverir. Ben babana o kötülüğü yapamam.

— Biz şimdi ölelim mi rezil? Babama o kötülüğü yapamaz-mış? Hele domuz! Bize doğruluk satacak! Güllü ile yediğiniz halt, kötülük değil midir?

Bu kez Nazmiye telâşlandı. Gözlerini kırpıştırarak yavaşça sordu:

— Ne kötülüğü?

— Bu Güllü nasıl orospu? Rüyasında konuşmadığı gece yok... Geçenlerde babamın yaylada kaldığı gece... Ben şarap susamasına kalktım. Güllü'nün kapısı açık... Yatağı boş.

— Ee?

— E'si... izledim. Baktım, senin odandan ses vermekte...

— Hele rezil! Bir de şimdi bizi mi karalayacaksın? Kafanı yararım.

— Kafamızı yararmış... Şu kadar aklın olsa, çaptan düşmüş Çakırın Ömer'i, Güllü ile tuttuğun kurusıkı güreşi boşlarsın da erkeğe alışırsın.

— Dur hele... Bir «erkek» lafı geçti. Yoksa erkek sen misin? Erkekliğini, dil bilmez dağlı kanda hele bir dene bakalım! Emey kan: «Yüzüne gözüne bulaştırdı» diyerek suratını mı asacak, yoksa keyfinden ağzı kapanmaz mı olacak, görelim!

— Aman kız! «görelim» nasıl söz? «Görünce» den sonrası?..

— Heveslenme rezil! Emey'de yiğitliğini bir sına... Ben senin babanın nikâhlı karısı değilim. Canın o kadar çekmekteyse beni Ömer ağamdan Allanın emriyle ister, alırsın!

— Töbe kız! Hiç olur mu? Sakalına tükürdüğüm, beni yatırır da keser. Babamda öyle vicdan n'ararsın! Siz imansızlıkta birbirinizi bulmuşsunuz. Dur kız!

— Bırak kolumu... Şamarı çarparım. Gücün Emey'e yetmezken... Öyle ya...

— Karıya «güzel!» demekteymiş Nazmiye abla bizim Çorumlumuz! Karının namı bütün Çorum'u sarmış da Sivas'a doğru yola çıkmış.

— Sana bunu kim dedi?

— Ben bilirim. Hamam günü sen, sırtını keseletmek düzeniyle karıyı tenhaya çekmişsin de anadan çıplak soymuşsun.

— Bunları hep Güllü karı mı anlattı?

— Güllü müllü...

— Evet karı güzel! Karı ay parçası, neme lâzım!

— Dil bilmemesi nasıl bir belâ!

— Dil n'olacak?

— Adam derdini nasıl yanacak?

— Oğlum, altın her dilde altın... Kısrak parasını görmesiyle kahpenin gözleri nasıl ışıldadı.

— Essah ışıldadı mı aman abla?

— Kısrak derdiyle demek bakamadın? Işıldadı ki gaz lâmbası halt etmiş. Altını, karşısında şakırdatıver. Türkçeyi ossaat öğrenir de sana yazı hocalığı bile eder.

— Doğru mu kız? Altını öyle mi?

— He ya! Benim gördüğüm, bu karı bizim yolun yolcusu... Sen yalnız paradan haber ver!

— Ulan iyi! Ulan aferin! Para istediğin kadar... Para çok! - Birdenbire Nazmiye'ye yaklaştı, sesini kısarak hırıl hırıl yalvardı -: Oh abla! Bana bir erkeklik ediver. Şart olsun altında kalmam!

— Ne gibi? Geri dur! Soluğun ateşe kesmiş rezil! Derimi dağlayacaksın, bu ne biçim yürek yanıklığı?

— Oh abla! Şu kanyı odana çağır...

— Çağırmakla...

— Ben gelince dışarı çıkarsın.

— İşte bu olmadı Kenan oğlum, benim bu işe başlayacak yaşım daha geride... Sabret, yirmi yıl sonra belki belki...

— Bu da laf mı şimdicik? Biz öylesini mi dedik? Bir iyilik edeceksin. Müslümanlıkta iyilik sevaptır. Ulan nedir orospu? «Bunu...» demekteyim «olmaz» demektesin! «Şunu... » demekteyim, «olmaz... » bize günah, değil mi?

— Günahmış... Yüzüme öyle bakma alçak, yüreğimi bozacaksın. Babana derim.

— Odana çağır oh abla!

— Bu işler zorla olmaz. Önce okşalaya okşalaya yola getirmeye bakmalı. Hele

altınları göster. Bir tek olmaz haa... Altının kendisi bir büyüyse sesi iki

büyüdür. Şöyle avucunda çınlamalı. Bakalım n'olur?

— Senin akim ne kesmekte?

— Karının huyuna bağlı... Kimi gözünü yumar, kendini bırakır. Kimi gözlerini nah şöyle açar da güler. Kimi görmezden gelir ama yüreği bozulmuştur ki hiç sorma!

— Kocasına demez mi? Kara herife?..

— Avucunda altın hoplatan her oğlanı karılar kocalanna 191

deseler dünyada düzen mi kalırdı avanak!

— Odana çekseydin iyiydi. Arada sana da bir bahşiş çıkardı.

— Benim bahşişim gene bahşiş... Senin haberin yok! Hele altınları bir göster.

Sökmezse, bir başka oyun daha buluruz.

— Demek şimdi biz altınları... -Biraz düşündü, sıkıntılı sıkıntılı güldü -: Bak abla, deminden beri, ona «olmaz» dedin, buna «olmaz» dedin. Şimdiki lafıma da «olmaz» dersen...

— Neymiş?

— Bende altın kalmadı. Hepsini aygıngaya yatırdım. Boynundaki diziden iki altın ver oh abla!

— Ben yeminliyim, herif kısmına altın veremem, Güllü kahpesini bilmem!

— İki altın verseydin geriye dört altın gelecekti namussuz!

— Dedim ya, benim Hoca hakkım nasıl olsa gelecek. Altınları Güllü avanağından kolayca alırsın.

— Ne demeli? Sipsivri altın istenir mi?

— İşini bilen herif Güllü gibi karıdan altınları bir şey demeden de alır. Ama benim de bir dileğim var. «Olur» demezsen, Güllü'yü yellerim ki gözünü çıkarır.

— Neymiş?

— Emey kan «Peki!» derse olanlan bana bir bir anlatacaksın. Bakalım dağlı karının hüneri bizimkinden baskın mı?

Bu sırada içeriye Kenan'ın, Güllü'den olma kız kardeşi Hacer girmiştir.

Kenan öfkelendi:

— N'o kız? - diye bağırdı -, kademhaneye gitsem hırpadak üzerime gelirsin namussuz, nedir?

Kız hem şaştı, hem korktu. Beş yaşındaydı. Sıska olduğundan daha da ufak görünüyordu ama gözlerini ne yapmalı? Aklı her işe erer gibi bakmasını?...

Kenan dışarı çıkarken: «Nedir hey Allah?» diye homurdandı, «Bunlann en ufağına güç yetmez olmuş. Şuncacık kahpe, yüreğimizin gizlisini okuyup savuşacak! Ben şaştım!»

III

Gece inadına sıkıntılıydı. Uzaktan uzağa şimşekler çakıyor, sokak aralarında itler tedirgin tedirgin uluyordu. Kenan'ı bir türlü uyku tutmamıştı.

Babası bu gece, Nazmiye'nin odasında yattığından Güllü yalnızdı. Karıya gitmek istediği halde Hacer'in uyanacağını düşünerek bir saatten beri kıvranıp duruyordu. Boş olduğu geceler saat başında bir şey bahane edip kapısını yoklayan kahpe bu gece sanki gebermiş... Kandan iki altını koparmak için şimdiye kadar,

hiç bir yalan uyduramadığı da bir başka belâ... «Hacer kahpesi surda dururken, istediğin gibi konuşamazsın ki... » Düşünüp dururken,! karıyı önüne katıp buraya getirmeyi birden akıl etti. Cığarasım sevinçle bastırarak sıçrayıp kalktı.

«Güllü avanak olduğundan sürüp getirmemize sevinir!» diye kurnaz kurnaz sırıttı. Sofada konağı dinledi. Anası ev işlerinden öyle yoruluyor ki top patlatsalar uyanacağı kalmıyor. Hizmetçiler alt kattalar... Deminden beri Güllü'yü odasına getirmeyi neden düşünmediğine şaştı. «Yahu! el kadar kızdan ürker olmuşuz. Bu ne biçim keskin zamparalık!» diye güldü..

Güllü de tedirgin yatıyor olmalı ki kapı mandalının açılmasıy-le sıçrayıp oturmuştu. Kısık bir sesle:

— Kimsin? - diye sordu.

— Benim ben...

— Kenan sen misin? Gel çabuk? Nerde kaldın rezil? Beklerken beklerken içim geçmiş...

— Sus kız! Bebe uyanır.

— Uyanmaz. Gel...

— Uyanmazmış. - Kenan yatağa yaklaştı. Az kalsın «Geçen

gece bizi güzelce dinlemiş» diyecekti. Karıyı korkutmamak için vaz geçti-: Uyanırsa...

— Uyanmaz, - dedim.

— En iyisi kalk benim odaya gidelim. Uyanır da dinlerse rezalettir. Kız büyüdü.

— Anan üstümüze gelirse...

— Gelemez, kaçıncı uykuda... Ben her yanı dolaştım, kalk haydi!

Güllü hemen kalktı. Uzaktan çakan şimşeklerin aydınlığında beyaz iç gömleği parlayıp sönüyordu. Yanından geçti. «Bunun da kokusu bi hoş ya, Emey kahpesindeki koku nerde?» Kenan dişlerini sıkarak: «Biri gül gibi kokar, biri bal gibi... Yahu, orospular bizi kokuya boğacaklar da gebertecekler!» diye homurdandı.

Odaya girip sürgüyü çekince karıya sarıldı:

— Nerdesin kız? Biz gelip aramasak...

— Aramasaymış... Senin kaç zamandır bize baktığın mı var? Usandın öyle ya... Dur bırak! Bizden yüreğin geçti. Ben anladım.

— Kız bunlar ne biçim laflar... Şimdi ben...

— Dur! Ben farkına varmadım mı? Senin gözün dağlı Emey'de...

— Emey'de mi? - Kenan karıyı bıraktı -: Emey şimdi nereden çıktı sipsivri, orospu?

— Herkesin ağzındaki bi laf... Sen o kısrağı, Emey'in yüzünden almışsın, kara herifin yattığı ahıra, Emey için çekmişsin. Sanki bizim evimizde başka ahır mı yok!

— Tövbe hey Allah! Bunlar nasıl laflar? Yahu biz şimdicik... Beri bak! Biz kısrağı o ahıra neden çektik? Üç yüz altınlık kısrağı öteki ahıra bağlayalım da Çerkezler alıp savuşsunlar mı? Ço-rum'dan Sinop içine kadar bütün millet benim kısrağın arkasına düşmüş...

— Ömer ağanın ahırından kısrak çalmak kimin ağzına?..

— Senin karı aklın erer mi? Fukaralar güzelce beklemekte... Onlar olmasa ahırda yatmak bize düşecek... Gönül dostunu şuradan şuraya aramazsın. Bir de ahırda

yatsak bizi bütün bütün unutacaksın.

— Fena mı? Dağlı Emey'i koynuna alıp yatarsın!

— Başlatırsın Emey'in geçmişinden... Senin tutkun bende dünya güzellerini

görecek göz mü bıraktı, namussuz! Hele gel...

— Bırak kolumu, dur, bırak!

— Ulan bu nasıl bir oyun?

Kenan saçlarından tutup sürümek istedi. Güllü yatağa giriverdi.

— Yalanmış... Bir de yemin etmekte... Karı güzel öyle ya... Karıya yüreğiniz aktı. Baban olacak papaz da kaç zamandır dizlerini uğdurmakta...

— Şuna bak! Dizlerini uğdurmaktan eline bir şey geçmez. Kızacaksan Nazmiye orospusuna kızsana...

— Nazmiye ablam başka... Biz Nazmiye ablama alışmışız.

— Alıştın demek... Nazmiye ablan başkaysa nasıl başka bakalım?

— Lâfı bizim üstümüze yuvarlama... Kaç zamandır it gibi kannın ardındasın.

— Ulan sende şuncacık akıl var mı? Ben öylelerine bakacak delikanlı mıyım?

Elin Kerbelâ karısı, senin topuğuna erişebilir mi? Vallah billâh benim senden başkasında gözüm yok! Ne olmalıydın da Allahtan babamın karısı olmamalıydın.

Seni çifte davullu meydan düğünüyle almaz mıydım?

— Hep yalan... Kirkor emmine dediğini ben duymadım mı? «Olur!» demişsin, «Hele

bana kısrağı al, Haydar ağanın kızına peki...» demişsin. Kız oğlan kızı sannca,

bizi unutur gidersin.

— Şart olsun... Unutmak nasıl bi söz!

— Unutursun... Ne güzel unutursun.

— Unutmam kız! Sana dünyanın bütün kızları kurban olsun! Sen kendi değerini bilmez karı mısın?

Güllü şımardı. Oğlanın göğsünü avuçlayıp sıktı:

— Of dersin... Seni tenhada bastırsam, bak neler olacak? Dur biraz... kudurma! Soluğumu kestin, dur yeter.

— Bırakması mı kalmış?.. Ya tenhada sen benim elime geçersen...

— Bir de ayıngacılık çıkardın... Beni sevsen, evinde oturursun. Bir gitmen bir hafta... Ben gece uykularımı yitirdim.

— Ya ben?

— Kısrağı, dağlı karı için almadın öyle ya? Hadi yemin et!

— Şart olsun! Getir kitabı... El basmaz mıyım! Şu pis kan uğruna Arap kısrağı mı ahnırmış? O karı kaç paralık bir karı ki

yoluna üç yüz altın sayılacak?

— Karı kötü değil... Biz hamamda gördük. Güzelliği kendine yeter! Nazmiye

ablam ne dedi bakalım?

— Ne dedi?

— «Bu karı çok ocak söndürür» dedi. Hamamda Çorum'un kanları şaştılar.

— Karılar şaşmakla... Kan milletinde akıl ne arasın! Ben çobanımızın karısına dolanacak herif miyim?

— Artık bilmem! Seni o karıyla tutarsam, gerisini kendin düşün!

— Tutacaksın da öyle mi? Çok gözlersin de gözlerine yazık olur. Beri bak Güllü

abla, benim senden bir dileğim var.

— Neymiş?

— Bana bir haftalığına iki altın vereceksin.

— N'olacak?

— Lâzım! Ayınga gelmiş! Yaylaya Samsun'dan tath-sert tütün getirmişler. Bende para yok! Getirenler tanış değil! Malı dağıttığımız yerden para toplayamadık.

— Bekleyiversinler.

— Olmaz. Senin akim mı erer? «İki altını yok! Bu nasıl ayıngacı?» diyerek... Anladın mı? Bu yollarda adamın namı kırılır ki hiç sorma!

— Babandan al!

— Yahu! Biz bunu düşünmedik mi? Herif bir ay önce üç yüz altını saydı. Neden saydı? Biz bundan böyle harçlığımızı kendimiz çıkaracağız, diye saydı. Huyunu kendin bilmez değilsin? Dururken cimriliği tutar.

— Sahi! Kızar ki ne kadar... Kirkor emminden alsana...

— Biz senden öğüt istemedik, iki altın istedik. Vermezsen de sağol. Varsın namımız kararsın!

— Ben «vermem» dedim mi ki sen bu lafı böyle söyledin? Bir altın işini görmez mi?

— Görmez.

— Benim altınlar saplı altınlar, diziden koparılacak.

— Olsun.

— Faizine bir entarilik isterim. Bak ona göre...

— Entarilik neymiş kız? İki altına karşılık, üç altın gelecek!

— Üç altın mı? Yalana bak!

— Bunun yalanı mı olurmuş... Ben çoktan aklıma aldım. «Şu

Güllü ablama bir beşibirlik bozayım!» dedim. Ayınga işi yürüsün, beşibiryerdeyi boynunda bil, kahpe!

— İyi öyleyse... Takınırım. Ama dağlı karıya hiç bakmayacaksın.

— Yahu, bu «dağlı kan» lafı da nerden çıktı? Dağlı kan yere batsın! Herifin kılıcını sen görmedin mi? Biz şimdicik, elin pisi için candan mı geçeceğiz? Karıyı kaç kişi gece-gündüz gözlemekte... Kalabalıktan aman bulmak ne mümkün! Benim gözüm başka kanda olsa, güzel kan mı yok! Ben yemin içmişim!

— Ne yemini? Neyin üstüne?

— Senden başkasına bakmayacağım. Ben kötü yemin ettim kız, gençliğime yemin ettim.

— İnanmam! Çakırlarda oyun çoktur.

— Neden? Ben gözümü nerde açtım? Sende açamadım mı? Ergen oğlan da kız oğlan kız gibi, gözünü kimde açtıysa ölene kadar o gider. Sendeki cilve, elin dil bilmez dağlı kansında ne arasın orospu? Sen beni yaktın ki külümü rüzgâra savur dun. Biz üç yüz altınlık kısrağın üzerinde dünyamızdan geçip «Güllü« diye teşbih çeker olmadık mı?

— Baban da böyle dedi ya, sonunda üzerime Nazmiye'yi getirdi. Siz Çakırlar, adamdan çabuk usanırsınız.

— Sen adam mısm kız? Sen huri-melek değil misin? Babamda akıl n'arasın? Senden bir vakit usanılmaz. Yüz yaşma gelsen usanılmaz!

Kenan sabahleyin gözlerini açar açmaz: «Karnını avuçladığı-mızı Emey kahpesi kocasına dedi mi ola?» diye telâşla davrandı. Korkuyla boğazı kuruyuverdi.

«Herif lüveri göğsümüze apansız iayar mı ulan?» Lüveri olup olmadığını hatırlamaya çalıştı. «Lüver kaç para... Ahmn köşesini siperleyip kılıcı

yallah etti mi, kafamızı gövdemizden ayınr ki... » Sahiden vurmuşlar gibi, ensesi sızladı, sırtını soğuk ter kapladı, bel kemiği ürperdi.

Dirseklerine dayanarak doğrulup kapıya baktı. «Vay namussuz Kenan! Güllü kahpesinin arkasından kapıyı sürgülemedin, he mi? Herif uyurken bitirseydi...» Bir zaman Güllü orospusuna söğdü. «Aklımı kanştıran hep bu orospu... hep... Haydi, biz aldık, kendisi neden sürgülememiş... Erkek kısmının dostu 197

varsa, düşmanı da var!» Kapının dışardan sürgülenemeyeceğini akıl ederek şaşkın şaşkın durakladı.

Elini yastığın altındaki tabancasına atınca Güllü'nün verdiği altınlar döşeğin ortasına doğru kaydı. Bunları görür görmez, korkuyu morkuyu hep unuttu. «Karıyı yola getirirsek yaşadık!» diyerek alt dudağını ısırdı. Belli bişey, kan zorlu... Adam bu karının uğruna ölümü umursamaz. Emey'de iş var arkadaş! Çorum'un karısını, erkeğini yakan kan nasıl bir karı bakalım? Hey Allah, hey Allah! Şunu benim alnıma yaz, hey Allah!»

Sofada ayak sesleri duyarak ürktü. Kafasını omuzlarının içine çekip tabancasını sımsıkı kavradı. Soluğunu kesmiş bekliyor, içeriye kılıç elinde Abuzer'in gireceğini dini gibi biliyordu. Ayak sesleri selâmlıktan yana geçip gidince gerilen sinirleri cıvık hamur gibi gevşeyiverdi. «Bu kan bizi yüreksiz etti gördün mü?.. » diye hınçla söylendi, «karı daha elini tutturmadan bizim erkekliğimizi kesti!»

Deminki ayak sesi Güllü'nün olmalı... Selâmlığa gittiyse Nazmiye kanya altınlan söyler, «Ulan kan milleti! Siz ağzınızda bir lafı neden tutamazsınız reziller?» Güllü altın lafı edince Nazmiye'nin işi bozacağına o kadar inandı ki sıçrayıp kalktı. Dişlerini sıkarak: «Peki, ben seni yatmp kesmez miyim?» diye söylendi. Hızlı hızlı giyindi.

Hacer merdiven başında oturmuş bebeklerle oynuyordu.

— Anan nerde kız? - diye çıkıştı.

— Odamızda Kenan ağa...

Demek ayak sesleri Güllü'nün değilmiş. Buna sevindi:

— Ulan iyi! Ulan aferin! - diye güldü.

Selâmlık odasına girdi. Avluda göreceği şey işine gelmiyor-muş gibi bir vakit pencereye yaklaşmadı. Bir zaman orta yerde durup düşündü. Dirseği tabancasının sertliğine değince birden efelendi: «Nedir yahu?» diyerek gözlerini kıstı. «Kötüsü gelirse vuruşuruz! Herifi gebertir, kanyı alırım.» O sıra Abuzer, bir iş için odaya girseydi de, Kenan silâhını çekecek fırsat bulsaydı, herif pisi pisine ölebilirdi.

Kesesinden altınları çıkardı. Avucunda, tavla zarlan gibi bir vakit şıkırdattı. «Altın sesi... İlle güzel kan sesi... Suyun sesi de neymiş? laf... »

Demincek ne kadar korktuysa şimdi de o kadar yüreklenmiş-198 ti. Pencerenin camını sürdü. Dirseklerini pervaza dayadı.

Avluda, Sülük oğlan burnunu karıştırarak kazlara bakmakta... Fati karı çeşmeden dönüyor. Emey'le herifi ortada yoklar... •Ulan aman!.. Kara deyyus, kanyı tenhaya getirip...» Kötü kötü güldü.

Avucunda var gücüyle sıkmaktan altınlar tere batmıştı. Bunlan almalı da boynuna takıp salınmalı... Yaraşır ki kahpeye... Bir dünya güzeliyken, beş dünya güzeli olur!» Duraladı: «Hovardasının verdiği altını, kocalı bir karı boynuna nasıl lakabilirmiş? Ama adamsa takmalı...»

İçerde, Nazmiye'nin odasında, babası uzun uzun öksürüyordu.

«Boğulacak bu herif böylece... Boğulacağını aklına getirmez de, Benli

Nazmiye'nin yükünü sırtlar. Sen o yükü taşıyabilir misin?» Güldü. Emey, ahırdan çıkınca gülmesiyle birlikte soluğunu da kesiverdi. Pencereden çekilecek gibi irkildi, ama çekileme-di. Gövdesinde güç müç kalmamıştı.

Karı, güneşten gözleri kamaşmış gibi, bir zaman elinin tersini alnına koyup eşikte durdu. Sonra pencereden yana baktı. Kenan'ı görmesiyle o da bir kere,

içeri girecekmiş gibi irkildi. Sonra hiç umulmaz bir şey yaptı: Karnının dün

akşam avuçlanan yerini cilveyle kaşıdı. Fazladan, «Ah, sen yok musun?» der gibi kafasını sallayarak gülüverdi. «Dur aman! Hele dur!» Kenan böyle söyleyerek gözlerini açmıştı. Boğazı daraldığından hırıl hırıl soluyordu. «Ulan aman! yollu mu hey Allah? Tövbe olsun gönüllü!»

Karı öteye dönmüştü. Oğlana bir şeyler söylüyor da gerinir gibi sağ omuzunu öne büküyor. «Altınları... Aman altınları gösterelim! Tam sırası. Demir tavında dövülecek... Aman altınları... Haydi bakıver orospu! Oğlanla laflamanın sırası mı namussuz? Dönüver!»

Emey, içinden geçirdiği lafları duymuş gibi nazla döndü. Kenan, Sülük oğlanın göreceğini hiç düşünmeden altınları güneşte ışıldattı.

Karı önce «nedir?» diye başını salladı. Kenan sağ elindeki altını sol avucuna bıraktıktan sonra, elleriyle: «Boynuna takacaksın» işmarlarını çekti. Emey başını sallayarak «olmaz» diyordu. Kenan bir yandan dişlerini gıcırdatarak, yüksek sesle:

— Gel kız! Gel de bak... Gel namussuz! - diye hırıldıyor, bir 199

yandan iyice şaşırtmış olmalı ki tütün tabakasını arıyordu.

Karı «olmaz» diye başını bir daha sallayarak ahıra girmişti:

Emey gözden kaybolunca, Kenan iki şeyi birden farkederek öyle sevindi ki altınları şıkırdatarak «Oh ne güzel! Ulan iyi! Ulan aferin!» diye odanın ortasında üç kere döndü. Karı, kocasına dememişti bu bir, bir de, karnını avuçladığma hiç kızmamıştı. Türkçe işmardan anlaması da cabası... «Tamam! İşimiz düze çıktı... Tamam! Karının iman tahtasına çöktük kurt gibi... Ulan iyi... Ulan aferin!»

Yüreği, sevinçten karnını acıtacak kadar hızlı vurmaya başlamıştı. Birdenbire, soluk soluğa durdu: «Yahu nedir?» diye kendisine çıkıştı, «Kaç zamandır biz kısrak bakmaya ahırımıza girmekte değil miyiz? Peki, şimdi bu yüreksizlik neyin nesi? Hele yürü oğlum, sen iyice şaşırtmışsın!»

Kunduraları kaptı, merdivenin alt basamağında öfkeyle yere çaldı, yanından geçerken Sülük oğlanın kafasını okşadı. Fati karıya sırıttı...

Ahırda kısrağın yerini boş görünce hem şaştı, hem korktu. Yerin gübresi alınmış, her yanına taze saman serilmişti. «Nedir, peki!»

Kör karı her zamanki köşesinde oturuyordu. Emey, çömeldi-ği yerden telâşla kalkmıştı...

Kenan kaşlarını çatarak, kan Türkçe bilirmiş gibi sordu:

— Kız nerde hayvan? - Karşılık beklerken karının dil bilmediğini hatırlayarak güldü, eliyle işaret etti -: Nerde bizim kısrak? Abuzer ağam sulamaya mı götürdü?

Emey başını «evet» der gibi salladı.

— İyi, güzel!

Bir zaman karşı karşıya durdular. Karı belli belirsiz gülümse-yince, Kenan elini cebine attı, kör kocakarıdan yana bir kere baktı. Bu arada acele düşünmüş,

«Belki sonunda razı gelmez!» diyerek şimdilik altının birini vermeyi kararlaştırmıştı.

— Bak bakalım... Sana altın geldi, kahpe!.. Boynuna takarsın! - diye fısıldadı. Emey korkmuş gibi gözlerini kırpıştırarak «olmaz» der gibi başını salladı.

— Neden olmazmış çengi? Ne güzel olur. - Kapıya baktı -: Al... Al dedim, canımı sıkma... Al şunu... Al dedim. - Kan geriledi -. Al kız! Şamarı çarparım, senin aklın mı erer? Al çabuk,

biri gelir!

Emey'in ürkek ürkek gerilemesi Kenan'ın telâşını dağıtmıştı. Kendine güvenerek üstüne yürüdü. Karı sırtını duvara dayayınca:

— Şimdi kaç bakalım! - diye dişlerini gıcırdattı -. Haydi bakalım!..

Yüzyüze durmuşlardı. Kenan karının kokusunu burnunda değil, yüreğinde duydu. Bu koku sanki dünyayı kaplamıştı. Şakaklan, davul gibi gümbürdüyor, boynunun damarı deli deli seyiriyordu.

— Al kız! Al da bak... Bak sana bir lafım var... Emey yaralı ceylân gibi, gözleriyle yalvararak iki kere başını

salladı. Kenan, dün akşam avuçladığı yere bakmak için gözlerini indirince, sevinçten, «Ihhh...» diye hırıldadı. Karı sağ elini yarı açarak kemerinin altında, öylece tutuyordu. «Koy avucuma avanak...» der gibi...

Kenan bir altını bu dilenci avucuna bıraktı, cansız parmaklan kolayca kapattı. «Öpsem mi Allah, n'olur?» diye bir an düşündü. Sonra: «İşi bozarız, dur aman!» diye geriledi ama, dünkü gibi gene karnını avuçlamadan da edemedi. Emey de gene dünkü gibi kolunun üzerine bükülerek «of!» diye inlemişti. Kenan omuzu üzerinden, kör karıya korkuyla baktı. Karı bu kez, seslenmemişti de yalnız kafasım kaldırmıştı. Üçü de hiç kımıldamadan, bir zaman öyle durdular.

Sokakta nal sesleri duyulunca, Kenan, iki sıçrayışta ahırdan çıktı.

Yüzünün derisi sanki ateş almış yanıyordu. Yüreğinin çarpması nerdeyse soluğunu kesecekti. Susamıştı ki Çomar deresini bütün içse defolmaz bir susuzluk...

Kenan o gün, öğle yemeğinden sonra odalarda, avlularda duramadı. Kısrağı eğerleyip kendini kasabadan dışarıya attı. Bir baş Mehdi beyin köyünü tuttu. Dönüşte Yediçınar Yaylası'nın yarı yolundaki Narlıca köyüne kadar çıktı. Narlıca'nın muhtarı Kadir ağayla köy hocası Uzun imam, kısrağı bir zaman öğdüler, Kenan efendinin yedi vilâyet toprağına nam saldığını ballandırdılar. Uzun imam, Serendip'teki Hazreti Âdem türbesine gidip gelirken geçtiği Arabistan'da bile bunun 200 201

benzerini görmediğine yemin etti. Kenan, gün kavuşurken eve döndüğü zaman kendisinde de, kısrakta da, iler tutar yer kalmamıştı.

Dizginleri, nal seslerine çıkan Abuzer'e attı. Canı yemek istemiyordu. Babasının her zamanki misafirleri davavekili Cevdet emmisi, mahkeme başkâtibi Mecit bey, Kolağası Celil efendi, hep toplanmışlardı. Bunların hizmetini gördü ama gönülsüz... Aklı başka yerde olduğundan lafları dinlemiyor, dinlediklerinden de bir şey anlamıyordu. Ancak misafir dağılınca karnı acıktı. Babasının hareme geçmesini bekledi. Bir şişe şarap aldı. Nazmiye'den sucukla peynir istedi.

— Sucuk peynir olur mu? Yumurta kırayım!

— Yok! İçim almaz!

— Alır alır! Kırayım, yersin!

— Kır hadi!

Karı yumurta sahanını getirip siniye koyduğu zaman, Kenan şişeyi yarılamıştı. Yorgunluğun, damarlarından tatlı tatlı çekilip savuştuğunu, sanki kulaklarıyle duyuyordu. Aç karnına şarap keyif sarmıştı ki iyi sarmıştı.

— Güllü'den altınları almışsın.

— Hemen söyledi mi?

— Söylemeyecek miydi? Bizden gizli demek?..

— Benim senden gizli bir işim var mı ki sen bu lafı... Hey Allah! Benim dediğim başka... Kan kısmı ağzına sıkı olacak... Şunlar karı gibi karı mı Allasen abla? Şunlar ne biçim bir karılar?

— Başkasını bilmem ama, Güllü'yü büsbütün boşboğaz belleme... Bir bana söyler.

— Ya sen?

— Ne demek?

— Sen Güllü'ye der misin?

— Bana bakma... Sen ne yaptın? Karı altınları aldı mı? Kenan biraz durakladı. «Aldı» mı dese, «almadı mı?»

— Bırak...

Nazmiye lafın sonunu bekleyerek yüzüne bi hoş bakıyordu. Karşılık gelmeyince üsteledi:

— Bırak ne demek? Aldı mı?

— Aldı.

— İkisini de mi?

Kenan gene durakladı, neden sonra, yalan söyledi:

— ikisini de...

Bu kez Nazmiye bir zaman düşündü.

— Gördün mü? Nasıl bilmişim!

— Evet, tam üstüne vurdurdun abla! Karı yollu...

— Bir de «Dil bilmez» dersin. Altını görünce aklı eriverdi öyle ya?..

— Erdi.

— Gülmüştür.

— Güldü.

— O karının gülüşü nasıl bi gülüş... Adamın yüreğini oynatır ki ılık ılık...

— Sorma abla! Karı zorlu... Bu karı, bu toprakta çok ocak söndürecek...

— Günahı senin boynuna...

— Neden? «Elin namuslu karısını, birinciye biz çileden çıkardık» diye mi?

— Nerenin namuslu karısı? O karı buraya gelene kadar çok vilâyet toprağı pisletmiştir.

— Bu körpeliğinde öyle mi? Yanılmaktasın Nazmiye abla, bana kalırsa bu karı toy...

— Sen «toy» de bakalım! Namuslu karı ilk göstermede eloğlundan altın mı alabilirmiş? Yüreği altına su olup aksa, geberir el süremez. Altınları alınca ne yaptı? Boynuna sarılmadı mı?

— Sarılmadı. İşte gördün mü, karı bu işin toyu... Güç ile verdim. Önce istemezlendi. Dayattı ki domuz gibi suratını astı. Yalvardım.

— Sen dil bilmezsin, o dil bilmez, nasıl yalvardın yalancı?

— Yalvardım. Dil bilmemekle... Ne üzerine yalvardığımızı elbet sezinledi az biraz...

— Sonra?

— Sonrası hiç...

— Nasıl hiç? Hem elin herifinden altınları çek al, hem de biçmiş.

— Güldü. Karnını avuçladım, seslenmedi.

— Nerde oldu bu iş?

— Ahırda...

— Yalnız mısınız?

— Kör kocakarı sedirde.

— Vay başıma! Kan usta yavrum, bu karı, bu işlerde benden baskın..

— Hani baskınlığı? Biz her karın avuçlamasma iki altın saya-caksak,buna Çakır kâhyalann variyeti, vallah billâh, yetişmez.

— Her avuçlamaya iki altın ne demek? Sen kudurdun mu rezil? İşte elverir. Bana sorarsan çok bile...

— Peki, n'olacak bunun gerisi?

— Gerisi... Tenhada bastınr, altınlarının karşılığını alırsın.

— Bizim evde mi? Bilmez gibi hey abla! Burası nasıl bi yer... Burası zaptiye kışlasından kötü... Giren hangisi, çıkan hangisi?

— Doğru... En iyisi gece vakti ahıra git!

— Aman...

— Amanı neymiş yüreksiz?

— Herif uyanırsa...

— Ne demişler yavrum? «Kocasını denemeyen karı orospuluk edemez» demişler. Varsın uyansın! n'apacağım Emey kahpesi bilir, hiç meraklanma!

— Aman abla bilir mi gerçek? Karı avanaksa... Herif kılıca davranırsa...

— Ben o karıyı avanak görmedim. Herife geldi mi, gecenin bir zamanı, her duyduğu gürültüye uyanacak kavatlardan değil!

— Karı bağırmaz mı? Ürkek mürkek uyku sersemi...

— Yakalanıp rezil olacağını bilmedikçe Emey gibi karılar hiç bağırmaz.

— Peki bunları hep bildin, hadi bakalım, ne zaman gitmeli, onu da bil!

— Şuncacık işi bilemedin mi? Altınları bugün aldığından, karı bu gece tek gözüyle uyur, seni adam adam sanır da... Bu geceden tezi yok!

— Aman abla, inanayım mı?

— Sen bilirsin. Buradan ilerisi hovardanın yiğitliğine kalmıştır. Kocalı karı seven herif, gözünü budaktan sakınmayacak...

— Doğrusun abla! Hem de akıllı bir karısın ama yüreğinde şuncacık acıma yok...

— Ne gibi acıma yavrum?

— Bilmez gibi, şuna bak!.. Ne dediğimizi sanki anlamadın mı?

— Bu kadar oburlanma karnın bozulur. Hele önündeki pişmiş aşın bir tadına bak! Çerezi noksan kalsın!

— Çerezi nasıl bir laf! Onlar senin çerezin!.. Nazmiye bu lafı beğendi. Şımararak, yalandan küstü:

— Bu oğlan beni Güllü akılsızıyle bir tutmakta. Sen bu lafları iyi sakla yavrum bir daha altın isterken Güllü kahpesine satarsın.

Esnedi, nazlı nazlı gerindi: - Uykum geldi benim! Seni bu gece pek uyku tutmaz. Sen bu gece gönül nöbetindesin. - Kapıya doğru yürüdü. Eşikte durup döndü -: Hiç korkma tosunum! Herif uyanırsa, «Bir gürültü duydum da kısrağı yoklamaya geldim» dersin. Senin kısrak üç yüz altınlık olduğundan herif güzelce inanır da, «iyi ettin bey!» diye sırıtır. Hem de yalan değil!... hssahtan kısrak yoklaması... Kalçalarını sallayarak çıktı. Kenan elini dizine keyifle vurdu: «Doğru ulan! Bu Nazmiye'de akıl var arkadaş! 'Kısrağa bakmak...' dedin mi, akan sular durur.» Bardağı dikti. Ağzını yumruğuyle sıvazladı. Dalgın dalgın gülerek: «Öyle ya, kısrağa bakmak, dedim mi yalanı da yok!»

Dışarda rüzgâr inadına azmıştı.

Kenan:

— Önümüz kış... - diyerek sarhoş kederiyle, karma karışık hir şeyler düşünerek cığara yaktı.

Şişenin sonunu içtiği zaman saat dörde geliyordu. Ahıra beşte gitmeyi tasarlamıştı. Bunu düşünürken yüreğinin ürperme-sine bir zaman şaştı. «Kısrağı yeni aldığımız günlerde, ahıra gece-gündüz, saat başı uğramadık mı? Demek, yüreğinde kötülük oldu mu adam ürker ki serçe kuşu kaç para...» Sırıttı. Kısrak merakıyla zamanlı zamansız girip çıktığı için Abuzer kapıyı sürgülemiyordu. «Gürültüye uyanır mıydı bu rezil, hey Allah? Hatırlamaya çalıştı. İki kez yağ kandili söndüğü için bir yerlere çarpmıştı. 'Hayyy!' diyerek zıplayıp oturdu mu ne? Zıplayıp oturdu ama silâha milâha davranmadı. İkinci seferinde bağırmadığından da belli ki bize alıştı.» Abuzer karılardan biraz uzakta, yalnız yatıyordu. «Kör karıyı adamdan hiç sayma! Fati karı, Sülük oğlunu koynuna alıp derin uykulara dalmakta... Gündüzün bütün işleri üzerinde olduğundan memesini kessen gözünü açacağı yok! Emey'in yatağı sedirin berisinde... Kapıya yakın... Ulan iyi... Ulan aferin!»

Kalkacak gibi davrandı. Öylece durup geceye kulak verdi. Gene uzaktan uzağa gök gürlüyor, şimşeklerin parıltısı camlara vuruyordu. Hava yüklüağır...

Sanki saat beşten önce giderse kıyamet kopacak gibi bir türlü davranamıyordu. Çorum'un saat kulesi dördü biraz önce vurmuştu. «Saat, Çorum'un pazar meydanındaki kuleli saat... Hacı Hasan Paşanın memlekete armağanı... Gâvura ısmarlamış. Sıkıca da tembihlemiş: 'Sadası Merzifon'dan duyulmazsa gerisini

kendin düşün!' dediğine Uzun İmam yemin içer. Gâvurun saatçisi can korkusuyle Hacı Hasan Paşaya iki tane saat yollamış. 'Beğen beğendiğini kondur!' diyesi... Hacı Hasan Paşa zorlusunu seçmiş, taş kulenin tepesine yerleştirmiş. Kötüsü İstanbul'da... »

Hacı Hasan Paşa, Çorum'un başıbozuk paşaları gibi mi? Padişahın göz bebeği... Okuma bilse başvezir oldu gitti. «Peki, bir koca Hacı Hasan Paşa okumayı neden bellemez, işinin çokluğundan bellemez. Başkaca Hacı Hasan Paşa gibi bir adam neden okusun? Paşa kısmı, şeytanın yattığı yeri,

okumadan bilir. Bilmese ben ona Paşa mı derim?» Vaktiyle bu Hacı Hasan Paşa bildiğimiz zaptiye çavuşuymuş. Herifin biri padişahın sarayını basmaya kalkmış. Bu herifi Cevdet emmi gayet yaman anlatır. Okuması üstüne okuma, yazısı üstüne yazı yokmuş. Bütün kitapları ezberine almış ki her sorduğunun karşılığını bir eksiksiz verir. İşte bu herif, okuya okuya aklını çatlatmış besbelli, padişah sarayı basmaya kalkmış... Hacı Hasan Paşa nöbetteymiş. Sopayı çekmesiyle herifin kafasını ezmiş... Padişahın göz bebeği olması işte bundan... Ulan iyi, ulan aferin!... »

Kenan, pencereden dışarıya, gecenin karanlığına dalgın dalgın baktı. Kösdağı'nın gövdesinden yana şimşekler çakıp sönüyor, gökyüzünde, sanki ormanı budayarak minare boyu çam ağaçları yıkıyordu, «Herifin karısına gideceğiz. Hacı Hasan Paşa gibi sopayı çekip bizi kötületir mi?» Tabancasını yokladı. «Karnına dayarım da gümletirim! Yabanın dil bilmez garibi kendi evimizde kafamızı mı ezecek?» Silâh sesine bütün Çorum'un toplanacağı aklına geldi. «'Kısrağa hırsız geldi sandım da körle-meden korkutmaya çıktım' derim!» diye dişlerini göstererek sırtardı. «Bu akıl iyi... Ulan aferin!» Tabancasını kılıfından çıkardı. Şişesi islenmiş, fitili çarpılmış gaz lambasının sarı ışığına tuttu. «Silâh da silâh... Lüver diye ben işte buna derim! Babam 206

nunla çok ordular bozmuş. Babamın hovardalık silâhı... yleyse hovardaya gayetle uğurlu... »

Saatine baktı. Çeyrek geçiyor. «Durdu mu sakın? Durdu, rdün mü?» Kulağına götürdü. Gümbür gümbür işliyor. «Hiç rur mu? Samsun'un iki bacalı İstanbul vapuru yanında halt tmiş! Bu da bize Kirkor emmimizin armağanı... Kirkor emmim kötü mal gezdirmez, bize de kötü malı hiç vermez!»

Uzaklarda gök gürledi. Kenan: «Kurt kısmı dumanlı havayı sever!» diyerek sırıttı. «Emey kan uyur mu ola? Geleceğimizi umar da yoksa bizi bekler mi? Altınımızı aldığından, geleceğimizi umsa, ayıp değil! Ulan nasıl bir kan...

Yaman bir kan... »

Üst üste yutkundu: «Adamın sevdiği kan kimsiz kimsesiz

olmalı... Ne ana, ne kardaş, ne herif... Kimsesiz, bir kız oğlan kız

epsinden iyi... Eve hizmet gördürmeye alırsın, gönlünün çektiği

kka koynuna girersin. Yetim-öksüz olduğundan seslenemez!

abamın bunca yıl yaptığı iş... »

Emey'in dişlerini gösterip yanaklannı çukurlaştırarak gülme-gözünün önüne geldi: «Bu kanda yetim-öksüz yılgınlığı ne asın hey oğlum! Kan bir bakışta can alır caazuu!» Biraz "şündü. Yüreği sıkılarak kaşlannı çattı: «Böyle bir karı Abuzer bi bir kara herifi neden sever hey Allah? Körpeliğinden, aklı mediğinden sever. Herifi, yerinden yurdundan, toprağından tanından etmiş...» Abuzer'in boynunu bükerek, utangaç utanç gülmesini hatırladı. İçini acımaya benzer bir şey yokladı. «Dil lmez bir fukara! Gurbet yerinde ahırımıza sığınmış...» Gitmek-n vazgeçmiş gibi yüreği vurmaya başladı. Kendisine de, Abu-r'e de birdenbire fena öfkelendi: «Kör mü? Haddini bileydi! addini bileydi de padişaha sultan olacak körpe karıyı almıyaydı. lan nedir? Biz yemesek, bu kekliği bir başkası yiyecek! En başta akırlann Ömer efendi... Babam bacaklarını buna neden oğdur-akta bakalım! Hele papaza hele! Elin dil bilmez karısı, bacak mayı nasıl hak edermiş ki sen bu işi ona gördürmedesin koca yyus?» Can sıkıntısı arttı. «Şu benim babamda vicdan aramaya-ksın. Ağa kısmisi çobanının kansına kötü bakar mı?

Evinde, barında bet-bereket kalmaz. Çoban ne demek? Senin öz lundan ileri...

Bu benim babam, şart olsun, bizim karıya da nlünü bozar, hiç aman vermez!» Duraladı, iki yanına kurnaz rnaz bakarak gözünü kırptı: «Bizimkisi de laf mı şimdicik?.. Biz herifin küçük karısını... Töbe yarabbi!» Daldı. «Suç bizim mi 207

yahu? Şuncacık bebekken Güllü kahpesi bizi baştan çıkarmadı mı?» Onbir, oniki yaşında var, yoktu. Güllü kan, durduğu yerde, bir güreş huyu çıkardı. «Bizi yuğurur oldu ki Allah yarattı dememecesine... Hele anamın sıra gecesinde sabaha kadar... Biz güç yetiremediğimizden baygın düşüp, koynunda uyur olduk. Sonunda kahpe bizi günaha soktu ama nasıl soktu, hay Allah!»

Saate baktı. Hele şükür, dört buçuğu bulmuş... Bir zaman saati evirip çevirdi. Yaman bir saat! Çifte kapaklı... İç dışı som gümüş... Köstegi de yarım okka çeker. Gayet şanlı bir saat... Çocuk kısmı, böyle bir köstegi boynuna astı da, böyle bir saati kuşağına soktu mu delikanlı oldu demektir! Her yerde seğirte-mezsin, sununla bununla, it gibi boğuşamazsın. Kirkor emmi saati boynumuza takarken ne dedi bakalım? 'Gayri adam oldun sayılır rezil!' dedi, 'vaktini bilirsin de cuma namazlarını kaçırmazsın. Şaşırdın da kumara bastın mı seni şart olsun tepelerim!' diyerek ensemizi şamarladı güzelce!»

Sokakta bir köpek uludu. Kenan dikilerek: «Sus ulan!» diye kısık bir sesle çıkıştı: «'sus' dedim! Başıma bir belâ da sen kesilme!» biraz kulak verdi: «Aman sakın, bir yabancı it, yol azıtmasıyle buraya mı uğradı? Bizim mahallenin itlerini hep mi uyandıracak?

Arkadaşı Murat'ın bir işini hatırlayarak telâşlandı. Oğlan gecelerden bir gece komşularının oynak gelinine gidiyor. Gelini yola getireli şunca zaman olmuş, ama bir fırsatını bulamamış. Karı o gece işmarı çakıyor. Meğer o gece Merzifon'dan İstanbul sürüleri gelmez mi? İtler karşılıklı ulumağa başlayınca, mahalle bütün uyanmış. Murat, komşu avlusundaki fırının arkasında... Öfkeden dişlerini ufaladı, ufalayacak... O zaman: «Bak arkadaş» dediydi, «şu it takımını bire kadar kurşunlamalı... Sokaklarda it üretmek nasıl bir iş? Namussuz bir iş! Aklında bulunsun, hovarda milletine bir itler düşmandır, bir de kocakarılar... Kocakan kısmının gece uykusu hiç yoktur. Bokluk burada...»

Kenan köpek sesini dinledi: «Ulumasından belli! Bu itin soyu küçük... Küçük itler korkarlar da rüzgâr esintisine sabaha kadar ulurlar, dur-durak bilmezler. Vay canına. İtin de irisi olmalıymış! Bu, şimdi böylece rüzgâra ulumakta... Rüzgâr arttı besbelli... O da it gibi ulur! Yahu nedir? Rüzgâr şimşek, it köpek hovarda kısmına hep düşman! Şu dünyada şimdicik bir canlı kul kalmamalı 208

ki ben Allanın büyüklüğünü bilmeliyim! Bu dünyada kimseler kalmamalı... Emey'le benden başka... »

Beli ağrımıştı. Arkasına dayandı. «Hayvana çok binmek, evet, hovarda kısmına iyi değil!» dedi. «Doğru, doğru ama, 'ata dost gibi bakmalı, düşman

gibi binmeli' lafını neden etmişler? İşte biz bugün kısrağımıza düşman gibi bindik!»

Bir zaman geçti. Kulenin saati çalmaya başladı. Kenan beşi vuracağını dini gibi bilirken gene de saydı:

— ... Üüüç... Döööört... Beeeş! Tamam! Yallah bismillah!

Kalktı. Ne belinde ağrı kalmıştı, ne sırtında ürperme... Tabancasını yokladı. Ahırda, o kadar insanın içinde, karıya hiç bir şey yapamayacağını bile bile, merdivenleri inerken, hırıl-hırıl soluyordu.

Ahırın kapısında durup, boynunu uzatarak içeriye kulak verdi. Gürültü mürültü yok... Mandalı kaldırıp kanadı itti. Açılınca: «Ulan iyi! ulan aferin!» diye sevindi. İçerisi gübre, kuru ot kokuyordu. Yağ kandili çoktan kararmıştı. «Ulan iyi! ulan aferin yağ kandili... »

İki adım attı. Kısrak birinin geldiğini sezmiş, hemen kımıldanıştı. «Ulan iyi! Ulan aferin benim kısrak! Tövbe! Dur ulan! Bizi ele mi vereceksin namussuz?» Ahırın girdisini çıktısını çocukluğundan beri iyi tanıdığından, duraklamadan yürüdü. Sedirdeki yataklardan ilkinde Emey'in yattığını biliyordu. Elini uzatacağı sırada: «Dur aman!» diyerek öylece kaldı, «ya bu gece yer değiştirmişlerse!» bir zaman bekledi. Boş yere beklemekten usanınca: «Ne olursa olsun!» diye elini öfkeyle salladı. «Yahu burası bizim, kendi ahırımız değil mi? Biz buraya, bunları sevabımıza kondurmadık mı? N'olmak ihtimali var!» Yere çömeldi. Kutudan bir mumlu kibrit çıkarttı, ilk bakışta Emey'i görünce, koca ahin yedi numaralı gaz lâmbası gibi aydınlatan kibriti üfleyiverdi. Bu sefer ahmn karanlığı büsbütün artmış, adamın soluğunu keser olmuştu. Kafasını uzatarak, dışardaki rüzgâr iniltisinden, içerdeki sesleri ayırmaya çalıştı. Horultular Abuzer'in... Bu kaba horultular, hışırtılı soluklar da ötekilerin... Elini uzattığı zaman Emey kımıldadı.

Kenan: «Uyku sersemi, bağmrsa tamam!» diye geri çekilerek biraz bekledi.

Başka bir kımıldama olmayınca eğildi. Gözü 209

karanlığa alışmıştı. Kan arka üstü yatıyordu. Bir omuzu yorgandan dışarda.... Saçları yastığa yayılmış... Ağzı yarı açık... Derin derin kokladı. Hep o koku... Yanmış kaymak, yanmış kahve, taze ekmek kokusu... Adamın açlıktan ağzını sulandıran kokular...

Kenan, koklamaya eğildi. Biraz daha eğildi. Sonunda ne halt ettiğini kendisi de pek bilemeden karının yanağını öptü.

Emey uykusunun içinde:

— Iıııhh! - diye şımarık bir sesle inledi, Kenan bir daha öpünce:

— Yapma kız! - diye nazlandı.

— Emey, baksana ulan!

«Hay Allah belânı versin! Seslenecek sıra mı namussuz? Şunu sabaha kadar öpsene!» Doğrulup öteki yatakları dinledi. Abuzer'in hırıltılı uyku soluklarını dışarının gittikçe artan deli rüzgârı bastırıyordu. Beline deminki ağrı yapışmış, fazladan dizlerini bir titreme almıştı. «Koynuna giriversemne lâzım gelir?» diye düşünerek kurt gibi sırıttı. Eğilip bir daha öptü.

— Kimsin?

Emey, uyanıp korkuyla doğrulmuştu.

— Kimsin?

Kenan, karının deminden beri Türkçe konuştuğunu nasılsa fark etti. O kadar şaştı ki, dili tutuldu.

— Kimsin?

Bereket Emey bağırmıyor, fısıl fısıl soruyordu:

— Sus kız! Sus orospu! Kes dedim? «Kimsin» ne demek? Kim olur? Benim...

Karı aklını başına toplamış olacak ki lafı kendi diline çevirdi. «Yahu nedir? Bu kahpe Türkçe konuştu! Yahu dur!»

— Kız sen...

Emey bu sefer Türkçe:

— Git Kenan ağa... - diye yalvardı -, git haydi! Herif duyar! Kenan da tıpkı onun gibi fısıldadı:

— Ne gitmesiymiş! Ulan sen beni gebertecek misin rezil? Biz bunca zamandır... Biz gebermekte değil miyiz?

Karının kolunu tutup var gücüyle sıktı. Uzanıp yanağını öptü. Emey yüzüne ateş değmiş gibi gövdesini geri alınca, sedirin tahtaları çatırdadı.

Rüzgâr, ahırın toprak damında lov taşı gibi yuvarlanıyordu.

Kenan artık kara Abuzer'i de, herifin kılıcını da unıutmnctn 210

Karının omuz başını hafifçe dişledi. İnleyerek bir şeyler söyleyen Emey, sonunda omuzunu kurtarmak için göğsünün etini büktü. Kenan boş bulunarak yüksek sesle:

— Bırak ulan! - dedi -, koparacaksın namussuz, bırak! Bu gürültüye, kısrak inceden kişneyince, Abuzer iki öksürük

arasında:

— Emey! - diye seslendi.

Kenan hemen yere çökerek, sediri siperlemiş, elini sızlayan göğsüne götürmüştü: «Bırak, halt ettik!... Rezillik ki büsbütün» diye düşündü. «Vururum şart olsun! Vururum! Vururum ötesi yok!» Dişleri takırdıyor, fena korktuğunu anladıkça korkusu artıyordu.

Emey herife karşılık verdi. Abuzer sustu. Karının sesinde korku morku yoktu. Cilveleniyor gibi.

Çıkıp gitmek için emeklemeyi tasarlarken, Emey elini uzatıp .yanağını okşamaz mı? Kenan önce bir sıçradı: «Ulan iyi! Ulan aferin!» Nerdeyse sevinçten parmaklarını şakırdatacaktı: «Tamam! Karı yollu!» Biz de avanak gibi... Nereye gitmektesin oğlum! Bu karı herifini uyutur da seni koynuna bile alır. Girerim şart olsun, sonu ölüm olsa girerim!» Bir yandan da yanağını bu sıcak avuca sürüyordu. Dikileceği sırada, karı sedirden indi. İbriği alıp avluya çıktı.

«Ulan aferin! Ulan karı yamanmış arkadaş! Tenhaya yöneldi. Aman iyi!» Kapıya doğru emekledi: «Ulan nedir? Bu kahpe bizi, beli kırılmış it gibi süründürmekte... Ben sana bunun hesabını sormaz mıyım orospu Emey, haa sormaz mıyım?» Üst üste keyifle, iştahla yutkunuyordu. Dışarıya çıkınca hemen kenefe doğru koştu. Karıyı bulamayınca pek şaştı: «Ulan göğe mi çekildi bu namussuz?

İşe bak!» diyerek geri döndü.

Emey sola bükülmüş, duvarın gölgesinde duruyordu.

Kenan sarıldı. Sarılırken eli duvara vurmuş, derisi sıyrılmıştı. Bir yandan karıyı boğacak gibi sıkarken, bir yandan:

— Kız ben seni.. Kız ben... - diye hırıl hırıl söyleniyordu.

— Sus!

— Kız sen Türkçe bilir miydin namussuz?

— Yok!

— Yoksa bu laflar neyin nesi?

— Yok!

— Ulan, yok nasıl bir söz? Demin içerde «kimsin» diyen ben miyim?

211

— Çok bilmem.

— Anlar mısın?

— Anlarım.

— Herif de anlar mı? Kocanı sordum!

— Yok.

— Sen nerden öğrendin?

— Senin için...

— Benim için mi? Benim içinse... Ne zaman kız? Kan, şimşek parıltısında beyaz dişlerini ışıldatarak güldü. Kenan gene omuzunu dişledi.

— İnle bakalım! Seni çiğ yesem doymam! Uğruna gebermekte değil miyiz, kahpe kaç zamandır! Bizde uyku durak mı kaldı? Ben üç yüz altınlık kısrağı neden aldım bakalım? Senin yoluna aldım. «Ahıra girip çıkması kolaylaşsın da, şu Emey'i doyasıya göreyim» diyerek... - Yanağını öptü -: Oh! Ulan ne tatlısın namussuz, bal gibisin. Demek Türkçeyi bizim için mi öğrendin?

— Hıı ya...

— Nazmiye'den mi?

— Hı..

— Öyleyse bende gözün mü vardı?

— Hı...

— Ulan iyi.. Ulan aferin!

— Bırak... Yeter... Herif...

— Başlarım herifin geçmişinden...

— Üstümüze gelir.

— Gelmekle... Ben her belâyı göze almışım. Vururum namussuzu...

— Beni öldürür.

— Ne ağzına kız? Ya biz neciliğiz? Karnına kurşunlan doldururum ki bak bakalım! Bak şuna! - Kannın elini tutup belindeki tabancaya götürdü -: Hiç korkma! Bundan böyle sana kimse değemez! Sana daha altın gelecek... Beşibirlik bozdurdum. Boynuna takarsın! Çorum milleti karı görsün! Ulan sen o herife düşecek kan mısın? Sen bu güzellikle...

— Bırak!

— Ne bırakması? Dur kız, dur namussuz! Vay kahpe vay! Etimi kopardın. Dur ki biraz...

— Kanyı bir titreme aldığını farketti. «Nedir hey Allah!

Gecenin ayazında mı? Bizi canı çektiğinden mi?» Titreme Kenan'ı da sarmıştı. Dişleri birbirine vuruyordu. Emey'in karnını avuçla-dı. Boğuşmaya başladılar. Aslı aranırsa, ne oğlan bir şeye zorluyor, ne da karı kendini bir şeyden kurtarmaya uğraşıyordu.

— Ulan dur! Burma kız! Ben seni paralamaz mıyım? Hiçbir işe yaramayan bu itişme kim bilir ne kadar sürecekti.

Abuzer'in öksürdüğünü duydular. Kenan bırakıp geri Sekilince, Emey duvara sürtünerek sıynldı: ,

— Yann gece!... -diyerek ahıra giriverdi.

Kenan duvara yaslanakalmış: «Türkçeyi bellemiş... Şükür Allaha! Dil bilince iş kolay... Türkçeye kurban olayım!... Hızırlık tekkesine bir kurban borcum... Yatırır keserim. Bu nasıl bir karı yahu? Adam öldürür bir karı...» diye hırıldarken gözlerinin sevinçten yaşardığının farkında bile değildi.

IV

Çakırların Kenan, on beş, on altı yıllık ömründe bir doğru kanyı ilk defa gücüyle baştan çıkardığı için, cep aynasında suratına bakarak kasılıyordu. «Bu zamana kadar, hep karılar bizi ayarttı... Hep karılar... » derken bir tek Güllü... Gerisi köyden getirilmiş küçük hizmetçi kızlar... Ağa oğluna hizmetçi kısmı hiç seslenemez. «Ben onlara hovardalık bile demem!... Biz bu işde ne yaptık bakalım? Biz, elin dağlı karısını dururken yaktık ki, dil bilmezken dil öğretmecesine...»

Saime hanım, oldum olası Ömer efendinin saflığından yanıp yakılır, kolay aldanmasına ağlardı. Bu yüzden Kenan, aklı erdi ereli uçan kuştan, esen rüzgârdan şüphelenmeye, babasını zarardan korumak için tetikte durmaya alışmıştı. Emey tutkunluğu aklını karıştırıp gözünü karartmasaydı, karının hırpadak Türkçe konuşmasından hilelenir, «Bu nasıl bir oyun? Hele oğlum, gözünü aç!» diyerek işin arkasını boşlamazdı. Şimdi tersine, Emey karının dil bilmesine seviniyor, hele bunu kendi uğruna öğrendiğini aklına getirdikçe keyfoluyordu. Bu işde, yüreğini de bir güzel denemiş, dağ gibi herifin kılıcından hiç korkmadığını anlamıştı. «Kocasının koynunda yatan karıya gittik. Böyle bir yiğitliği benim babam, vaktiyle göstermiş mi bakalım?».

Ne fayda ki, kör kocakarının apansız hastalanması işleri karıştırmış, Kenan'ın açlığını kaç gündür kursağında bırakmıştı. Abuzer takımı dört gecedir sabaha kadar hiç uyumadığı için ışıkları hiç sönmüyordu.

Kenan dört gecedir, ahınn dört yanını, düven sürer gibi dolanmakta, gündüzleri bütün öfkesini fukara Arap atından

214

çıkarmak için, hayvanı, deli deli koşturmaktaydı. Kirkor emmisinden aldığı sulfato haplan, Narlıca'nm Uzun imamından getirdiği muskalar kannm sıtmasını şuncacık kesememişti.

Kör kocakarı, üstüne yığılan örtülerin altında dört gün dört gece zangır zangır titredi, inim inim inledi. «Teri döşekten geçip sedirin altına damladı

ve geberip gidemedi. ît canlı bir cadı ki dünyanın yüzüne kazık kakmış... Ölsene kahpe, geber de pislik temizlensin!»

Emey, her karşılaşmada, suratına sanki suç kendisindeymiş gibi utanarak bakıyor, «Allah belâsını versin» der gibi başını sallayıp, «Kusura bakma» anlamında gülümsüyordu. Bu dört gecede ancak iki defa su dökmeye yalnız çıkmış, karnının etini Kenan'a ancak üç kerecik sıktırabilmişti. Her seferinde: «Yarın gece...» diye fısıldadı ama, cadı karı gebermeyince fukara ne halt etsin!

Kenan, mart ayının, kedi kızgınlığıyle kudurmuştu. Geceleri iki saat uyursa uyuyor, sabaha kadar of çekerek durmadan cığara içiyordu. Kendi derdi kendisine elvermezmiş gibi, Güllü kahpesi de, bu günlerde üstüne düştükçe düşmüştü.

Tenhada yolunu kesip etini buruyor, geceleri neden gelmediğini sorarak, sürgülü oda kapısını bir omuzlamadığı kalıyordu.

Oğlan, canından usanmıştı. Yemekleri beğenmeyip anasını haşlıyor, Güllü'nün kızı Hacer'i durduğu yerde, vara-yoğa şamarlıyordu.

Havalar da inadına bozmuş, Abuzer kazları gütmeye götüremez olmuştu. Kenan, «Nedir hey Allah, nedir kurban olduğum,» diye dizlerini yumrukluyordu, «tam, karıyı yola getirdik... Bu zamana kadar Arap kısrağı gibi seğirten bahtımıza ne oldu? Bizi bu uğursuzluğun böyle köstеklemesi neyin nesi?».

* Beşinci günün sabahı güneş çıktı, ortalığı yaz gibi kızdırdı.

İkindi vakti, Abuzer kazları önüne katıp Havuzlu-bağ'a doğru geçip gitmiş, Fa ti kanyı, Saime hanım mutfakta iş görmeye çağırmıştı.

Sabahtan beri Emey'i kollayan Kenan, karının ahıra girip bir daha çıkmadığını görünce, eline bir bakraç su alıp yürüdü.

Sıtmayı biraz savuşturmuş olan kör cadı, yorgan sırtında oturuyor, Emey sedirde üstbaş yamıyordu. Kenan'ı görünce sevinip güldü, bakracı yavaşça

yere bırakıp ayaklarının burnuna basarak yaklaşan oğlanın niyetini anlayarak, «Gelme» der gibi

elini salladı, başıyle karıyı gösterdi. Gözlerini cilveyle baygmlaş-tırmış, boynunu bükmüştü. Kenan yanına yaklaşıp:

— Dün gece nerdeydin kahpe? - diye fısıldadı -, neye çıkmadın?

— Herif uyumadı.

— Başlarım heriften... Sen beni gebertecek misin? Bak, şart olsun bu işin sonu kötüye varacak.

Emey parmağını ağzına götürdü. Kenan, karının her kımıldayışında güneş ışığı gibi parıldayan saç örgülerini tuttu, kafasını geriye büküp gerdanını öptü. Bir yandan hırıl hırıl solurken, bir yandan:

— Niye çıkmadın orospu? Niye haa?... - diye homurdam-yordu.

— Bırak oh Kenan, bırak...

— Bırakmış... Öldük, kahpe... Adam «Gelirim» der de gelmez mi? Meramın can almak mıdır?

— Gelemedim. Uyumadılar.

— Ya bu gece?

— Olmaz.

— Olmaz, ne demek kız... Gelirsin... İki laf ederiz.

— Olmaz.

— Sana diyeceklerim var.

— Neymiş? Haydi burda söyle!

— Burda söylenir mi? Sana entarilik alındı.

— Olmaz. Bunlar bilir. Hiç olmaz.

— Bilsinler.

— Herif beni keser. Vay başıma...

— Ben herifi kesmez miyim? Entarilikten başka, sana beşibirlik bozdurdum. Takınırsın. Bu gece dışarı çık da bak...

— Takınmam, saklarım. Verdiğin altını da sakladım. Entariliğin daha sırası değil..

Emey, canı çekmiş de doyamamış gibi, oğlanın ağzını avuçladı, sıktı, acıttı. Kenan kurtulmak için başını salladı:

— Kız ne yaptın? Yırttın namussuz, kopardın... -Birden atılıp omuzunu ısırdı -: Nasılmış haa?

— Dişlerin dökülsün... Etimi yedin!

— Asıl yemesi geride... Ben buna yemek mi derim.

Çekişirken seslerini yükseltmişlerdi. Kör kocakarı kendi diliyle birşeyler söyleyince Kenan ürküp çekildi.

Namussuz cadı, görür gibi bakıyor, burun deliklerini oynatarak dört yanı kokluyordu.

Kenan, şu kör karıdan ürkmeyi erkekliğine yediremedi, apansız öfkelendi. Sanki birinden öç alıyormuş gibi Emey'e saldırdı. Yere inmek için bacaklarım sedirden sarkıtmış olan karıyı arkası üstü yatırmıştı ki, ahırın kapısı hızla açılıp duvara çarptı.

Kenan, üstlerine gelenin Kara Abuzer olmadığını görünce birden sevinmişti ama bu sevinci, silâhını hemen çekmediğini farkedince korkuya dönmüştü.

Abuzer'in oğlu Sülük, eşikte durmuş, dimdik bakıyordu.

Kenan dişlerini sıkarak: «Silâhı çekip dönecektik... Tuh, erkek değilmişiz... » diye söylendi.

Oğlan içeri girdi, sedire yaklaştı. Yatırıldığı yerden kalkıp oturarak gülmeye çalışan analığına kötü kötü bakıyor, çenesiyle Kenan'ı göstererek bir şeyler söylüyordu. Omuzları dar, boynu ince, sıtmadan dalağı şiştiğinden karnı fırlaktı.

Kenan: «Şuna bir şamar çeksem geberir mi ola!» diye düşündü.

Emey sedirden atladı, oğlanı duvarın dibine götürdü. Bir kocakarıya, bir Kenan'a bakarak fısıl fısıl bir şeyler söylüyordu. Sülük bir zaman, «olmaz» der gibi kafasını salladı, sonra kapıdaki çatlağı gösterdi.

Kenan gözetlendiklerini anlayınca öyle korktu ki oğlanı öldürmekten başka çare kalmadığına inanarak hemen elini beline attı. Bu davranışın ne demeye geldiğini hem Sülük, hem de Emey anlamışlar, onlar da Kenan kadar korkmuşlardı.

Karı, Sülük oğlanı arkasına saklayıp kolunu ileri doğru uzatarak yüksek sesle:

— Para ver söylemez, - dedi.

— Para mı? - Kenan ağzını tıkayan korkuyle boğuk boğuk sordu -: Para öyle mi? Para çok... Para kolay... Söylemez mi para versek?

— Hiç söylemez.

Kenan kuşağını yırtacak gibi çekiştirerek kesesini çıkardı. Ağzındaki kaytan bir türlü çözülmüyordu. Keseyle kaytanı analığı Güllü örmüştü. «Güllü'sünün de, gülsüzünün de gelmişini,

geçmişini... Ulan kese!... Kördüğüm mü oldun namussuz? Ben seni hiç mi çözüp bağlamadım?» Elleri titriyor, kuruyan boğazını acıtarak üst üste

yutkunuyordu. Kese çözülünce içinden birkaç bakır onluk, birkaç gümüş kuruş çıkardı. Tam

hepsini vereceği sırada, şuncacık oğlanın kendisinden haraç almasını gene erkekliğine yaraştıramadı, onlukları ayırıp uzattı.

Sülük, avucuna konulan paralara bir zaman beğenmeden baktı. Analığına, sert bir şeyler söyledi.

— Ne diyor kız?

— Daha ver!

Kenan bakırların yanına bir tane de gümüş kuruş bıraktı. Keseyi bağlamadan sordu:

— Söylemez mi?

— Hiç söylemez, ferah ol!

— İyi öyleyse... Vay kavat tohumu vay!

Suratına, ağır-erkek bakışlarıyle dike dik bakan karaoğlanın yanağını kinle okşayıp yürüdü.

Emey arkasından koştu. Kapıda yetişti:

— Hayvana bakmayacak mısın? - dedi -, kaç gündür bakımsız fukara!

— Gebersin!

— Bu gece gel emi? Mutlaka gel!

Kenan ahırdan küfrederek çıktı. Avlunun ikindi güneşi, göğsüne dayanmış gibi duraladı. Derin derin soluyarak ciğerlerini temizledi. Baskını ucuz atlattığına ancak şimdi sevinebilmişti.

Merdiven ayağına oturup bir cığara sardı. Cığarasını bitirene kadar hiç bir şey düşünmeden yere baktı. Neredense eline geçirip ağzına koyduğu bir

süpürge çöpünü, pek de farkına varmadan yorgun yorgun geveliyordu.

O gece, göğüs ağrıları arttığı için babası erkenden hareme geçmişti. Kenan da, Güllü'ye yakalanmak istemediğinden, «Yüreğimde bir ağrı var!» diyerek odasına girdi, sedire uzandı.

Emey arkasından koşup: «Bu gece gel» demişti ama, gitmeyi hiç canı çekmiyordu. Sülük oğlana haraç vermeyi bir türlü hazmedememişti. Hele parayı azımsamasını hiç unutamıyordu. «Bu temeline tükürdüğüm dünyada çoluk-çocuk, karı-erkek bizden ne ister hey Allah!» diyerek dışardaki gürültülere ürkek 218

ürkek, kulak verdi. Cığarayı tutan elinin sapır sapır titrediğini farkedince: «Sülük oğlan, babasına demiştir» diye söylendi, «Beni alalım. Ben o yaşta, analığımı kötülükte görsem demez miyim? Hiç denilmez mi?» Soluğunu kesti. Karanlık gece, pencereyi ocak isiyle sıvamışa benziyordu. Rüzgâr, gene deli deli esmekte, uzaktan uzağa gök gürlemekteydi.

«Karı çağırdı, gitmemiş olmaz. Oğlan söylediyse herif dalkılıç beklemez mi? Beklemekteyse bizi bitirir!»

Dudaklarını yaladı, ürperen arkasını sedirin yastığına sert sert sürdü. Namussuz korku, sanki kara böcek sürüsü olmuş da sırtına yapışmış... Yastığa sürtünmesi faydasız... Kara böcek sürüsü ne eziliyor, ne defolup gidiyor, derisinde buz gibi dolaşıyor.

«Herif karıyı keserse... Ulan keser mi keser!» Ellerini iki yandan sedire dayayarak kalkmak için davrandı. Abuzer'in sıska uzun, biraz kamburca ama gene de gösterişli gövdesi gözünün önüne, kara gece gibi dikilmişti. Herifin çenesi kuduz it çenesi gibi aralık... Salyalı... Dike dik bakıyor. Görünürde kılıç yok... «Yok olur mu namussuz! İşte kılıcı arkasına saklamış. Bir vınladığını duyarsan duyarsın. Kelleni bir vuruşta...» Ellerini sedire bastırmaktan pazıları sızlamaya başlamıştı. «Beni varsın kessin, ama karıya değmesin! Lafa sıra bulursam kısrağı bağışlarım, üç yüz altınlık kısrağı... » Kalkamayacağını anlayınca, geriye yaslandı. «Asıl karıyı gebertmeli!» diyerek başını iki yana salladı, «karıyı elbette... Biz öldükten sonra karı kaç para eder? Bu karı bizden önce gebermeli... Gebermeli de bir başka Kenan bulup o cilveleri döktürememeli!»

Gök gürlemesi tam tepesinde çatırdayınca sıçradı. Eli tabancasına değdi. Bu kez son bir umutla, tabancasının kabzasına yapışarak sahiden davrandı. Bir zaman öylece durdu. İçini belli belirsiz bir yiğitlik sarıyordu. «Ne karı ölsün, ne biz... O kara kavata üç yüz altınlık Arap atı mı bağışlanırmış? En kısası: Hayvanı eyerle, karıyı terkeye al, geç git!»

Bu düşüncesini hemen yapacak gibi, kolaylıkla kalktı. «Geç git! Yediçınar Yaylası'nı tuttuk mu, bize Allanın gücü yeterse yeter! Hanefî ağama giderim.

Karısı Emine teyze beni saklar. Emine teyzem Osmanlı kandır. Bizi yayladaki mağaralarda kaybeder ki alaylar bulamaz. Hanefî ağanın kuyrukçusu, Par-par'ın Çalık oğlan bize ekmek taşır! Mavzeri alırım. Abuzer

yaylaya çıkarsa şart olsun alnından vururum!»

Narlıca'nın muhtarı Kadir ağayı, Uzun imamı, ileri gelenlerinden Mahir ağayı filân hatırladı. «Bütün Narlıca bire kadar kırılmadan bizi Abuzer'e tepeletir mi? Tepeletmez. Silâhlanıp yürürler. Ulan iyi! Ulan aferin!»

Bir cığara yaktı. Yüksek sesle güldü: «Karıyı yaylaya aşırmak şart! Deli Elvan ağama, Gâvur Ali emmime n'olmuş? Bunların her biri beş Abuzer'e yıkılmaz yiğitler!...» Yüreğindeki korku iyice savuşmuş; yerini efelik almıştı. Omuzunda mavzer... Kucağında Emey kan... Arap kısrağını özengiliyor da, fırtına gibi uçuyor. «Karıyı yaylaya atmalı! Babam da bu işi uzattı ki tadını kaçırdı!»

Kibrit çakıp saate bakacağı sırada, ayak sesleri duydu. Korkuyla yalanırken kapı açıldı, elinde lâmba ile Güllü göründü:

— Yattın mı? Yüreğinin ağrısı nasıl? Hani yatağın serilmemiş?

Kannın saçı-başı karmakarışıktı. Kenan buna çok şaştı:

— N'oldu sana kız? - dedi *, babam mı dövdü?

— Ne dövmesi!... Bu Emey karı bizi bitirdi, senin haberin yok!

— Hangi Emey? Tövbe! Nasıl bitirmekmiş bu? Neden?

— Nazmiye'nin odasına geldi demincek... Hakçası, hep suç Nazmiye'de... Kudurmuş bu benim Nazmiye ablam! Ben çorap örmeye gittiydim. «İki laf ederiz» dedim. Elin karısını rahat bırakmaz. Saçını çeker, budunu çimdikler. Derken bunlar güreşe kalktılar. Baktım ki karı, Nazmiye ablamı kötületmekte, ben de girdim. Ne dersin, ikimizi bir koluyla yere yatırıp üstümüze çökmedi mi? Bizi hamur gibi yoğurdu hay Kenan, bizi bitirdi ki pes ettirmecesine...

Kenan gözlerini kısarak bir zaman düşündü: «Karı keyfinde... Kancık it gibi boğuşması ne demek? Sülük oğlan, babasına bir şey demedi mi sakın! Ulan aman! Ulan aferin!»

— Kız beri bak! Emey karı keyfinde miydi!

— Keyfinde olmaz mı? Etli pirinç pilâvlarımızı yiye yiye kemiklerini ilik doldurmuş, kanı gürlemiş... Güç yetirmenin yolu yok! Eşeklerin terkesinde getirdikleri kurtlu manda kellesiyle bizi zor kötületirdi. Bak Kenan! Kısrak bakmaya, ahırdan çıkmaz oldun. Bu Emey karının şaşırır da bir yerini burarsın, tutmasıyle senin belini kırar!

— Höst kız! Kimin belini kırarmış! Ulan bu ne biçim bir laf? Biz kimiz hey babam, biz öylelerine yıkılacak delikanlı mıyız? İnanmazsan güreşe beni koyuver. Öcünüzü bir göğüs çaprazında. ..

— Artık bilmem! Nazmiye'yle ben güç yetiremedik. Senin de sırtını yere getirirse Çorum'a türkü olursun!

— Güreş, diyerek elin dağlı karısını siz yoksa ablacılığa mı alıştrhnaktasımz, kahpeler?

— Neden alıştıracakmışız? Şuna bak! Benim ablacılıkla bir işim yok! Benim işim seninle.

— Benimleymiş... Ben bilmez miyim?

— Onlar düşman lafı oh yavrum, Nazmiye ablamla bacı-kardeş gibi geçindiğimizi istemezlerin karası... Sen asıl babanı kolla!

— Babama n'olmuş, hasta herif?

— Daha n'olsun? Nazmiye gözelemiş. Emey'e bir etmediğini komamaktaymış senin baban!

— Ne gibi kız? Sakın aklıma gelen gibi mi?

— Siz şeytan takımısınız. Sizin aklınıza geleni ben kestire-mem. Baban bacaklarını ovdurmakta nicedir. Bizim ovmalarımızı beğenmemekte... Dün baban olacak sakallı papaz, Nazmiye ablamdan ayran istemiş. Nazmiye ablam ayrana çıkmış. Ama çıkmasıyle, birazdan üstlerine girmesi bir olmuş.

— Ey?

— Ey'si... Kart teke, karının butlarını okşalamakta değil mi?

— Deme, yalandır!

— Neresi yalan! Sanki, yapmadığı bir iş... Nazmiye: «Kolay gele ağa!» diye gülmüş, «'Hakkı üstümde kalmasın' diyerek sen de onun dizlerini mi...

ovalamaktasın?...» demiş. Baban olacak namussuz, ne dese iyi? «Bilemedin kahpe? Nasıl ovulacağım belletmekteyim» demiş de bir zaman gülmüş...

— Nazmiye ablam kızmıştır.

— Kızmış ki ne kadar... «Bir de başıma, yabanın dil bilmez kahpesini çıkarma! Şart olsun sıçan otuyle seni ağular, gebertirim. Bunak deyyus!» diye bağırmış.

— Gebertir mi gebertir! Aklına koyduğunu mutlak yapar.

— Hiç bakmaz! Ona: «Benli Nazmiye!» demişler? —Ulan aferin Nazmiye abla! Babamı güzel korkutsaydı...

Sen de iki laf edemedin mi?

221

— Etmez miyim? «Emey karıyı gözün tuttu ya faydasız!» dedim, «Senin dizlerinde gayri güç kalmadı, sen o arap kısrağının eşkinine dayanamazsın!» dedim. Essah dayanamaz. Baban son günlerde çok kötüledi.

— Kötüledi, evet. Soğuklattı besbelli...

— Bu kaç zamanın soğuklatması?... Onun derdi içinde... Arada bir bedenini bir yel dolanmakta, sağ kolundan sol koluna gidip gelerekten... Bütün gövdesini sarıp soluğunu kesen bir sızı... O sıralarda hırıltılarını duysan, boğazlanmış davar sanırsın. Gözlerinden korkarsın! Her biri yumruk gibi dışarı uğramakta kan çanağına dönüp...

— Ya sıra gecelerinizi şaşırdığı var mı benim babamın?

— Evet, hiç şaşırması yok! «Hep şarabın boku!» demekte... Ne şaraptan geçmekte, ne karıdan... «Atın ölümü arpadan olsun!»muş... - Güllü içini çekerek Kenan'ın yanağını makasladı -: Sen de babana çekmişsin rezil! - Sesini alçattı -: Bu gece ben buradayım, bilmiş ol!

Kenan biraz düşündü:

— Olur!

— Olurmuş, geçen gece neredeydin?

— İşim vardı. Ayınga işi... Paraları toplayamadık.

— Toplayamamış... Hani benim altınlarım?

— Ismarladım. Sapları takılmakta... Altınlar ki, çarktan yeni çıkmış altınlar...

— Yemin ettin bak! İki verdim, üç gelecek...

— Üç elbette...

— Ben yatağını sereyim. İçine gir de güzelce ısıt! Havalar serinledi.

Geldiğimde yatak sıcak olsun ki bir işe yarasın!

-— Bu gece gelmek olmaz! Sen bendeki işleri nerden bileceksin! daha kısrağa bakılacak! Murat'a uğrayacağım. Para bırakacaklardı. Benim yatak ısıtacak sıram mı?

— Ahıra gide gele Emey karıyı çileden çıkarırsın...

— Tövbe kız!

— Dediğim gibi.. Sonunu kendin düşün. Babanı Nazmiye ablam sıçan otuyla gebertecek, vallah billâh, ben de uyurken senin kulağına cıva akıtırım. Gözü kızmış oğlan, Çorum'un sultan pazarını boş beller. Seni kolladığımı bil! Ayağını yanhş attın mı keyfine!..

— Ulan bunlar nasıl sözler? Her biriniz başıma Köroğlu eşkıyası kesildiniz kahpeler! Elin fukarası ahırımıza sığınmış...

— Şuna bak! Sen babanın oğlu değil misin? Sizde sığıntı kollamak yoktur. Sizde «ana bir... bacı iki... »

— Ulan bu ne biçim bir laf... Ben seni tepelemez miyim?

— Şu sebepten doğru ki... Sizdeki karı açlığı, erkek işi değil, kahpe karı doymazlığı... Ha ben, ha sen...

— Söylersin namussuz! Senin derdinden dünyayı gözümüzün görmeyeceğini bilirsin de... Kız sen beni... Peki... bu gece vaktine hazır ol! Ben bu lafların öcünü senden almaz mıyım?

— Gözün benden başkasını görmediği zamanların karanfilli leblebileri, boyalı şekerleri nerde kaldı? Eskiden geceleri koynun, kuşağın çerez dolu gelirdin. O günler hani?

— İstediğin çerez olsun! Başka?... Leblebi, boyalı şeker... Başka dedim?

— Başka... Ne yiyeceğimi ben bilirim. Leblebi mezelik... Kan gittikten sonra, Kenan mindere kabadayı kabadayı

yaslandı. Soluğu genişlemişti. «Sülük oğlan babasına dememiş...» diye güldü, «deseydi karı keyiflenip güreş tutamazdı! Ulan iyi! Ulan aferin! Pis Sülüğü üç kuruşa bağladık. Üç kuruşa... Sudan ucuz...»

Rüzgâr, bir yerlerde açık kalmış bir kapı kanadını, aralık aralık vuruyordu. Kenan omuzlarını daraltıp gözlerini kısarak avluya baktı. «Burada iş yok!» dedi, «burada herkes birbirini gözler olmuş. Karıyı tenhaya atmanın kolayı...

Yediçınar Yaylası dedin mi, dağ başı?... Dağ iyidir! Dağa kurban olayım! Dağda bir ben, bir Allah!... »

Emey gene ibrikle çıktı, gene sırtını duvara dayayıp durdu.

Yediçınar Yaylası taraflarında çakan şimşeklerle, yüzü bir aydınlanıp bir kararıyordu.

Kenan karıyı var gücüyle kucakladı. Omuzu üstünden kapıya doğru bakarak sordu:

— Herifi uyuttun mu kız?

— Uyuttum, korkma!

—Oğlan bir şey demedi, öyle ya?

— Demedi.

— Ya derse?..

— Demez!

— Çocuktur. Kızar mızar. Baktın ki söyledi, atla konağa... Ben seni öteki yüzden aşmrım!

— Demez!

— Demesin. «Sana para verecek!» demeli, «çok para verecek...» demeli ki...

— Olur.

Emey'in umursamazlığı Kenan'ın yüreğini de ferahlatmıştı. Karı hiç kımıldamadan, «yapma» demeden kendisini öptürüyordu.

— Bizim kanlarla güreşmişsin kız! Bir yerin acıdı mı?

— Acımadı!

— İkisini de yoğurmuşsun.

— Yoğurdum.

— Sen karılarla oynaş, biz surda ölüp ölüp dirilelim.

— Ya sen oynaşmakta değil misin?

— Benim senden başkasında gözüm yok. Benim aklım sende... «Oğlan söylerse...» dedim. «Herif karıya bir kötülük ederse...» dedim. Sana elini sürseydi şart olsun...

— Ey?

— Vururdum kız... Sen öyle mi belledin? Kurşunları göbeğine doldururdum ki... Düşünürken aklıma ne geldi? «Kalk!» dedim, «eyerle kısrağı, at karıyı üstüne.. Çık yaylaya... »

— İyiymiş.

— İyi olmaz mı? Bizim yaylamız iyidir. Adamı kıt, Allahı bol...

— Öyleyse, bizi yaylaya hep çıkar.

— Çıkaracağız.

— Oradaki çoban n'olacak?

— O da durur.

— Olmaz.

— Neden?

— Olmaz bizi gözler. Herife söyler. Karısı da varmış. Oğlu varmış.

— Var evet...

— Ev kaç göz?

— Sen bize, yatıya gelirsin.

— Gelirim.

— İşte gördün mü, çoban olmaz. Çobanınızı kovala!

— Çoban, kocana dağı belletecek...

— Sen bellet!

— Ben mi? Ulan essah! Ulan aferin! Ben belletirim. Hanefi ağamı defleriz gider.

— Dağ yerinde benim herif sürüyü gezdirirken bizi kollayan olmaz.

— Hanefi ağamı deflerim. İyi kız! Şartolsun iyi...

— Ne zaman?

— Hele dur! Yann babamla konuşalım da...

— Elini çabuk tut!

— Neden?

— Benim canım seni sevdi. Ben sevdalandım mı, yanar yanar kül olurum, dur durak bilmem! Bana da yazık!

Emey, bunları, Kenan'ın sağ elini okşayarak söylüyordu. Bir şimşek sanki karının çakır gözlerinin içinde çaktı.

Kenan'ın yüreğini sevinç doldurmuştu ki kaynar su gibi... Karıyı çelmeleyip yere

yıkmayı, bir an tasarladı. Beline sarıldı. Tam bu sırada ayağı yerde duran

ibriğe çarptı. Namussuz ibriğin gürültüsü yetmezmiş gibi, ahırın kapısı da hızla açılıp duvara vurdu.

Abuzer'in:

— Emey! Emey! - diye seslendiğini duydular. Karı ibriği el yordamıyle buldu.

— Dur kız!

— Olmaz, bırak!

— Dur dedim, bak ki bir...

— Olmaz. Burası bize uğursuz oh Kenan ağa... Bizi yaylaya çıkar da ne istersen yap! Burası bize uğursuz...

Emey, çakan şimşeğin açılıp kapanan ışığında, kuyruklu koyun gibi kalçalarını sallayarak, kocasının sesine doğru yürüdü, gitti.

Gök gürlemesi tam tepesinde çatlayınca, Kenan bir kere sıçradı. Başını kaldırdı: «Burası gerçekten uğursuz» diye düşündü; yüzüne düşen iri yağmur damlasını sildi: «Uğursuz ki nasıl uğursuz!... »

Bu sırada Emey kocasına anlatıyordu:

— Dediğin gibi... «Bizi yaylaya çıkar» dedim.

— Çobanı?

— Çobanı defleyecek...

— Bak! Çobanı deflemeden olmaz. Bize, yaylayı sürüyle beraber bırakmadan elini tutturursan, seni keserim kahpe! Bu işi başka zamanın işine benzetme.

— Tutturmam!

— «Burası uğursuz...» dedin mi? • — Dedim.

Abuzer, küçük karısının kıçına bir şamar indirdi:

— Uğursuz ki nasıl uğursuz!., -diye sırıttı.

V

Kaç gündür daha sık bastıran göğüs tutukluğu, kolunda, arkasında gezinen ağnlan bugün biraz kesildiğinden, Çakırların Ömer efendi keyifliydi. Benli Nazmiye'nin odasındaki sedire yanlamıştı. Kalçalannı ırgalayarak dolaşan karıyı istekle seyrediyor, aradabir laflıyordu:

— Kız kahpe!

— Buyur!

— Kız bugün bu ne biçim cilve döktürmek namussuz? Bu ne biçim haa?..

— Herif, ben bu lafın nereye varacağını bilmez değilim. Gündüz gözüne kudurmaktasın ama, hiç olmaz!

— Senden baskın kudurmuş mu olur. Hürünü oynar gibi bu nasıl bir salınış?

— Bırak Ömer ağa! Kocadım kız! Eski tetikliğim kalmamış.

— Haltetmişsin. Bal almasını bilen arı senden daha on batman bal çıkanr köpoğlusu...

— Kaç para eder. Kocadım. Kocamasam diz ovmayı eskisi gibi hak edemez miyim?

— Ne ovmayı?..

— Diz... Emey karı gibi ovamadığım için kahpeyi gözünün önünden ayırmaz oldun.

— Höst! Ulan bu nasıl bir laf! Sen eskiden Emey gibileri kandan saymazdın. Beri bak kız! Sen essahtan kocadın mı sakın? Emey kimmiş, yabanın dağlısı...

— Yabanın dağlısı ama, şeker gibi bir dağlı... Nazmiye, kalçasını cilveyle kaşıyarak pencerenin önünde

durdu, avluda çamaşır seren Emey'e bir zaman dalgın dalgın baktı. Yüreği sıkılıyordu. Kenan oğlanın, Emey karıyı gözüne kestirdiği günden beri, bu can sıkıntısı apansız gelmiş, yüreğine taş gibi oturmuştu. Eskiden oğlan tenhada şurasını burasını sıktıkça, olur olmaz laflar ettikçe sahiden kızar, daha azıtırsa sahiden terslerdi. Emey işi çıktı çıkalı, Kenan değişmiş, kimseyi gözü

görmez olmuştu. Oğlan kaç zamandır dalgın... Aklını, karıya fena taktığı belli... Bir laf etsen, uykudan uyanır gibi kendini zorluyor da, dişlerinin arasından, gönülsüz gönülsüz: «Haa, sen misin Nazmiye abla! Bir şey mi dedin!» diyor.

Nazmiye dişlerini sıkarak: «Vay kahpe vay! El kadar oğlanımızı bitirecek!» diye homurdandı.

— Bir şey mi dedin kız?

Nazmiye, bunu Kenan sormuş gibi şaşırarak döndü. Ömer efendinin konuştuğunu anlayınca suratını astı:

— Hiç...

— Nasıl bir hiç bu böylece?.. Deminden beri bize .kıçını dönüp... Ulan bunlar yeniden yeniye bir huylar!

— Düşündüm ağa... Senin haberin yok!

— Neymiş?...

Nazmiye susuverdi. Bir dakika önce, Kenan'ı Emey'den kıskandığını, biri söyleseydi önce kendi de inanmaz güler, sonra kızardı.

— «Neymiş» dedim, namussuz! İki laf eder mi? Nazmiye yaklaştı. Ömer efendiye

bir zaman baktı. Kara göz -

lerinin dalgınlığından, başka şeyler düşündüğü belliydi. Tek tek sordu:

— Bu Abuzer takımı n'olacak?

— Abuzer takımı ne mi olacak?

— Şu kadar zamandan beri bunları ahıra kondurdun. Hep mi burada kalacaklar?

— Kız senin dilinin altında bi şey var! Nedir, açık söyle?

— Bunlar hep burada mı kalacaklar?

— Nasıl kalabilirlermiş? Yaylaya dehleyeceğiz.

— Ya Hanefi?

— Çoban, çobanı istemez, mal sahibi hiçbirini istemez. Hanefi, evet, biraz söylenecek... Kenan oğlun da dünkü gün bu

lafı açtı. Bugün Hanefi'ye yolladım. Hanefi geçimsiz herifin biridir. Laf anlamaz bir herif... Yola getirirse, Kenan oğlan getirir. Kenan'ı bu Hanefi, öksüz kuzu gibi, eşeğinin heybe gözünde gezdirerek büyüttü, say ki süt anası... Senin Saime ablan o sıralar bize az küsmedi, az söylenmedi: «Sen benim oğlumu sonunda çoban mı yapacaksın herif!» diyerek az ağlamadı.

— Hiç umudum yok!

— Niye?

— Hanefi bunları istemez! İstese de...

— Ey!

— Bana sorarsan, bak ağa, ben bu Emey karıyı çok cilveli gördüm. Bu karının gözleri göz değil. Kenan oğlun dersen daha toy... Karıya geldi mi, dizlerini oğdurduğundan, kendin benden iyisini bilirsin. Böyle anadan kısır bir kan, körpe oğlan kısmını bitirir.

— Kız sen neler demektesin? Bizim şuncacık oğlanla elin dağlı karısı...

— Karı yaman ağa... Yamanın da oynağı... Sen bunu böylece Yediçmar Yaylası'na yerleştirdin mi?...

— Ey?

— Benim bildiğim, Kenan oğlan, üç yüz altınlık Arap kısrağını tepikler, günde üç baş, yaylaya çıkar. Hem de çıkar, hem de bu Emey kan, bizim oğlan Yusuf peygamber olsa, yaylaya çeker!

Hacı Ömer efendi, eskiden beri kimden, kimin üstüne dinlerse dinlesin, zamparalık lafının her çeşidinden hoşlanıyordu. «Hovarda kısmına o işin lafı bile bir kazançtır!» diye gözlerini kırpmak âdetiydi. «Dünyanın öbür ucunda bir iş olsa, benim burada kemiklerim çatırdamaya başlar! Bu neden böyledir bakalım hey Davavekili? Şundan böyledir ki ecinnilerin hovarda-başısı benim omuzumda oturur. Gözümdeki perdeyi çeker alır. Meydan güreşi gibi seyre dalarım! Bizde, böyle bir ermişlik vardır, sen nereden bileceksin!»

Gene gözlerini keyifle süzdü, kibirlendi:

— Çekmekle?.. Oğlan geldi yetişti. Oraya buraya çekilmeyecek de namussuz, yoksa horoz gibi tuttuğu yerde sizi mi bastıracak?

— Kafana papucu atarsam!... Bu ne rezil bir laf! - Yaklaştı, ellerini beline koyarak Ömer efendinin önünde durdu -: Beni

dinle efendi! Ben o karıyı oynak gördüm ama, herifi de zorlu gördüm. O kara herif, körpe karısını hovardayla bölüşeceklerden değil! Karının azgınlığı nereden bakalım? Bu karının azgınlığı, herifin yiğitliğinden... Ben iyice sorup öğrendim! Bunların gurbete çıkmaları, Abuzer'in kafasındaki yara yerleri, hep karıyı kıskanmasındanmış... Herif esen rüzgârdan hilelenirmiş de, önüne geçene it gibi salarmış.

— Deme! Vay köpoğlu vay! - Ömer efendi biraz daldı -: Haklı! - diye içini çekti -. Karı oynak ve de azgın... İyi gütmedin mi, başına gelecekleri Allah bilir. Ulan iyi! Ulan aferin kara domuz!

— îyi dersin. Nasıl iyi olabilirmiş? Bizim oğlan karıya dolanınca, herif hilelenir. Büyük karı, Sülük oğlan hep gözcüsü... Kan işemeye gitse, geriden kollamaktalar. Cadı kan, kör değil mi? Kör ötekilerden zorlu... Pıt olsa aklına yazıp herife bir bir anlatırmış?

— Peki?...

— Şimdi sen bunları yaylaya kondurdun da oğlan yaylayı yol etti mi... Hem de eder. Arada fazladan ayınga işi de var. Ayıngayı bahaneleyip, gece-gündüz yaylaya uğrar. Sonunda, herifin bunları basacağından hiç şüphen olmasın ağa! O karı da, senin Kenan oğlun da yüreklerindekini saklayacak bir adamlar değil! Abuzer ikisini de gebertir!

— Vay, n'ağzına!

Ömer efendi birden dikilmişti. Gene sık sık soluyor, gene sağ kolunun pazısında, taze bıçak yarası gibi bir sızı duyuyordu. Yüzü morarmıştı:

— N'ağzına kız! Bir çoban parçası...

— N'ağzına, dersin, şart olsun gebertir ki o koca kılıçla bunları kıyma eder.

En iyisi... Bana sorarsan, bu herifi yaylaya çoban tutmaktan vaz geçelim! Yayla yeri adamsız... Adamsız yerde şeytan, adamı kolay aldatır! Bunlar, dağı sahipsiz sanırlar. Hamdolsun sende toprak bol! Bunlara istersen Narlıca'dan, istersen Çomar'dan yeteri kadar tarla ver. Rençperlik etsinler.

— Oğlan köye sapmaz mı?

— Muhtarı, hocayı tembihlersin. Sık giderse kovalarlar. Ateşle barutu, Allanın dağında bir araya koymaktansa... Köy yeri iyidir. Köy yerinde herkes birbirinin gözcüsü... Hele köylüden bir yiğit, karıyı baştan çıkardı mı, daha güzel...

görmesiyle «canı cehenneme!» deyip vaz geçer!

— Essah kız! Ulan aferin! Biz kendi elimizle az kalsın ki... Tuu... gördün mü? Ulan iyi...

Ömer efendi, el yordamıyle tütün tabakasını ararken düşünüyordu: Göğsündeki bu soluk kesilmesi, sırtındaki bu sancılar sıklaştı sıklaşalı içine ölüm korkusu çökmüş, dünyayı gözü görmez olmuştu. Daldı, kederli kederli içini çekti. Abuzer takımını buraya kondurması, yaylaya yakıştırması neden? Allanın bildiğini kuldan niçin saklamalı. Emey kahpesi yüzünden... Eski vakti olsa Emey karıyı çoktan hakladıydı. «Diz oğdurmak nasıl bir iş? Birincide değilse de, ikincide kapıyı sürgülememle tepesine kartal kuşu gibi çökerdim!» Ne fayda! Şimdilerde, tuttuğunu koparan o kısır kahpeye çullanmak şurada kalsın, karı 'ha!' dese, koşulacağı kalmamıştı. «Biz bu karıyı yaylamıza Kenan kopuğu için mi konduracaktık? Hayır, kendi keyfimiz için konduracaktık! Bizde keyf olmayınca deflerim gider!»

Öksürdü. Öksürüğü uzadıkça uzadı. Karnının etlerini sızlatarak uzuyor ki, cenabet fena uzuyor.

— Kelebekli davar gibi öksürürsün! «şu tütünü boşlayım» demezsin.

— Aldırma! Ulan ne boşboğaz kan... Şuradan bir su yetiştireceğine...

Ömer efendi suyu zorla içti. Elleri titrediğinden, su tası takır takır dişlerine vuruyordu.

— İyi... -dedi- köye yerleştirmeli! Aferin kız! Bize akıl verdin! Ama bakalım rençberliği hak edebilirler mi?

— Baba çıksın! Edemezlerse geldikleri gibi giderler... Sen dünyanın gezginci tayfasına kondurucubaşı mı kesildin?

— Doğru kız! Doğru kahpe! Ulan aferin! Sokakta nal sesleri duyuldu. Kenan, Arap kısrağının üstünde avluya girdi. Emey kahpesinin, telâşla önüne çıkması, hayvanın dizginine yapışması Nazmiye'yi büsbütün kızdırmıştı.

— Kim geldi?

— Oğlun...

— İyi! Yayladan gelmekte... Hanefi'yle konuşmuştur. Herifi razı ettiyse...

Çağır şunu... Gevezelik eder, işimi bozar. Hanefi «olmaz» diyecek ki biz yayla işinden vaz geçeceğiz! Çağır gelsin! Camı sür de seslen!

— Dil bilmeyenler nasıl gevezelik edebilirmiş, ferah ol!

— «Çağır» dedim. Sana ne dedimse onu yap... İki akıl vermekle başıma davavekili Cevdet bey kesildi. Şamarı çarparım haa....

Nazmiye camı sürüp oğlana biraz dargın, biraz cilveli seslendi:

/

— Kenan! Buraya gel! Bak sana bi sözüm var! Oğlan bir Emey'e, bir pencereye baktı. Güldü.

— Neymiş?

— Gel!

— Hayvanı çeksem...

— «Gel» dedim... Hele şuna...

Kenan, çizmelerini çıkarmak için biraz gecikmişti. Bu arada Nazmiye, Ömer efendiye döndü:

— Fukara Hanefi'ye de yazık, birini «kondurayım» derken, bunca yıllık adamı sürüp atmak hak değil! Günah kız! Adam cehennemde yanar.

— Kimi atmaktayız ulan? Hanefi atılır mıymış?...

Ömer efendi, «sürüp atmak» lafıyla başka şeyler hatırlayarak şaştı. «Hanefi'yi yayladan atmak hiç olmaz! Yahu biz iyice şaşırtmışız! Bunca zamandır bu Hanefi bizim bulaşık işlerimizin içinde... Padişahın sır kâtibi de öyle değil! Eşkıya reisi Körde-de'nin kulağı-gözü bu Hanefi... Bir çoban parçası bunca yılın eşkıya reisi Kördede'ye gözlük, kulaklık ede mi bilir? Asıl bizim gözümüz, kulağımız... »

Filân yerden tüccar kervanı kalkmış, falan yere posta gidiyor, bunları hep Kördede'ye, çoban Hanefi yoluyla Ömer efendi bildiriyor, buna karşılık da Kördede, Ömer efendinin borçlularını iltizamını aldığı köylerin kopuklarını ürkütüyordu. Eşkıyadan arkası olmayınca faiz hesaplarını bir tamam görmek, harman zamanı onda bir aşar ekini toplamak ne mümkün! Eşkıyadan korkmasalar bu yoksul-zibidi takımına güç mü yeter? «Koca sürü dağda niçin gezinmekte bakalım? Konağımıza yoğurt-peynir mi yetiştirecek?... Hayır? Kördede'nin askerini besleyecek »

Nazmiye vızır vızır anlatıyordu:

— Oğlan karıyı yaylaya kondurmak niyetinde... Oğlanın aklını sen bana soracaksın. Bu niyette olmasa, kalkar da, bir sözle Yediçınar'a çıkar mı?

Oğlanın fikri bozuk! Aman biz sıkı duralım! Oğlan karıyı gözüne fena kestirdi efendi! Yaylaya atacak da, rahat kullanacak! Baksana sabah gitti, kuşluğa kalmadan yel gibi

geri geldi. Oğlan valla bu işe gönüllü...

— Ne haddine! Sen beni bilir misin, beni... Nerede kaldı kopuk! Sesle, gelsin! Kenan içeri girdi. Suratı asıktı! Babasını görünce kırbacını kapıdan dışanya atıverdi, duvara dayanıp el kavuşturdu.

Çakırların Ömer efendi, her zaman yaptığı gibi oğlanı alıcı gözüyle bir vakit süzmüş, sonra beğenmemiş gibi kafasını cama çevirmişti. Deminden beri Nazmiye'yle, kopuğun kan işini konuştuğundan mı neden, Kenan, biraz daha büyümüş, biraz daha yiğitlenmiş gibi görünüyordu. «Eşek kadar oldu, aferin!» diye gizlice sevindi. «Eh, kalıbı kendisine elverir! Şimdi şu kopuk şöylece, karı mı sevmekte?... Tövbe hey Allah!»

— Yayladan mı bu geliş, kaçakçı bozuntusu?

— Yayladan...

— Hanefi'yi gördün mü?

— Gördüm.

— «He...» dedi mi?

— Bırak... Benim Hanefi ağam kötülemiş ki büsbütün bitmiş. Sürü gezdirmek şurada kalsın kenefe gidecek gücü yok! Allah bilir ama, bu kışı çıkaracağı şüpheli...

— Çok mu hasta demek?

— Çoook... inleyip öksürmelerini görmeli... Sürüden on üç davarımız eksik.

— Nereden bildin, kendi mi söyledi?

— Kendi söyler mi? Bizim toprağımızda öyle vicdanlı çoban n'arasın? Ben Emine teyzemin ağzını yokladım. Bilir gibi sordum. Her gidişte iki üç davar eksilmekteymiş. Emine teyzem şikâyetçi... «Oh Kenan yavrum, Ömer ağama söyleyiver de şuna bir görünsün!» diye ağladı. Kuyrukçumuz Parpar'ın Çalık oğlana geldin mi, Allanın bir derbederi... İşi gücü, türkü çağırmak, kendi başına mevlüt okumak...

— Çalığı bilirim. Hanefi'nin oğlu Hasan babasına yardım etmekte değil mi?

— Yok! Sabahtan Narlıca'ya iner olmuş. Döl güden kızların peşindeymiş.

Keyfinde...

— Hele işe bak... Eeee?

— E'si... On üç davarımız eksik. Sürümüz bir haftadır evin iki yanında toprak yemekte... Davar tuzsuz kalmış, yünlerini tekmil diken, çağıldak sarmış!

— Vay canına! Duydun mu kız? - Ömer efendi Nazmiye'ye kurnaz kurnaz göz kırptı, yalandan suratını astı -: Bak, bu senin Kenan oğlunun dediklerine... Nedir canım! Nedir benim çobanlarımdan, ortakçılarımdan çektiğim hey Allah. On üç davar ne demek? «Bunca zararımız var» demek....

Aslında Ömer efendi, davar sayısına hiç aldırmıyordu. Hanefi, davan ister kurda kuşa, ister Kördede çetesine yedirsin, zararını kaç yıldır, uzak köylerin davar sahipleri çekmekte... Kördede gecelerden bir gece, iki kopuk gönderip bir sürünün yarısını böldürüyor da Yediçınar'a çıkarıp Hanefi'nin önüne katıyor.

Ömer efendi, yalandan içini çekti:

— Demek bizim sürümüz dökülmekte mi oğlum?

— Hiç sorma! Bir başka mesele daha var ama... Hanefi ağam yemin verdirdi. Yoluyle anlatılacak.

— Neymiş?

— «Babana selâm ederim» dedi, «Aman keyifli sırasında söyle!» diye yalvardı.

— Neymiş ulan?

— Yorganı üstüne çekmiş... Sıtmadan titremekte ki, ben korktum.

— Bize diyeceği neymiş rezil! îki laf eder mi, hele şuna...

— «Ben sürüyü bıraksam gerek,» dedi, «gördüğün gibi... Beni sıtma kötületti yavrum!» diye ağladı. «Ömer efendi, kendine bir çoban bulsun» dedi. «Ben Narlıca'ya insem gerektir» dedi. «Yeni çobana, dağın girdisini çıktısını,

Parpann Çalık'la sen sevabınıza belletirsiniz!» dedi.

Deminden beri için için eğlenen Ömer efendi, birdenbire telâşlanmıştı. Gene suratı morarıverdi:

— Bu nasıl bir laf. Köye inmek nasıl bir laf? «Babam razı gelmez!» demedin mi?

— Dedim.

— Sakın Kerbelâ gariplerinin sebebine kahrından söylemesin?

— Kahrından değil! Ayakta duracağı kalmamış. «Gelin, malınıza sahip olun!» diye yalvardı ki kanlılar gibi...

— Yahu, biz malımıza nasıl sahip olabilirmişiz sipsivri? Yahu, benim bu heriften nedir çektiğim? Kız, iki laf da sen etsene namussuz! Kız beri bak! Ben bu Hanefi rezilini sopanın altına

yatırsam, şimdi haksız mıyım? «Surdaki garipleri yaylaya çıkarayım» desem, herif dil bilmez, dağı, bayırı bilmez. - Oğluna döndü -: Essah mı? Bir de yere bakar. Bize edeplilik satacak! Sana dedim zibidi, bir işe gönderirim pisler gelirsin. Biz şimdi ne halt edeceğiz bakalım?

— Abuzer ağanın burada olması iyi...

— İyiliği nerede? Dil bilmediğini, dağımızı tanımadığını ne yapalım?

— Ben dağı belletirim. Dili de kendi öğrenir!

— Hanefi'ye demedin mi? «koca sürü...» diyeydin.

— Denmez mi? Çok yalvardım, söz geçiremedim. Çulu-çaputu, öteyi-beriyi denklemişler. Dönüşte Narlıca'ya sordum. Eşyalardan birkaç yükü çoktan inmiş.

— Peki, biz şimdicik...

— En iyisi, ben yarından tezi yok Abuzer ağamı alır...

— Sen, he mi? Yaylada mı kalırsın bir zaman?

— Kalırım.

Ömer efendi, oğlanın gayretini beğenmiş gibi güldü. Aralıkta bu sözünü senet tutup Hanefi'yi razı edene kadar sürüyü, Hanefi'nin oğlu Hasan'la buna gezdirmeyi kararlaştırdığından ferahlamıştı. Kan meselesini düşünerek gönül eğlendirmeye girişti:

— Ulan iyi. Ulan aferin! - diye elini göğsüne götürdü -, duydun mu kız? Bu senin Kenan oğlun...

— Duydum, aferin! Malın değerini bilmeye başladı. Ben sana, «Bizim Kenan akıllandı» demedim mi?

— Essah! İşte şimdi ölsem de gam değil! Ölsem de gözüm arkada kalmaz. Oğlum geldi yetişti. Ulan aferin! Demek sürüyü sen gezdireceksin. Narlıca'ya da haber vermeli! Narlıcahlar bizim garip çobanımızı bir vakit

kollasmlar. Zorda kahrsa imdadına yetişsinler. Kördede emmine de bildirirsin.

— Kolay! Abuzer ağam eski çoban olduğundan çabuk alışır! Hanefi ağamı hiç aratmaz.

— Demek çabuk mu alışır? Duydun mu kız? Bundan böyle, bizim ortakçı hizmetkâr, çoban işimiz Kenan oğlundan sorulacak! Ulan iyi! Ulan aferin! Bunlar yeygi ister! Anan karı hazır etsin. Bir de hâlisinden tüfek vermeli! Hanefi avcıdır. Tüfeğimizi alır gider. Bağışladım! Abuzer'e bir güzel tüfek...

Kenan, «tüfek» lafıyla apaçık telâşlandı:

— Tüfek ne lâzım? - diye atıldı -, evvelallah, sonra Kördede emmimin sayesinde bizim sürümüze kim el uzatabilir? Kılıç...

— Ulan ben sana kılıç mı sordum? Burası Hayber kalesi mi? Bir martin uyduralım...

— Atmasını bilmezse?

Ömer efendi, Nazmiye'ye göz kırptı:

— Kimse anasından tüfek elinde doğmaz. Keskin nişancılık kurşun yakarak öğrenilir. Fazla mermi veririz! Bunların memleketi atıcıdır yavrum, ben bu herifi zorlu silâhşor gördüm.

— Sen bilirsin... Bana sorarsan...

— Kes alçak! Başıma Hıdırlık şeyhi kesildin. Herifi iyi gezdir. Eyerci'ye gidersiniz, Söğütlüpmar'ı, Kavlakoğlu'nun çeşmeyi, Koluklu'nun çeşmeyi hep gösterirsin. Davara nerde tuz verecek bilmeli! Bu Hanefi bize bu işi etmeyecekti ya, bu Hanefi...

Ömer efendi lafını tamamlayamadı. Avluya bakan Nazmiye:

— Vay başıma! Bu nasıl iş? - diye bağırarak elini yanağına götürmüştü.

— Nedir kız?

— Avlumuza giren herif Hanefi ağa değil mi Kenan? Şu, eşeklerle içeri giren herif?..

Kenan telâşla yürüdü. Hanefi'nin sıtmasına güvenmiş, yaylaya hiç çıkmadan yalanı güzelce uydurmuştu. Sabahtan beri Havuzlubağ'da Deli Elvan'la laflamışlar, şarap içmişlerdi.

Hanefi'nin avluya soktuğu iki eşek inadına yüklü! Yağ, peynir, yoğurt, kaymak getirmiş besbelli... «Hay Allah belânı versin marazlı deyyus! Sırası mı ağartı getirmenin namussuz?»

Ömer efendi:

— Allah Allah! Hanefi mi sahi? - diye sorarak doğrulmuş, çobanını tanıyınca oğluna dönmüştü.

Kenan dudaklarını kötü kötü yalıyordu.

Babası, gözlerini iğrenmiş gibi kısarak, rezil yalancıyı bir zaman seyretti. Öfkesi yavaş yavaş tepesine çıkıyor, suratının morarması artıyordu:

— Yıkıl! - diye hırladı -, yıkıl gözüm görmesin! Yalancı deyyus!

Kenan kekeleyerek:

— Neden? - dedi -, herif kalkmış yürümüş. Benden sonra aklını değiştirmiştir. Demek hastalığı essahtan bir hastalık değil.

Bize naz etti.

Yalanını örtmek, hiç olmazsa bir düzene bağlamak için aklından çare arıyordu:

«En iyisi Hanefi'yi merdivende tutup yalvarmak... Hazır herif bize 'yıkıl' dedi. Aman yetişelim!»

Dışarıya çıkacağı sırada- Ömer efendi yeniden gürledi:

— Nereye namussuz! Yerinde dur!

— Hayvanları... Yükleri... Hanefi ağam...

— Sana hayvanı, yükü soran mı var? Bekle, savuşma! Nazmiye, pencereden çoban Hanefi'ye seslendi. Emey'le bir

hizmetçi kız hayvanların yüklerini indirmeye başlamışlardı: Hanefi odaya: «Merhaba Ömer ağa!» diye girdi. Kenan duvara dayanmış, elleri göbeğinde yere bakarak

duruyordu. Hanefi, oğlanı böyle görünce şakalaştı:

— Nasılsın kopuk oğlum? - Ömer efendiye döndü -: Bu zibidi adamlaşmayacaktı ya senden bir umudu var gibime...

Ömer efendiyle çobanı eskidenberi içli dışlıydılar. Hanefi, Çakırların yaylasına on yaşındayken kuyrukçu çıkmıştı. Kırk yıldır sürülerini gezdiriyordu. Ufak tefek bir herifti. Yazın güneşinden, kışın soğuğundan suratı eski sahtiyan gibi buruşmuş, ellisindeyken seksenlik ihtiyarlar kadar çökmüştü. Kara gözleri biraz çipil... Ama sesi sıtmadan sonra bile gök gürlemesinden farksız...

Ömer efendi, öfkesini yenmiş, gene eğlenmeye hazırlanmıştı. «Şu rezil zamparayı bir güzel sıkıştıralım ki, yalana tövbe etsin!»

— Gel bakalım Hanefi ağa! - diye sedirde yer gösterdi -, nerdesin bunca zaman herif?... Yak bir cığara...

Hanefi geçip oturdu. Cığarayı yaktı. Bir zaman Nazmiye'ye, bir zaman Kenan'a gülümseyerek baktı:

— Biz nerede oluruz? Dağ başındayız!

— Ne var ne yok? Emine kız nasıl? «Yayla havasından güzelleşmekte ki yüzüne bakamazsm!» dediler.

— Güzelleşmez mi? Bir dünya güzeli... Böyle bir dünya güzelini, kurban olduğum Allah, cennetine, neden almaz, bilmem ki?...

— Aman bu nasıl bir laf! Ben Emine'ye demez miyim? Sakın sen, Narlıca'dan bir körpeyi gözüne mi kestirdin, gözüne tükürdüğüm?...

— Bizim körpe kestirecek sıramız geçti efendi, körpe keklik senin işin...

236

237

— Neden? Bizim kopuk, demin yayladaymış! Sen yatakta inildeyerek yatmakta imişsin, geberdin geberecek... Peki, arada körpe kız yok da bu kötü eşeklerin arkasına düşüp, Arap kısrağına yetişmek nasıl bir çabukluk yahu? Bunlar nasıl bir şaka?...

— Sen ne demektesin yahu?

— Nah kendin sor, işte suratı... Kenan oğlun demindenbe-ri... Değil mi kız? Nazmiye, Kenan'a dargın dargın baktı. Oğlanın öfkeden, çaresizlikten suratı sararmış, çakır gözlerine zehir yeşilinden bir parıltı vurmuştu. Avurtlarını sıkıyor ki nerdeyse dişlerini ufalayacak...

Hanefi meraklandı:

— Nedir ağa? Bu rezil, bir yaramaz iş mi yaptı? Biz üstüne mi geldik?

— Benden iyisini sen bilirsin. Sabahtanberi yaylada konuşmuşsunuz.

— Kim konuşmuş? Ben mi?

— Sen ya? Bu Kenan oğlun sabahtan yaylaya çıktı.

— Niçin?

— Sana yardımcı getirecek... Sıtma, seni fena kötületmiş... Sen, fazladan bugün bizim sürüyü temelli bırakmaktasın da Narlıca'ya göçmektesin!

Hanefi birdenbire korktu. «Kış üstü, yoksa bunlar bizi dehleyecekler mi? Hani bu Kenan rezili yemin ettiydi, hani bunlar bizi sürüp çıkarmayacaklardı? Sakın lafı oğlana yükleyip...» Fena hilelendi:

— Ben mi? - diye telâşla davrandı -, ne demek?

— Bilmem! Nah işte senin Kenan oğlun... Söylesene rezil! Kenan yere bakıyordu.

Bakıyordu ki domuz gibi...

— Neymiş Allasen ağa?

— Benim de aklım ermedi. Şaştım. Şu garipler var ya, geçenlerde ahıra

kondurduğum, dil bilmez garipler... «Acaba, dedim, bizim Hanefi'ye bir yardımcı

lâzım mı?»Oğlan bugün seninle konuşmak için yaylaya çıkacaktı. Senin önün sıra geldi, «Hanefi ağamı sıtma pek kötületmiş! Gelin, malınıza sahip olun demekte...» dedi. Sen öteberinin birazını çoktan Narlıca'ya indirmişsin?

— Kim dedi? Bu mu?

Hanefi böyle söyleyerek, canavara bakar gibi, Kenan'ı bir zaman korkuyla seyretti.

— Bu ya... Senin Kenan oğlun...

— Tuhh namusuna!... Ulan bunlar ne biçim yalanlar! Hele şuna hele...

— Demek sen Narlıca'ya inmek niyetinde...

— Bırak şakayı ağa...

— Şu halde sana yardımcı da lâzım değildir?

— Ne yardımcısı yahu! Ben yardımcı istemem! Sürümüzü ben güderim Allah

sayesinde... Sen kendin bilmez değilsin ya, bizim yayla tekin sayılmadığından değme Müslüman barınamaz, ağzı yüzü bükülür. Olmaya ki Parpar'ın Çalık oğlan gibi aptal ola! Havası gayetle serttir Yediçmar'ın... Hele yabanlara hiç gelmez satlıcan, olur da geberirler.

— İyi amma sürüyü gezdiremez olmuşsun. Hasan da kopukluğa vurmuş. On üç davar kayıpmış ki her biri fil gibi davarlar...

— On üç davar mı? Bu mu dedi? Vay rezil vay! Ulan dur!... Ulan aman bunlar

nasıl laflar ağa... - Birden işi anlayıp iki dizi üstüne geldi, bağırmaya başladı -: Vay başıma, vay başıma! Ben bu iti bunca yıl omuzumda gezdirdim. Şuncacık bebektin namussuz, davarın sütünü ağzına sağdım. Emine ananın sana bunca yıl emeği geçti. Demek ipimizi kesip ekmeğimizi elin gariplerine mi... -Biraz düşündü-: Vay yüreksiz... Vay yüreksiz... Vay alçak... Demek demin karşıma çıkan o san kahpenin sebebine öyle mi? Ulan rezil! Ben seni ayağımın altına alıp çiğnemez miyim? Ulan ben seni... îşi gördün mü Çakırların Deli Ömer, demek sana bir hal olsa bu namussuz bizi temelli bitirecek... Vay benim emeklerime! Hele surata hele! Şunda hiç İslâm nuru var mı insanlar? Haydi beni saymadın, Emine teyzeni hiç mi aklına getirmedin? Tüüü...«Evliyadan hınzır peydahlanır» derlerdi, meğer essahmış... Sen yoksa Saime hanımın karnından çıkmadın mı, it oğlu it?

Hanefi'nin böyle kükremesi Ömer efendiyi iyice keyiflendir-mişti:

— Ulan iyi! Ulan aferin! - diyerek Nazmiye'ye göz kırptı -, evet hınzır peydahlandı. Ve de suç benim değil, Saime anası olacak kahpenin!.. Aman Hanefi ağa arkasını kesme! Şunu güzelce boya... Küfür gelsin be herif! Duyulmamış küfürler gelsin... Suç Saime karının... Ben içeri girip bunu böylece demez miyim?

Hanefi, Çakırların Ömer efendinin huyunu iyi biliyordu. Böyle keyiflenmesi, sürüyü elinden alıp kendilerini yayladan deflemeyeceğine işaretti. Buna aklı yatınca soluğu genişledi:

— Yağma yok! - diye bağırdı -, bizim yaylamız oynaş yeri değil! Ben adamın belini kırarım.. Sen bana baksana bir... Ben böyle pisliği bir vakit istemem ve de kabul etmem! Benim sürüme uğursuzluk bulaştıracaksınız öyle mi? İşte şu yemin, şu and... O kara herif, yaylaya ayak basarsa, şartolsun kurşunlarım. Hele domuza hele.!... Surata hele... Ağa ben şimdi bunu çiğnesem... Hakçası ben bunun kemiklerini kırmalıyım! Hayır, kırmamış olmaz. Sarı orospu yoluna, bunca yıllık Hanefi ağasını, Emine teyzesini sürüp çıkaracak he mi? Yalanlar düzüp ve de:

Ömer efendi bir vakit oğluna iğrenerek baktı:

— Defol! - diye bağırdı -, seni gözüm görmesin! Hiç utanır mı? Bak Nazmiye, bu

rezil sofraya hizmete gelir, hepinizi dayağın altına yatırırım. Gözüm görmeyecek... - Hanefi'ye döndü -: Önce ben de, «Herif acaba Hanefi'ye yardım eder mi?» dedimdi ya, sonra vaz geçtim. Haklısın, bizim yaylamız tekin değildir! İşe bak yahu! Bende akıl hiç mi kalmadı? Yedi kat yabancıyı yaylaya çıkarmak

nasıl bir eşeklik. İsterse biraz tarla gösterelim rençperlik etsin! İstemezse

kendi bilir. Öyle mi arkadaş? Dünyanın bütün serserilerini biz buraya mı konduracağız? Ben canımdan usandım...

Biraz düşündü, bir zaman başını salladı. Yavaş yavaş sakinleşmiş, öfkesinin de, keyfinin de hızı geçmişti. Yüreğinde eski hovardalıkları belli belirsiz, tatlı tatlı depreşti. Oğluna hem acıdı, hem de gizlice hak verdi:

— Hep körpeliğin boku... - diyerek içini çekti -, sen toyluğu bilir misin? - Oğlanın, karşısında domuz gibi durduğunu görünce biraz şaşırdı -: 'Yıkıl' dedim! Hiç utanır mı? Çık! - Kenan çıkınca Hanefi'ye göz kırptı-: Köpoğlunun tam delilik sırası... Hey Allah, gördün mü? Karıya sevdalanmış

da... - Lafın kötüye saptığını anlayarak Nazmiye'ye çıkıştı -: Mal gibi bakarsınız! Bu Hanefi ağa aç mı tok mu. Sen hiç düşünmez misin rezil? Haydi! Yumurta kırsınlar, pilâv döksünler! Bize şuradan bir testi şarapla sucuk, pastırma gelsin!

— Ağa, hani şarap?..

— Kız ben sana... Ulan nedir? Bizi bu evde, sakın adamdan saymaz mı oldunuz? -Hanefi'ye döndü: - İşte kendin gözünle

gördün Hanefi ağa, Allah için ispatsın, bizim evin düzeni bozuldu.

Hayır, ben bunları sopadan geçirmemiş olmayacak... Bak kız!

Hemen savuşmak nasıl bir huy? Sakın, şarabı, siniyi oğlan getirir, tepelerim!

Nazmiye çıktıktan sonra Hanefi'ye göz kırptı:

— Sokul herif! - dedi -, suratını astığın da bir mesele olsa...

Aldırma!... Anlat bakalım ne var ne yok? - Sesini alçattı -: Kör uğradı mı? Kördede'yi sordum...

Hanefi sokuldu, Yediçınar Yaylası'nda olanları fısıl fısıl anlatmaya başladı.

Deli Elvan:

— Bu giden herif, Hanefi değil mi? - diye sordu. Kenan, elinde şarap taşıyla, uykudan apansız uyandırılmış

gibi, gözlerini kırpıştırarak, anlamaz anlamaz baktı:

— Hanefi mi? Nerde?

— Nah işte! Eşeklerin arkasında...

— Essah!

— Ne zaman geldi? Geçerken görmedim.

— Bugün, kuşluk vakti...

— Şuna bak! Akşamın bu saatinde, Yediçınar yokuşunu göze almasına ne demeli? Evel-eski böyleydi bu namussuz, canı tez... Hani «hasta» dedindi?

— Ne bileyim! Tütünden gelirken Gâvur Ali ağamla uğradıy-dık. Sıtma kötületmişti.

— Kefeni yırtmış öyleyse...

— Yırtmış evet...

— Bu Hanefi ben akran... Çobanlığının üstüne yoktur ya, pek huysuzdur cenabet... Öfkeden, Narlıca'nın rahmetli Parpar Ahmet'ini saymazsak bu herif birinciye gelir.

— Gelir.

— Kara Abuzer'i, senin baban, yaylanıza kondurmak niyetinde... Hiç olmaz. Geçinemezler. Hanefi bulaşıktır. İnadından döndürmek istersen geberteceksin.

— Doğru... Geberteceksin!

Deli Elvan, demindenberi laflamaya uğraşıyordu. Kenan'ın dalgınlığını yeni farkederek şaştı:

— Dur hele... Senin bir işe yüreğin sıkılmış... Kendi başına

bu diş gıcırdatması neyin nesi?

— Yok bişey!

— Var, olmaz mı? Demindenberi, alçak, ağzından lafı kerpetenle sökmekteyiz! Nedir?

— Hiç...

— «Hiç» değil... Bak bana bakalım, sakın oğlum, birine sevdalanıp mevdalanma... Bu sabah iyiydin. Gülmekten ağzın kavuşmayıp...

— Ne sevdası bre Elvan dayı?..

Kenan, şarabı dikti, ağzını yumruğuyle sert sert sildi, gözlerini kısarak ovaya baktı: Güneş battı batacak... Boğazlardan beriye, yavaş yavaş bir bozduman yürümekte... Dere yataklan da, kireç yakılıyormuş gibi, tütüyor. Harmanlar bütün kalkmış... Ova, karşı tepelere kadar dümdüz anadan çıplak...

Kenan, içini çekince, Deli Elvan sarhoş sarhoş güldü:

— Dert adamı söyletir. Sende laf yok! Öyleyse oğlum, sen dertli değilsin!

Geriye ne kaldı? Sevdalanmak kaldı. Birinciye gelen sevda alâmeti, lafı kaybedersin, boşa koyarsın dolmaz, doluya koyarsın almaz. Sabahleyin keyifliydin kopuk, sana ne olduysa, öğleden bu yana oldu. Aman sakın, aklıma gelen gibi mi? Kenan, cığara yakmaya vurup karşılık vermedi. Çoban Hanefi'nin kıvrılıp gözden kaybolduğu yere, kırmızı yapraklı ağaçların oraya, dimdik bakıyordu.

— Sana dedim rezil...

— Buyur...

— Nesini buyuracağım? Lafı soran ben...

— Laf soracağına şunu doldursana bre dayı... -Gülmeye çalışarak bardağı uzattı-: Hele iki çekelim, ne olmuş Allanın izniyle...

— Çekmesi kolay... «Aklıma gelen gibi mi» dedim?

— Aklına ne geldi? Benim kerametim yok...

— Emey kahpesi...

Kenan birden dikilip gözlerini kırpıştırdı:

— Emey'e n'olmuş?

— Telâşlanma yavrum... Şimdilerde bişey olduğu yok... Karıya sevdalandınsa, geç kalınmasın!

Bardakları doldurdu. Havuzun yüzü gittikçe koyulaşıyor, bu koyu parlaklığın içinde, rüzgârla savrularak karga sürüleri geçi-

yordu. «Kara karga milleti, akşam vakitlerinde neden böyle çığrışır yahu?

Yatak yerine gürültüsüz gitse olmaz mı?»

— Hayır! Biz bu işi, başından yanlış çizdik Kenan efendi, yanlış... Hep benim avanaklığım... Şuraya konmuşlar. Rabbim, kısmetinizi ayağınıza göndermiş... Önlerine düşüp Ömer efendiye götürmek nasıl bir eşşeklik... Baktın, Berber İhsan feryat etmekte... Sopayı çekip kasabaya kadar kovalasana... Baktın, Hamamcı Ruf at ilerden göründü, suratını asıp kafanı şu yana çevirsene... «Bu Hamamcı Ruf at ağanın, sana evel-eski düşman olduğunu bilmez misin kavat Elvan?» demeli... Evet sınamışım, ben ne zaman bu herifin öğüdünü tutsam, sonunda perişanlık elverir, zarara uğrarım. Abuzer takımı, bağa kondurulacaktı. Herife şimdi bunları, bedavadan belletirdik!

— Ya sen?

— Biz de boş duracak değiliz. Allah ne verdiyse belleyecek bir şey uydurur, yardım ederdik. Müslümanlıkta birbirine destek olacaksın. Müslümanlık maskaralık değil...

— Ne gibi?

— Bir de sorar. Biz de Allah sayesinde Emey karının yükünü herifin üstünden alırdık hey oğlum!

— Sana razı gelirdi de öyle mi? Hiç gelmezdi.

— Kan mı? Neden?.. Vızır vızır... Hem de üste vermece-sine...

Kenan, gizliden, güvenle gülümsedi:

— Benim gördüğüm... O karı, adamın gözlerini oyar.

— Hiç oymaz. Neden mi? Çünkü, bizim zorla işimiz yok... Bizimkisi râzılıkla... Biz körpenin hoyratı değiliz. — Oğlanın çok bilmiş çok bilmiş sırıttığını farkederek kızdı -: Vay köpoğlusu, bi de güler... Şu zibidinin aklınca, biz, gayrı, çaptan düşmüş müyüz! denemesi bedava! Çok istemez, kanyı bir haftalığına misafir gönder, yedinci gün gerisin geriye ahırınıza dönerse, şart olsun, benim iki yüzlü Çerkez kamasını sana bağışlarım. «Burası çok iyiymiş Kenan efendi! Buranın havası bana yaradı» derse, ya sen bana ne verirsin?

— Ne bileyim...

Kazlarını gezdirenler, birer ikişer geçip gitmişlerdi. Merzifon'un «Papur yolu»ndaki üç katar deve sayılmazsa, ovada canlı yaratık yok...

— Kısrak kişneyince Kenan döndü. Tırnak vurarak huysuz-

laşan hayvanı, bir zaman seyretti. «Durmaktan usandı mübarek... Bu kişneme, inceden cilve kişnemesi... Kısrak kısmı da karı cinsinden olduğu için canı tez sıkılmakta besbelli... - Kederle güldü -: Ulan nedir? Bu da bize cilvelenmeye başladı, kahpeler gibi...» Elini çenesine atıp daldı. «Kahpe» lafıyle Benli Nazmiye'yi hatırlamıştı. Babası, kendisini odadan kovalayınca, kan arkasından sofaya gelip, Abuzer takımının yaylaya çıkarılmayacağını, neden müjde verir gibi söyledi bakalım? Dur hele! Pencereden bize seslenmesi de nasıl bir seslenişti yahu? Pusuya adam çağınr gibi...» Gözlerini telâşla kırpıştırdı. «Allah Allah! O sırada biz, daha yalanı söylemedikti, Hanefi rezili de yalanımızın üstüne gelmediydi. Peki, bu nasıl bir iş...» Nazmiye'nin çağıran sesini duyar gibi oldu. «Karının her zamanki cilveli sesi... Kahpe değil mi? Cilve avadanlığı... İyi ya... Babam yalanımı

tutunca bu kan neden bizden yana iki laf etmedi?» İyice pirelenmişti. Deli Elvan anlatıyordu:

— ... bu sebeple kan işinde elini gayet çabuk tutacaksın. «Demir tavında dövülür» lafı demirci milleti üzerine değil, kan milleti üzerine denilmiştir. Demirci, demirin tavında dövüleceğini bildiğinden bu lafın hâlâveti yok... Karı işinde elini çabuk tutmadın mı kıyamete kadar yanarsın. Çünkü karı işi, kancık işi... Oynak karının râzılık vermesi, bildiğimiz, yaz serpintisi gibidir. Bakarsın tavı geçivermiş... «Zamanında gerekti» dedi mi, yandın. Kan milletini razı etmenin kolayı: Kahpeleri birbirine düşüreceksin. Başkasına tutulmuş göründün mü, oynak karı hiç dayanamaz. Kulağını aç oğlum, bunlar sana, bilirsen, baba öğütleri... On yıl seni adamdan saymayan karı, başka bir karının arkasında dolandığını görmesiyle «Aman yabana gitmesin!» diyerek hemen yakana sanlır.

Neden mi? Gayet meraklanır da ondan... Ulan rezil, desem, meraklanmanın karı kısmına iyilik getirmediğini anan olacak kahpe sana öğretmedi mi?.»

Kenan, dalgınlığından, bu lafın ne üstüne söylendiğini farketmemişti.

— Kim? Benli Nazmiye mi? - diye sordu.

Deli Elvan, körpe delikanlılara, karı işlerinde öğüt verirken fena coşuyordu. Bu sebeple Kenan'ın, Benli Nazmiye'yi sipsivri sormasına hiç şaşmadı.

— Ne belledin oğlum - dedi -, sen akıllı gibi akıllı olsan, bu meselede, Benli kahpesini yemlik kullanırsın! Nazmiye'ye incik

boncuk ver, Emey kan ossaat heveslenir. Ama gözün Nazmi-ye'deyse, Emey'e dolanmak pek sökmez haaa... Bakarsın, Allah göstermesin, sana öfkesinden kanyı ablacılığa alıştırmış... Ablacı-lığa alışmış kandansa, kulak verme, erkek milletine pek hayır gelmez. Seninle oynaşırken aklı yârenine gider de usanır. Eğer Emey'e sevdalandınsa, gözünü açacaksın Kenan oğlum... Karıyı Benli kahpesi çileden çıkardı mı bitti. Yahu bu Nazmiye nasıl bir belâ! Daha kendisi ocaklar söndürür bir güzelken... Demek kan

milletinin yiğidi de böyle... Senin benim gibi, o da kan sevmeden edemez. Hele rezil desem!..

Kenan, birden «Tüüü... » diyerek elini çenesine götürdü: «Tamam... Bu Nazmiye orospusu karıyı bizden kıskandı. Karılığına bakmadan Emey'e sevdalandı güzelce... Geceleri güreş tutmak, karşısına alıp cığara sardırmak neyin nesi? Karının yaylaya çıkmasını yüreği götürmedi. Babamın yayla işinde aklını çelen bu Nazmiye orospusu... Ulan nedir hey Allah! Bu kahpe milletinden bize hiç mi aman yok? Demek öyle mi? Ulan Benli Nazmiye alacağın olsun!.»

Elvan:

-— Kan milleti şeytan... - diye içini çekti -, şeytan meytan ama, Allah bir vakit eksikliğini göstermesin! Kansız kalmış herifin ossaat tedbiri şaşar. Dağbaşlarına sığmayan şunca yiğiti, mahpus damına doldururlar da iki sümüklü gardiyanla zapteder-ler. Nasıl bakalım? Kansızlık heriflerin belini bükmüştür de ondan... Kansız kalmış adamın yiğitliği de söner. Erkek kısmını yiğit eden sevdiği kan... Ne demişler? «Dişisinin yanındayken serçe kuşuna, arslanın bile gücü yetmez» demişler. Sevdiğin kan elinden gitti mi, uğurun da beraber gider. Düz ovada yol şaşması işte bundandır.

Kenan, Emey'in, «Burası bize uğursuz» lafını hatırladı:

— Doğru... - dedi -, çünkü adamın uğuru kaçar Elvan ağa... Baba evin sana uğursuz gelir. «Bir yalan uydurayım», dersin, bir de bakarsın ki yüzüne gözüne bulaşmış... Uğur kaçar vesselam!..

— Kaçmaz mı yeğen... Ossaat kaçtığından, karı sevmek işinin şakası olmaz.

Erkek kısmı sevdiği kandan murat alamazsa iştahı kursağında kalır. Boynu şişer de hırıldayarak geberir. Benden sana baba öğüdü: Sevdiğin kandan n'apıp yapıp murat alacaksın. Adam uykusunu kaybeder. Şu koca dünya daralır. Ne kadar zengin olsan faydasız... Aslında bunlar benim laflarım

değil, senin babanın laflan... Çakır Kâhyaların Ömer efendi, hovardanın domuzu olduğundan, sözlerini, aklının ortasına birer birer yazacaksın...

Kenan: «Domuzu evet... » diye düşündü, «Benim babam, Benli Nazmiye'ye: 'Bundan

böyle hizmetkâr çoban işlerine bu senin Kenan oğlun baksın' dedi de gözünün birini nasıl kırptı! Şu halde bütün o laflar düzen! Bunlar bizden önce iyi konuşmuşlar. Hanefi üstümüze gelmeseydi, babam Abuzer'i gene yaylaya çıkarmayacaktı. Meğer herif, kahpesini karşısına almış da bizimle gönül eğlendiririrmiş... Hele sakallı papaz... Ulan ben, bunca yılın kahpesi Benli Nazmiye'nin neden oğlu olmaktayım, bakalım? Bu kan resmen kahpe değil mi? Töbe değil... Asıl kahpelik benim babamda... Evet, Çakırların Ömer efendinin kahpeliği Nazmiye'den baskın... Erkek ne demek? Lafını bir vakit çiğnemez demek... 'Yaylaya konduralım' diyen sensin, peki, bu sözden dönmek nasıl bir oyun? Lafla bağlanan, dişle sökülebilir mi? Kahpe karı sözüyle oturup kalkan herife ben erkek mi derim?.»

— Ama ben o Emey karıyı gayetle yakıcı güzel gördüm. Ömer ağam tenhada kıstırmışsa, çoktan el atmıştır. Hiç bakmaz. Haa, nasıl benim bu lafım?

— Hangi lafın?

— «Tenhada bastırdıysa...» dedim. Baban, Emey kannın etini burmuştur yüzde yüz...

— Sanmam. Herifin eski yiğitliği yok.. Cığara sarsa soluğu daralmakta...

— Daralsa da burmuştur. Şimdi şuraya uzansa da geberir olsa, körpe karı buduna eli yetişti mi, hiç bakmaz, çimcikler de «uf aman!» diye bağırtır. Karılı yerde, Ömer efendinin bulunduğunu, bu «Uy aman!» sesinden bileceksin. Soluğu mu daralmakta demek? Vay canına! Ben de kaç zamandır, «Bu benim Ömer ağam, kara herif takımını şimdiye kadar çoktan yaylaya sürecekti, tenhada karının başına çökecekti ya, ne oldu?» demekteyim. Yayla yokuşunu gözü kesmediyse, «Varsın bu iş de ahırda olsun!» demiştir.

— Hiçbişey dediği yok... Kocadı benim babam, fena kocadı. Soluğu tıkanmakta ki hırıl hırıl!

— Kocamakla... Ne demişler? «Batmış kağnıyı koca öküz çıkanr» demişler, O işte Ömer ağam, on çift koca öküze bedeldir. Aklım ermedi. Soluk tıkanmasına, sizin Yediçınar Yaylanız

birinci derman... Yaylaya çıkıp neden, biraz ferahlamaz bu senin baban? Benli Nazmiye'den geçemez besbelli...

— Benli'den evet...

Kenan cığarasmı derin derin çekti. «Evet, Çakır Kâhyalann işini çoktan Benli kahpesi çevirir olmuş da... Yahu biz uyumakta mıyız? Bunlar bizi karanlığa getirip... Ulan namussuzlar, siz öyle mi bellediniz, peki!»

Öğle yemeği yememişti. Ağzı zehir gibiydi. Açlıktan geberdi, geberecek... Buraya gelince, canı sucuk istemişti. Hani, ağzına iki parça atsa ya...

— Hey gidi Yediçınar Yaylası... Bu Hanefi, Narlıca köyünde kalsaydı, çoktan geberirdi. Bu yaşta, pire gibi tetik olması hep Yediçınar Yaylası'nın hüneri... Sizin yaylanın havası, bildiğimiz Lokman hekim dermanıdır. Ağustos sıcağı, buralarda adam bunaltırken yokuşu, iki cığara içimi çık, sakoyu sırtlarsın. Yaylayı tutunca, yorgana, yamçıya sarılmadan durulmaz. Senin babanın, karılar üstüne tekeliği nerden bakalım? Yediçınar Yaylası'ndan... Gençliğinde, yaylanın havasını, suyunu gövdesine güzelce doldurmuş... Dört yıl önce Benli Nazmiye'yi, Kavat Recep'ten, elli altına satın aldığı zaman, Çorum'lu ne dediydi. «Şimdi belâsını buldu. Bu dert onu iflah etmez öldürür» dediydi. Herif, bu yaşında Benli gibi kahpeye, Allanın izniyle, alnını öptürmekte... Nazmiye fırtınasına dayandıktan sonra...

Kenan, dişlerini gıcırdattı: «Fırtınaymış... Sen gör bakalım kara kahpe! Şu benim babam, Allah geçinden versin, ölür mölürse ben sana sorarım. Cenaze günü, Çakırların Ömer efendi mezara. Benli Nazmiye kahpesi mezada...»

— Hey yavrum! o sıralar, Nazmiye de hani Nazmiye'ydi... Kötü yola yeni düşmüş bir körpe Nazmiye ki... Bunun anası, Osmancık toprağının en namlı ağasına akraba olurmuş. Karı, dul kalınca, ağanın konağında hizmet görmeye başlar. Bu Nazmiye işte öyle bir hanedan konağın yetiştirmesi... Yiğitliği, terbiyesi de bundan... Kahpelik de Allah vergisi... On bir yaşındayken zaptolmaktan çıkmış, az kalmış ki kabileyi birbirine kata...

Ağanın üç oğlu var, üçü de evli... Bu Nazmiye, oğlanları birbirine düşürmüş ki bıçaklaşmalarına çok bişey kalmamış. Ağadır, bakmış, mesele gayet fena... Bunu hizmetkârlarından biriyle evermiş. Karı, iki

aya kalmadan, kocası olacak fukaranın aklını çeler, herife baba yurdunu dar eder. Merzifon'a göçer bunlar...

Karının o yaşta fendine bak, şaşkını kendi toprağından sökmekte ki temelli sersemlete... Elin dağlı hizmetkârı kasaba yerinde ne halt edebilir? Surda burda gündelikçilik yaparken, kan, Kavat Recep'in ardına düşüp buraya geldi.

Haftasında baban elli altını saydı, sırtlayıp yaylaya götürdü. İşte o götürüş... Fukara analığın Güllü hanım, o sıralar taze gelin... «Vay başıma...» diye bir ağlama tutturdu ki gâvur olan dine gelir. Ama Nazmiye kahpesinde insaf n'arasın! Ömer ağam söylediydi. Karı gülmüş de ne demiş bakalım? «Boşuna ağlama Güllü hanım! Ben iyice denedim, bu herife, iki üç karı güç yetiremez. Görürsün yakında beni de eskitir» demiş... Demiş ya... Eğer soluk tutulması başladıysa, Nazmiye, Ömer ağamı eskitti sayılır. Fena... Vay imansız kahpe vay...

— İmansız ki nasıl imansız...

Kenan yarım bardak şarap içti: «İmansız evet... Fazladan Emey sebebiyle bize düşman... Bize bu dünyada Emey'den başka, uçan kuşlar düşman... Dağın çobanı düşman... Analığım Güllü düşman... Hepsi: 'Ahırdaki kahpe... ' diye bir laf

bellemişler. Ulan elin garip karısından sizin alıp veremediğiniz nedir? Fukara karı, hayvanı altıma çekerken suratıma nasıl baktı? Anam öyle bakmaz. Bizi bir seven varsa, Emey... Bize bir acıyan varsa, Emey... Bugün ölsem, ağlarsa bir Emey ağlar. Hayvana binince baldırımızı sıktı. Kocası iki adım ötede dururken, sevdiğinin baldırını sıkmak ne demek? 'Ölümü göze aldım' demek... Şimdi sen, karı başınla, bu dünya güzelini ayartıp elimizden alacaksın öyle mi, Benli orospu? Ya ben adamı ne yaparım, ben adamı.. »

Alacakaranlık gittikçe koyulaşıyordu. Kasabada tek tük ışıklar yanmıştı. Kenan, elini sallayarak, vızıldamaya başlayan sivrisinekleri kovdu. «Babam geberir gebermez, bohçasını koluna verir deflerim. Güllü'yü bilmem ama, anamın duası bana yeter. Keyfolur benim anam! Olsun ne güzel! Fukara Saime hanım, kocasının gününde hep ağlamış, oğlunun gününde biraz gülsün!.. Bu dünyada biri gülerse, biri ağlar. Oh ne iyi! Bu sefer ağlamak Nazmiye kahpesine düşmeli! Evden sürüp çıkarırım. İt-köpek takımı, 'Parasıyle değil mi? Düş bakalım önümüze...' diyerek muhabbetlere götürürler. Varsın götürsünler. Rakı, şarap dağıtır. Sıtmadan geberse, hiç acımazlar da zorla oyuna kaldırırlar. Muhabbette kahpe nazı sökmez. Eloğlu, bıçağın ucunu kıçına dürter ki övendire hesabı... Etini burup morartırlar. Varsın

morartsınlar. Fazladan zaptiye sopası arkada hazır! Oğlancı Celil efendi, kahpe kanlara hiç acımaz. Eline düşenleri sopaya yatınn-ca 'Allah yarattı' demez, varsın demesin! Benli Nazmiye'nin, türkülere geçmiş yiğitliği gün günden aşınır. O da, öteki kahpeler gibi, bir kötü orospu olur. Büsbütün kocamasına bırakmazlar, bir gece keyif için gebertirler de öcümüzü sevaplarına alıverirler.»

— Başını salladın Kenan efendi, aklına ne geldi Allasen? Ne biçim bir rezillik geldi?

— Hiç...

— Hiç olmaz. Çakır Kâhyalar, kafayı boşuna sallamazlar. Bilmiş ol, aklına gelen domuzluğa ben de ortağım...

Kenan çok şaştı. «Neye ortak bu kavat?» diye gözlerini iyice açtı. «Biz canımızla uğraşmaktayız!» Benli Nazmiye kahpesini sürüp çıkarmak işine, bir vakitler Cevdet emmisi de karışmıştı. Sonra, düşünüldü de, «İcap etmez» denildiydi. «Şu sebepten ki... Karı, konakta olanları, Yayla'da dönen işleri hep bilir. Çakır Kâhyaların sırrını açtı mı bitti, olmaaaz...»

— Durmadan başını sallamaktasın yavrum... Şart olsun parmağım içinde... Payımı bir tamam isterim.

«Hey yarabbi! Biz nerdeyiz, bu sarhoş herif nerde? Kahpeyi sürüp çıkarmak olmaz öyleyse. Gördün mü? Güllü'yle aramızın iyi olduğunu söylese, tamam... Güllü'yle tuttuklan yâren güreşleri de cabası... Ulan Nazmiye, ulan orospu... Peki biz bunu gebertince... »

— Ben senin, kafayı huysuz aygır gibi neden salladığını bildim. Sen, bu kafayı Emey işine salladın oğlum. Benden baba öğüdü! Elini çabuk tutacaksın. Karı milletini çileden çıkarmanın en kestirme yolu, Altın ışıltısı... Elini çabuk tutmazsan yanarsın. Çorum'un dişisi, erkeği karının ardında... Kahvelerde, çeşme başlarında hep Emey'in lafı edilmektedir bilmiş ol!

Kenan, belli etmemeye çalışarak, belindeki tabancanın katılığını arıyordu. Dirseğini, canını acıtacak gibi üstüne bastı: «Tamam! Gebertirim gider. Kahpe kısmının kanını hükümet aramaz. Babam ölünce karıyı, bir düzenle buraya atarım, göğsüne kurşunları sıkarım. Elvan ağamla leşini sürür, dere çukuruna bırakırız.» Elvan'ın suratına gizliden bakarak, kötü kötü sırıttı: «Benim Deli Elvan ağam gibi namussuz herif bu dünyada yoktur. 'Aman ben yeminliyim. Öldürmeden önce şunun bir tadına bakmasam olmaz!' diye yalvanr. Varsın baksın. Karı razı gelmez-

se kollarım ardına bağlarız.» Soluklarını tuttuğundan göğsü sıkışmıştı. Oh çeker gibi, ciğerlerini boşalttı. Karının kollarını bağlamak işini gerçekten yapmışlar, yaparken de çok boğuşmuşlar gibi, yorgunluk duyuyordu. Bardaktaki şarabı dikti:

— Vay, sen ne yaptın yeğen? Sucuk olduğu gibi durmakta... Şarabın kanunu: Yanı sıra et lokması olacak... Ya bu nasıl bir iş?.. Hiç birine el sürmemişsin! Hayır beğenmedim. Hovarda kısmı, boğazlı gerek... Sen bana bakma... Ben birazdan bir kazan bulgur aşını, Allah sayesinde göçürürüm. Hele şu sucukları at ağzına... Ye gitsin! Ben senin yaştayken... - Kendi kendine bir zaman yüksek sesle güldü -: Hiç unutmam bir gün, sizin yayladayız. Dediğim mesele, Dilâver Paşa kavatının dünya güzeli Cemile işinden önce... Babanın aklına nerden geldiyse geldi, «On okkalık kuzu kebabını kendi başına yer misin ulan Elvan?» dedi. «Hiç bakmam. Nerde kebap?» dedim. «Yiyemezsen...» dedi. «Hele kebap gelsin ki» dedim.

«Yiyemedin mi, belindeki piştovu alırım haaa...» dedi. «Dur öyleyse Çakırların Ömer,» dedim, «ya biz Allanın izniyle yersek?..», «Ulan kebabı ziftlenmektesin ya...», «Olmaz, kuzuyu tüketirsem, helâlinden bir beyaz mecidiye gelecek... » Kavilleştik. Vakit ikindi... O zamanlar, buralarda gezen eşkıya çetesinin başında, Gülük derler bir herif vardı. O da askerini almış, yaylaya gelmiş... Bu Gülük, yanında mutlaka bir âşık bulundururdu. Keyif ehli bir eşkıya... Âşığa emretti. Karaoğ-lan bağlamaya çöktü. Vurdukça, Yediçınar Yaylası inim inim iniler. Ceneviz zamanından kalma çınarlar, say ki, coşmuşlar da oyuna kalkmışlar. Gövdelerini, birer bölük asker kucaklayamaz koca çınarlar, cilveli karılar gibi titremekteler. Aslını ararsan, bunların dallarında esinti hiç eksilmez de bize oyun titremesi gibi gelir. Ben gölgeye yatmışım. Bir zaman baktım. Mübarek çınarların her biri, mavi gökyüzünün altında birer yeşil gökyüzü kesilmiş... Bir zaman ovaya baktım. Buğdaylar yeşil deniz, arpalar sarı deniz... Öyle bir göz yaylımı ki, ömür çarkının hırpadak durduğu yer...

— On okkalık kuzuyu yiyebildin mi birbaşına,sen onu söyle?

— Önüme geldi. Vay namussuz vay! Nimet kısmına sövmek olmaz ama, on okkalık kuzu, meğerse, o zamana kadar bana şaka gelirmiş... Gözümde fil gibi büyüdü. Bir yandan da bizim karnımız acıkmış. O zamanlar, senden birkaç yaş büyüklüğüm varsa var. Gece-gündüz karnımın doyduğunu bilmemekteyim...

Sofradan şimdi kalksam, içim gene ekmek ister. «Hey Allah! Sen bizi utandırma, ve de bu Elvan oğlunu belindeki piştovdan yoksun etme!» diye gizliden yalvarıp kolları sıvadım. Kolay değil, kuzu kebabıyla cenk edilecek... Boşuna korkmuşuz, Kenan yavrum, on okkalık kuzu bana mısın demedi. Bir de baktım, irice kemikleri kalmış, o kadar... Baban güldü: «Tüü Allah belânı versin, al şu mecidiyeyi... » dedi, «Sende kurtluk olduğu meydanda... Artık bilmem, kurtluk de var mı?» Ben, «Ha bereket... » diye mecidiyeyi kuşağıma koymaktayım, senin baban birden kafasını yumruklamaya başlamaz mı? «Vay başıma» dedi, «Bu deli pezevenk, bizi yere çaldı Müslümanlar! Hayır bizi oyuna düşürdü. Biz, buna, Yediçınar suyundan içirecek değildik» diye bir zaman dövündü.

— Su içmeseydin?...

— Kebabı tüketmek ne mümkündü. Kendin bilmez değilsin ya, sizin Yayla'nın pınarından su'akmaz, cansuyu akar. Taş yesen eritir bir su... Bu kötü Hanefi'nin bunca yıl yaşaması, neden bakalım? Hep o pınarın işi... Kuru ekmek ye, gövdene kuvvet gelir, et yemişsin gibi... Peki, soğukluğunu n'apalım? İki yudumu, dişlerini ekşi erik gibi kamaştırır. Pınarın gözünden yedi tane çakıl taşını birbiri arkasına çekip almaya cihan pehlivanlarının gücü yetmez! Dur hele, biz bu lafı neyin üstüne getirecektik? Tamam! Sucukların üstüne... Yaylada Olsaydık,

sen bunları bütün yerdin de, «Hani gerisi...» diye bağırırdın. Senin baban, Başıbozuk paşası Dilâver ağanın dünya güzeli Cemile'sini, cirit meydanı dönüşünde, atının önüne hoplatıp yaylayı tuttuğu zaman, Halil deden arkasından yetişti de karıyı geri aldı. Dilâver kavatı, kandan geçemediği için, «Oğlan, Allah sayesinde, korku tutuğu oldu da karıya el süremedi» dediler. Yalan...

Baban yaylaya yetişti de ağzını pınara dayadıysa hiç inanmam!

— Babam sana işin doğrusunu söylemedi mi?

— O sıralar demedi. Sonraları da, yeri gelmemiş besbelli ki, ben sormadım. O iş öylece arada kaldı.

— Adam korku tutuğu olur mu essahtan, Elvan dayı?

— Adamına göredir. Korku, kimini bağlar, kimini de büsbütün azdırır.

— Seni?..

— Benim başıma gelmedi. Ben, öyle belim dökülecek kadar korkmadım. Daha doğrusu, korkulu zamanda o işe bulaşmadım.

— Babam korku tutuğu olduysa... Sakın bu huy bize de geçmesin?

— Orasını bilmem...

Kenan, alacakaranlığa, dalgın dalgın baktı. «Hazır Benli Nazmiye kahpesinin kollarını bağlamışken, hamlemizi bir de biz sınarız. Bakalım, korku tutukluğu babamızdan bize geçmiş mi?» Dişlerini göstererek güldü.

Deli Elvan içini çekti:

— Rezillik bütün...

— Ne?..

— Ne'si var mı? Karının yanında tutulmak... Adam geber-meli daha iyi... Allaha şükür benim başıma gelmedi. Şart olsun rezillik... Adam ya kendini vurmalı, ya karıyı...

— Karının suçu ne?

— Aslına bakarsan bu dünyada hiç kimsenin suçu yoktur. Suç, baş sıkışmasında... Senin başın sıkıştı mı, kimi tepeler de yolunu açarsan, suçlu odur... «Derdi ben çekeceğime başkası çeksin.» hesabı...

— Doğru...

«Şu Elvan ağama, 'deli' derler. Deli meli değil! Akıllı ki Cevdet emmim kaç para... Öyle ya, derdi ben çekeceğime... » Kenan, çektiği derdin, nerden geldiğini düşündü. «Kimi tepelersek bu dert savuşur? Hayır, Nazmiye kahpesini kesmekle bizim işimiz düze çıkmaz. Bizim derdimiz, Emey'i yaylaya atamamak... Yaylayı tutansa Hanefi... Bu gece geberiverse, bizim işimiz düzelir ki ne dert kalır ne bi bok... »

Birden soluğunu tutup rüzgâra kulak verdi. Sanki birisi, uzaktan uzağa, «Bu gece geberiverse, tamam...» diyordu.

Kısrak sinirli sinirli kişneyince, Kenan kalkmaya davrandı. Demin, Nazmiye'yi bağladığını düşünürken duyduğu yorgunluk, sanki bütün gövdesini iyice kitlemişti.

Deli Elvan üst üste geyirdi:

— Yaradı bu şarap bize... Geyirdin mi bileceksin ki şarap, iyi şarap... Büyük caminin imamı olacak Kabasakala sorsan, «Şarap haram» der. Haram olduğunu biz de bilmekteyiz ama, kaldırama-yıp cıvıyanlara haram... Benden sana öğüt, Kenan

oğlum, bu ölümlü dünyada, beşibirliği bozacaksın da keyfini katiyen

bozmayacaksın. Delikanlılığında, canının çektiğini yapmayana, ben delikanlı bile demem!

Birisi, uzaktan uzağa, büyük cami imamının korkutucu, ağır sesiyle sanki fısıldıyordu: «Bu gece geberiverse... Hanefi'yi dedim, yüreksiz... Herif bu gece geberdi mi işin iş... Karıyı yaylaya atarsın!.»

— Şarap iyidir, iyi... Yahu, bu mübareğin yarayışlılığını Koca İmam mı bilir, yoksa benim tatlı canım mı? Yarayışlı değil de bizim gövdemize bu rahatlık nerden yürüyor? Karnıma düşen bu ateş, bildiğimiz can kuvveti... Hele sevdiğin karı doldurur da sen yuvarlarsan...

Kenan, kendisini bir daha yokladı. Üzerine çöken acı yorgunluk, yavaş yavaş

tatlılaşarak şarap keyfine dönmüştü. Yüreğinde köpüren bir sıcaklık beyninden ensesine geçiyordu.

Elvan bardakları doldurdu. Kan rengi şarap, şişenin ağzından damar seyirmesi gibi lıkır lıkır akmıştı.

Kenan bu akışı bel kemiğinden aşağıya, bütün gövdesini ürperten bir sıcaklıkla duydu. Ellerini yere dayayarak, «Allah bismillah!» diye apansız kalktı. Çoban Hanefi'yi öldürmeye, işte o anda karar vermişti.

Kısrağına doğru giderken, geç kalmış olmaktan başka, hiçbir şey düşünmüyordu. Deli Elvan'ın, «Dur otur...» demesini duymadı bile...

Bağdan çıkıp, kısrağı yayla yoluna salacağı sırada, «Yarın herifin leşi bulunursa, Deli Elvan, o yana gittiğimizi belki söyler» diye duraladı. Hiç

istemeden hayvanın başını kasabaya çevirdi. «Haydi yavrum! Bizi kuş gibi uçur.

Göreyim seni... Ulan namussuz, biz sana üç yüz altını neden saydık?.»

Tütün kaçakçısı Gâvur Ali ağasının anlattığı bir meseleyi hatırlamıştı. «Meğer

herif gizliden, böyle seninki gibi bir arap atı peydahlamamış mı? Yatsı

namazında camide... Eve gelip eyeri hayvana kapatır. Tam iki konaklık yere gidip düşmanını temizledikten sonra, sabah namazına yetişir. Ölen herifin tarafı, 'Bizim kaatilimiz budur' derler ama, beride de memleketin bütün sakalı büyük Müslümanları herifin, yatsıyı, sabah namazını camide kıldığına gönüllü tanık... Hesap kitap... Kuş olsa gidip gelemeyeceği meydanda... İşte böylece, zorlu bir at sayesinde herif, bunca yıllık düşmanını gözgöre yedi gitti.»

Kenan, kasabanın kıyısından dolaşıp yeniden ovaya çıktığı zaman, Hanefi'nin hesabını nerde, nasıl göreceğini de tasarladığından kendi başına, içini çeker gibi gülüyordu.

Gece iyiden iyiye bastırmıştı. Karanlık bir gece ki, bineğinin kulaklarını göremezsin... Ne yıldız alacası, ne bi şey... Soba horuldaması gibi bir rüzgâr esiyor o kadar...

Kestirmeden gidip, Deveboynu'nda herifin önünü kesecekti. «Altımızda böyle bir hayvan olmadı mı keseden gidemeyiz. Keseden vurmayınca, yolda köylü möylü rastlar. Herif arkasından dizginle gelen atlıdan kuşkulanır. Bedevi şeyhine saydığımız altınlar helâl olsun! Şuna bak şuna... Oğlum sen kedi misin ki karanlık gecede, öğle güneşinde gibi gitmektesin?»

Şarabın sarhoşluğu, kafasının içine, kurşun tozu ağırlığıyla çöküyor, rüzgâr suratının derisine, ıslak keçe gibi sert sert sürünüyordu.

— Ulan namussuzlar! Ulan, siz öyle mi bellediniz? - sözlerini, kendisi mi, başka biri mi söylüyor, farkında değildi.

Narlıca'nın kağnı yolundan kestirmeye saptı. Bundan sonrası, Deveboynu'na kadar tekerlek dönmez çoban izi... Daha doğrusu, yalnız kaçakçıların kullanabildiği amansız bir patika... Kuytularda rüzgâr azalıp, karanlık artıyor, yükseklerde rüzgâr artıp, karanlık biraz alacalanıyordu.

İyice dalmıştı. Küçük bir tepenin yamacında, kayaları kıvrılınca gözüne çarpan aydınlıktan ürktü, dizginleri korkuylı toplayıp «Töbe! Neyin nesi?» diye kısrağı durduttu.

Karşı tepenin tam doruğunda, bıçak sırtı gibi, ince bir parıltı vardı. Bir parıltı ki şavkı dünyayı sardı saracak...

Başını yukarı kaldırıp şaşkın şaşkın baktı. Rüzgâr bulutları sürüp götürmüş, gökyüzünü sanki yıkayıp temizlemişti. «Gördün mü? Ay, doğdu doğacak... Hesapta işte bu yoktu... Tuuu, işimiz berbat!» Cığarayı yere attı. Bir zaman çaresizlikle düşündü. Sonra, kendisini topladı: «Ay ışığı olmakla... Varsın olsun... »

Hayvanı sürdü.

Ay, hızla yükselmiş, kısrağın başlığındaki gümüşleri ışıldatmaya başlamıştı. «Yahu, bizdeki bu uğursuzluk nasıl bir uğursuzluk?. Karanlık geceleri, gündüz gibi aydınlatan bir uğursuzluk... Benim senden ayışığı istediğim mi var hey Allah? Bizi bir gören olsa, bir kurşun atımı yerden tanır.» Gene durakladığını farkederek hayvanı

öfkeyle özengiledi. «Tütüne gitmekteyiz, n'olmuş?.»

Çoban izi, dereye devrilmiş, başaşağı iniyordu, kuyunun dibine iner gibi... «Bu yoldan Gâvur Ali ağamla iki kez gidip geldik. İyi olmuş gördün mü? Yüreğimizi korkunun yoklamaması, yolu bildiğimizden... »

Cığara yaktı. Canı birdenbire ekmek istemişti. Karnı sızlıyordu. Kızgın kızgın tükürdü: «Ulan Nazmiye! Ulan Benli kahpe! Ben sana bunun hesabını sormaz mıyım?.»

Tepenin aydınlığına çıkınca saatine baktı. «Bir olmuş... Hanefi, Narlıca yolunu yarıladı m'ola? İster misin, Narlıca'dan biri kavuşsun da beraber çıkar olsun!» Gene şaşırıp telâşlandı. Sonra: «Dur oğlum, olmamış işleri kurcalayıp canımı sıkma!» diyerek kendini tersledi. Kısrağı hızlandınp: «Hele, Allahın izniyle Deveboynu'nu heriften önce bir tutalım, gerisi kolay...» diye, kuru kuru güldü. Deveboynu'nda tasarladığı yere (Yarıkkaya noktasına) gelince, hayvandan hemen indi, elleri belinde, etrafına baktı.

Alttan üstten, iki kavak boyu tek parça gelen kaya, burada altı yedi adımlık bir yarıkla ikiye bölünüyordu.

Uçuruma yaklaştı. Aşağısı da iki kavak boyu... Yalçın kayalar ki bilenmiş bıçak gibi kayalar... Soluğunu keserek yolun alt başına kulak verince, sessizlikten ürktü. Kağnı yoluna büküldükten sonra rüzgârın apansız kesildiğini farketmemişti. Yaprak oynamıyor. Ayışığı, sanki rüzgârı sımsıkı bağlamış da, çıkıp göğsüne oturmuş... Sessiz geceyi yavaşça aralayıp gelen, nemli hışırtı, suyu iyice azalmış derenin mi, yoksa uçurumu dolduran ayışığmın mı, kestirilmez. «'Adamın kıt, Allahın bol... ' dedikleri yer işte burası... Kurşunu herifin göbeğine iki adımdan sıkar, leşini aşağıya itelersin, tamam!»

İlerdeki dirsekten görünmemek için geri çekildi, bir cığara yaktı. Sırtını kayaya dayayıp fikre daldı.

Karmakarışık, ipe sapa gelmez şeyler düşünüyor, birinden ötekine atlıyordu. Bir zaman Benli Nazmiye'ye sövdü, bir zaman Deli Elvan'ın sarhoşluğuna güldü.

«Hanefi aradan çıkınca, benim babam Abuzer'i yaylaya konduracak ister istemez... Otlak yerlerini herife, Hanefi'nin oğlu Hasan belletemez, Parpar'ın Çalık oğlan hiç... Biz öğreteceğiz. Deli Elvan hesabı... Herif 255

otlakları bellerken, biz de Allahın izniyle belleyecek bir şey buluruz elbette...» Hanefi'nin suratını gözünün önüne getirmeye çalıştı. Bunca yıldır

tanıdığı yüz, sanki aklından silinmiş gitmişti. «Rüzgârın şu gökyüzünden bulutlan silip aldığı hesap... » Kendisini zorladıkça Hanefi'nin yerine babasını görür gibi oluyordu. «Adam kısmı kocadı mı, demek hep birbirine benzer. Şunların hiç farkı var mı Allasen? Bir zaman buna şaştı. Babası kalıplı kıyafetli, kanlı canlıydı, Hanefi sıska, çıpıl gözlü... » «Peki, bunların neyi birbirine benzemekte öyleyse?.. Oğlum, bilemedin mi, namussuzlukları... İkisi de huysuz... İkisi de bir bokun soyu... » Cığarasını öfkeyle çekti: «Ulan sen kötü bir çobansın. İşte, ağanın oğlu seni istememekte... Pilini pırtını toplayıp savuşsan da adamın elini kanda komasan ya...»

Bu sırada, kara bir şey, önünden hızla geçti. Kenan, irkilip sırtını kayaya çarptı. Korkudan dudakları kuruyuvermişti. Dereye yuvarlanan küçük taşlann çıkardığı ses, kayalarda gök gürültüsü gibi yankılanıyordu. Birdenbire Deveboynu'nun, eşi bulunmaz yankı gücünü hatırlayarak elini çenesine götürdü. «Tavşan ayağının yuvarladığı çakıl, bunca gürültü çıkarırsa, bizim sıkacağımız kurşun kıyameti.koparır. Gördün mü?» Eli çenesinde bir zaman düşündü. Kısrak da tavşandan ürkmüş olmalı ki, ıslak ıslak soluyordu.

— Peki, biz bu işi lüversiz nasıl göreceğiz bakalım? Bunu yüksek sesle sormuştu. Bir zaman susup karşılık

bekledi. Cığara parmaklarını yakınca küfrederek fırlatıp attı. Yüreğini korkunun yavaş yavaş sardığını anlıyor, telâşlanıyordu. Tırnak vurarak huysuzlaşan kısrağa çıkıştı:

— Sus ulan! Sus dedim, kahpe...

Dört yanma umutsuz umutsuz baktı. «Kurşun sıkılmaz katiyen... Hay Allah... Hay Allah... »

Kısrak: «Bas gidelim!» der gibi yumuşak burnuyla omuzuna dokundu. «Dur dedim namussuz... Bizi sen...» Bu anda aklına, bedevi şeyhinin söyledikleri geldi. «Bu kısrak adam gibi döğüşür. Başını boşlayıp, adama saldın mı, it gibi dalar. Tekmesini yiyenden sağ kalan hiç görülmemiştir. Atlı, yaya, hiç bakmaz tepeler.» Kenan hemen umutlandı. «Ulan iyi! Ulan

aferin!» diye sinirli sinirli güldü. «Biner salarım. Kısrağımızı da sınamış oluruz. Bakalım hüneri, bedevî'nin söylediği gibi mi?.»

256

Yüreğinin büsbütün ferahlanmasına kalmadı. «Nereye salmaktasın avanak?» diye homurdandı, «Kağnının zor geçtiği amansız Deveboynu'nda sen kısrak döğüşüne nasıl çıkmaktasın? Burası cirit meydanı mı? Hayvan adımını şaşırdı da tekerlendi mi, her parçan bir kayada kalır. Leşin dereyi bulamaz! Hanefi nâmerdini bitirelim derken... Töbe!.»

Ellerini çaresizlikle sert sert pantolonuna sürüyor, avuçlarını ıslatan teri silmeye uğraşıyordu.

Alt baştan bir gürültü duyar gibi olunca, hiçbir şey düşünmeden tabancasının kabzasını sımsıkı tutarak yolun üstüne çıktı. Kulak vexdi. «Yok oğlum! Ne gürültüsüymüş... Hanefi, eşek ayağıyle... Daha nerde?..» Davranmak, yüreğini sakinleştirmişti. «Kimden korktun rezil? Çoban Hanefi dediğin herif adamlıktan çıkmış... Silâhı yok, çakı bıçağı yok... Böylesine sopa çekmek bile ayıp...», «Sopa» sözüyle, köylülerin kömür yakmak için, biraz yukarda tepe gibi yığdıkları ıslak meşeler aklına gelivermişti. «Yaş meşe dalları ki... Tamam...» Hemen koşacak oldu. «Hayvanı başıboş bırakıp nereye seyirtmektesin sen böylece?.. Ya ürküp dereye hoplarsa...» Dizginleri toplayıp bindi. Yokuş yukarı sürerken:

«Aman yetişelim kahpe kısrak... Yetişelim de uygunundan bir sopa seçelim! Ha babam...» diye hırıl hırıl yalvarıyordu.

Yığından, telâşla çırpınarak kalın bir sopa seçti. Sıkıca kavrayıp iki üç kere havada vınlattı: «Haşşöyle oğlum! Cennetten çıkma meşe sopası ne güne durur!

Şart olsun, Kara Abuzer'in kılıcından zorlu...» diye güldü.

Kısrağa atlayacağı zaman, durakladı. «Biz bu namussuzu, pusu yerimize neden götürmekteyiz yahu? İş arasında bir de bununla mı uğraşmalı? Ürker, mürker... Tuuu... Bizim aklımızı şeytan mı dağıttı? Koca kısrağı görmesiyle herif.*.»

Fazla düşünmedi, hayvanı odun yığınının arkasında bir ağaca bağladı.

Sopa, koltuğunun altında, yokuştan aşağı inerken, yüreği iyice ferahlamıştı.

Eski yerine gelip cığara yaktı. «Karıyı yaylaya çıkardık mı, gerisi kolay... Herif sürüyü alır gider. Oğlanı döl gütmeye savarım. Bir Fati karı kalır.

Kocaman yayla... Kovuklardan birine girer kayboluruz... »

Yorgunluk dizlerini sızlatmaya başlamıştı. Buna karşılık yüreği, karının etini tutuyor gibi ürperiyordu. Çömelip sırtını kayaya verdi. Cığarasını yeni bitirmişti ki uzaktan uzağa, köpek

ulumasına benzer bir ses duyarak dikildi. «Narlıca'nın itlerinden biri...» deyip yeniden yaslanacağı zaman, sıçrayıp kalktı. «Bunlar Hanefi'nin sürü itleri mi sakın?.» Hanefi'nin sürü itleri, yedi vilâyet toprağına nam salmış kurtçu canavarlar... Çok kere, yokuşun alt başına inip Hanefi'nin kasabadan dönmesini beklerler. «Hanefi'ye bulaştın mı, seni paralayacaklarından hiç şüphen olmasın! Kurşunu ağızlarından içeriye sıkmadıkça kurtulmak yoktur!.»

Gene yolun ortasına kadar yürüdü, sesin geldiği yanı kestirmeye çalıştı. Bir zaman bekledi. Namussuz it ürümeyi kesmiş olmalı ki, hiç bir şey duyulmuyordu. Dişlerinin arasından küfretti: «İtler yanındaysa, yankı mankı hesaplamak olmaz! Hepsini birer kurşunda çıkarır savuşursun!.» Tabancasını kılıfından alıp kuşağına soktu, tam göbeğinin üstüne... Bir yandan da, dudaklannı üst üste yalayarak: «İtler olmamalı hey Allah... Sen Allahsan İtler olmaz/İtler yoksa, Hıdırlık tekkesine bir kurban daha borcum... Yarın sabah götürür boğazlanm.» diye yalvarıyor, üşümüş gibi, ayağının birini koyup birini kaldırarak kıvranıyordu.

Bu kıvranma, alt dönemeçte sesler duyuncaya kadar sürdü. Kayayı siperleyerek bakıp, eşekleri görünce, hem itleri unuttu hem de yüreğindeki telâş uçup gitti. Gelenin, Narlıca'dan biri olabileceğini hiç düşünmüyor, «Tamam... Bu iş buraya kadar arkadaş...» diye rahatça gülüyordu. «Hanefi

ağam yorulmuş da hayvana binmiş... Şimdi hafiften uyuklamaktadır. Ulan iyi... Adam kısmı hayvanın üstünde korunamaz.»

Aralarında otuz adım kalınca Hanefi'yi tanıdı. Tanımasıyla, hiç gürültü etmeden kayanın yarığına giriverdi. «Önümüzden geçsin, arkadan daha kolay... Yüz yüze gelmektense... »

Sopayı öfkeyle kavramış, dişlerini hınçla sıkmıştı. Parmakları, avurtları, pazısı, baldırları sızlıyordu ama, kılı titremiyordu.

Hanefi, semerin önünü iki eliyle tutmuş, kendisini hayvanın rahvanına bırakmıştı. Bacakları, asılmış adam bacakları gibi hafif hafif sallanıyordu. Kenan soluğunu tutarak bekledi. Herif önünden geçince, gürültü etmeden yanaştı. Biraz yanladı, enseyle fesin arasındaki küçük kafayı nişanlayarak çizmelerinin burnuna basıp yükseldi. Gövdesinin bütün ağırlığını da bindirerek sopayı var gücüyle vurdu. Farkında olmadan, odun kesenlerin «Hıhhh...» sesiyle solumuş, bu soluk kınlan kemik çatırdısına karışarak kayaları inletmişti.

Birden:

— Ulan nedir? Çüş ulan eşşoğlusu... -diye telâşlandı. Herifin bağırmamasına, yere düşüp debelenmemesine çok

şaşmıştı. Duran hayvanı iki kere dolandı.

— Geberdi mi bu böylece? Bir vuruşta geberir mi hey Allah? Hanefi, öne kapanmış, kollarını iki yandan sarkıtarak boş

heybe gibi eşeğin boynuna asılı kalmıştı.

Biraz yaklaşıp kulak verdi. Hayvanın mı, herifin mi soluduğunu kestiremediği için yüreğini korku kapladı:

— Çoban kısmında tilki oyunu çoktur. Aman haa... Kayanın iniltisi kesilmiş, dünyada ses-soluk kalmamıştı.

— Aman tetik duralım!

Hiç farkında olmadan, kısık kısık seslendi:

— Hanefi emmi! Şişşşt, Hanefi emmi, beri bak! Karşılık bekledi.

— Bir daha vursam mı? Adam bir sopada gebermez. Peki. hani bunun can çekişmesi?...

Umutsuz umutsuz çevresine baktı:

— Elvan ağamdan Çerkez kamasını almak varmış... Gördün mü? Şimdi boş böğrüne sokar da anlardık!

Sopayı uzattı. Tam değdireceği sırada geri sıçradı. Gövde belli belirsiz titremişti.

— Peki, böylece yuvarlasam ne lâzım gelir? Yan canlı geçip gitse... Eşek meşek beraber...

Bunu sanki arkasından biri söylemiş gibi ürküp, hızla döndü. Yüksek sesle: «Hayallenme rezil! Kimse yok!» dedi. Hayvanı çevirmek için kafasından iterek:

— Bas oğlum! Bas dedim, geri bas! Dünya meşakkatinden kurtulacaksın namussuz! -diye kaba kaba gülüyordu.

Eşeği uçuruma yanaştırdı. Bir itişte kolayca yuvarladı. Bunun bu kadar kolay olacağını ummamıştı. Ayışığında parlayan nalların ışıltılarını söndürmek istemiş gibi, sopayı da arkala-nndan fırlattı. Uzanıp dinledi. Derenin içi uğulduyor, sanki bu uğultu coşkun sel gibi akıyordu.

— Ulan nasıl iş! Daha yuvarlanmakta mı bunlar?.. - derken başı döndü, ayaklarının altından toprak kaymış gibi sendeledi. Kendisini can korkusuyla geriye atıp, yere çömeliverdi.

— Herif bizi... Az kalsınki arkasından çekip alacaktı! - diye

elleriyle kafasını tuttu. Nerede olduğunu, burada ne aradığını bilemeden, baldırları sızlayana kadar öylece kaldı. Sonra, «Oğlum nedir? Ortada kan yok ki kan tuttu, desem... Hele yak bir cığara!» diye söylendi. Ancak cığara bitince aklı başına gelmiş, ayağa kalkabilmişti. Gökyüzüne şaşkın şaşkm baktı. Ay, ince bir bulutun içinden, suda yüzer gibi geçiyordu. Suratı ap ak, güleç... Tıpatıp Emey gibi...

Dudaklarını aç aç yaladı, kuşağını kabadayıca yokladı: — Bitti bu iş... - dedi -, Yediçmar'ın yolu, Allahm izniyle, açıldı!.

Kaldırımlar, fazla nal sesi vermesin diye, kasabaya girince kısrağı yedeğine almıştı.

Avlu kapısını gayet yavaş açtı. Evin yüzü, Deveboynu kayası gibi kapkaranlıktı. «Misafir olmadığından babam erken yatmış... Ulan iyi!» Ahıra doğruldu. Kapıya iki adım kala, Emey dışarı çıktı.

— Kız, sen daha yatmadın mı?

— Yattım ama uyku tutmadı.

— Neden?

— Tutmadı. Sen nerde kaldın? Baban bizi yaylaya çıkarmaktan vaz geçmiş...

— Kim dedi?

— Nazmiye ablam...

— Seninle eğlenmiştir. - Efney'in ağzını öfkeyle avuçladı -: Herif uyudu mu?

— Bırak... Aklım başımda yok!

— Aldırma! Benim sözüm söz... Herif uyudu mu?

— Uyumadı. Canı sıkkın... «Burda çoban yeri yoksa, kış bastırmadan kendimize kapı arıyalım» demekte...

— Ne kapısıymış kahpe? Bundan böyle senin kapın bura... Kavatın canı çok daralmışsa, takımını toplayıp defolsun!

— Bilmem ki... Ben şaştım. Aç mı bu hayvan sabahtan beri?..

— A anh... Bağda yemledim.

Hayvan ahıra girince Abuzer hemen kalktı. Eğeri sıyırdı. Ağaoğluna gösteriş için, keçeyle ter almaya girişti.

Kenan, kaşlarını çatarak seyrediyor, bu gece karıyı, öpeme-yeceğine kızıyordu. Daha fazla duramadı, Abuzer'e cığara verip dışarı çıktı.

Nazmiye'nin penceresi apansız aydınlanınca, öfkesi büsbütün artmıştı. «Bizi mi kollamakta bu karı?.. Babam yanında olsa, gazı yakamaz. Öyleyse yalnız...» Dalgınlaştı. Alt dudağını acıtacak kadar ısırdı.

Merdiven başında kunduralarını çıkarırken Nazmiye camı sürdü, korkulu bir sesle sordu:

— Kenan sen misin?

— Benim...

— Gel çabuk!..

— Ne var?

— Koş! Baban kötü...

— Kötü mü? Ne kötüsü?..

— Yetiş, dedim. Koş!..

Kenan, merdiveni telâşsız çıktı. Ayaklarını sürüyor, dişlerinin arasından hem Nazmiye'ye, hem babasına soğuyordu.

Oda kapısını açtı.

Ömer efendi yatakta sırt üstü yatıyordu. Kimin girdiğine bakmak için başını çevirmedi ama, tavana dikili gözleri açıktı.

Kenan, alışkanlıkla toparlanıp hızlandı, yatağın yanında, çekinerek sordu:

— Hasta mısın efendi-ağa?

Biraz bekledi, karşılık gelmeyince üstüne eğildi.

Babasının suratı mosmordu. Gözleri kan çanağına dönmüş, yuvalarından dışarıya uğramıştı. Soluğu ha kesildi, ha kesilecek... Sedirden sarkan kolu tutup kaldırdı. Parmaklarda can man yok... Parmaklar ne demek? Bütün kol, sanki içinden kemiklerini çıkarmışlar gibi gevşek... Bıraktın mı, düşmesi surda kalsın, omuz başından kopacak...

Kenan, kolu yavaşça eski yerine indirdi.

— N'oldu kız? Buna n'aptın?

Benli Nazmiye, «N'aptın?» sözünün nereye gittiğini farket-memişti.

— Bilmem - dedi -, ben uyumuşum. Nal sesine uyandım. Baktım hırıldamakta kötü kötü... «Ne var?» dedim. Laf vermedi. Oda karanlık... «Su ister misin?» dedim. Anlaşılmaz şeyler söyledi... Elini tuttum. Cansız... Şuna baksana... Vay başıma!..

Bunun ağzına, yüzüne n'oldu? Aman Kenan, senin baban çalınmış...

Vay başıma... Anana haber ver!

Nazmiye, sesini biraz yükseltmişti. Kenan, niçin olduğunu kendisi de pek bilemeden boğuk boğuk çıkıştı:

— Sus ulan! Gürültü istemez. Ört şu camı...

— Örtülür mü? Hava gelsin... Geçenlerde soluğu daralınca açtım da ferahladıydı.

— Ört dedim, namussuz!

Nazmiye camı indirirken, Kenan da kapıyı sürgülemişti. Nazmiye ürkerek sürgü sesine döndü:

— Kapıyı neye sürgüledin? Aç şunu...

Kenan, karıya bir zaman baktı. Nazmiye'nin üstünde iç gömleğinden başka bi şey yoktu. «Üstünde yok da, altında var mı? Hele utanmaz kahpe?..»

— Hasta herifi baştan çıkardın öyle ya? Fukaranın üzerine vardın!..

— Töbe yalan... Kaç gündür eli elime değmedi.

— Ben sizi bilmez miyim? Zorlaya zorlaya herifi yediniz sonunda...

«Herifi yediniz» sözüyle Deveboynu'nu hatırlayarak telâşlandı, belli etmemek için öfkelenmiş göründü:

— Nerde bunun öteberisi?..

— Ne?

— Ne mi? Kesesi... - Kese lafını nerden çıkardığına kendisi de şaşmıştı -:

Herif geberince kesesini çekip aldın.

— Bu nasıl bi söz? Baban öldü mü ki... Nah, vıcır vıcır bakmakta... - Nazmiye

ilk şaşkınlıktan kurtulup dikildi -: Kese ne demek rezil! Ben keseye el sürecek

karı mıyım? Şimdi kafanı yararsam görürsün!

— Geçti senin kafa yardığın zamanlar...

— Geçmez, meraklanma! Benim yiğitliğim anadan... Seninki gibi babadan değil...

— Anadan yiğitsin de, kahpelik edip benim işimi neden bozdun?

— Hangi işini?

— Emey karıyı yaylaya çıkarma işimi... Karıyı benden sakındın, «Yaylaya giderse ablacılığa alıştıramam!» dedin.

— O karının, bu dünyada alışmadığı bi şey kalmış da öyle mi?

— Höst!... Şamara bak şamara!... Hanefî ağam bana hepsini bir bir anlattı.

— Zebun köpek halt etmiş. Benim sizinle işim yok...

Kenan, ağzından çıkan «Hanefi ağam» lafını hemen farkede-memiş, farkedince neye uğradığını şaşırmıştı. Karının verdiği karşılığı duymadı bile... «Ulan namussuz! Ulan kendini ele verdin alçak Kenan!» diyerek ileri-geri sallandı. Karnına kılıç gibi bir acı saplanmış, boğazı korkudan kav gibi kurumuştu. Kararan gözlerinde oda dönüyor, Nazmiye'nin suratı, meydan sinisi gibi büyümüş, üstüne geliyordu. «Kendimizi ele verdik. Sırrımızı bu kahpe ağzımızdan aldı. Yaktın kendini namussuz Kenan, Allah belânı versin!.. »

Karının, gözlerini açarak yüzüne bakmasından kuşkulanıp elini suratına götürdü. Ağzının sağ yanı durmadan oynamaya başlamış, sağ kulağında bir vınlama peydahlanmıştı. Bir şey söylemek istiyor, dilini döndüremiyordu. «Çalındık gördün mü? Çoban kısmı tekin olmaz. Hanefi kavatı bizi bitirdi.» Bir yere tutunmak ister gibi, sol kolunu havada iki kere çevirdi.

Nazmiye, oğlanın yüzündeki seyirmelere şaşmıştı. «Nedir Allah! Şuncacık oğlan, dururken Ömer ağama benzedi. Kızdığı zamanlar Ömer ağamın suratı da böyle titrer.»

Tam bu sırada, yataktan, boğazı kesilmiş hayvan hırıltıları duyarak, ikisi birden hızla döndüler.

Ömer efendi, yumruk sığacak kadar açtığı ağzının içinde, şişmiş dilini dolandırarak havayı sakız gibi çiğniyordu. Soluğunun tıkandığı, çırpındığı halde sedirden sarkan kolunu kıpırdatamadı-ğı belliydi.

Kenan, demin tuttuğu bu sarkık kolun, gövdeden önce ölmüş olduğunu nasılsa anladı. Bu kol, eşeğin üstünde uyuklayan Hanefi'nin, asılmış adamlarınkine benzeyen cansız bacaklarından farksızdı. «Demek, insan oğlunun kolu bacağı, kendinden önce de ölür müymüş? Bu nasıl bir oyun yahu?»

Eli yanağında, şaşkın şaşkın bakıp dururken, babasının sabaha çıkamayacağına inanıverdi. İşte bu inançla kendini toplayıp üstüne apansız çöken yılgınlıktan kurtuldu. «Ömer efendi gitti gider. Buna böylece Allah rahmet eyleye... Çakır Kâhyaların bunca varlığı variyeti, bunca hükmü fermanı bize kaldı. Gayrı Hanefi'nin kanını hiç kimse bizden arayamaz. Bundan böyle kimi istersem yaylaya kondururum. Mal benim değil mi Benli kahpe?»

Yavaş yavaş üstüne bir kibir geliyor, kaşlarını çatarak dikilip ağalanıyordu. Nazmiye bunu hemen sezdi, gözlerini kırpıştırarak telâşla düşünmeye başladı. «Yayla işine, bu zibidi fena kızmış... İnkârdan gelmeli... Bizi evden çıkarır mı ola? Çıkarırsa ne verip çıkarır. Ulan kahpe Emey, sırasız geldin. Vay başıma! Bunu, elin dağlısına kaptırmak yokmuş... » Deminden beri ilk defa, Ömer efendiyi kurtarmak gayretiyle davrandı:

— Şuna biraz su verelim, oh Kenan...

Kenan, elini yanağından çekip çakır gözlerini kısarak, anlamamış gibi baktı. Yüreğinde, deminki korkunun yerini, şimdi keyifli bir sarhoşluk alıyordu.

— Su mu? Kime?

— Babana... Ömer ağama...

— Senin Ömer ağanın, bu dünyada içecek suyu çoktan tükenmiş. Sen hele şu keseyi ver! —Elini uzatıp biraz bekledi. Şakalaşıyordu -: Keseyi dedim

kahpe! Kese gelmedi mi bitiririm.

Suratının yansı durmadan oynuyor, dilini rahatça çevireme-diğinden laflan zor anlaşılıyordu.

Bu sefer de Nazmiye korktu. «Sakın bu rezil, beni hırsız diyerek...» Bir adım gerileyip kekeledi:

— Kese bende yok... Nah inanmazsan bak! -Gömleğinin yakasını dik memelerinin yarısına kadar indirdi -: Bak, ara... Hiç ben alır mıyım? Yastığın altındadır.

— Hani?

İkisi birden yatağa doğru yürüdüler.

Ömer efendi, bu gelişten tehlike sezmiş gibi, kanlı bakışlarıy-le sanki çırpındı. Bunu anlayıp durdular. Herif kirpiklerini hiç kırpmadan dim dik bakıyordu.

Kenan, bir şey yapmazsa, deminki korkuya yeniden yakalanacağını anladı. Sırtını yumruklamışlar gibi sendeleyerek yatağa yaklaştı. Babasının başının altındaki yastığı hızla çekti: Altında tabancadan başka bir şey yoktu.

Ömer efendinin kafası sarkıvermiş, sakalı dikilerek mosmor gerdanı görünmüştü. Nazmiye, bir suça ortak olmak istemiş gibi, yumuşak bir sesle:

— Herifi geberttin kız... -diye fısıldadı. Kenan sıçrayıp döndü:

— Geberttim mi? Ben mi geberttim? Kimi?.. Ulan kahpe, kimi dedim? - Güllü'nün

geçenlerde anlattığı sıçanotu meselesi aklına geldi, gözlerini kıstı -; Dur

bakalım! Kimin öldürdüğünü elbet anlanz. Bu herif durduğu yerde ölmedi ya... Bu herif öğle vakti, senden benden yiğitti. İşte suratından belli... Buna sıçanotu yedirmişler.

— Sıçanotu mu? Kim yedirmiş?

— Bir de sorar. Kimin koynunda geberdiyse o yedirmiştir.

— Aman bu nasıl söz!

— Dosdoğru bir söz... Sıçanotu yemedi de bunun suratı neden böyle morardı? Bu

morartı, sıçanotundan... Ben görür görmez bildim. Benim herşeyden haberim var. Sen Güllü'ye geçenlerde ne dedin, bakalım?

— Ne demişim?

— Babamı sıçanotuyla geberteceğini...

— Aman! Vay başıma!...

Nazmiye, laf olsun diye, böyle bir şey söylediğini hatırlamıştı. Suratı kirece kesip:

— Bu bizim her günkü bir lafımız... - diye kekeledi -, kan lafı... Şaka...

— Şaka mı, essah mı yann Celil efendi meydana çıkanr. Zaptiye Kolağası, oğlancı Celil efendinin kahpe düşmanlığı

dünyaya nam salmıştı. Nazmiye'nin korkusu, birden on kat arttı. Kara gözleri fıldır fıldır dönmeye, dizleri titremeye başladı. Üst üste yalanıp yutkunuyor, yalvarmak için kendini zorladığı halde söz bulamıyordu.

— Aman Kenan efendi... Ömer ağama benim ne düşmanlığım var! Vallah billâh... Kenan, bu boş laftan karının bu kadar korkacağını hiç beklemiyordu. «Karı korktu gördün mü?» diye gene keyiflendi. «Kahpenin aklı çatladı. Peki, hani bunun yiğitliği?.. » İş olsun diye, babasının tabancasını aldı, kılıfından çıkarıp ışığa tuttu: «Cevdet emminin dediği doğru öyleyse... Evet, orospunun yiğidi olmaz. Orospu boktan şeylerde yiğitlenir. İşin zorlusu geldi mi, herkesten önce yılar... İşte ispatı... Şimdi buna ne istersen yaparsın. Ulan iyi! Ulan aferin!» Suratı durmadan oynuyor, silâhı ışıldatırken, nişan alıyormuş gibi sağ gözünü kırpıyordu.

— Herifi kıskandın. Emey kanya bacak oğdurmasını yüreğin

götürmedi. Sıçanotunu şaraba kattın da güzelce içirdin.

— Töbe yalan... Sen beni bilmez misin Kenan efendi? Ayaklarını öpeyim...

— Ayak öpme eskiden gerekti. Biz de sana vaktiyle çok yalvardık. Kolağası Celil efendi, adama ne yapar bakalım? Donunun içine azgın kedileri koyar da kırbaçlar.

— Vay başıma...

Kenan, tabancayı doğrulttu:

— Bağırma kız... Bağırma, tepelerim!

Karı sesini kesiverince, kötü bir şey tasarladığını saklamadan odaya göz gezdirdi. Sonra apansız emretti:

— Şuna bak bakalım, hesabı tamam mı?

— Neye?

— Ömer ağana...

— Aman, ben elimi süremem. Hiç süremem.

— Neden kız? Demincek koynundan çıkmadın mı kahpe? Nazmiye,oğlanın göğüslerine nasıl baktığınılfarkedince şaştı:

«Hele şunun gözlerine hele... Bizi gözleriyle yiyecek... Kaç yılın açı... »

Böyle düşünür düşünmez bütün korkusu dağılıvermişti. Memelerini tutarak, her zamanki tatlı sesiyle yalvardı:

— Ben elimi süremem oh Kenan ağa!.. Beni öldür. Ben korkarım.

— Öldürmek sonraki iş... Bakıver, dedim. Canımı sıkma! Nazmiye, gizlice gülüp

cilveyle salınarak yürüdü. Elini Ömer

efendinin alnına değdirir değdirmez, sanki korkudan dizleri kesilmiş gibi sedirin dibine çöktü:

— Buz gibi... Ölmüş çoktaaaan...

— Ölmüş demek... Neden ölmüş, peki?

Karının gömleği gerilmiş, geniş kalçaları meydana çıkmıştı. Çıplak tabanları görünüyor, kalın saç örgüleri, sırtında kara yılanlar gibi kımıldıyordu. «Bize ağa dedi. Bundan böyle ağasının biz olduğumuzu bildi. Haşşöyle kahpe! Yola gel!»

Kenan, tabancayı yan cebine soktu. Yün çoraplarıyle hiç gürültü etmeden yanaştı. Omuzuna eğilip ıslak ıslak sordu:

— Peki neden? Peki, neden bakalım orospu? Suratının yansı durmadan oynuyor, belkemiği boğum boğum

ürperiyordu. Saç örgülerinden birini tutup kafayı geriye büktü, Nazmiye'nin gerdanındaki benin tam üstünü, dişleyip kanattı.

Tütün kaçakçısı Gâvur Ali:

— İşte böyle Seyfettin beyim - dedi -, bunlar o gece, rahmetli Ömer efendinin önünde, herif hırıl hırıl can çekişirken o haltı resmen... Şimdi sen diyeceksin ki, «Böyle bir rezaleti adam niçin söyler?» Utanmaz olduğundan söyler. Bizim Kenan efendiy-se utanmazların padişahıdır. Anlatırken keyif olur ki gülmekten nerdeyse ağzı ayrılacak... Öğünür sanma! Alta düştüğünü de hiç saklamaz. Abuzer takımını yaylaya çıkardığı gece, Emey'le yalnız kalınca çok zorlatmış ama faydasız. Bire aman, bire zaman... Hayır, kesilmiş ki kökten kesilmiş... Emey hanım bakmış ki hiç iş yok... Tadı kaçacak... «Sen kılıçtan korktun ama boşuna kork-tun!» demiş, «Benim Abuzer ağam bu işlere hiç kızmaz. Sevinir.» Oğlan inanmayınca ne dese

iyi? «Ferah ol yavrum... Abuzer bizim oraların birinciye gelen kavatıdır», demez mi? Bu lafın doğruluğunu sonradan Narlıca'nın Çalık oğlanı meydana çıkardı. Parparın Çalık oğlan bunları gözlemiş ilk geceden... Meğer herif. Dördüncü ordu taraflarının essahtan namlı kodoşu değil miymiş, bildiğimiz pezevenk...

Gâvur Ali, birine çok öfkelenmiş gibi kadehi dikti, ağzını elinin tersiyle sert sert sıvazladıktan sonra:

— Kesmeli bu namussuzları tekmil... - diye derin derin içini çekti - Ne olmalı olmalı, kurban olduğum Allah, size artık fırsat vermeli canım... Fırsat vermeli de, güneş bir zaman da sizin atın başına vurmalı. Bu köpoğlu dünyayı düzeltirse sizin Cöntürk takımı düzeltir. İşte Cevdet beyin yüzü. Yalanım varsa şu ışığa kör bakayım, «Yürü ulan Gâvur Ali» deyin, bu köpek canı, uğrunuza kurban etmezsem nâmerdim... Bu rezillik nasıl bir rezillik hey kardaşlar!

Ayışığı çoktan geçip gitmiş, yapraklarda, havuzun fıskiyesinde gümüş parıltılar kalmamıştı.

Uzaklarda ürüyen küçük itin sesi artık duyulmuyordu ama, yakındaki baykuş hâlâ, aralık aralık ötüyordu.

Davavekili Cevdet bey, elini kaldırıp, lafı sarhoş sarhoş uzatan Gâvur Ali'yi tersledi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yer : Çorum Zaptiye dairesi. Tarih; 15 mayıs 1908, (Meşrutiyetin ilânından

iki ay önce Saat: Sabahın • Alaturka - Üçü.

Çorum'un zaptiye kolağası Celil efendi, her günkü gibi öğleye doğru uyanmıştı. Suratı asık... sakal-bıyık birbirine karıştıktan başka, düğmeleri dökülmüş kirli gömleğinin yakası şu yana gitmiş... Cığarayı her nefesleyişte

öksürüyor ki, nerdeyse eti kemiklerinden ayrılacak... Odada leş gibi şarap kokusu... Herif geyirdikçe şarap kokusuna bir sarmısak kokusu salıyor ki, adam boğulur.

Tütün kaçakçısı Gâvur Ali: «Şu meredi sabah sabah içecek ne var! Boğulacaksın be adam!» diyerek başını pencereye çevirdi.

Ellerini göbeğine bağlamış, kapının yanında duruyordu. Çocukluğundan beri hayvana binmekten bacakları o kadar çarpılmış ki, böyle «hazırol»dayken bile, aralarından kocaman koyunlar vızır vızır geçer de, boynuzları oyluklarına değmez.

Celil efendi, cığarayı bastırırken yan gözle baktı. Bunca zamandır en güvendiği muhbirlerinden ama, bu kara herife gene de kanı kaynamamıştı. Salt muhbir mi? Tütünü, cığara kâğıdı, şarabı, rakısı bunun üzerine... Aradabir, «çevirsin de afiyetle yesin!» diyerek zaptiye tavlasına, iki kuzu, iki oğlak salıvermesi de caba... Kördede'ye, bu ayıngacı Gâvur Ali ile yolladığı cephanelerden şimdiye kadar bir tek merminin noksan çıktığı görülmemiştir. «Öyleyken biz bu rezili neden adam hesabına koymayız yarabbi! Şu sebepten koymayız ki muhbir demek, namussuz demek... Namussuz takımı, namussuzluk yapmadan edemez. Şunu, buradan çıktıktan sonra sakallı mutasarrıf çağırsa

da, bizim hakkımızda curnal istese, döşenir ki Allah yarattı demez!»

Tütün kaçakçısı Gâvur Ali de, belli etmeden Celil efendi-ağasını gözetliyordu. «Bu herif, böylece çenesini kaşıyarak daldı mı, bil ki sakal falına oturdu.

Sakal falına oturduğu sırada, bunun düşündüğü domuzluğa şeytanın aklı ermez. Kimbilir gene kimin canını yakacak, kimin ocağını söndürecek?, Padişah curnalcısı dedin mi, pirleri, işte bu Celil namussuzu... Çorum'un kocaman başıbozuk paşaları bile bunun armalından neden yılmışlar bakalım, Osmanlı ülkesinde, curnalının üstüne curnal yok da ondan... Bunun curnalı, iki günde bir Yıldız sarayına yetişmese, Sultan Hamit it gibi kudururmuş da önüne gelene salarmış. 'Curnalın eline varması da bir başka

belâ' diyorlar. Okumasıyle büsbütün azgınlanırmış, gazaba gelirmiş:
'Şöyle kessinler, şöyle biçsinler!

Ayaklarına taş bağlayın da denize bırakın! Yemen zindanına sürgün ettim, fermanı yazılsın,' diyerek böm böm böğürmesini fena söylemekteler.»

İşte bu Celil efendi böyle bir Celil efendi... Hele bugün sol tarafından kalkmış... Suratından düşen bin parça... Böyle günlerde iki ocak söndürmedi mi bunun belâsı defolmaz. Evet, deminden beri namussuzluk düşündüğü nerden belli? İki kez: «Geldin mi domuz oğlan! Geldinse iyi...» dedi, başka laf etmedi.

Tütün kaçakçısı Gâvur Ali, istemeden hafifçe öksürdü. Kolağası Celil efendi öksürüğe baktı. Gâvur Ali'yi yeni görmüş gibi şaştı. Dışarıya:

— Geeelll! -diye seslendi.

İçeri giren kara kaşlı parlak zaptiye erine çıkıştı:

— Nerdesin namussuz? Gâvur Ali ağana bir iskemle koşturmak yok mu? Baksana dizleri it gibi titremekte... Sen bunu, bu sabah böylece nereden sürüp çıkardın bakalım!

Oğlan yanaklarını gamzelendirerek cilveli cilveli güldü:

— Hamamdan efendi baba...

— Doğru söyle! Yalnız mıydı, yanında çocuk mocuk var mıydı?

— Yalnızdı.

— Öyleyse yanağını mutlaka makaslamıştır. Doğru söyle! Etini burmadı mı?

— Bursa da kıymeti yok!

— Kıymeti yok nasıl bi söz Zülfü oğlum? Yoksa benim

duyduğum doğru mu? «Çaptan düşeli hanidir» dediler. Haa, ne dersin Gâvur Ali?

— Ne fayda Celil efendi, sen arada olmamalısın da... Ben bu senin Zülfü oğluna...

— Demek aralıkta biz olmasak sen bu Zülfü'yü...

— Hiç bakmam, sürüyerek bağlara götürürüm! Atın önüne katar da kırbaçlayarak

Yediçınar Yaylası'na çıkaracağım da fazladan...

— Demek ki Allanın bol, adamın kıt yerinde, senin bu oğlana iki çift lafın var!

Evet, bu Zülfü, böyle bir işi, şartolsun hak etti. Seni adam hesabına almaması

nasıl bir vicdansızlık!

— İşte kendin görmektesin, şuradan «bir kahve yetiştireyim» der mi?

Zülfü oğlan:

— Hazır! - diyerek kapıyı tuttu -, kaptım geldim! Sen de ister misin efendi baba?

— Eh... Verirsen... Adaletine kalmış...

Zülfü oğlan sıçradı çıktı. «Yahu! Bunu bu herif Çankırı'nın köçek tayfasından mı seçip beğenmiş? Bu nasıl cilve döktürmek? Bunun hünerine, Benli Nazmiye yetişemez!»

Gâvur Ali oturunca yorgunluğunu büsbütün duymuştu. Dizleri karıncalanıyor, beli sızlıyordu. Dün gece, davavekili Cevdet beyin bahçesinden sabaha karşı, körkütük çıkmıştı. «Hamamda yatmasak ayılamazdık, ne mümkün! Bu dünyada, birinciye gelen sarhoş ilâcı:

Hamam! Cenabet rakı, ter olup bedenimizden akmayınca, biz bizi pençesinden çekip alabilir miyiz?»

Ağzının içi zehir gibiydi. Karnı kazınıyor ki, midesinde demir tırmık dolaştırsalar böyle olmaz... «Hemen sesleyecek ne vardı namussuz Celil efendi! Biraz daha uyusaydık, uyanınca iki çay içseydik, iki simit ziftlenseydik... Vara curnalın iki saat geç gideydi... » Kolağası Celil efendi, gene Zülfü oğlanı öğmeğe girişmişti. Öksüre aksıra anlatıyordu:

— Bu sefer tam bulduk Ali Gâvur... Bu Zülfü oğlan gibi, eline ayağına tetik, lep demeden leblebiyi anlar olmaz. Okuma yazma bilmesini n'apalım? Bana kalsa bu oğlan bir medresedey-miş, canı bi şeye sıkılmış da savuşmuş... Mahkeme başkâtibi Mecit bey, itler gibi yalvarmakta... Bizden alacak da dizi dibine oturtacak... Yağma yok! Ben bu oğlanı ilerde Hacı Hasan Paşa

efendimize yollasam gerektir. Bu oğlan, üç yıla kalmadan padişaha yaver olup, beşinci yılda damatlığına el atmazsa nâmerdim! Ben bu oğlanı yaman gördüm arkadaş!... Hele yak bi cığara...

Tütün kaçakçısı Gâvur Ali, zaptiye kolağası Celil efendinin önüne sürdüğü tabakadan bir cığara sarıp yaktı. Bir zaman da kendisi öksürdü. Tütün aç karnına ciğerlerini dağlamıştı.

Bereket Zülfü oğlan sade kahveleri tam sırasında yetiştirdi. İlk yudumda, mübarek kahve, ağzının pasını silip aldı, yüreğinin başına ılık ılık çöktü.

Celil efendi Zülfü oğlana:

— İçeriye kimseyi bırakma! - diye emretti -, «gizli işi var» dersin. - Zülfü çıkınca Gâvur Ali'ye sordu -: Anlat bakalım Ali can, dün gece herifler neler konuştu? Sen ne dedin? Onlar nasıl karşılık verdi. Birer birer isterim. Tek harfini unutursan sonunu kendin düşün!

— Unutulur mu? Hepsini aklıma yazdım ki tarih kitabı kaç para...

— Neymiş? Herif seni neden aratmış? Cevdet nâmerdini sordum?

— Bunlar, bir gece evvel Abuzer ağanın ziyafetinde imişler. İstanbul'un Cöntürk sürgünü Seyfettin bey, bizim Abuzer ağamızın kalıbını, sofrasını, laflarını pek beğenmiş... Çakırların Kenan efendinin de edebine ağırlığına bayılmış...

— Lafını beğenmiş, dedin. Hangi lafını?

— Sen benden iyisini bilirsin. Abuzer ağa gibi, damara göre şerbet veren

deyyus olmaz. Gâvurla bir çeşit konuşur, Müslüman-la bir başka çeşit...

Kısacası: Davavekili Cevdet bey bakmış ki bu İstanbul sürgünü, bizim Abuzer

ağamızı pek beğendi. Beni istemiş.

— Beğenmekle?... Bu Seyfettin bey rezili, yoksa Abuzer'in Sülük oğluna kızını mı verecek? Seni araya dünürcü mü salmakta?

— Kız tarafından dünür mü gidermiş? Bu nasıl bir zagon?

— Tam Cöntürk zagonu... Cöntürk ne demek bakalım? Dinsiz, mezhepsiz bir tayfa

demek! Bunlar domuz yediklerinden, domuz huyludurlar. Hayvan kısmından, yalnız

domuzun erkeği, dişisini kıskanmaz. Bu Cöntürk'ler de domuz olduklarından kıskançlıkları yoktur. Canın çekerse karılarını bile kullanırsın.

Katiyen seslenmediklerinden başka hazederler. Bunlarda, kan, orta malıdır.

— Aman deme efendi-ağa!... İşte bu huylarını beğendim. Neden bu Seyfettin bey karısını sırtlayıp gelmedi hey Allah! Çorumlu hovardaların duasını alırdı ki...

— İstanbul'da hovarda mı yok? Meraklanma, Seyfettin beyin karısı, bu herifin yataktaki yerini iki saat boş komamıştır.

— Oh ne güzel! Kan haklı canım! Ben, bu herifin gözlerini hiç beğenmedim. Herifin gözleri bildiğimiz gâvur gözü...

— Tamam! Bunlar Avrupa toprağına ayak basmalarıyle kafalarına şapkayı geçirirler de, gâvuru, gâvurlukta hırpadak geçerler. Evet, Abuzer ağayı beğenmiş? Sakın: «Gel seni Cöntürk defterine yazalım» demesin?

— Ne haddine! Abuzer ağa şöyledir böyledir ama, padişah kuludur. Adamın iki gözünü çıkarır da avucuna bırakıverir.

Zaptiye kolağası Celil efendi, evvelki gecenin ziyafetinden sonra hem Abuzer ağa ile, hem de Kenan efendiyle görüşmüş, konuşulanların curnalını çoktan postaya vermişti. Şimdi Gâvur Ali'nin ağzını araması «Dünyadır bu! N'olsa olur» diyerek domuzlaşmasındandı.

— Demek Abuzer'i beğenmiş! - dedi -, Davavekili Cevdet bey olacak kara papazın yüreği götürmemiştir. Anladım! Dün gece Abuzer'in, Kenan efendinin geçmişlerini sana anlattırdı. Niyeti, bizimkileri Seyfettin beyin gözünden düşürmek...

Gâvur Ali gerçekten ürktü. «Yoksa bu pezevenk gecenin bir vakti bahçe duvarına binip bizi mi dinledi?» diye telâşlandı.

— Allah Allah! Bu sendeki kuvvet, bildiğimiz keramet kuvveti! Yanımızda miydin be mübarek? Hayır! Benim diyecek bir sözüm kalmadı.

Celil efendi, kaşlarını çatarak kibirlendi:

— Ne sandın kara Gâvur! Hamam kıssasını, Emey meselesini hep anlattın değil mi?... Lâkin Abuzer ağa duyarsa halin dumandır. Peki, sonra?...

— Sonra'sı... Herif olup bitenleri dinleyince bir zaman şaştı. Dili dişi kitlendi. Aklı karıştı ki lafını şaşırmacasına... Bir zaman: «Aman bu nasıl bir iş? Amanın bunlar gazetelere yazılacak bir meseleler... » diyerek dizlerini dövdü.

— «İşte bu da böyle bir mesele» diyemedin mi?

— Dedim. Hepsini sırasıyle anlattım. Sıra Çakırların Kenan efendiye gelince...

— Büsbütün şaşmıştır.

— Fikre daldı ki derinlere daldı. «Demek o Kenan efendi?... Abuzer ağanın sol yanında oturan, sarı yağız, gök gözlü?...» diyerek bir zaman çırpındı.

— Oğlum, Abuzer ağanı vasfetmene bir şey demem! Lâkin Kenan efendiye değmeyecektin. Memleketinizin birinciye gelen kişi oğlu... Mücevher taşı çamura düşmekle değerinden bi şey mi kaybeder? Hepsini dedin mi sakın?...

— Hiç bakmadım. Babadan kalan bütün variyeti satıp savdığını, evinde kumar oynattığını, Benli Nazmiye ile analığı Güllü'yü resmen kullandığını, fazladan kız kardeşi Hacer'i hovardaya çıkardığını...

— Hangi Hacer'i namussuz? Bu nasıl bir yalan?

— Vay senin haberin yok mu ağa?... Güllü'den olma kız kardeşini...

— Ulan bir laf de ki lafa benzesin! Hacer daha şuncacık bebek... Hovardaya nasıl çıkabilirmiş?

— Senin, karı-kız tarağında bezin yok da bilmezsin.

— Yahu! Kız göze görünecek kadar yetişti mi ki?...

— On üçüne bastı basacak! Kız irisi diyeyim de sen anla! Değme top beygiri, şuradan Havuzlubağ'a kadar taşıyamaz. Boy dersen boy, et dersen

besili Kırım ineği yanında halt etmiş!

— Oğlum sen... Tövbe yarabbi...

Zaptiye kolağası Celil efendi, gözlerini süzerek bir zaman daldı. Kıllı göğsünü hart hart kaşıdı:

— Peki, daha neler konuştunuz?

— Bir zaman da, Sülük oğlanı konuştuk! Seyfettin bey, oğlanın edebini beğenmiş... Aklı ererek, analığının zamparasından para almasına şaştı. «Haydi alması bi şey değil!» dedi. «Dün gece Kenan efendiye ateş tutması, ikram etmesi neye?» Seyfettin Bey, surdan burdan sorup dururken birden öfkelenip iki dizi üstüne gelmez mi?

— Tamam! Öfkeyle ağzından çok laf kaçırmıştır.

— Evet çok laflar etti ağa...

— Padişahımıza söğdü möğdü mü sakın?

— Söğse öp de başına koy! Bizi toptan ayıpladı.

— Ne gibi?

— Bu heriflerin ne mal olduğu meydanda iken... Bunları böyle mal-mülk sahibi ettirmek nasıl bir kansızlıkmış... Bunların pisliği meydanda iken, adam içerisine çıkmaları, oturup laf etmeleri nasıl mümkün olmaktaymış...

— Davavekili Cevdet bey, hep mi dinledi, iki laf etmedi mi?

— Etti ya, kulak verme! Her zamanki lafları...

— Her zamanki laflarıyla işe yaramaz. Kaç kez yazdım. Peki, bu nasıl bir iş yahu? Biz burada uykumuzu kaybetmişiz. Pire zıplasa curnala döküp İstanbul'a salmaktayız da bu davavekili nâmerdinin boynunu hâlâ neden almazlar? Hacı Hasan Paşa efendimiz de... Gayri... Tövbe yarabbi! Eee... Daha daha...

— Dahası... Laf uzadı. Biri bırakıp biri alır oldu.

— Ne üzerine...

— Hep hürriyet üzerine...

— Sen yelleseydin. Lafa cila verseydin de yüreklerini anla-saydık.

— Verilmez mi? Ellerimi dizlerime vurup feryadım çıktığı kadar bağırdım.

«Bunlar nasıl laflar? Bunlar okkalı laflar... Ben de sizinle beraberim! 'Öl' dediğiniz yerde ölmezsem...» diyerek önlerinde yatıp yuvarlandım.

— Seyfettin, Avrupa'dan açtı mı?

— Açtı. Avrupa'dakiler geçenlerde toplanmışlar. «Şöyle böyle...» diye yemin etmişler. Yedi kirala yedi tane mektup yollamışlar ki okuyanın gözleri yaşanrmış!

— Ne üzerine bu mektuplar?

— Sultan Hamit efendimizden davacılar! Daha çok şeyler anlattı, çok...

— Neler bakalım? Hele rezil! Sormayınca iki laf eder mi? Tek harfini unutursan gerisini kendin düşün!

— Vaktiyle padişahımıza bomba atıldıydı ya... Herif bunun üzerine bir deyiş okudu.

— Kim?

— İstanbul'unCöntürksürgünü...Gayet lügatti, kitap yazısıy-le bir deyiş! Lâkin fikir yetişecek bir deyiş belleme... Hıdırlık şeyhini getirsen bir harfine mâna veremez!

— Aman hiç olmazsa birazını ezberine alsaydın...

— Ne mümkün! Sonunda ben: «Aman ne demektir bu böylece?...» diye sordum. Herif anlattı.

— Aklımı karıştırma kara Gâvur, hep mi Seyfettin alçağı?

276

277

— Hep... Bunlar padişahımıza bomba atmışlar. Bombanın saat ayarını tutturamamışlar. İstanbul'un Arapça üzerine gayet lûgatli deyişler söyleyen âşıkı, «bir dakika önce patlamasaydı sen görürdün!» diyesiymiş.

— Vay hayınlar vay! Peki, sen ne dedin?

— Ne denir? «Şart olsun ben de sizinle beraberim!» diye dikildim! «Şuradan bir bomba da bana verin, götürüp atmazsam namussuzum!» dedim. «Bu yolda ölsem de gam değil! Boynumu vursalar kanım akmaz. Müslüman ümmeti kurtulsun da Gâvur Ali gibi bir köpek gebersin! Ne lâzım gelir!» diye ağladım.

— Ağlarsın alçak, hemi de gözlerinden ip gibi yaş dökerek-ten... Eeee... Buna

cevap?

— Herifin ağız açmasına meydan kalmadı, davavekili Cevdet bey, suratını asarak beni tersledi: «Kes rezil!» dedi, «En ufak lafınız ölmek... öldürmek... Tırnağın kanasa dizlerin kesilir. Pis canın şurada dursun, iki bakır onluk istesem yüreğine iner!» diye çıkıştı.

— Ulan şu davavekili kötü mötü ama, senin gibilerin ciğerini okumakta...

— Ayıp ettin şimdicik Celil efendi, biz padişahımız uğruna can-baş koymuşuz.

— Uzatma köpoğlusu, bilmez miyim? Hele anlat...

— Seyfettin bey: «Bunlar hep istibdadın boku!» - dedi -. Sultan Hamit efendimiz tahtından bir inseymiş, her şey düzelirmiş ki dümdüz olurmuş.

— Hele edepsiz! Başka?

— Davavekili: «İnanmamaktayım ama hoşuma gitmekte... İnşallah dediğim gibi çıkar!» diye takıldı. Öteki yemin etti. Ne yeminler, duyulmamış bir yeminler! Hürriyet olmasıyle her memleket kendi rezilini ossaat tepeleyecekmiş. Böyle kavaflıktan, soygunculuktan türeme ağaları, milletin kendisi hükümete bırakmadan bitirecekmiş.

— Davavekili buna mı inanmamakta?

— Buna!... Öteki, «Yakındır. Göreceksiniz!» dedikçe, «Ne bileyim Allah işitsin!» diye gülü gülüverdi. «Şimdilik görünmeyen bir yerden apansız bir imdat gelirse belki belki... » diyerekten...

— Nereden? Gâvurdan mı?

— Değil! Bizim askerden...

— Halt etmiş. Bizim askerimiz yediden yetmişe padişahın

kulu kölesidir. Aralarına karışan bir iki sütü bozuk mektepli zabit çıkarsa çıkar... Onların da kafaları, günü gelir yılan gibi ezilir. Koca İslâm halifesine iki üç zibidi güç mü yetirebilirmiş yahu?

— Vallah bilmem! Yalnız ben bu Seyfettin beyi çok başka gördüm Celil efendi, öteki sürgünlere sakın benzetme!

— Nasıl gördün?

— Yaman... Abuzer ağaya, Kenan efendiye bir kızdı. Karısını sürüseler adam öyle öfkelenemez.

— Demek bizim, Abuzer ağamızı beğenmedi. Hele haddini bilmez kerata! Bizim dinimizde adamın aslını aramak var mıdır? Bizim dinimizin birinci şartı: «Kırk yıl günahkâr, bir yıl tövbekar!... » Bu Seyfettin bey olacak rezil, tam yedi göbek paşa oğluymuş. Hem de başıbozuk paşası belleme! Bildiğimiz askeriye paşası... Öyleyken bu herifin yanında, Çankırı'nın en kötü çingeni Kürdistan beyi sayılır. Elindeki teşbihi, ikidir çekmek

bahanesiyle aldım. İkisinde de geri verince: «Yadigârım olsurt!» demedi, cebine soktu. Sonunda yüzümü

kızdırdım: «Gönlüm bunu çok sevdi!» dedim. «Öyle mi efendim! Benim gönlüm de çok sevdi!» diyerek gene cebine indirdi. Abuzer ağa olsa, adamın bakışından anlar da: «Benden fazla sana yaraşır! Buyur allasen!» diyerek zorla elime tutuşturur. Geri almayacağına bir de şarteder. Herife bak, herife! Demek, hüküm bunlara geçince, Abuzer ağa gibilerini temelli bitirecek öyle mi?

— Temelli! Hiç bakmayacak.

— Nasıl bakalım! İpe çekerekten mi?

— İpe evet... Ama suçuna göre...

— Suçu neymiş?

— Alalım çoban Hanefi'nin öldürülmesi işini... Bunu Kenan'ın yaptığı madem bilinmekteymiş... İşte böyle meselelerin arkası aranacakmış...

— Bak işe seen... Eline fırsat geçecek de öyle mi?

— Artık orasını sen bilirsin. Herif en sonunda yemin etti: «Hele hürriyet gelsin! Millet, bu namussuzları böcek gibi ezmez mi?» diye bıyıklarını dişledi! Dediğim gibi Celil efendi, ben İstanbul'un bu Cöntürk sürgününü gayet yaman gördüm. Korkulu bir sürgün ki şakası hiç yok!

Zaptiye kolağası Celil efendi, tütün kaçakçısı Gâvur Ali'yi

defledikten sonra, bir zaman aklını toparlamak istemiş gibi pencereden dışarıya baktı. Saat kulesinin dibinde köylü eşekleri kümelenmişti. İlerde odun kağnıları duruyordu. Omuzunda heybelerle geçen karıları görünce çok şaştı: «Aman bugün pazar mı?» diye davrandı, «Yahu bu nasıl bir iş? Biz padişah babamıza hizmet derdiyle dünyamızı kaybettik! Pazardan haberimiz yok, panayırdan haberimiz yok!» Kapıya doğru:

— Zülfü! - diye seslendi. Biraz bekledi.

Gelen giden olmayınca üst üste birkaç kere geyirdi, «Yarabbi şükür!» diye sakalını sıvazladı. Yeniden:

— Zülfüüüü! - diye bağırdı. Oğlan gelince gürledi:

— Hokka kalem yetiştir! Kâğıtlarım nerede? Ulan namussuz! Ben aradığımı bulamaz oldum. Kes... Aklım kanşacak... Kapıyı çek... Defol! Ben yokum! Hâşâ sümmehaşâ Allah gelse... Beklesin!

Zülfü'nün getirdiği kamış kalemlerin kesimini tırnağında birer birer denedi. Birini seçti. Kâğıdı ortasından biraz çapraz büktü. Sol dizini dikip kâğıdı tutan sol eline destek yaparak yazmağa başladı.

«Yarap budur daima niyazım senden

Hacı Hasan Paşa efendim duanı esirgeme bu bendenden.

Beşiktaş muhafızı devletli Hacı Hasan Paşa efendimize:

Çorum livasına sürgün olarak gönderilen İstanbullu Seyfettin efendi nam kimse, buraya geldiğinden beri, kullarının daima göz hapsinde bulunduğu önce arzedilmişti. Kendisi gece-gündüz gözcülerim ve muhbirlerim tarafından sıkı takip altındadır. İşbu fesatçı kimsenin, Çorum kasabası D av av eklilerinden Cevdet beyle düşüp kalktığını, vaktiyle İstanbul'da tanıştıklarını ileri sürdüklerini bildirmiştim, iki gün önce de bu Davavekili Cevdet beyin, Seyfettin adındaki sürgünü, eşraftan Abuzer ağanın ziyafetine götürdüğü, orada kasaba ileri gelenleriyle neler görüşüldüğü, bundan önceki curnalımda uzun uzun yazılıp postalanmıştı. Mübarek ellerinize eriştiğini ummaktayım.

Bunlar, dün gece de işbu Davavekili Cevdet beyin evi bahçesinde içki içmek bahanesiyle geç vakitlere kadar oturdukları, Seyfettin bey nam sürgünün, velinimetimiz padişahımız efendimiz 280

hakkında ağza alınmaz sözler söyleyerek edepsizlik ettiği, kendisinin ıslâh olmaz fesat erbabından olduğuna artık şüphe kalmadığı, bu'edepsizlikte

kafadarı, davavekilinin ise, efendimize karşı alçakça hazırlanan bombalı suikasüerden laf açtığı, bu lafı sabaha kadar ağzından düşürmediği ve bu hususta daha öğrenemedığım bir alçağın yazdığı şiir bozuntusu saçmaları, yüksek perdeden okuduğu, İslâm dinine, Osmanhlığa, padişahımıza hâşâ summena-sâ söğüp saydığı, bundan başka geçenlerde tanıştığı, memleketimiz eşraf ve ayanı hakkında türlü iftiralar uydurduğu, namuslarını İkilemeğe yeltendiği.

.İnşallah vakit yakındır. Allanın izniyle bütün soyguncuları, ahlâksızları, vatan ve millet düşmanlarını tez vakitte kah reise k gerektir. Hürriyet gelecektir. Yakındır.» gibi İslâmlığa sığmaz laflar ettiği duyulmuştur. Kendilerim gece-gündüz gözetlediğimi arzederim. Olbapla ferman.

Çorum zaptiye kolağası kulları Celil /1

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yer: Çorum İttihat ve Terakki cemiyeti merkezi. Tarih: 15 Haziran 1911. (Meşrutiyetin ilânından üç yıl sonra) Saat, sabahın - alaturka - üçü.

Yediçmar Yaylası'nın sahibi Abuzer ağa:

— Eh, biz gidelim bey! - diye kalkmış, oğlu Sülük'le Çakır Kâhyaların Kenan efendi arkasında olduğu halde, odanın ortasına kadar yürümüştü.

Çorum'un İttihat ve Terakki Cemiyeti başkanı Davavekili Cevdet bey:

— Güle güle! - diyerek elini uzattığı sırada, odacı içeriye girdi:

— Müfettiş bey geldi beyim, -dedi-, dışarda...

— Kim? Ne müfettişi?..

— Bilmem... Ankara'dan yeni gelmiş... Adı Seyfettin bey... «İstanbul'un Cöntürk sürgünlerinden dersen, tanır» dedi.

Cevdet bey, acele gidip kapıyı açtı:

— Buyursanıza... Allah Allah... Haber göndermeyi de ner-den çıkardınız kuzum?

Buyurun!

Seyfettin bey girdi. Abuzer'le yanındakileri görünce, belli belirsiz durakladı:

— Rahatsız etmedim ya?...

— Ne demek? İnsan bir telgraf çekmez mi? - Abuzer'e döndü -: Tanıdın değil mi? Üç yıl önce senin ziyafetine getirdiğim Seyfettin bey...

Abuzer ağa, görür görmez tanıdığı Seyfettin beyin buraya müfettiş olarak gelmesini hiç beğenmemiş, kuşkulanmıştı. San dişlerini göstererek kurt gibi sırtardı. Sonra alışkanlıkla ekledi:

— Tanımaz mıyım? Görmemle hemen bildim. Hoşgeldin bey! Şükür kavuşturana! -Geriledi, omuzu üzerinden oğlu Sülüğe çıkıştı -: Ulan köpek! Sende hiç can yok mu hayvan-hayvan! Nerde el öpmek?

Seyfettin bey, kendisini pis bir şeyden korumak istiyor gibi:

— Rica ederim... - diye geriledi. Cevdet bey:

— Şöyle buyurun! - diyerek araya girdi -. Geçin şöyle... Bu sabah mı geldiniz?

— Bu sabah!

Abuzer ağa namaza durur gibi ellerini göbeğine bağlamıştı:

— Bir tel çekeydin bey!... Şartolsun memleket karşı çıkardı. Çifte davullu

alay kurardım ki... Ne demek? Bir koca müfettiş bey gelip Hele sor, işte

Cevdet beyin yüzü! Lafın edildikçe: «Toprağımıza Seyfettin beyden zorlu, Cöntürk sürgünü katiyen ayak basmadı!» demez miyim!? Şükür görüştüğümüze bey...

Kenan'la Sülük, müfettiş beyin eline varıp terbiyeli terbiyeli gerilemişlerdi. Abuzer ağa dudaklarını yaladı. Seyfettin beyin sürgünlüğü az sürmüştü ama, herif memleketin bütün girdisini çıktısını bu davavekili Cevdet beyden güzelce öğrenmişti. Parpar Ahmed'in yedi vilâyete nam salmış öfkesinden başlayıp Uzun îmam'ın İstanbul'daki işlerine kadar defterine yazmadık mesele bırakmadığı gizli değil... «Bu arada, bizim gelişimizi de, tütün kaçakçısı Gâvur Ali namussuzuna bir güzel anlattırmış da, arkamızdan olmadık laflar söylemiş... Geçenlerde istifa eden Fazlı bey takımının beklediği müfettiş bu herifse iş kötü... Bu Seyfettin bey barut gibidir. Koca Sultan Hamid'i it hesabına almamış bir besmelesiz fermason!...»

Konuşulanlara kulak verdi:

— Neden telgraf çekmedin sahi? Bu apansız geliş, sakın müfettiş baskını olmasın?

— Rica ederim!

— Rica ile savuşturamazsın. Eğer bavulları doğruca bize göndermedinse belli

ki, müfettiş baskını...

— Hayır! Araba, otelin önünde durdu. Tıraş oldum, gömlek 286

değiştirdim. Sizin burada olduğunuzu söylediler. Abuzer ağa, araya girdi:

— Şükür kavuşturana bey! Yolunu gözlediğimiz müfettiş sensin demek?

Seyfettin bey suratını asarak, yarım ağızla:

— Evet! - dedi, o kadar...

— Allah daha nice nice yüksek makamlar nasip etsin! Bu günü gördüm ya, artık

ölsem de   gam değil!

Abuzer ağa bir yandan dualar ediyor, bir yandan hızlı hızlı düşünüyordu: «Davavekillerine bir vakit güven olmaz. Arkamızdan bizi karaladı mı bitti! Müfettişi ötekiler istediler. Ötekiler bizim düşmanımız.. Zırpadak gelmesi neyin nesi yahu? Sakın bu Cevdet beyi dehlerler, mehlerler...» Bir yandan Fazlı bey takımına nasıl yaranıp hangi yoldan yanaşacağını tasarlarken, bir yandan: «Aman! cemiyete yararlı olduğumuz bilinsin!» diyordu. «Bu davavekili, eşkıyaları bizim teslim edeceğimizi müfettişten saklarsa... yiğitliği kendisinden gösterirse... Hem de saklar. Gördün mü kavat Abuzer? Al bakalım!» Bu sırada Cevdet bey:

— Haydi sana güle güle ağa! - deyince, Abuzer'in yüreği büsbütün bozuldu, çıkmaktan vazgeçip söze girişti:

— Aman Cevdet bey! İstemezlerin lafıyla, düzdeki işimizi yokuşa sürmeyelim. İstanbul'dan kâğıt yazmakla hiç bir şey hâsıl olmaz. Benim okumuşluğum yoktur ama, Allahın izniyle, aklım gövdemi gezdirmeğe elverir. Eşkıya meselesini bana ısmarladın ya, gerisine karışma!

— Sen arada olunca, ben neden karışacak mışım kara Domuz?

Abuzer ağa, Davavekilinin yeni müfettişten pek çekinmediğine nişan koydu ama, «Osmanlının işi, belli mi olur?»

— Kendin benden iyisini bilirsin! Bizim Çorum'umuzun adamı kalabalık laftan hoşlanmaz. Yalan mıyım müfettiş bey?

Seyfettin bey karşılık vermedi. Gözlerini kısarak, herifleri süzüyordu.

Abuzer hürriyetten beri çok semizlemiş, sahiden «kara domuz»a dönmüştü. Sırtının dilenci kamburluğunu nerdeyse düzeltecek de arka ayakları üzerinde, adam gibi doğrulup dikilecek... «Bir de insanın gözlerine dikedik bakabilse, bu rezilin geçmişini hatırlamaya, ben bile cesaret edemeyeceğim!»

Abuzer, Narlıca'dan Uzun imam'ın lafını açmıştı. Herifin Kur'an ağzıyle söze girişip en imansız düşmanları nasıl yola getirdiğini anlatıyordu:

— Uzun İmam köyleri bir bir dolaşsın Cevdet bey! Uzun kavatı aklına getirişin iyi oldu, aferin! Ağa takımının kulağını bükü-büküverir. Yarın sabah bu Sülük oğlun herifi kapsın gelsin! He mi namussuz! Hele domuza hele... Hiç «can baş üstüne!» der mi?

Sülük homurdandı. Üç yıl içinde, pek boylanmamışsa da enine gelişmiş, üzerine, besili damızlıkların hantallığı gelmişti. Uykulu gözleri çirkef çukurları gibi bulanıktı. «Kan tulumuna benzeyen suratına vur! Tokat, derisini aşamadığından öfkelenecek yerde rahatça sırıtsın! Bu hayvan, vaktiyle analığı Emey'in hovardalanndan para sızdırmak aklını nerden bulmuştu acaba?»

Abuzer ağa söz bilenlerden birkaç kişinin de Alevî'lere gönderilmesini öğütlüyor, Alevî milletinin gayet tutkun olduğunu, bir dede sopasıyle hepsinin koyun davarı gibi güdüleceğini söylüyordu. Başıbozuk paşaların düşmanlardan yana olmasını hiç umursamıyormuş... Millet, cemiyetin kulu-kölesi olduktan sonra...

— Bize ölüm mü var bre davavekili?... İçlerinden birkaç sütübozuk çıkarsa, işte Kenan yeğenin yatakta karılarıyle konuştuklarını duyar da sana kuşun kanadıyla haber ulaştırır!

Sülüğün tersine, Çakırların Kenan'ın sinirliliği çok artmış, eskiden, ağzının yalnız sağ yanını buruşturan seyirme, kafasını sarsar olmuştu. Ellerinde de inmelilerin sürekli titreyişi vardı. Çakır gözlerinin küf yeşili, sanki irin gibi akmış da yanaklarında kabuk kabuk kurumuş...

Seyfettin bey, Cevdet beyin son mektuplarından birinde, Kenan için yazdıklarını hatırladı: «Babadan kalanları çoktan tüketti. Yediçınar Yaylası'yla sürüyü Abuzer'e yok pahasına sattıktan başka, hemen hemen bütün tarlaları başıbozuk paşalara devretti. Karıcılık ediyor, analığı Güllü'ye, benli Nazmiye'ye, kız kardeşi Hacer'e hovarda götürüyor. Evinde kumar oynatmak da ikinci zenaati... Elinde Havuzlubağ'la, konak kaldı. Onları da çoktan satardı ama, zenaatinin avadanlıkları olduğundan... »

Seyfettin bey yüzünü buruşturdu: «Rakı, esrar, kumar, karı bu rezili şimdiye kadar neden gebertmedi? Zehirli yılan gibi sürünsün diye mi?»

Abuzer ağa, deminden beri kolladığı için müfettişin bakışlarındaki iğrenmeden büsbütün ürkmüştü. Yüreğini kaplayan korkuyu yenmek gayretiyle çenesini geri alıp gerdanını şişirerek sesini yükseltti:

— Eşkıya işini bana ısmarladın ya, gerisine hiç karışmayacaksın Davavekili! Alçakları önüme katıp kırbaçlayarak huzuruna getirmez miyim, sen gör? Enselerine şaplağı çekip ayaklarını öptürmezsem...

— Yaparsın, hiç şüphem yok! Neden mi? Dağdaki itlerin karabaşı sensin de ondan... - Seyfettin beye döndü -: Otursamza kuzum! şöyle buyurun! • - Abuzer'in demin kalktığı eski püskü koltuğu gösteriyordu -: İşte kulağınızla duydunuz! Ağa söz verdi, eşkıyaları teslim edecek... Öyle mi Abuzer ağa?

— Al gözümden bey... Ne demek olsun!

— Lâkin bak, bu af meselesi gayet gizli... Bir başkasından duyar muyarım sonunu kendiniz düşünün!

— Bu nasıl bir söz, tövbe! Mezarda laf var, bizde yok... Bilmez değilsin ya...

— Benden bir kere söylemesi... Yeni hükümeti bundan öncekilere sakın benzetmeyin! Eşkıya kısmının görüp göreceği rahmet budur! Bu sefer, kuyruğunu kısıp edebiyle teslim olan canını kurtaracak! Köyünde uslu oturana hiç bir şey yok! Lâkin soluklarını duymayacağım! Bu toprakta bundan böyle ipsizliğe paydos! Gâvur İzmir'inin namussuz Çakırcalı efesini, gözlerinin önüne getirsinler! Sırtını istibdad valilerine dayadı, İngiliz Gâvuruna güvendi, rezilliği tam on beş yıl sürdürdü de sonu n'oldu bakalım? Yeni hükümeti eskilere benzetmesiyle nâmerdi bir haftaya bırakmadan bit gibi ezdiler «Şart etti» dersin. Ata zıplar da mavzeri kucağıma alırsam hepsini kuduz köpek gibi kurşunlarım. Eşkıya yatakları da akıllarını başlarına biriktirsinler. Bu lafım da senin gibilere...

— Bizi neden karıştırdın şimdicik?.. Benim o işleri çoktan boşladığımı bilmez gibi... - Gözlerini korkuyla kırpıştırarak Seyfettin beye döndü -: Bu Cevdet bey, sağ olsun bizimle hep gönül eğlendirir beyim, Allah başımızdan eksik etmeye, bizimle bir güzel zevklenir. Şaka maka ama bir de şartı çekerse dediğini yapar ki hiç bakmaz! - Cevdet beye zorla güldü -:

Ferah ol! Dağdaki kopuklara ne diyeceğimi ben bilirim: «Bizden buraya kadar... » denecek... «Cevdet beyimiz Davavekilliğini boşladı,

eşkıya ezraili kesildi, bilmiş olun!» denecek...Hep bir din kardeşi değil miyiz?... Hükümetimiz böyle bir adalet gösterince... Karşı gelmek, itin, köpeğin ne haddine!

— Kes yeter! Senden hepsini isterim. Tüfekleri, cephaneleri de beraber... Unutma, yarın Narlıca'dan Uzun İmamı bana göndereceksin..

— Hiç unutulur mu? - Oğlu Sülüğe emretti -: Sabah sabah Uzun İmam rezilinin başına kara kuş gibi çökersin! En iyisi bu gece sen Narlıca'da kal! Çerkez kızı ah çekerse de varsın çeksin! Uzun İmam, karı gibi meraklıdır. «Neymiş?» diye sorar, önüne yatar yuvarlanır. «Ben bilmem, Cevdet emmim istedi» dersin.

Ağzından bir harf kaçırdın mı, yaylaya hiç uğrama, seni gözüm görmesin!

— Ulan, başıma İngilizden beter siyasetçi kesildin alçak, yıkıl!

— Sayende Cevdet beyim! Bize kalsa, iki kazı şuradan şuraya gezdiremeyiz! Allah seni başımızdan eksik etmesin! Sen olmasan biz hep dağılırız ki ipi kopmuş teşbih tanesi gibi... Ömrüne bereket! Haydi kalın sağlıkla... - Seyfettin beyi etekledi -: Allah seni devlete millete bağışlaya beyim!

Tam çıkacakları sırada, buraya girdi gireli ağzını bir kere bile açmamış olan Sülük, babasının kolunu tuttu:

— Tüfek işini unuttun - dedi -. Cevdet emmime sorulacaktı...

Abuzer ağa, kaba etine çuvaldız batırılmış gibi zıplayarak döndü. Suratının yalvaran dilenci kederi birden silinmiş, ağzına yırtıcı bir öfkenin titremesi gelmişti. Az kalsın: «Ulan namussuz! Silâh lafını edecek sıra mı?» diye patlayacaktı.

Cevdet bey, telâşın sebebini kestirdiğinden rahatça sordu:

— Sahi! O iş ne oldu bakalım?...

— Tüfek işi mi?.. N'olmak ihtimali var... Kâğıt yazıp verdik. Senin dediğin gibi yazdık da verdik gitti.

— Arkası?...

— Zaptiye dairesi, kara sakal mutasarrıfa yollamış... Bir hafta, on gündür beklemekteyiz.

— Peki, ben görüşürüm. Beş mavzer, beş yüz fişek değil mi?

— Beş yüz evet... - Abuzer, Davavekilinin yeni müfettişten hiç çekinmediğini yüzde yüz anladı ama, gene de pis pis yalvarmayı faydalı buldu -: Bizim düşmanımız kıyamet gibi, oh

Cevdet beyim! Kara sakal mutasarrıfa bir bir anlat! «Yayla yerinde oturup ve de mal-davar sahibi olup... Soyguncu eşkıyaya karşı ırzını korumak için... » demeli! Şu kâğıdı kendin yazaydın iyi idi ya... Senin kalemin değmeyince ben kâğıda kağıt mı derim? Ne fayda ki üşendin!

— Farketmez!

— Etmez mi? Ne güzel eder! Lâkin kıymeti yok! Kal sağlıkla... Cumaya müfettiş beyimiz de gelsin! - Seyfettin beye döndü -: Cumaya bizim yaylada eşkıya teslimi var beyim! Erkence gelirsiniz. Bu aylarda Yediçınar Yaylası'nın poyraz rüzgârına doyum olmaz. Canınız çekerse avlanırsınız. Bu Sülük köleni atıcılıkta eşkıyalarla tokuştur! Silâhşorluğunu beğenmezsen sopaya yatırırsın! Öküzler gibi böğürmesini dinleriz de güleriz. Bakalım,

Çerkez Mehdi beyin şunca altına aldığımız körpe kızı, bu rezilde, tüfengi zaptedecek bilek kuvveti bırakmış mı? Mutlak beklerim. Eşkıyaların sana teslim olduğunu İstanbul gazeteleri yazmalı ki benim gördüğüm hizmet bir işe yaramalı... Abuzer kabilesi yoluna kurban bey! Biz, yediden yetmişe

cemiyetimizin kapı itiyiz! Eğer yalanımı tutarsanız beni, dere boyunda domuz niyetine kurşunlayın! Allah hürriyetimizin düşmanlarını...

— İyice uzattın rezil! Çık... Elverdin...

Cevdet bey herifin üstüne yürüdü. Abuzer ağa, yüreği biraz ferahlamış olarak çıktı gitti. Kapı örtülünce Cevdet bey gülümseyerek arkadaşına döndü, dilini Abuzer'e benzetip:

— Şükür kavuşturana beğ! - diye yaklaştı -, adam bir tel çekmez mi? çifte davullu alay kurup... - Ellerini tuttu -: İzin verir misiniz kardeşim, sizi

kucaklıyayım!

Kucaklaştılar.

Seyfettin bey bir adım gerileyerek:

— Hiç değişmemişsiniz Cevdet bey - dedi -, daha da gençleş-mişsiniz. Görüşmeydi bana asırlar olmuş gibi geliyor. Ben çok değiştim değil mi?

Cevdet bey dikkatle baktı. Üç yıl içinde, Seyfettin beyin şakakları ağarmış, gözlerinin kenarlarında buruşukluklar başlamıştı. Ağzını iki derin çizgi çerçeveliyor, yüzü pek yorgun görünüyordu. Ankara'dan buraya kadar yaylı arabada sarsılarak gelmek, insanı yorar ama, Seyfettin beyin yorgunluğu belli ki vücudunda değil, ruhunda... Sürekli can sıkıntıları, buna sevin-

meyi unutturmuş gibi... Yüreğini gizli bir güvensizlik kaplayan namuslu insanların tedirginliğine kapılmış... Oysa Cöntürk sürgünü iken ne kadar canlı adamdı. Bakışlarındaki sevimli pervasızlık hiç azalmaz, dudaklarındaki iyimser gülümseme, yüzünü hep aydınlatırdı. Öfkesinde bile şımank çocukların geçici huysuzluğuna benzeyen bir şirinlik vardı.

Cevdet bey daldığını farkedince utangaç utangaç gülümsedi:

— Yooo, siz de hiç değişmemişsiniz! - diye yalan söyledi -, hele oturun. Yollarda kim bilir ne kadar sarsıldınız! - Bir iskemle çekip arkadaşının karşısına geçti. Dizleri biribirine değiyordu -: Eee... Daha nasılsınız görüşmeydi?

— Hiç... İşte gördüğünüz gibi... Affedersiniz deminden beri soracağım, hep laf"karıştı, Ali Suavi oğlumuz nasıl?

— İyi... Büyüyor.

— Şimdi kaçında?

— Üçe basacak... Siz İstanbullular, kırkından sonra gelen çocuklara «tekne kazıntısı» dersiniz. Bundan öncekiler yaşamadığı için evde herkes bir başka türlü şımartıyor. Fukara oğlan, işin farkında değil... Aklına her eseni yapmak istedikçe kötek yiyor. Korkarım ilerde adaşı Ali Suavi Hoca gibi kafasını ezdirecek.

Seyfettin bey sahici bir telâşla gözlerini kırpıştırdı:

— Allah göstermesin! Neler konduruyorsunuz? Çok şükür geçti o günler...

— Bilmem ki...

— Bilmem ki ne demek? Bundan böyle Yedi-sekiz Hasan Paşa gibi namussuzlar, hürriyetçi Ali Suavi'lerin kafalarını elbette ezemeyecekler.

— İnanamıyorum ama, hoşuma gidiyor.

— Allah Allah...

— Sülük oğlana bakıyorum da inanamıyorum. Babası Abu-zer, kavattı. Kendisi hiç su katılmamış ağa oğlu... Bu oğlan bana nedense hep Yedi-sekiz Hasan paşaları hatırlatıyor: Böyleleri, adam kafalarını, cığara izmariti bastırır gibi kolaylıkla ezerler.

Seyfettin bey, biçimli parmağıyle bıyıklarını okşayarak biraz düşündü. İstifa eden arkadaşlar, mektuplarında, Cevdet beyin Abuzer gibileri kullanmaya çalışmasından yanıp yakılıyorlardı. Merakla sordu:

— Sahiden böyle düşünüyorsanız, Sülüğün omuzunu biraz önce nasıl okşayabildiniz?

Cevdet bey hiç şaşırmadı, güldü:

— Yalnız o kadar mı azizim! Abuzer namussuzuyla Kenan alçağına nasıl katlandığımı sorsanıza! Ne halt edelim? İyi olduğuna inandığınız bir işi yapmaya uğraşırken pis avadanlıklar kullanmak lâzım gelse, «ellerim kirlenir» diye bir an duraklar mısınız?

Seyfettin bey arkadaşının cığara uzatan elindeki titremeyi birden farkederek kederlendi. Bir şey söyleyecek gibi davrandı. Durakladı, fakat duraklaması kısa sürdü:

— Nasıl kederliyim anlatamam kardeşim! - dedi -. Evet haklısınız. Hürriyetten sonra uğradığımız çeşitli hayal kırıklıkları akıl alır şeyler değil. Hepimiz hiç istemediğimiz işleri yapıp duruyoruz. Daha korkuncu: Buna ne kadar da yatkınmışız. Her şeyi yüzüstü bırakıp çekilmeyi ben de kaç kere kararlaştırdım,

birçok geceler uzun istifa mektupları hazırladım. Bazılarını imzalayıp zarfladım bile... Sabahleyin yırttım da, uygun bulmadığım yeni sorumluluklar yüklendim. Hâlâ kararsızlıklar içinde bocalayıp dururken... - acı acı güldü -: Buraya arkadaşları çekilme fikrinden caydırmak için gelişime ne dersiniz?

— Anlıyorum. Kız gelin olmuş. Giderken âdettir, ağlayacak. Babası: «İstemiyorsan kal» demiş. Verdiği karşılık ne hoştur: «Ben hem ağlar, hem giderim.» Bizimkisi de o hesap...

Seyfettin bey gözlerini kısarak, pencereden dışarıya, saat kulesine bir zaman daldı, kendi kendine konuşur gibi:

— Arada içime kuşku düşüyor - dedi -, acaba farkında olmadan iş başında bulunmanın keyfine mi alıştım? Hükmedenlerden olmanın keyfine... - Bjraz durup karşılık bekledi, sonra yavaşça sordu -: Bahçe nasıl, hep öyle mi?

— Ne bahçesi?

— Sizin bahçe?..

— Haa... Kaç yıldır bakamadık. Ormana döndü. Neden sordunuz?

— Özledim, inanır mısınız, çok özledim. Hem de baba evimmiş gibi... Bir sürgünün, ne de olsa acı günler geçirdiği yerleri bu kadar özlemesi şaşılacak şey... Daha garibi: Burada çok da kalmadım... Topu topu iki üç ay... Acaba, hakikatte burayı değil de, hürriyetten önceki hayatımızı mı özlüyorum?

— Olabilir. Bir bakıma rahat günlerdi, sorumsuz günler... Sorumsuzluk bize milletçe gayet uygun düşüyor. Kahveniz nasıl

olsun? Eskisi gibi orta şekerli mi?

— Evet!

Cevdet bey zile bastı. Odacıya kahveleri söyledi:

— İçeriye kimseyi bırakma... - derken, Seyfettin bey sözünü kesti:

— Affedersiniz, Fazlı beyle arkadaşlarına haber yollamıştım. İlk görüşmeyi burada hep beraber yapmak, bana daha uygun gibi geldi.

— Olur. Odacı:

— Fazlı beyle Ahmet bey gelmişlerdi efendim! - dedi.

— «Gelmişlerdi» ne demek? Bekliyorlar mı?

— Hayır! «İçerde kim var?» diye sordular. Söyledim. «Senin reisle Abuzer ağanın işi uzun sürer. Biz sonra uğrarız.» deyip gittiler.

Odacı çıkınca Seyfettin bey:

— Çok şaştım - dedi -. Bu kadar kızıyorlar mı sahi? Cevdet bey gülümsedi:

— Sade kızmıyorlar, deliye dönüyorlar. Abuzer denmiyor mu Türkçeyi filân unutuyorlar. Girselerdi de biı faydası olmazdı. Anlaşamazdık. - Biraz sustu, içini çekti -: Mavzer meselesine büsbütün tutuldular. Fazlı'nın suratını görseydiniz. Azmış ki Allah göstermesin, kendinden geçmiş... Bırakıp gittikten bu yana benimle karşılaşmak istemiyordu. Dayanamamış olacak ki, Ah-med'i arkasına takıp gelmiş... Şuraya oturdular ama berbat... Nerdeyse cehennem makinesi gibi patlayacaklar.

«—Kahve?» -dedim. Fazlı elini balta gibi savurup bir:

«—İstemez!» -çektikten sonra söze girişti:

«—Duyduğum doğruysa.. Abuzer ağana resmen silâh ve-riyormuşsun. Nedir? Yediçınar Yaylası'nda Kavat Abuzer Hükümeti mi kuruluyor?

Susup karşılık bekledi. Hiç istifini bozmadan:

«— Öyle...» - dedim.

Gözlerini kısıp:

«—Bayrağı da Emey kahpesinin donu mu sakın?» diye sormaz mı?

Kahkahayı basmışım. Bir gürledi, kale topu yanında halt etsin!

«— Bu herif bütün delirmiş!» - diye bağırdı -, «bir de gülüyor

yahu... Oğlum sen temelli şaşırtmışsın. Bu gidişin sonunda sana rezillik var ki hiçbir rezilliğe benzemez!» - dedi. Ben toparladım:

«— Olmakla... » -dedim, - «rezillik var diyerek hep mi savuşacağız? Savuşacağız da Abuzer ağam Yediçınar Yaylası'nda kuracağı hükümeti, kasaba yerine mi indirecek? Haydi aklınızı başınıza toplayın da, şu işin birer ucuna da siz yapışın! Savuşmaktan hiç bir şey çıkmaz. Bu hürriyet biraz çiy-miy ama, daha pişkinini bulmak için, bizim de alnımız pek o kadar terlemedi. Gelin kardeşler, köprüden geçene kadar ayıya dayı demek usulü vardır!» - dedim.

Bu sefer lafı Ahmet aldı. Belli bir şey, bunlar önceden bir güzel hazırlanmışlar. Bizim Ahmet bağırıyor ki suratı mosmor oluyor.

— Ne diye!

— «Ayıya kurban olayım» diye... «Fukara hayvancıklara şu kadar acımayıp, sen bu kavat Abuzer'i ayılarla nasıl bir tutmaktasın?» diye sordu. «Yahu Abuzer nâmerdiyle beraber şuradan kenefe gidilir mi, Allah belânı versin! Sende şuncacık hayır kalmamış Davavekili! Benim sözüm, seni hak dinine çağırmak için değil... Ben, Ali Suavi oğlanı düşünmekteyim. Sen bu alın lekesini onun suratına da bulaştıracaksın! Bu senin süründüğün pisliği, sen, gizli kalır bir pislik belleme! Oğlan büyür yetişirse bunun hesabını senden ister» - dedi.

Ben:

«—Neyin hesabını?.. » -diye anlamazdan geldim.

Elindeki gazeteyi masaya attı, üstüne güm güm vurarak:

«— Senin gibiler buraya, bak neler yazmışlar!» - diye bağırdı —, «siz, Adriyatik kıyılarından Çin denizine kadar imparatorluk kuracakmışsınız. Bu yola sen,

Abuzer namussuzuyla beraber mi çıkmaktasın? Ali Suavi, yarın senin yakanı toparlamaz mı? 'Beri bak hey benim babam! Sen vaktiyle Abuzer kavatını silâhlayıp, yanına arkadaş olarak Çin seferine çıkmaya hiç mi utanmadın?' diye sormaz mı? O zaman da bakalım Emey kahpesi gibi güler misin, utanmaz?» - dedi.

— Sonra?

— Sonra... Selâm vermeden çıkıp gittiler.

Cevdet bey, bağışlayan bir gülümsemeyle sustu, suçlu bir çocuk gibi yere baktı.

Bu sırada odacı kahveleri getirmişti. Çıkmasını beklediler. Cevdet bey:

— Ben bu silâh işini bakın nasıl hesapladım? - dedi -. Dağda eşkıya var, «dağda eşkıya yar» demek, hiç bir yerde güven yok demek... Köylü hükümete güvenemediğinden eşkıyadan korkuyor. Haklı... «Üzerlerine zaptiye gönder» diyeceksin. İstibdat devrinden kalma zaptiye, eşkıyadan farksız... Gezdiği yeri batırıyor. Eşkıyaya cephane satması da caba... Bundan başka eşkıya dediğin, köy yerlerinin en pis, en yüreksiz, en nâmert itleri... Haklarından gelememeyi erkekliğime yediremiyorum. Çete reisi Musa çavuş, kavat Abuzer'in sözünden çıkmaz. Abuzer'i kullanmak zorundayım. Buna karşılık benden beş mavzerle beş yüz fişek istedi. Hiç duralamadan «olur» dedim. Çünkü, Çorum toprağında bir mavzer tüfeğinin, bugün beş mecidiyeye serbestçe alınıp satıldığını biliyorum.

Abuzer'in en azdan yirmi beş tane hiç kullanılmamış mavzeri olduğunu da biliyorum. Yağlı muşambalara sarılmış, kız gibi, yirmi beş tüfek, Yediçınar Yaylası'nın mağaralarında yatıyor. Beş yüz mermiye gelince: Bu kadar cephane, Sülük oğlanın bir aylık eğlencesine yetmez.

— Peki, bunları Fazlı beyle arkadaşları bilmezler mi?

— Domuz gibi bilirler. Ama akıllarını bir yere takmışlar. Abuzer bizden tüfek ahrsaymış, köylüyü gene eskisi gibi baskı altında tutarmış.

— Siz buna ne diyorsunuz?

— Vallah birader, biz Osmanlı aydınları birer acıklı herifleriz. Hani «burnunun ucunu görmez» lafı var ya, işte o laf bizim için söylenmiş. Biz bir çok şeyleri ayrı ayrı biliriz de, yan yana getiremeyiz. Abuzer, benden mavzer almasa, köylüyü baskı altında tutamaz mı? Tutar. Neden? Vergi toplama işleri yapıyor. Bizde vergi mal olarak toplanır. İlkbaharda, köylere mahsulü göz kararıyle yazmak için kâtipler çıkar. Harmandan öşür almak için bekçiler konur. Abuzer gibiler, bunları her zaman eli silâhlı adamlarına, yataklık ettikleri eşkıyalarına koruturlardı. Şimdi herif eşkıyasını bana teslim edince ne yapacak? Benden candarma isteyecek... «Vermem» diyebilir miyim? Birinden alacağı olsa, eskiden zorbalıkla ürkütür, batmamasına çalışırdı. Şimdi mahkemeye gidecek... Kanunda borç için

hapislik maddesi var. Yani bundan sonra, Abuzer işini kanuna uydurup candarmaya, mahkemeye gördürecek...

296

— Öyleyse neden silâh istiyor?

— Dağ başındadır. Türlü pis işleri var. Eski alışkanlıkla silâhsız duramaz. Ben vermesem de kendisi taşımamazlık edemeyecek. Aramız bozulur da «Vay! kaçak silâh taşıyorsun haaa...» diye yakasına sarılmamdan korkuyor. Aklınca bunu önleyecek... Abuzer, benim kendisine can düşmanı olduğumu bilmez mi? Bilir. Biz bir ipte oynayan iki cambaz gibiyiz. - Gözleri dalarak bir zaman düşündü, gülümsedi -: Arkadaşlar bana kızıyorlar. Ben sanki, Abuzer'i, namuslu adam bolluğunda seçmişim gibi... Politika kirli iş... İçine girdiniz mi, paçalarınız çamurlanmasın olmaz. Göze alacaksınız. Bütün bizim gibi düşünmeyenleri tepelemeye kalkarsak, bugün ortada kaç kişi kalırız? «Bizim gibi düşünmek... » lafı da bir bulanık laf... Çünkü, her yeni duruma göre, biz de düşüncelerimizi, sık sık değiştiriyoruz. Abuzer'i tepelemek mi, Abuzer'le işbirliği yapmak mı daha zor bakalım?

Cevdet bey, derin derin soludu. Yüzü hafifçe terlemiş, belli ki dertleşip biraz ferahlamıştı.

Seyfettin bey, arkadaşına bir cığara verirken:

— Benim takıldığım nokta - dedi -, herkes kendi dar çerçevesinde, kendi aklınca namussuz kullanmaya kalkarsa, bunun sonu nereye varır?

— Sorumluluk yüklenmeye... Sorumsuzluğun miskin rahatlığı içinde yaşamaktansa, sorumluluk altında, ezilip gebermek daha insanca bir iş... - Gülümseyerek başını salladı -: Hürriyetten önce biri karşıma çıksaydı: «Sultan Hamit yolcu... Sen Çorum'un cemiyet başkanı olacaksın!» deseydi, «Sonra da Abuzer'i kullanıp, Fazlı kardeşini darıltacaksın» deseydi, herifi ossaat çiğnerdim. Neden bilir misiniz? Hayvanlığımdan... Memleketi hiç tanımamak hayvanlığı...

— Istağfurullah...

— Bırakın efendim, insan deli olur. Abuzer ayısı, yeni durumlara uymayı bu kadar kolayca becerir de, bizim Fazlı'yla, sizin şair Tevfik Fikret'iniz katır gibi nasıl dayatır?

— Tevfik Fikret mi, anlayamadım?

— Tevfik Fikret elbette... Anlayamayacak ne var bunda? Tevfik Fikret hürriyetten iki ay sonra yıldı. Yılmasaydı, kocaman Tanin gazetesini, yüzüstü bırakıp evine kaçar mıydı? Biraz dirense de tekmeyle kovulsa canım yanmaz. Bir başka gazete uydurup, inançlarını savunmak bile aklına gelmedi.

Şimdi,

eminim, tırnaklarını rahatça kemiriyordur. 31 Mart'ın yobaz kudurganlığında, kim bilir ne kadar acı çekmiştir. Bu da sünepeliğinin cezası...

— Tevfik Fikret mi sünepe?

— Şair olarak hayır, politikacı olarak evet... İlk zorlukta bırakıp savuşan yılgın politikacı... Yılgınlığı da ölüm korkusundan gelmiyor. Kirlenmekten ödü koptu. Biz kardeşim, hepimiz acemi döğüşçüleriz. Sultan Hamid'i bu kafayla, bizler mi devirdik? Hayır. Herif çoktan idare edemez hale gelmiş de, bizim haberimiz yokmuş. Dayanağı çoktan çürümüş... Dayanağı: Yani, Yedi-sekiz Hasan Paşanın elindeki meşe sopası... İlk günler, bu balkondan yuvarladığım nutuklar aklıma geliyor da suratım kızanyor. Yolda bulduğum bir parayı cebime indirmişim gibi... Ama gene de buradayım. Sülük oğlanın omuzunu okşayıp, Kavat Abuzer'e, «Ağa» diyerek maskaralık ediyorum. Neden mi? 31 Mart'ta yobazlığın nasıl hortladığını gördüm de ondan... Ben o gün yemin ettim arkadaş, «Yılgınlığa kapılıp savuşursam namussuzum» dedim. Ben kırk bacağına tükürdüğüm bu masaya, işte bu sözle bağlıyım. Beni buradan koparıp almak isteyen, baltayla bileklerimi doğramalı!

Şaşırarak sustu. Deminden beri nutuk çeker gibi konuştuğunu farketmişti. Seyfettin beye de, böyle gelip gelmediğini anlamak için gözlerini

kırpıştırarak baktı. «Sakın biz de farkına varmadan hükmedenlerden olmanın keyfine mi kapıldık?» diye bir an düşündü. Böyle bir şeyi, Ahmet'le Fazlı bile şimdiye kadar hiç kondurmamışlardı. «Tevfik Fikret'in Tanin'den ayrılmasını ikide bir ileri sürmekteler... Akıllarından geçirseydiler, bunu da suratıma vururlardı mutlaka... » diye kederle gülümsedi:

— Şunları git gör allasen, - dedi -. Kendilerini yüzde yüz haklı buluyorlar da, yanılabileceklerini akıllarına hiç getirmiyorlar. Beni, kaşarlanmış namussuzların karşısında böyle yalnız bırakmasınlar. «Başlarım istifalarının pulundan, imzasından... dedi» dersin. Namussuzluk, namussuzları kullanmakta değil, kullanıp dururken onlara alışmakta... Namussuzluğun içine iyice yerleşip rahatlamakta... Benim ileride sahiden namussuz olmamı istemiyorlarsa, yanımdan ayrılmasınlar. Çizgiyi yanlış çizersem eteğimi çeksinler, dinlemezsem, enseme vurup yüzümün üstüne yere sersinler. Çiğnesinler. İnsan, arada bir dost sillesi yemezse

sapıtır. Şunlara neden yıldıklarını soruver bakalım, yiğitlik böyle mi, sor!

Seyfettin bey, arkadaşının çaresizlikle dizlerine bıraktığı yumruklarını tuttu. Deminden beri tadına doyulmaz bir iyimserlik, kızgın bir sevinç-halinde yüreğini dolduruyor, ruhu çoktan beri özlediği umuda kavuşuyordu. Nemlenen gözlerini kırpıştırarak üst üste yutkundu.

Kulenin saati vurmaya başlamıştı. İkisi de kaç olduğunu bilmeleri sanki çok lazımmış gibi, soluklarını tutup içlerinden sayarak dinlediler.

Neden sonra Seyfettin bey, tatlı bir şakaya hazırlanıyormuş gibi yavaşça sordu:

— Peki, oğlan ileride karşımıza dikilirse?...

— Hangi oğlan?

— Bizim Ali Suavi...

— Karşımıza mı? - Cevdet bey sahiden şaşmıştı -: Neden?

— Abuzer gibilerle işbirliği yapmanın hesabını sormaya...

— Oturur anlatırım.

— Fazlı amcaları gibi onun da aklı yatmazsa?

— Ensesine bir şamar çekeriz, akıl şaman... Bir de, «Cenk hâlidir, böyle olur» diye gürleriz... Tamam!

SON